

BAYAT KÖYLERİ AĞZI

Fatih Süleyman ZEYBEK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Eylül, 2008

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAYAT KÖYLERİ AĞZI

Hazırlayan
Fatih Süleyman ZEYBEK

Danışman
Doç. Dr. Erdoğan BOZ

AFYONKARAHİSAR 2008

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Bayat Köyleri Ağzı” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu bunu onurumla doğrularım.

.../.../2008

Fatih Süleyman ZEYBEK

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erdoğan BOZ .....

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. A. İrfan AYPAY .....

Doç. Dr. Ahmet AKÇATAŞ .....

Yard. Doç. Dr. Özgür AY .....

Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Fatih Süleyman ZEYBEK'in “ **Bayat Köyleri Ağzı**” başlıklı tezi 03/09/2008 tarihinde, saat 16:00'da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

BAYAT KÖYLERİ AĞZI

Fatih Süleyman ZEYBEK

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Eylül 2008

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Bu çalışmada Afyonkarahisar ilinin Bayat köylerinin ağız özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İlçenin ağız özelliklerinin tespiti için köylerden derlemeler yaptık. Derlediğimiz malzemeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabesi’ndeki sisteme göre yazıya geçirdik. Metinlerimize dayalı olarak yaptığımız ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük çalışmalarının sonucunda Bayat Köyleri Ağızı’nın özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Ayrıca Kütahya ve Yöresi Ağızları, Uşak İli Ağızları, Afyonkarahisar Merkez Ağızı ve Isparta Merkez Ağızı adlı çalışmalar ile karşılaştırmalara giderek Bayat Köyleri Ağızı’nın bölgeye göre farklılaşan veya benzerlik gösteren yönlerini ortaya koyduk.

Anahtar Kelimeler : Türkiye Türkçesi, Ağız, Bayat, Afyonkarahisar

ABSTRACT

**MASTER THESIS SUMMARY
THE DIALECT OF BAYAT**

Fatih Süleyman ZEYBEK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY THE INSTITUTE OF SOCIAL
SCIENCES**

September 2008

Adviser: Ass. Prof. Dr. Erdoğan BOZ

In this study, the dialect characteristics of Afyonkarahisar with the villages of Bayat town were tried to determine. Collections from town center and villages were arranged to determine the dialect characteristics of the town. We dictated the compiled materials according to the system in "The Phonetic Transcription Alphabet That Will Be Used In Dialect Searches", advised by The Turkish Linguistic Society. We tried to explain the dialect characteristics of Bayat Region in the search of phonetics, morphology and dictionary studies that we arranged in our texts. Additionally, we explained the differentiating or showing similarity sides of Bayat region dialect according to region by comparing with Kütahya and Its Region Dialects, Uşak Dialects, Afyon Centre Dialect, Isparta Centre Dialect, Characteristics.

Key Words : Turkey's Turkish, Dialect, Bayat, Afyonkarahisar

ÖNSÖZ

Son yıllarda ağız araştırmaları üzerine yapılan çalışmalar bir hayli artmış, dilin taşıyıcılık vasfı ile günümüze kadar aktarılan dil özellikleri kayıt altına alınmıştır. Ancak teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, bu çalışmaların daha fazla ve daha hızlı bir şekilde yapılmasını da gerektirmektedir. Zira “5 yıl önce derlenen bir metnin aynı bölgede tekrar derlenemeyeceği, bugün yapılmayan derlemelerin 10 yıl sonra yapılamayacağı gibi gerçekler ağız araştırmalarının vakit geçirmeden yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.”¹

Yapılan ağız çalışmaları dilin diğer alanlarına da ışık tutacak, dilin gelişimini ve değişimini ortaya koymaya yardımcı olacaktır. nl Fransız dil bilgini Antoine Meillet’in de ifade ettiği gibi “lehçe bilimsiz ve özellikle tam ve iyi düzenlenmemiş bir dil coğrafyası yapılmaksızın dil tarihi yapılamaz.”²

İşte biz de bu amaçlar doğrultusunda yüksek lisans tez konumuzu ağız araştırması olarak belirledik. Bayat’ın köklü bir maziye sahip olması ağız araştırması yapmaya karar vermemizde etkili olmuştur. Alan belirlendikten sonra bölgenin etnik yapısı üzerinde derin bir araştırmaya giriştik. İlçeye bağlı bütün köy ve beldeleden toplam yirmi kişi ile görüşerek geniş bir malzeme elde ettik. Metinleri derlerken dil değerlerini bozmamış, yaşça büyük olan ve mümkün olduğunca okuma yazması olmayan kişileri seçmeye gayret ettik. Bayat ilçe merkezi üzerinde daha önce bir çalışma yapıldığı için buradan derleme yapılmamıştır

Tezimizin birinci bölümünde Bayat’ın coğrafyası, tarihi, ekonomisi ve etnik yapısı ile ilgili bilgiler verilmiştir. İnceleme kısmında Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabetesi”ndeki sisteme göre yazıya aktardığımız metinlere dayalı olarak bölgenin ses ve şekil bilgisi özellikleri üzerinde durulmuştur. Sözlük kısmında ise metinlerimizde geçen, ilk bakışta kolayca anlaşılmayan ve yazı dilinden farklı olan kelime ve kelime gruplarına yer verilmiştir.

---

¹ Gürer Gülsevin, Ağız Araştırmalarında Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (1): “bu+ra” mı “bu ara” mı? Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı, İzmir 2005.

² Efrasiyab Gemalmaz, *ABAG, AABş*, s.5. (12 nolu dipnottan).

Derlemeler sırasında yöre halkından gördüğümüz sıcak ilgi dolayısıyla yöre halkına ve derlemeler sırasında beni yalnız bırakmayan, çalışmaların her aşamasında bana yardımcı olan kardeşim, Harun ZEYBEK'e teşekkür ediyorum.

Çalışmam boyunca benden hiçbir yardımını esirgemeyen, bana sabırla yol gösteren hocam Doç. Dr. Erdoğan BOZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Fatih Süleyman ZEYBEK

Afyonkarahisar

Eylül-2008

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
DIŞ KAPAK.....	
TEZ TANITIM SAYFASI.....	
YEMİN METNİ.....	iii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	xx
METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ	xxiii
GİRİŞ.....	1
I. PROBLEM.....	1
II. AMAÇ.....	1
III. ÖNEM.....	1
IV. SINIRLILIKLAR.....	1
V. YÖNTEM.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

BAYAT'IN COĞRAFÎ VE TARİHÎ DURUMU

1.GENEL COĞRAFYA.....	4
1.2. TARİH.....	5

İKİNCİ BÖLÜM DİL İNCELEMESİ

I. SES BİLGİSİ.....	8
1. SESLER.....	8
1.1. ÜNLÜLER.....	8
1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ.....	8
1.1.1.1. á ünlüsü.....	8
1.1.1.2. à ünlüsü.....	9
1.1.1.3. û ünlüsü.....	9
1.1.1.4. è ünlüsü.....	9
1.1.1.5. ě ünlüsü.....	11
1.1.1.6. í ünlüsü.....	11
1.1.1.7. ä ünlüsü.....	11
1.1.1.8. ù ünlüsü.....	12
1.1.1.9. ú ünlüsü.....	12
1.1.1.10. ĩ ünlüsü.....	13
1.1.1.11. ħ ünlüsü.....	13

1.1.1.12. â ünlüsü.....	14
1.1.1.13. ò ünlüsü.....	14
1.1.1.14. ó ünlüsü.....	15
1.1.1.15. ú ünlüsü.....	15
1.1.1.16. ä ünlüsü.....	16
1.1.1.17. ů ünlüsü.....	16
1.1.1.18. ů ünlüsü.....	16
1. TABLO ÜNLÜLER.....	17
1.1.2. Uzun Ünlüler.....	19
1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler.....	20
1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler.....	20
1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler.....	20
1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları	21
1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları.....	21
1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler.....	21
1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler.....	22
1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler.....	22
1.1.2.3.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları.....	23
1.1.3. Kısa Ünlüler.....	24
1.2. ÜNSÜZLER.....	25
1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ.....	25
1.2.1.1. Ç ünsüzü	25
1.2.1.2. d' ünsüzü.....	25
1.2.1.3. F ünsüzü.....	26
1.2.1.4. ğ ünsüzü.....	26
1.2.1.5. ğ ünsüzü.....	27
1.2.1.6. h ünsüzü.....	28
1.2.1.7. ħ ünsüzü	28
1.2.1.8. k ünsüzü.....	29
1.2.1.9. K ünsüzü.....	29
1.2.1.10. l ünsüzü.....	30
1.2.1.11. n ünsüzü.....	30
1.2.1.12. n ünsüzü.....	31
1.2.1.13. P ünsüzü.....	32
1.2.1.14. f ünsüzü.....	32
1.2.1.15. S ünsüzü.....	33
1.2.1.16. Ş ünsüzü.....	33
1.2.1.17. T ünsüzü.....	33
1.2.1.18. t ünsüzü.....	34
1.2.1.19. y ünsüzü.....	34
2. TABLO: ÜNSÜZLER.....	34
1. Ses Değişmeleri.....	34

2.1. Ünlü Değişmeleri	34
2.1.1. Ünlü Uyumları.....	34
2.1.1.1. Damak Uyumu.....	36
2.1.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar.....	36
2.1.1.1.1.1. Kök ve Tabanlarda.....	36
2.1.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle.....	36
2.1.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle.....	37
2.1.1.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle.....	37
2.1.1.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda.....	37
2.1.1.1.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar.....	40
2.1.1.1.2.1. Kök ve Tabanlarda.....	40
2.1.1.1.2.2. Eklerde.....	40
2.1.1.2. Dudak Uyumu.....	41
2.1.2 Ünlü Türemeleri.....	42
2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi.....	43
2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi.....	43
2.1.3. Ünlü Düşmesi.....	43
2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi.....	43
2.1.4. Yuvarlaklaşma.....	46
2.1.5. Geçişme.....	46
2.1.6. İncelme.....	47
2.1.7. Kalınlaşma.....	47
2.1.8. Daralma.....	48
2.1.8.1. İlk Hecede Daralma.....	48
2.1.8.2. İç Seste Daralma.....	49
2.1.8.3. Son Seste Daralma.....	51
2.1.9. Genişleme.....	52
2.1.10. Düzleşme.....	53
2.1.11. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısalması.....	54
2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	54
2.2.1. Ötümlüleşme.....	54
2.2.1.1. Ön seste Ötümlüleşme.....	54
2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme.....	57
2.2.1.2.1. Tabanlarda.....	57
2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme.....	61
2.2.1.2.3. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması.....	64
2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme.....	64
2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme.....	64
2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Bağlı Ötümlüleşmeler.....	66
2.2.2. Ötümsüzleşme.....	67
2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme.....	68
2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme.....	68

2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme.....	69
2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları.....	69
2.2.3.1. Erime.....	70
2.2.3.1.1 Kelime İçinde.....	70
2.2.3.1.2. Kelime Sonunda.....	73
2.2.3.2. Büzülme.....	74
2.2.3.3. Derilme.....	76
2.2.3.4. Yutulma.....	78
2.2.3.5. Ünsüz Yitimi.....	79
2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi.....	80
2.2.3.6.1. Kelime Başında.....	80
2.2.3.6.2. Kelime İçinde.....	81
2.2.3.6.3. Kelime Sonunda.....	81
2.2.3.6.4. Grup Düşmesi.....	81
2.2.3.7. Hece Tekleşmesi.....	82
2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi.....	82
2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri.....	83
2.2.4.1. Ekleneğe Bağlı Benzeşmeler.....	83
2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme.....	84
2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeşme.....	84
2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler.....	85
2.2.4.2.1. Gerileyici Benzeşme.....	85
2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler.....	86
2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi.....	86
2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme.....	86
2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme.....	87
2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi.....	87
2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma.....	87
2.2.4.3.2.2. Bağıntılı Değişme.....	88
2.2.5. Aykırılışma.....	88
2.2.6. Süreklileşme.....	89
2.2.6.1. İç Seste Süreklileşme.....	89
2.2.6.2. Kök Ünlüsünden Sonra.....	89
2.2.6.3. Tabanlarda.....	91
2.2.6.4. Son Seste Süreklileşme.....	91
2.2.7. Süreksizleşme.....	91
2.2.8. Ünsüz Türemesi.....	92
2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi.....	92
2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Türemesi.....	93
2.2.9. l, m, n, r, y Ünsüzleri Arasında Değişmeler.....	93
2.2.10. İkizleşme.....	94
2.2.11. Göçüşme.....	95

2.2.12. Yarı Ünlüleşme.....	95
2.2.13. Uzunluk Kayması.....	96
2.2.14. Ünsüz Uyumu.....	96
II. ŞEKİL BİLGİSİ.....	100
1. EKLER.....	100
1.1. ÇEKİM EKLERİ.....	100
1.1.1. İSİM ÇEKİMİ.....	100
1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ.....	100
1.1.1.1.1. İşlevleri.....	100
1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir:.....	100
1.1.1.1.1.2. Sınıf, kategori anlamı verir.....	101
1.1.1.1.1.3. Aile, sülale adı belirtilirken kullanılır:.....	101
1.1.1.1.1.4. Mübalağa amacıyla kullanılır.....	102
1.1.1.2. İYELİK EKLERİ.....	102
1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması.....	105
1.1.1.3. HAL EKLERİ.....	106
1.1.1.3.1. Yalın Hâl.....	106
1.1.1.3.2. Belirtme Hâli.....	106
1.1.1.3.2.1. İşlevleri.....	101
1.1.1.3.3. Yönelme Hâli.....	107
1.1.1.3.3.1. İşlevleri.....	107
1.1.1.3.3.1.1. Fiilin İstikametini Gösterir.....	107
1.1.1.3.3.1.2. Sebep, Maksat Bildirir.....	108
1.1.1.3.4. Bulunma Hâli.....	108
1.1.1.3.4.1. İşlevleri.....	108
1.1.1.3.4.1.1. Fiillerin, Fiilimsilerin, Ek-Fiil İle Çekimlenmiş İsimlerin Bildirdiği Yargının Gerçekleştiği, Geçerli Olduğu Yeri Belirtir.....	108
1.1.1.3.4.1.2. Zaman Bildirir.....	109
1.1.1.3.5. Ayrılma Hâli.....	109
1.1.1.3.5.1. İşlevleri.....	109
1.1.1.3.5.1.1. Fiillerin ve Fiilimsilerin Yapılmaya / Gerçekleşmeye Başladığı Yeri Bildirir..	110
1.1.1.3.5.1.2. Zaman Bildirir.....	110
1.1.1.3.5.1.3. Eşyanın Neden Meydana Geldiğini Bildirir.....	110
1.1.1.3.5.1.4. Uzaklaşma Grubu Kurar.....	111
1.1.1.3.5.1.5. Fiilin Sebebini Bildirir.....	111
1.1.1.3.6. Vasıta Hâli.....	111
1.1.1.3.6.1. İşlevleri.....	112
1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir.....	112
1.1.1.3.6.1.2. Zaman Bildirir.....	112
1.1.1.3.6.1.3. Hâl-Durum Zarfı Yapar.....	113
1.1.1.3.6.1.4. “Ve” Bağlacının Yerine Kullanılır, Bağlama Grubu Kurar.....	113
1.1.1.3.7. Eşitlik Hâli.....	113

1.1.1.3.7.1. İşlevleri.....	113
1.1.1.3.7.1.1. Durum zarfı yapar.....	113
1.1.1.3.8. Aitlik Eki.....	114
1.1.1.3.9. Soru Eki.....	114
1.1.1.4. İSİM TAMLAMASI.....	115
1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması).....	115
1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması).....	116
1.1.1.4.3. İlgı Grubu	116
1.1.2. FİİL ÇEKİMİ.....	117
1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER.....	117
1.1.2.1.1. ZAMANLAR.....	117
1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman.....	117
1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	120
1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman.....	122
1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman.....	127
1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman.....	129
1.1.2.1.2. KİPLER.....	133
1.1.2.1.2.1. Emir-İstek.....	133
1.1.2.1.2.2. Dilek/ Şart.....	136
1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER.....	137
1.1.2.2.1. Hikaye.....	138
1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	138
1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	139
1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi.....	140
1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	142
1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	142
1.1.2.2.1.6. İsteğin Hikâyesi.....	144
1.1.2.2.1.7. Dilek/ şartın Hikâyesi.....	145
1.1.2.2.2. Rivayet.....	146
1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti.....	146
1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti.....	147
1.1.2.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti.....	148
1.1.2.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti.....	149
1.1.2.2.3. Şart.....	150
1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	151
1.1.2.2.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı.....	152
1.1.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı.....	153
1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı.....	155
1.1.2.3. Katmerli Çekim.....	156
1.1.2.3.1. Şimdiki Zamanın Rivayetinin Rivayeti.....	156
1.1.2.4. Ek Fiilin Çekimi.....	156
1.1.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman.....	156

1.1.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	157
1.1.2.4.3. Şart.....	158
1.1.2.4.4. Geniş Zaman (Bildirme Ekleri).....	159
1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti.....	161
1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi.....	161
1.1.2.4.7. ki < erki Pekiştirme Edatı.....	162
1.1.2.4.8. y(I ⁴)KAn(A)< i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki.....	162
1.2. YAPIM EKLERİ.....	163
1.2.1. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER.....	163
1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER.....	163
1.2.1.1.1. Fiilimsiler.....	163
1.2.1.1.1.1. Mastar.....	163
1.2.1.1.1.1.1. -mA.....	164
1.2.1.1.1.1.2. -mAK.....	164
1.2.1.1.1.1.3. -(y)I ⁴ ş.....	165
1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER.....	165
1.2.1.1.1.2.1. -(y)An.....	165
1.2.1.1.1.2.2. -cAK.....	166
1.2.1.1.1.2.3. -dI ⁴ K.....	166
1.2.1.1.1.2.4. -mI ⁴ ş.....	166
1.2.1.1.1.2.5. -AsI.....	167
1.2.1.1.1.3. ZARF-FİİLLER.....	167
1.2.1.1.1.3.1. Asıl Zarf-fiiller.....	167
1.2.1.1.1.3.1.1. -(y)A/I ⁴	167
1.2.1.1.1.3.1.2. (y)ArAK, (y)AlAK(Tan).....	167
1.2.1.1.1.3.1.3. -(y)I ⁴ p.....	168
1.2.1.1.1.3.1.4. -(y)I ⁴ ncA.....	168
1.2.1.1.1.3.1.5. -mAdAn.....	169
1.2.1.1.1.3.1.6. -All.....	169
1.2.1.1.1.3.1.7. -sA+ kişi eki.....	169
1.2.1.1.1.3.1.8. -(I)KAn(+A).....	170
1.2.1.1.1.3.2. Birleşik Zarf-fiiller.....	170
1.2.1.1.1.3.2.1. AsI+(y)e.....	171
1.2.1.1.1.3.2.2. +(y)A ğada(r)/ğadak.....	171
1.2.1.1.1.3.2.3. dIKÇA.....	171
1.2.1.1.1.3.2.4. dIK+iyelik+dA.....	171
1.2.1.1.1.3.2.5. dIK+iyelik+dAn.....	172
1.2.1.1.1.3.2.6. dIK+ iyelik için.....	172
1.2.1.1.1.3.2.7. dIK+ iyelik gibi.....	172
1.2.1.1.1.3.2.8. dIK+DAn sōna/ sōra.....	172
1.2.1.1.1.3.2.9. -AndAn kēli.....	173
1.2.1.1.1.3.2.10. -mAdAn kēli.....	173

1.2.1.1.1.3.2.11. dIK+iyelik zaman	
1.2.1.1.1.3.2.12. dI+kişi mI	173
1.2.1.1.1.3.2.13. -mİş gibi.....	173
1.2.1.1.2. ÇATILAR.....	174
1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen.....	174
1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan.....	174
1.2.1.1.2.1.1.1. -DAr-.....	174
1.2.1.1.2.1.1.2. -DI ⁴ r-.....	174
1.2.1.1.2.1.1.3. -Ar-.....	175
1.2.1.1.2.1.1.4. -I ⁴ r-.....	175
1.2.1.1.2.1.1.5. -(I)T-.....	175
1.2.1.1.2.1.1. Ettirgen.....	175
1.2.1.1.2.1.2.1. -DI ⁴ r-.....	176
1.2.1.1.2.1.2.2. -(I ⁴)T -.....	176
1.2.1.1.2.2. İsteş.....	176
1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik.....	176
1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık.....	176
1.2.1.1.2.3. Meçhul-Edilgen.....	177
1.2.1.1.2.3.1. Meçhul.....	177
1.2.1.1.2.3.2. Edilgen.....	177
1.2.1.1.2.3.2.1. -(I ⁴)l-.....	177
1.2.1.1.2.3.2.2. -(I ⁴)n-.....	178
1.2.1.1.2.4. Dönüşlü.....	178
1.2.1.1.2.4.1. -(I ⁴)n-.....	178
1.2.1.1.2.4.2. -(I ⁴)l-.....	178
1.2.1.1.2.4.3. -(I ⁴)ş-	178
1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması.....	178
1.2.1.1.2.5.1. -(I ⁴)n-dI ⁴ r-.....	178
1.2.1.1.2.5.2. -(I ⁴)n-I ⁴ l-.....	179
1.2.1.1.2.5.3. -(A)r-T-Dİr-.....	179
1.2.1.1.2.5.4. -(I ⁴)t-DI ⁴ r-.....	179
1.2.1.1.2.5.5. -(I ⁴)ş-DI ⁴ r-	179
1.2.1.1.3. Aitlik Eki +kI(n)+	179
1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EK İŞLEVİNDE KULLANILMASI	180
1.2.1.2.1. Hâl Eklerinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması	180
1.2.1.2.1.1. Yönelme Hâli	181
1.2.1.2.1.2. Bulunma Hâli.....	181
1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hâli	181
1.2.1.2.1.4. Vasıta Hâli.....	182
1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hâli	182
1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması.....	182
1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması.....	183

1.2.2. KELİME YAPICI EKLER.....	183
1.2.2.1 ASIL KELİME YAPICI EKLER.....	183
1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	183
1.2.2.1.1.1. +āne+.....	183
1.2.2.1.1.2. +şAr+.....	184
1.2.2.1.1.3. +cIK+.....	184
1.2.2.1.1.4. +CI ⁴ +.....	184
1.2.2.1.1.5. +CI ⁴ II ⁴ k+.....	185
1.2.2.1.1.6. +dAş+.....	185
1.2.2.1.1.7. +dim+.....	185
1.2.2.1.1.8. +dI ⁴ z+.....	185
1.2.2.1.1.9. +ey+.....	186
1.2.2.1.1.10. +ga+.....	186
1.2.2.1.1.11. +gil+.....	186
1.2.2.1.1.12. +kek+.....	186
1.2.2.1.1.13. +la+<+lAG+.....	186
1.2.2.1.1.14. +lak+ <+la-k+.....	186
1.2.2.1.1.15. +II ⁴ +.....	187
1.2.2.1.1.16. +II ⁴ K+.....	187
1.2.2.1.1.17. +man+.....	188
1.2.2.1.1.18. +(I ⁴)nc I ⁴ +.....	188
1.2.2.1.1.19. +sAl+.....	188
1.2.2.1.1.20. +sIz+.....	188
1.2.2.1.1.21. +sIzlıK+ <+sız+lıK+.....	189
1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler.....	189
1.2.2.1.2.1. +A-.....	189
1.2.2.1.2.2. +IK-.....	189
1.2.2.1.2.3. +Al-.....	189
1.2.2.1.2.4. +lA-.....	190
1.2.2.1.2.5. +lAt-.....	190
1.2.2.1.2.6. +lAş-.....	190
1.2.2.1.2.7. +lAn-.....	191
1.2.2.1.2.8. +(A)r-.....	191
1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler.....	191
1.2.2.1.3.1. -AK+.....	192
1.2.2.1.3.2. -ce+.....	192
1.2.2.1.3.3. -ç+.....	192
1.2.2.1.3.4. -enek+.....	192
1.2.2.1.3.5. -gAn+.....	192
1.2.2.1.3.6. -gA+.....	192
1.2.2.1.3.7. -gI+.....	193
1.2.2.1.3.8. -Gın+.....	193

1.2.2.1.3.9. -(y)I ⁴	193
1.2.2.1.3.10. -(y)I ⁴ cI ⁴ +.....	193
1.2.2.1.3.11. -(I ⁴)K+.....	194
1.2.2.1.3.12. -(I ⁴)m+.....	194
1.2.2.1.3.13. -mAn+.....	194
1.2.2.1.3.14. -mur+.....	194
1.2.2.1.3.15. -I ⁴ n+.....	194
1.2.2.1.3.16. -(I ⁴)ntI ⁴ +.....	195
1.2.2.1.3.17. -(I)t+.....	195
1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI	195
1.2.2.2.1. Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi.....	195
1.2.2.2.1.1. Masterlar.....	195
1.2.2.2.1.1.1 -mA+.....	195
1.2.2.2.1.1.2. -mAk+.....	196
1.2.2.2.1.1.3. -(y)Iş+.....	196
1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller.....	196
1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+.....	197
1.2.2.2.1.2.2. -er+,-(A/D)r+.....	197
1.2.2.2.1.2.3. -dIK+.....	197
1.2.2.2.1.2.4. -(A)cAK+.....	197
1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller.....	197
1.2.2.2.1.3.1. -ken+.....	197
1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI.....	197
1.2.2.3.1. Hâl Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi.....	197
1.2.2.3.1.1. +ÇA+.....	197
1.2.2.3.1.2. +rA+.....	198
1.2.2.3.1.3. +ArI+.....	198
1.2.2.3.1.4. +dAn+.....	198
2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ.....	198
2.1. İSİMLER.....	198
2.1.1. İsim Çekimi.....	199
2.1.1.1. Çokluk Eki.....	199
2.1.1.2. İyelik Ekleri.....	199
2.1.1.3. Hâl Ekleri.....	199
2.1.1.4. Tamlama.....	199
2.1.2. İsim Yapımı.....	199
2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	199
2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler.....	199
2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı.....	199
2.1.2.4. Hâl Ekleri İle İsim Yapımı.....	200
2.2. SIFATLAR.....	200
2.2.1. Niteleme Sıfatları.....	200

2.2.2. Belirtme Sıfatları.....	200
2.2.2.1. İşaret Sıfatları:.....	200
2.2.2.2. Sayı Sıfatları.....	201
2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	201
2.2.2.2.2.Sıralama Sayı sıfatları.....	201
2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları.....	201
2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları.....	202
2.2.3. Belirsizlik Sıfatları.....	202
2.2.4. Soru Sıfatları.....	202
2.3. ZAMİRLER.....	203
2.3.1. Kişi Zamirleri.....	203
2.3.2. Soru Zamirleri.....	204
2.3.3. Belirsizlik Zamirleri.....	204
2.3.4. Dönüşlülük Zamiri.....	205
2.3.5. İşaret Zamirleri.....	205
2.4. ZARFLAR.....	206
2.4.1. Yer ve Yön Zarfları.....	207
2.4.2. Zaman Zarfları.....	207
2.4.3. Hâl Zarfları.....	207
2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları.....	208
2.4.5. Soru Zarfları.....	208
2.4.6. Görev Değiştirici Eklerle Zarf Yapımı.....	208
2.4.6.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı	209
2.4.6.1.1. Asıl Zarf-fiiller	209
2.4.6.1.2. Birleşik Zarf-fiiller.....	209
2.4.6.2. Çekim Ekleriyle Zarf Yapımı.....	209
2.4.6.2.1. Hâl Eklerinin Zarf Yapması	209
2.4.6.2.2. Bildirme Ekinin Zarf Yapması	209
2.5. EDATLAR.....	209
2.6. BAĞLAÇLAR.....	210
2.6.1. Sıralama Bağlaçları.....	210
2.6.2. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları.....	211
2.6.3. Cümle Başı Bağlaçları.....	211
2.6.4. Sona Gelen Bağlaçlar.....	211
2.7. ÜNLEMLER.....	212
2.7.1. Çağırma Ünlemleri.....	212
2.7.2. Gösterme Ünlemleri.....	212
2.7.3. Sorma Ünlemleri.....	212
2.7.4. Cevap Ünlemleri.....	212
2.7.5. Seslenme Ünlemleri.....	212
2.8. FİİLLER.....	213
2.8.1. Fiillerde Zaman	213

2.8.2. Fiillerde Kip.....	213
2.8.3. Fiillerde Çatı	213
2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk	213
2.8.5. Birleşik Fiiller.....	214
2.8.5.1. İSİM + FİİL	214
2.8.5.1.1. İSİM + eT-.....	214
2.8.5.1.2. İSİM + ol-.....	214
2.8.5.2. FİİL + FİİL	215
2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili).....	215
2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vĕ- (Tezlik Fiili).....	215
2.8.6. Fiil Yapımı	215
2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı.....	216
2.8.6.2. Fiilden Fiil Yapımı	216
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
III. METİNLER	
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
IV. SÖZLÜK	
SONUÇ	342
KAYNAKÇA	346
HARİTALAR	351

KISALTMALAR ve İŞARETLER

a. Kısaltmalar

A	: a, e
Ā	: ā, ē
AABŞ	: Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni
AAİÇE	: Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl)Ekleri
AAS	: Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması
ABAÜG	: Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler
AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
AMA	: Afyonkarahisar Merkez Ağız
Ar.	: Arapça
ATAUÜ	: Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler
BAAÜU	: Batı Anadolu Ağızlarında Asli Ünlü Uzunlukları
BMA	: Bayat Merkez Ağız
bkz.	: bakınız
c.	: cilt
Ç	: c, ç
D	: t, d
DB	: Dil bilgisi
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
EATAÜU	: Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü (vocal) Uzunlukları
EATE	: Eski Anadolu Türkçesinde Ekler
ET	: Eski Türkçe

Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
GTS	: Gramer Terimleri Sözlüğü
I	: ı, i
I ⁴	: ı, i, u, ü
IMA	: Isparta Merkez Ağzı
İng.	: İngilizce
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
K	: k, k(a)
krş.	: karşılaştırınız
KYA	: Kütahya ve Yöresi Ağzıları
s.	: sayfa
S.	: Sayı
ST	: Sözcük Türleri
ÖTT	: Ölçünlü Türkiye Türkçesi
sor.	: soruşturma
TD	: Türk Dili
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten)
TDB	: Türk Dil Bilgisi
TDDN	: Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları)
TDE	: Türk Dilinde Edatlar
TDES	: Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü
TDÜA	: Türk Dili Üzerine Araştırmalar
TDK	: Türk Dil Kurumu

TE	: Türkçenin Ekleri
TEKKO	: Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları
TF	: Türkçede Fiilimsiler
TFKGSO	: Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları
TG	: Türkçenin Grameri
TGS II	: Türk Gramerinin Sorunları II
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TP	: Türkçede Pekiştirme
TSD	: Türkçede Söz Dizimi
TSTYY	: Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları
TTG	: Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)
U	: u, ü
UIA	: Uşak İli Ağızları
V	: vokal (ünlü)
Yay.	: yayınları
YTS	: Yeni Tarama Sözlüğü

b. İşaretler

-	: fiile bağlanmayı gösterir
+	: isme bağlanmayı gösterir
# ...	: kelime başı olduğunu gösterir
... #	: kelime sonu olduğunu gösterir
≠...	: ek başı olduğunu gösterir
... ≠	: ek sonu olduğunu gösterir

< ...	: önceki şekil
.../	: kök ünlüsünden sonra gelen ünsüz
ϕ	: şekil olarak kaybolmuş
∪	: ulama işareti
(...)	: metinde anlaşılmayan yerler

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

a. Ünlüler

ā	: uzun a
ē	: uzun e
ä	: açık e
ī	: uzun ı
ĩ	: uzun i
ō	: uzun o
ô	: uzun ö
ū	: uzun u
ũ	: uzun ü
ă	: kısa a
ě	: kısa e
ĭ	: kısa ı
ĩ	: kısa i
ǒ	: kısa o

ũ	: kısa u
ű	: kısa ü
á	: a-e arası ünlü
à	: a-ı arası ünlü
è	: e-i arası ünlü
í	: ı-i arası ünlü
ű	: ü-i arası ünlü
â	: a-o arası ünlü
ó	: o-ö arası ünlü
û	: a-u arası ünlü
ù	: u-ı arası ünlü
ò	: o-u arası ünlü

b. Ünsüzler

Ç	: c-ç arası ünsüz
d'	: yarı belirsiz d
F	: f-v arası ünsüz
ĝ	: yarı belirsiz ğ
g'	: art damak g'si
h	: yarı belirsiz h
ḥ	: hırıltılı h(a)
k'	: art damak k'si

K	: k-g veya k(a)-g(a) arası ünsüz
l'	: yarı belirsiz l
ŋ	: nazal n
ʎ	: yarı belirsiz n
P	: p-b arası ünsüz
r'	: yarı belirsiz r
S	: s-z arası ünsüz
Ş	: ŝ-j arası ünsüz
T	: t-d arası ünsüz
t'	: yarı belirsiz t
ý	: yarı belirsiz y

GİRİŞ

I.PROBLEM

Afyonkarahisar'a bağlı, çok eski bir geçmişi olan Bayat ilçesi, Türklerin Anadolu'ya göçleriyle birlikte iskan edilmiş bir yerleşim yeridir. Ancak bu ilçe hem gelişmemiştir, hem de köylerin Afyonkarahisar ile olan bağlantısı zayıftır. Bölge bu özelliğiyle Afyonkarahisar ilinden kültürel yönüyle bazı farklılıklar göstermektedir. İlçe merkezinde sadece Bayat boyundan gelen etnik grup vardır. Bunun dışında herhangi bir etnik grup ilçe merkezinde bulunmamaktadır. Bu nedenle Bayat Merkez Ağzı alışması yapılmış olup Bayat köyleri üzerine bir çalışma yapılmadığı görölmektedir.

II.AMAÇ

Yapılan bu alışma Bayat köylerinin ağız özelliklerinin belirlenmesini, ağız özellikleri açısından bölgenin Afyonkarahisar ili içerisindeki yerinin tespitini ve Türkiye ağız haritasının ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

III.ÖNEM

Teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile kaybolmaya başlayan ağız özelliklerinin ve mahallî söz varlıklarının bir an önce yerinde tespiti önem arz etmektedir.

IV.SINIRLILIKLAR

Yapılan bu çalışma Afyonkarahisar iline bağlı Bayat ilçesinin köylerini kapsamaktadır. Bu doğrultuda tez Bayat sınırları içerisinde bulunan on bir köyden derlenen metinlerle sınırlıdır.

V.YÖNTEM

Araştırmaya Kaynak Oluşturan Kayıtların Elde Edilmesinde Kullanılan Araç ve Yöntemler

Derlemelerimizi sözlü derleme yöntem ile yaptık. Kayıtların ses kalitesi bakımından yüksek olması amacıyla dijital kayıt cihazları yerine kasetli kayıt cihazını tercih ettik. Cihazın çalışması esnasında çıkardığı hışırtılı sesin kayıtlara geçmesini önlemek amacıyla haricî mikrofon kullandık.

Derleme yapılacak yerleşim birimine gittiğimizde görüşmelerimizde konu olarak kullanmak üzere o bölgede yaşanmış veya yaşanmakta olan önemli olayları tespit ettik. Kaynak kişinin tanıdığı bir kimseyi de yanımıza alarak görüşmelerimizi yaptık.

Derleme çalışmalarımızda dokuz tane altmışlık kaset doldurduk ancak kaynak kişilerin anlaşılır ve doğal bir dille konuştuğunu düşünmediğimiz kayıtları metnimize dahil etmedik. Bu kayıtları sadece dinleyip bölgenin ağız yapısı hakkında daha geniş bir fikir sahibi olmaya çalıştık ve mevcut metinlerde bulunmayan dil özelliklerini yakalamaya çalıştık. Dinleyerek değerlendirdiğimiz bu kayıtlar, çalışmanın tamamlanmasında büyük önem arz eden soruşturma tekniğini daha etkin kullanmamızı sağlamıştır.

Araştırmamızda kullandığımız metinler yirmi kişiye aittir. Yaptığımız görüşmeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabeti”ndeki sisteme göre metne aktardık. Bu metinlerden ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük bölümleri için işlemler yaptık.

Metinlerden Elde Edilen Bilgilerin Düzenlenmesi

Doç. Dr. Erdoğan Boz'un Afyonkarahisar Merkez Ağzı adlı araştırmasında kullandığı tasnif ve tertibi esas alarak elde ettiğimiz verileri düzenledik.

Çalışmamız,

1. Giriş
2. Dil İncelemesi
  - 2.1. Ses Bilgisi
  - 2.2. Şekil Bilgisi (Görev değiştirici ekler, kelime yapıcı ekler)
  - 2.3. Kelime Bilgisi
3. Çeviriyazılı Metin
4. Sözlük
5. Sonuç
6. Kaynakça
7. Harita

bölmelerinden oluşmaktadır.

Soruşturma Tekniği

Yöresel kelimelerin anlamlarının belirlenmesi ve şekil bilgisinin tüm yönleriyle ortaya konulması amacıyla soruşturma tekniğinden yararlanılmıştır. Soruşturma tekniğinde bilgisine başvuru yapılan kişiler Bayat doğumlu olup hâlen Bayat köylerinde ikamet etmektedirler

Soruşturma tekniği uygulanırken yöre halkından birçok kişinin bilgisine ayrıca başvurulmuştur.

BAYAT'IN COĞRAFÎ VE TARİHÎ DURUMU³

1. GENEL COĞRAFYA

Bayat ilçesi, 31° boylam ve 39° enlemin kesiştikleri yerin hemen batısında, Afyonkarahisar iline bağlı olarak Ege bölgesinin Anadolu bölümündedir. Doğuda Emirdağ, güneyde Bolvadin, güneybatıda İŖehisar ilçesi ile batıda İhsaniye, kuzeyde Seyitgazi ve Çifteler ilçeleriyle çevrilmiştir. Afyon iline 45km, Emirdağ ilçesine 20km'dir. Deniz yüksekliği 1050m'dir. İklim yönünden daha çok İç Anadolu özelliklerini taşır. Yazları kurak, kışları soğuk geçer. Genellikle yaz aylarında yağmur az düşer. Yağışlar en çok ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde görülür. Rüzgarlar kuzeyden poyraz, doğudan gündoğdu, batıdan karayel olarak eser. Kış mevsiminde kar kalınlığı kimi yerde 50-60cm'ye dek çıkar. En soğuk aylar ocak, Ŗubat ve mart aylarıdır. Kasımın son yarısı ile aralık ayında çevreye kuru soğuklar yayılır ve Bayat'ın her yerinde etkisini gösterir.

Doğuda boylu boyunca uzanan Çal sıradağları; kuzeyde Ağın Doğlat Geçeği, Çöğürlü dağlarıyla Çanacık yaylası; batıda Beydağları, Eyerli, Asarkale ve Köroğlu dağları; güneyde Çamdağı, Kapaklı ve Kazankaya dağları vardır. Bayat ilçesi, dört yandan çevrilmiş bu dağların orta yerindeki bir koyakta kurulmuştur. Karacaovası ve Eliceek ovası olarak adlandırılan düzlükler, birer ova olmaktan çok yaygınlaşmış düzlükleridir.

Bayat, Asarcık ve Kazankaya çayları, batıdaki Çal Boğazı'nda birleşip ilerde Sakarya nehrine karışır. Özellikle Bayat Çayı, Sakarya'nın ilk kolu olarak Bayat yaylasından çıkıp ilçenin içerisinden geçerek, doğuya doğru akar. Karların erime mevsimi olan ilkbaharda iyice kabarır, ağustos ayında ise diner. Suyunun gür olduğu mevsimlerde birtakım değirmenleri çalıştırır. Bayat'ın bitki örtüsü oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Yakın bir geçmiş olan 1930-1940 yılları arasında Yukarıköy, alabildiğine palamutluktu. Eyerli dağı, eteklerinden doruklarına dek, meşe ve Kabağaçaç ormanlarıyla kaplıydı. Çambaşı, Yayla, Beydağları, Eysenlik, Taşlık Deresi, Manasır, Köroğlu Beli, Çamdağı, Satçı Alanı baştanbaşa çam ormanları içindeydi. Çal dağları, Darıyeri, Karatepe,

---

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.bayat.gov.tr>

Çöğürlü, Sarnıç, Çamurluk, Geriz Dereleri, Çubuk İçi, Mekecik, Çalca Ardı, İnpazarcık ve Tuzla meşe ormanlarıyla; Tekesir ve Demirli yöresi de ardıç ormanlarıyla kaplıydı. Bugün bu örtü, yanlış kesimlerle iyiden iyiye azalmış; ancak Çal dağları ve Tuzla'da seyrek meşelikler, Köroğlu Beli'nde de pınarlıklar kalmıştır. Bununla birlikte Köroğlu Beli'ndeki geniş bir alanda devlet eliyle yeniden çam yetiştirilmeye başlanmıştır.

Bayat yöresinin orman örtüsünü çam, gercelik, malyar, kızıl meşeler, ardıç pınar, böğürtlen, ahlat, yaban erik ve elması, kuşburnu, yabanıl badem, akarsu boylarında söğüt, kavak ve ılgın ağaçları oluşturur. Ayrıca son yıllarda iyi cins elma, armut, kayısı, zerdali ve vişne gibi meyveler de yetiştirilmektedir.

1.2.TARİH

İlçenin ilk yerleşimi tam olarak bilinmemekle birlikte, bölgenin Hititlerin, Friglerin, Lidyalıların, Perslerin, Roma ve Bizanslıların egemenliği altında kaldığı bilinmektedir. Bayat ilçesinin, Oğuz Türklerinin Bayat boyu tarafından 1147'de bugünkü yerinde, Bayat Çayı'nın kenarında kurulduğu sanılmaktadır. Barçınlı ve Han Barçın adlarıyla da anılan Bayat ilçesi İstanbul-Bağdat kervan yolu üzerinde olduğundan Bizans ve Osmanlı dönemlerinde önemli bir konaklama yeri olmuştur. Bölgedeki Malkazığı, Darıyeri, Asarcık, Kavak ve Belencik gibi hüyükler Hititler (MÖ.2000-750) zamanından kalmadır. Frig Kralı Midas Bayat'ın batısında bulunan İnpazarcık'ta Midaum kentini kurmuştur. İnpazarcık Bayat'a 7km uzaklıkta mağaralardan oluşan eski bir yerleşim yeridir. Yine Frigler zamanında Bayat'ın kuzeyindeki Karaağaç ovası denilen yerde Abostom adında bir şehir kurulmuştur. MÖ. 620-546 yıllarında Anadolu'yu bir uçtan bir uca bağlayan Kral Yolu (Köklü yol) geliştirilmiş. Bu yol Çukurkuyu Köyü'nün yakınlarındadır. Ayrıca bu dönemde Gömü Kasabası yakınlarında Amariyom şehri kurulmuştur. Daha sonraları Bizanslılar döneminde Halife Mutasım tarafından kuşatılmış ve şehir yerle bir edilmiştir.

Bayat'ın 5 km. uzağındaki Asar Kale Roma Döneminde (MÖ.30-MS.395) kurulmuştur. Asar Kalenin tam zirvesinde kemerli yapılar, su sarnıçları ve mağaralar vardır. Kalenin tepesi surlarla çevrilmiştir. Kalenin tam güney doğu tarafındaki

büyük bir kaya kütleli oyularak, koltukta oturan Meryem Ana'nın resmi oluşturulmuştur. İsa Peygamberin dinini yaymakla görevli Hıristiyan din adamlarından Sen Paul (Aziz Pol) Şuhum'daki Sinadalı Yahudilerin şerrinden kaçarak Asar Kale'ye sığınmış sonradan Efes'e gitmiştir. Eskiden Emirdağ'a bağlı bir bucak olan Bayat 1987'de Afyonkarahisar'a bağlı ilçe konumuna getirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

I. SES BİLGİSİ

1. SESLER

1.1. ÜNLÜLER⁴

1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ

Bayat köyleri ağzında (bundan sonra **BKA**) Ölçünlü Türkiye Türkçesindeki (bundan sonra **ÖTT**) sekiz ana ünlü (a, e, ı, i, o, ö, u, ü)'den başka şu ünlüler bulunmaktadır: á, à, â, ã, è, é, í, ä, ù, ú, û, î, ï, â, ò, ó, ú, ä, ũ, ũ

1.1.1.1. á ünlüsü: a-e arası bir ünlüdür.⁵

vatandaş pazar itdiyácını bayat ilçesinden sâlamakTadır. (1. 10)

meselá ben mallica muñTarı ramazan şannı. (I.92)

atıcahsın lán bunu. (2.121)

bir,âyda filán kesiliyödu. (8.16)

şindi meselá yüs hâyvan besleseñ bi kárın olur. (10.12)

hē cumáyertesine bāyrağ dikeriS. (1.65)

tābi bilene ğoláy da bilene ğoláy. (11.75)

bol merá varıdı merámız boludu. (12.105)

1.1.1.2. à ünlüsü: a-ı arası bir ünlüdür.⁶

⁴ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan Boz, "Afyon ve Yöresi Ağzlarında Ünlüler", AKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57; Mukim Sağır; "Anadolu Ağzlarında Ünlüler", TDAY (Belleten) 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, s.377-392.

⁵ krş. Tuncer Gülensoy, *Kütahya ve Yöresi Ağzları KYA*, TDK Yay., Ankara, 1988, s.19; Erdoğan Boz, *Afyon Merkez Ağzı AMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon 2002, s.25.; Osman Yıldız, *Isparta Merkez Ağzı IMA*, Fakülte Kitabevi Yay., Isparta, 2002, s.11.; Eda Şahin, *Bayat Merkez Ağzı BMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 1999, s.7.

okulà gitmeyi ben de çok sevërdim. (5.11)

ārpà ekmē yidik. (6.12)

ammà ateşin yemē başğa oliyi. (7.41)

ordà üsdüne kōrduğ yèmekleri ateşnen. (7.43)

çuğurkuyya mallicà yapıldı. (10.52)

ğarà ôrtü bāşğa, tūla başğa. (15.24)

yağın köylerden gelyō buryà göçüP gèdenler. (20.55)

biz nīçin osmanlınığ torunu dünyāyà fethetmiş bi ülkeniğ insannarı dünyāya
ğarşı nīçin biz boynu bükük duruyoS? (3.35)

1.1.1.3. û ünlüsü: a-u arası bir ünlüdür.⁷

būbamdan duydūuma göre oğuz beyleri bizim meselē sülāle olarak
fetvācılar derlermiş. (1.91)

işki içēken olūcā ò. çolūna çocūna bakmadı. (7.41)

vūla yaşam, hayatımıS, aşıya yukarı āynı. (10.55)

vūlā yüz, atmış torba kömür yitirdim. (10.58)

afiyūnuğ gozā cızādık da satılmāzdı, sağızını ālırdık. (11.131)

çetmiş yā būbam saklamış yāni. (13.114)

1.1.1.4. è ünlüsü: e-i arası bir ünlü; daralmış e, yaygın söyleyişle kapalı e olarak bilinen bir ünlüdür.⁸

Eskiden beri devam edegelen ve ilk hecede görülen è

⁶ krş. Gülensoy, *KYA*, s.19; Gürer Gülsevin; *Uşak İli Ağızları UİA*, TDK Yay., Ankara, 2002, s.13; Boz, *AMA*, s.26; Yıldız, *IMA*, s.11.,
Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2001, s. 22.;
Şahin, *BMA*, s.7.

⁷ krş. Gülensoy, *KYA*, s.20.; Gülsevin, *UİA*, s.13.; Boz, *AMA*, s.26.

⁸ krş. Muharem Ergin; *Türk Dilbilgisi, TDB*, İstanbul, 1972, s.62.; Gülensoy, *KYA*, s.21.; Gülsevin, *UİA*, s.13.;
Boz, *AMA*, s.27; Yıldız, *IMA*, s.12.

hē õņnara bi yemek, ziyafet veririz meselâ düüne gelennere, oğuculara
mûsâFirlere. (2.58)

ğadın gibi ò âdam da veriñ hadi ğızımı dërse ikinciye, ikinci vama. hēdi vēdim
ğızımı dërse, tamamıMārıS ğāylı. (11.61)

ha ğuzum hānķını dēyeyim ben? (11.99)

hē ğurağ ğurağ, ğurağlık melmeket demekisTidiim su basarımıS yoğ bizim.
yani su yoğ. (14.3)

elleri boşaldı mı amaleliē gidiyolar, çoban ğèdiyolar. (16.7)

bir ay āltı haFTa sōna bi dā ğèdiyom. (16.67)

onu bu sene ekersenıöbür sene de başğa yere ekmişıölüyoñ. (17.11)

vatan memleketıuruna seve seve can vèrmeye hazırık ğomutanım derdik.
(17.77)

Ses olaylarına bağlı olarak görülen è

dèzgāha dezgāhımız varıdı. (8.12)

vala seçmenimiS yetmişık kişi fēlen. (10.19)

bān seni sāl mam hèç ğorğma demiş. (13.31)

gavırıörd’an bi çıkıyō ğocadepèye yērleřiyo. (13.41)

ğoyunu var, nōıt ğetirmèye gitdiler hindi de. (16.11)

avyona hasdānèye gitdim ay ramazan. (16.62)

yine bōle yiyeceK, iğecek götürürler. (16.99)

ödèyemiyon ben bunnarı dèye dilekÇe verdiydim. (17.22)

1.1.1.5 . è ünlüsü: Kısalmış e ünlüsüdür.⁹

handan geldiı imizçèrmez de. (1.102)

⁹ krş. Gülensoy; KYA, s.28; Boz, AMA, s.28; Yıldız, IMA, s.17

valla ölüm olëye de olmiyi ŧimdi ŧurda bi ŧi ek milletin çolunuŧ, çocunuŧ
görenek yok görenek. (7.50)

yufkayı yazarıS ŧurëye sereriS. (7.86)

kaza oldu, nahiyëydi kazā oldu. (17.4)

1.1.1.6. í ünlüsü: ı-i arası bir ünlüdür.¹⁰

burada fākire fukārıye kömür ve yārdım işlerine biz bağıyoruS. (1.62)

ben_ıānnatıyım göçlar. (3.69)

bu eğeri cıġa olurdu cıġa. (4.9)

yazın burıye geliyim. (6.3)

fakır_ıātmiş beş yaşını doldurannara bālıyolar. (10.81)

bi dāha giryo çıkıyo. (13.20)

öretmen daha gelmedi vakıdi var_ıöretmeniŧ. (14.74)

1.1.1.7. ä ünlüsü: Açık e; normalden açık, yarı uzun bir “e”ünlüsüdür.

hanıŧ doġuzlar māllesi olarak_ıoġunuyormuŧ_ıäsgiden. (1.28)

köyde ŧebeke var ama ävlerimizde su var, yok de_ıil. (1.51)

ävripadan gelib de baŧa nāġadar gelecek, nāġadar gelecek? (4.89)

yām,saman göyun_ıondan dā çok yīyi. (7.16)

ävlendik_ıo zaman. (9.63)

ävde besliyok yāni. (12.13)

burā gēlmiş bābam hāsda yatarımış. (12.113)

bān çarŧıda geziyodum. (14.27)

buraya mal yapmaK_ı için gälmişler ve adı da burası mallica kalmış. (1.33)

¹⁰ krŧ. Gülensoy; *KYA*, s.21; Boz, *AMA*, s.28; Yıldız, *IMA*, s.12.

1.1.1.8. ù ünlüsü: u-ı arası bir ünlüdür.¹¹

fıy siyah,äsgi tábirnen bürçak diye bi şey vardı tahıl ğuru. (1.78)

ediyo yemeklerini veriyo servis savuşdüruyo düğünü. (2.63)

bänim,äve müsāfir,öldula. (6.37)

ātāş diyo, ātaş diyo ya ğavür boşuna. (13.34)

bi de onnarı sürdü milletin, oñüne. (16.83)

bi ğetmede ğavüşması için cızıķ çekerlerdi bôle. (19.56)

1.1.1.9. ũ ünlüsü: ü-i arası bir ünlü, ü'ye kayarak yuvarlaklaşmış i ünlüsüdür.

ikisi ğadirölü imamda, emirdāĝında. (4.50)

gelen mūsāfir bereketinnen gelir di mi? (7.71)

meselá şü ĝaldırım daşları döşüycez. (10.52)

atarıS, búbēr de atarıS. (11.40)

ailemiziñ içinde yatırırız yāni mūsafiri. (12.31)

saña meselá dāvetiye tebliķ biz, oķü derük yāni. (12.57)

ğaldıñ melmeketiñ, uzak, bura onuñ, úçün. (14.53)

1.1.1.10. ĩ ünlüsü: Kısalmış ı ünlüsüdür.¹²

o baķıcı parasını da köy Pütçesinden, ödüyorum. (1.40)

hindi tanışacak, altı ay ĝonuşacak bi sene gezecek. (2.88)

bāş,örtüsü varımış başı açık varımış. (3.18)

altı yüz millon mā, aş, alıyo. (3.54)

¹¹ krş. Boz, *AMA*, s.28.

¹² krş. Gülsensoy; *KYA*, s.28; Gülsevin; *UIA*, s. 14; Boz, *AMA*, s.28; Yıldız, *IMA*, s.17.

insan gibi aynen bizim çektiğimiz çileniñ aynısını da doğuda çekiyolar.
(3.102)

yufkayı yazarıŞ şurëye sereriŞ. (7.86)

benim mesele üş dönüm tarla vā, üş dönüm tarlayı ne edecēm ben. (14.15)

ben bāķurdan, bāķurdan önce elini öper altı tāne çocuk var benim dedim.
(17.21)

1.1.1.11. İ ünlüsü: Kısalmış i ünlüsüdür.¹³

küyüm ilçeye yirmi kilometre. (1.3)

bir ay çalıyoz, iki ay çalıyoz eşim geliyo falan. (5.3)

gızları gelin ettik, ölanları everdik, âyırdık. (8.28)

fırına sürmëzdik elde pişirdik. (9.3)

ondan sōna mimzerinen ekerŞ. (10.29)

ötekin de yiriz de onu da yiriz öle. (11.111)

türkiyeyi temsil eden türk bayrā ı, o Sebebden. (14.43)

ederik sāşda eviririk yıārık bōle, eviririk yıārık bōle. (16.36)

ikisini de ben evërdim. (16.11)

1.1.1.12. ā ünlüsü: a-o arası bir ünlüdür.

āndan so misāfirle gelir. (7.39)

cızdırmāyyo şindi. (11.133)

ğavür afiyāna yerleşmiş onnar da bırıya şūrlar istikamdır bütün şōralar.
(13.16)

¹³ krş. Gülensoy; *KYA*, s.28; Gülsevin; *UİA*, s. 14; Boz, *AMA*, s.28; Yıldız, *IMA*, s.17.

1.1.1.13. ò ünlüsü: o-u arası bir ünlüdür.¹⁴

dāvetiyelerini biz zarfa ğòyarız, veririz. (1.131)

dāvetiyelerini biz zarfa ğòyarız, veririz. (1.131)

ama ocā ğor da mekròbunu ğırarsañ, o zāman hemen yi. (2.19)

güzelce yò,urruk güzelce köfte gibi ederik dışına yaprānı dolarıķ yerik yāvırım. (4.103)

pazı yazıyòz,ònce, yufķa pazısı. (7.86)

bayā epiy masıraf,etTik. aşşī yòkarı bi buçuķ millar filen kendim yaPdım. (10.8)

yoķ be şòle ò ğalın şòle. (12.7)

şò depeden geçmişler yāni. (12.109)

bòradan vurusāk çok şe,ıt veririk. (13.19)

ò cepiye yedi sefer,ò indiriyò bizi, yedi sefer,ò geri aliyò. (13.42)

1.1.1.14. ó ünlüsü: o-ö arası bir ünlüdür.

cāhili, cimriyi bi odāya doldururlarımış, ğósTēdmezlerimiş gelini, ğızı. (8.124)

adamıñ hāñġısına ğóre oynar. (10.119)

şindi òle bi şe ğórmeyiñ ki sen sen, ben ben yāni. var,altı tāne. (12.43)

vûla durumuna ğóre kimisi āltın, kimisi para. (12.60)

tadı ğózel, tadı ğúzel. (12.95)

ābi ēşġiye ğóre çok,eyi gelişmek, hocam. (14.36)

òrdan yiyecēmizi, içecēmizi ğötürdük. (16.79)

loķumunu ğötürdük, halvasını ğötürdük, ireçilini ğötürdü bu ğardaşı bunun. (16.81)

¹⁴ krş. Boz, *AMA*, s.29.; Şahin, *BMA*, s.8.

1.1.1.15. ú ünlüsü: u-ü arası bir ünlüdür.¹⁵

bir gún gelecek. (3.28)

kútümüz olurdu, meşemiz olurdu. (4.26)

üsTüne dē gúzineyi koyveriS. (7.44)

onu qāldırıyđđk Piçēledi esğiden maqıne vādı esği makinele búle. (7.54)

arkadaşlar var subayım vārdı adabazarlı celál kúçük onu unutamam hiç yāni.
(12.70)

maşakqat, muşakqat işde şu gúne gadā yaşadđk yāni. (12.85)

eyđdi benim gúnümde eyđdi. (14.24)

birinci ōrdu, beşinci qolōrdu, otuzüçüncü túmen (15.36)

hē eveli yuqa ēderdik úç gún. (16.21)

ğabūnu götürür hokúmete yatırırđk. (16.69)

bayatdā atmış beş biñ kúçükbaş hayvan varıdın. (17.3)

Çúnku arāzi ğalmadı, çam fidannarı dikiliyoya. (17.5)

1.1.1.16. ā ünlüsü: Kısalmış a ünlüsüdür.

bāŞbakan yapıveriyi işde başbakan, ērdōğana. (7.30)

hē biz onnāra seymen dērdiK eveli. (9.28)

unutamadıım işde o arkadaşlar, arkadaşlar var subayım vārdı adabazarlı
celál kúçük onu unutamam hiç yāni. (12.69)

1.1.1.17. ū ünlüsü: Kısalmış u ünlüsüdür.

āfzū eden okuyu alır gider. (1.119)

bin doquz yüz kırđ beş dō ūmluyum. (3.1)

¹⁵ krş. Gülensoy, *KYA*, s.22; Boz, *AMA*, s.29; Yıldız, *IMA*, s.12.; Şahin, *BMA*,

biz niçin bôle yönetiliyoruz? (3.48)

esgiden çok güzeldi buralar yaşlıla vâdı gidedi oturuyuduk. (6.6)

şindi yemiye zor bulüyok yâni. (12.28)

örman yasağ, hâyyvan tersi yaçarık, ğurūduruğ. (14.57)

af kānunūndan ben bi iki sene evvel aFîgat tutdum. (17.24)

onū da fazla yapamıyoğ. (20.45)

1.1.1.18. ũ ünlüsü: Kısalmış ü ünlüsüdür.

ondan sōra da ē salları maşşāya qolundan dutar yörürüm yavırım. (4.7)

böylelikÇe bālarık başını alır yörürük gelini. (4.12)

eşKişe ırde ikisi, dur baken üçölum mar eşKişe ırde. (9.49)

önce pullu ūnan süreriS tıraktörünen. (10.28)

kepÇeyi āldırdık vūlā elli millona getirdim sāt üçüretini. (10.105)

onu ğüyrü ma sürüyöduğ, qayışı da qayışlyöduğ. (12.20)

durdurmuyo çünkū ağır gelyo. (14.69)

odunnan dövüyödum, zopadan qorqārdı. (17.53)

kūye servis getirip götürüyo. (20.6)

1. TABLO: ÜNLÜLER

DÜZ					YUVARLAK				
GENİŞ	YARI GENİŞ		YARI YUV.		D A R	N A Z A L	GENİŞ	YARI GENİŞ	DAR
	D Ü Z	Y U V.	G E N.	D A R					

KALIN	a	à	û	â		ı		o	ò	u
YARIM KALIN	á					í		ó	ù	ú
İNCE	e	è				i		ö	û	ü
YARI AÇIK	ä									

* Kısa ve uzun ünlüler tabloya dahil edilmemiştir.

1.1.2. UZUN ÜNLÜLER

BKA'da uzun ünlüler, birincil ve ikincil uzun ünlüler olmak üzere iki ayrı başlık altında işlenecektir.

1.1.2.1. Birincil (Aslî) Ünlü Uzunlukları¹⁶

Eski Türkçeden beri varlığını sürdüren birincil uzun ünlüler, tarihî ve çağdaş şivelerimizin bir kısmında da mevcut olmakla birlikte **ÖTT**'de yoktur. Anadolu ağızları ise, söz konusu uzun ünlüleri sayılı örneklerde koruyor görünümündedir. **BKA** birincil uzun ünlülerin görüldüğü bir ağızdır. **BKA**'da birincil uzun ünlü olarak tespit ettiğimiz örnekler aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

¹⁶ Zeynep Korkmaz; "Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (vocal) Uzunlukları" *EATAÜU*, Türk Dili Üzerine Araştırmalar *TDÜA*, Ankara, 1995, TDK Yay., C.1, s.443-458.; Korkmaz; "Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Ünlü Uzunlukları" *BAAÜU*, *TDÜA* TDK Yay., C.2, s.197-203; Talat Tekin; *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler ATAÜÜ*, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975,

2.TABLO UZUN ÜNLÜLER

<i>BKA</i>	<i>ATAUÛ</i> ¹⁷	<i>BAAÛU</i> ¹⁸	<i>EATAÛU</i> ¹⁹	<i>KYA</i> ²⁰	<i>UİA</i> ²¹	<i>AMA</i> ²²	<i>BDA</i> ²³
āç(14.50)	āç-					āç-	
āldı (17.14)				āl-	āl-	āldım	āldı
ārdına(11.1 19)	ārt					ārd	ārdında
āyrı (12.37)				āyırd		āyrı	āyrı
bāğ- (13.31)			bāğ-			bağ-	
vārdı (9.30)	bār	vār	vār		vār	vār	vārdı
vārdık (16.78)		vār-					
gēldi (18.3)					gēl-		gēldi
ōldu (18.2)		ōl-	ōl-				
ōrda (19.14)				ūrda	ōrdan	ōrda	ōrda
ōn (7.20)		ōn gün	ōn				

¹⁷ Tekin, *ATAUÛ*, s. 249-271

¹⁸ Korkmaz, *BAAÛU*, s. 123-127

¹⁹ Korkmaz, *EATAÛU*, s. 448-456

²⁰ Gülensoy, *KYA*, s. 26

²¹ Gülsevin, *UİA*, s. 11

²² Boz, *AMA*, s.31

1.1.2.2. İkiz Ünlüler:

BKA'da ikiz ünlüler yoğun şekilde bulunmaktadır. Komşu ağızlardan *KYA*'da²⁴, *UIA*'da²⁵, *AMA*²⁶ ve *IMA*²⁷ da sık görülen ikiz ünlülerin *BKA*'da en çok rastlanan şekilleri şunlardır:

1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler²⁸

a_ıa : sa_ıatdan (1.52), ma_ıaş(3.135), a_ıaçdan(10.49),

e_ıe : me_ıer (5.70), gôyne_ıe (13.48)

e_ıi : esKişe_ıir (1.8), de_ıil (9.47), ekme_ıi (11.115), şe_ıit (13.19),
elbise_ıinen (13.22), e_ıitimler (18.9)

o_ıu : do_ıumluyun. (1.2)

a_ıı : olaca_ıımış (2.87), ça_ıırımış (12.105),

1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler²⁹

yuma_ıā (8.33)

şe_ıitlere. (5.57)

di_ıildir. (3.28)

çocu_ıüm (14.17)

1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler³⁰

---

²⁴ krş. Gülensoy, *KYA*, s. 29-31.

²⁵ krş. Gülsevin, *UIA*, s. 46-50.

²⁶ krş. Boz, *AMA*, s.32.

²⁷ krş. Yıldız, *IMA*, s.18.

²⁸ krş. Gülensoy, *KYA*, s. 29-30.

²⁹ krş. Gülensoy, *KYA*, s. 29.

³⁰ krş. Gülensoy, *KYA*, s. 30.

alacāı (3.64), bayrāı (8.63), teryāı (11.31), dayāı (12.75), silāı (15.49)
yatacāı (17.51), bardāı (17.94)

tabāıa (11.127), ayāıa (19.26)

çörēı (11.52), ekmēı (16.33), ekmēı (16.34)

olmadıı (1.16), aylıı (4.85), ğaldırdıı (12.16), kaçamadıı (19.26)

āıt (1.37), cevāır (5.97), hüdāı (15.44)

yemēıe (1.131), dēıel (8.94), nēıedeyim (16.2)

görüdüü (1.25), sürdüümüzü (10.32), yörüümüş (10.77)

1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları³¹

1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları

Ses olaylarına bağlı ünlü uzunlukları, yalnızca Türkçe asıllı kelimelerde değil, alıntı kelimelerde de görülebilmektedir. Bu tür ünlü uzunluklarını üç başlık altında işleyeceğiz:

1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler

ve bu kōde dōdum. (1.2)

bizim bu yöreñin giderleri bōledir. (1.118)

eşşölu eşşē baħ len dedi. (3.115)

sabah kaçarım, pēñircimi yaparım, kaħvāltımı hazırlarım. (4.58)

şindi kağada çekēsin şēde canım deıirmende çekē yapasın. (6.33)

şōle şōle de dişi olur. (8.74)

cumā āşamı düün başlarsa üç gün, üç gün. (9.22)

---

³¹ krş. Boz, *AMA*, s.33.

āyırıldı ğodu, gitTi hërkeS_{id}äre etsiñ gāri. (14.18)

tepsiyi doldurduĝ mu üsdünü āzcık_{azcık} yālarık. (16.45)

sālam tanĝ topÇusu. (17.71)

1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler

o benim_{annecīm}, annem ben yüz_{iki} yaşında benim_{anneme} baĝıyom_{işde}
aħa yalan filen dē_{il}. (4.48)

valla beş_{altı} inēmde oldu. (9.73)

ĝaribiñ kim_{oldūnu} bilmiyola ki. (13.24)

āz, çoĝ yemēñi, çayıñı hazırlar yedirisiñ. (14.49)

yāttıñ mıydı ayāñı yıĝamamıñ diye bi döverdi nöbet çavıñları. (15.38)

küÇ_üĶ_ölanıñ çocūna baĝıyom, ēkmeklerini ediyom. (16.8)

ōrdan yiycēmizi, içecēmizi ĝötürdük. (16.79)

çolūmuz, çocūmuz_{işde} üş ĝün ñoyūmüz filan bunnarıñ_{üsdüne} durur.
(16.90)

seniñ dedi āhÇı tutcāz_oĝula dediler. (18.3)

len_ōma mı ābey dā ayanıñ_{üsdü} diñelemiyo. (19.24)

1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler

nēdiyolar çalıñıyo hepsi işde yāvırım. (9.51)

bōrası ĝuraĝ melmeket nētcek bürda. (14.14)

1.1.2.3.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları³²

Bu tür uzunluklar da hem Türkçe asıllı kelimelerde hem de alıntı kelimelerde görülebilmektedir. Bu uzunlukların süresi daha çok, konuşan kişinin ruh hâline bağlıdır.³³

mādur, fākir bi köydür benim küyüm. (1.18)

mişir, ekelēdī ārpa, būday. (6.10)

hē ēsKigömü, bilmiyom yāvırım. (8.8)

acığ görüS, sōğuduruS. (11.21)

ēlden veriyoS, işde ğaldırdımıS, açık hasılatımızı, sürdürüyoS, ezdiriyoS.
(11.14)

südünden, kēndinden. (12.13)

yaşağ, evet on da ne yapacak vıla dēvletimiz ğayırırñ, biz nidelim yā?
(14.12)

ābi ēsğiye ğöre çok, eyi ğelişmek, hocam. (14.36)

var birāz, ortak veriyom ben. yök var, elli, atmış değar. (15.7)

yēr, içēr, örter gelirik. (16.17)

efend'im dilekÇe şey yapıdı. (17.22)

ē ön dört yıl bir, ay yirmi iki gün şey çıkartTı avığat. (17.24)

aynı asğērlik, asğerlik yapıdım, örda. (17.61)

mēmnunudum, işde ğazā yapıdım, örda ğaldım. (18.20)

ōndan sōna bi zaman şeyde çalışdım, bôlgenin, içinde çalışTım
beton, işlerinde (19.13)

bizim suyumuS dōğal. (20.16)

³² krş. Boz, *AMA*, s.34.

³³ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, "Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu", *İlmi Araştırmalar*, S. 14, İstanbul, 2002, s.29-36.

1.1.3. Kısa Ünlüler

Telaffuz süreleri normalden daha kısa olan ünlülerdir. Türkçede diğer ünlülere göre biraz daha kısa olan “ı” ünlüsünün yanında, ağızlarda sayıları az olmakla birlikte diğer ünlülerin de kısa örnekleri vardır. **BKA**’daki örnekler :

küyüm, ilçeye yirmi kilometire. (1.3)

geldi, imizce ermez de. handa derler, işte aziz çavuş o çok sözü geçen biriydi bizim sülalede. (1.102)

ē şimdi bayadın, oniki tāne köyü var. (1.60)

ama ocā gör da mekròbunu gırarsan, o zāman hemen yi. (2.19)

ondan sōra da ē sallarım, aşşāya qolundan dutar yörürüm yavrım. (4.7)

eyi de bi gıllı deriye basarıq yavrım. (4.73)

bu da bilirdi bilıyo musun? (5.105)

ālīmānyadan, oralādan geldiler. (6.38)

valla ölüm olēye de olmiyi şindi şurda bi şī ek milletin çolunuq, çocunuq görenek yok görenek. (7.50)

yufkayı yazarı, şurēye sereri. (7.86)

yaparı, yukā ideri. (11.111)

onu gūyru, sürüyöduk, kayışı da kayışlıyöduk (12.20)

şindi motur çamır, ölüyo, çumur, ölüyo. (12.22)

o zaman gādā kendi kendini vurüyo ihtar, ediyo adam. (13.46)

durdurmuyo çünkü ağır gelyo. (14.69)

su sıhıntısı ölüyo. (15.27)

furunumuz var furun çörē ederik bazardan getirik bazar çörē. (16.22)

qaza oldu, nahiyēydi kazā oldu. (17.4)

kūye servis getirip götürüyo. (20.6)

bālarıq dibini açıyoq, ortalarını motur sürüyodu. (20.30)

1.2. ÜNSÜZLER

1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ

BKA'da yazı dilimizdeki kullanılan 21 ünsüz (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z)den başka, şu ünsüzler bulunmaktadır: Ç, d', F, ğ, ğ, h, ħ, k, K, l, ñ, ñ, P, í, S, Ş, T, t', ý. Bu ünsüzler, çoğunlukla ortak dildeki temel ünsüzlerin kısmen değişmiş şekilleridir.

1.2.1.1. Ç ünsüzü : c-ç arası, yarı ötümlü bir ünsüzdür.³⁴

bāhÇedir şudur budur zaten yok hepsi pazardan. (1.53)

ğarmaşa yaratÇağlar. (3.15)

böylelikÇe yaptık yavrım. (4.18)

üÇ birinin, iki birinin. (6.44)

āşÇılar len, ölüm, āymı pişireyiler, işde ya. (7.41)

yaş, öndördüdü, ôlelikÇe bitirdik beşi. (10.1)

he çifÇilik, işde iyi kötü ğuderetiğ yetTiğini ūraşiyom. (12.4)

ğāra ôrtüydü, toprak, ôrtüydü cāmāniğ, üsdü, āÇdım tūla ôrtTüm. (15.24)

o dek gelsēydi beni düvērdi, nöbetÇi subayı. (15.52)

aşÇıyı getiririk, davulÇuyu getiririk. (16.23)

1.2.1.2. d' ünsüzü: Yarı belirsiz d, ünsüzdür.³⁵

benim ğard'aşlarım, aşçı dutar. (2.53)

efend'im benim, on, üş nüFusum var. (3.110)

³⁴ krş. Boz, *AMA*, s.34; Yıldız, *IMA*, s.30.

³⁵ krş. Boz, *AMA*, s.39.; Şahin, *BMA*, s.28.

şimdi hepsi çıkđı çeşit çeşit. (7.56)

yārın gid'icekler. (7.107)

ālmanyanın daşı daş üssünd'e yokdu (33.37)

1.2.1.3. F ünsüzü: f-v arası, yarı ötümlü bir ünsüzdür.³⁶

yollarımızı bireS_ıuygunsuz olması nedeninde asFalt da olsa bakıma
çoK_ıēhdiyeci var, köy yerlerini. (1.26)

yātıyo tüFek gücā_ında. (8.101)

biz_ıidērdik şöle çığde soFrada üstünde saca çığe çekerdik, pişiridik
dü_ıünnerde harcardık. (9.4)

ğıÇık ğıÇık dökērdik şöle, uFacık uFacık yımirtayla idērdik onu biS. (9.15)

unun çörbası olur tā mercimē_ın, onu pilaFatarsıñ, aş_ıatarsıñ her bi şeyi
olur. (I-11.45)

isannarı başgasına bakarak misaFirperverdir yāni. (12.29)

bir ay āltı haFTa sōna bi dā gēdiyom. (16.67)

çiFcilik tārım, tarım. (17.6)

bi çiFtöküzüm vārıdı, bi çiFtöküzüm vārıdı. (18.35)

pilaF, komposto, bāmya, fasülle tamam nō_ıut_ıaynı
yemeklerimiS_ıaynı.(20.48)

1.2.1.4. ğ ünsüzü: Yarı belirsiz ğ ünsüzdür.³⁷

hāliyle ismi geçen mallica olduĝū için mal mēşurdur. (1.6)

tereyāĝını satmıyon. (2.28)

benim annamadıĝım şey ē bi şey_ıannaTcam. (3.48)

³⁶ krş. Gülsevin; *UİA*, s.19; Boz, *AMA*, s.35.

³⁷ krş. Boz, *AMA*, s.35.

ekmēiñ yoğsa hamır yumuruyoñ, ekmeğēdiyoñ, ondan sōna būdáyıñı elēyyoñ. (11.7)

acıķ ğoruS, sōğuduruS. (11.21)

u da süzeru da yōğurTolur. (11.33)

onu da ğadıncana ēlerik, çuvala ğuyarıķ, tavayı ocağā ğoruķ, suyu ğoruķ. (16.56)

çoluğā çouğā, ğarıya, ğıza bōle masaları sıralarlar. (16.89)

aradığım bi ğızınan bi ōlan çıkardıverdi beni. (16.104)

1.2.1.5. ğ ünsüzü : Art damak g' si, ötümlü bir ünsüzdür.

başğā tedavi soğdulararıya. (5.29)

ē cumūrbaşğanı gelicek, ğonuşcākalikoptērnenişde alikoptēr geldi. (5.53)

ōlanlara, ğızlara verişdik bñle. (8.27)

var da bireS ne ōssa da ğısa gēliyo. (10.7)

burayı o ğoruyo ilk biliyoñ mu? (12.3)

mēmnnudumışde ğazā yapıdıñorda ğāldım. (18.20)

ğarayollarında bi ara, bi kaç sene dabancâyınan çalışdım.(19.12)

1.2.1.6. h ünsüzü: Yarı belirsiz h ünsüzüdür.³⁸

yāni ē sizler allā rāzı ossuñ ħani, bi mücādele yapmaķısdıyōsuñuz. (3.23)

eskişehir çamlıca māllesinde beldeyidi oğuma yazma ķursu açıldı. (5.12)

mimzeri tōħumu ğuyārsıñ. (10.29)

sabaħdan ğākıyoS, ğuzum nēise temizliñi yapıyoñ, çayıñı içıyoñ, nıyise işiñ nēyise işiñe baķıyoñ. (11.6)

tarħana ēderiS. (11.34)

³⁸ krş. Boz, AMA, s.35.

yeñi yapTılar bāharın. (12.50)

tarīm bu yānı allāh verise ekin_oluyo, allāh vermeSse ne olcāk. (14.21)

eliñden ne qopuyosa. bān getirin, ev saħibi getiri. (14.49)

aylı_ıa bālamadılar emme, aylı_ıa bālasalar dāħa eyiyīdi (18.11)

köylere yakın bi yerlerde iş sāħası ossa elli yūs kişi çalıssa çoq_eyi olur yāni.
(20.42)

1.2.1.7. ħ ünsüzü: Hırıltılı h(a); sızıcı, ötümsüz bir arka damak ünsüzüdür.³⁹ **BKA**'da sadece kalın ünlülü kelimelerde bulunur.

bin doquz yüz kırh beş dö_ümluyum. (3.1)

ğarmaşa yaratÇaħlar. (3.15)

veyā_üt da yolu yoh bi ğatırla. (3.104)

bāħdiydim diyo ğáçecek yer ğalmamış, gidērken kimse yō_udu. (13.50)

yaħ_ıevet_ıon da ne yapacak vıla dēvletimiz ğayırırñ, biz nīdelim yā?
(14.12.)

cevizli, ēnedik, imrallı, āħbuñar, maçaqlı bu çevreleri yāpdılar_ıevet. (14.32)

ğaymakamlıħdan ğavaħ getitdirdim, ğavaħ dikdirdim. (15.21)

1.2.1.8. k ünsüzü: Art damak k'si, ötümsüz bir ünsüzdür.

bin dokuz yüz kık yedi do_umluyun. (1.2)

sabah kakarım, pēnircimi yaparım, kaħváltımı hazırlarım. (4.58)

manavızda bizi sīvrisinekle yiyēcek diye bure çıkmişla. (7.4)

kilim hiç satmadık hiç dokumāyan yok. (10.48)

³⁹ krş.Gülsevin, *UİA*, s18; Boz, *AMA*, s.35; Yıldız, *IMA*, s.30.; Göker, *BTKKA*, s.14.

motura ırbıklarını bēmişle bizim bôle çocuqlara, geliñ dolduruñ demişler.(13.2)

seni āç ğomaz, açük ğomaz yani. (14.50)

hē yòkarı maçaklıdan gēldim ben. (16.4)

ğeçe yāı, yol sıkışdırma. (19.13)

yoğorda bizim zamanımızda tehlike yokdu. (20.37)

iranııraq savaşı yeni çıktıydı, o izinneri yakdılar. (20.39)

1.2.1.9.K ünsüzü: k-g ve k(a)-g(a) arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴⁰

geçimimiS ufaK da ossa çiğçilik ve malcılıK_{üzerine} geçimimizi sâlamakdayıS. (1.4)

evet_{evet} hindi ğadınlarıñ_{aşcılı} ğaKdı. (2.62)

asKısından sona yavrım altını Tağarım, aynasını soğarım yāvırım. (4.6)

çöreK_{ederik} yavrım. (4.95)

bu sene ē tören düzenlediler_{esKışehirden}. (5.49)

valla ille odun_{olum} dē_{ışik} olūyo dē_{ışıK_{olūyo}}. (7.45)

yā_{ınan}_{ordan}ekmeK_{ufā}ınan her şeyinnen yapârdık. (9.7)

ğadın_{āk_{pakCıK_{ölur}}dēri. (11.30)}

Kāpak gibi birbirine bôle. (13.35)

o inden_{ismini} almış ta ēsKiden. (15.15)

1.2.1.10. F ünsüzü: Yarı belirsiz l ünsüzdür.⁴¹

bütün resmi işlemlerimiS pazar_{ol'sun} bayatTa oluyo. (1.22)

⁴⁰ krş. Gülensoy, *KYA*, s. xix; Gülsevin, *UİA*, s.19; Boz, *AMA*, s.36; Yıldız, *IMA*, s.30.; Şahin, *BMA*, s.27.

⁴¹ krş. Boz, *AMA*, s.37.; Şahin, *BMA*, s.28.

hayırlı ol'sun, uğurlu ol'sun derik ğuzum ğor gelirik. (4.45)

yō ğoyun del' parā ğuru para. hē ğuru para olcağ. (12.62)

genel'ğurmay başğanı vārdı orgeneral barasel beni sevērler. (12.65)

1.2.1.11. ŋ ünsüzü: Nazal g ünsüzü, genzel art damak g'sidir; birçok Anadolu ağzında rastlanan bir ünsüzdür.⁴²

onun hārici kōyde emeklim de yoğtur. (1.13)

taşoğarınınuebesininuē gelinliuinin şeyi duvā yavrım duvā yavrım (4.10)

çalışıyodu biliyomusun burası odaydı. (5.33)

yā bunun çayın bile dadı olmıy bağsana. (7.42)

oğu salyon, dāyvetu ediyon geliyo. (9.28)

aha bōle ğeşdi mi sāvırısın labaynan. (9.66)

abisinin yanına gidiyōdu ēsKişēuire. (10.21)

önceden benim yāşımdayğana ğölumunuiki çıtırtısı vārdı. (10.34)

ğaribin kimuoldūnu bilmiyola ki. (13.24)

evet sağā malıñā, maçatıñā şunuña, bunuña parasıyınan. bāşğa işde suyumuz
yoğ. (14.20)

eveldenuakbuña derlermiş ne bilēm ben. (16.3)

1.2.1.12. 'n ünsüzü: Yarı belirsiz n, ünsüzdür.⁴³

bir tek bir teKuınsan varısa, ınsan diuildir. (3.27)

bōlelikÇe benimuiki ğızım maruölumuS fila'n yoğ yavrım, ölumuS fila'n yoğ
yavrım. (4.52)

iki'nci dönēmde. (5.16)

⁴²krş. Gülensoy; *KYA*, s.49-50; Gülsevin; *UİA*; s.18; Boz, *AMA*, s.37; Yıldız, *IMA*, s.30.

⁴³krş. Gülensoy; *KYA*, s.49-50.; Gülsevin, *UİA*; s.18.; Boz, *AMA*, s.37.; Yıldız, *IMA*, s.30.

tabī ki alın tabī alın inşallah häber verin häberli gelin. (5.137)

yāpiyiS, sâ_ıyoS geç sâ_adımda'n kēndimize kadar_ alıyoS. (7.18)

başara'n köyüne şure. (7.33)

başara'n küyünden_aldıydık. (7.34)

valla ölüm olēye de olmiyi şindi şurda bi şī ek milletin çolūnuñ, çocūnuñ
görenek yoğ görenek. (7.50)

şindi evēlki gibi yapmiyile şindi ölüm hērkeSiñ_altı'nda taksi vā. (7.82)

yunā'nı püskürtTük deyin burdan yarısı şēyi ğalıyo şiyelerini. (10.93)

allā ne verise bereket, onna'n idāre oluyoğ biz. (14.4)

be'n de onnara hatırlarına, yèmek yapıyödum. (18.43)

1.2.1.13. P ünsüzü: p-b arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴⁴

esgi türkÇe okuyup bōle hoca fetvā verimiş. (1.98)

ōle bi havas_ediP de alan yoğ. (2.28)

bizi silah patladıP da bizi esir_almayacağlar. (3.29)

tam başından başlayıp da sonuna kadar_aklım, fikrim kâldı. (5.104)

duvālarıñ dibinde öturuP duruyo. (8.3)

o da geçip gidiyo. (9.47)

yatacā_ı zaman, yatıp da bacā ğircā zaman, veya duvara sürtüncē zaman.
(17.51)

ğazıp da şōle yāni ataşı gözleyip burdan_ataş_ıderlerimiş yāni. (19.41)

yağın köylerden gelyō buryā göçüp gēdenler_antalyadan_adam gelyo.
(20.55)

⁴⁴ krş. Glensoy, *KYA*, s. xx; Gülsevin, *UİA*, s.19.; Boz, *AMA*, s.38.; Yıldız, *IMA*, s.31.; Şahin, *BMA*, s.28.

baġa omutan ē iŖTe lan lun deyiP durma baġa. (3.118)

1.2.1.14. r ünsüzü: Yarı belirsiz r, ünsüzüdür.⁴⁵

cumhūriyeTden bu yana bizim_ölkemiS_ıyi yönetiliyō diyen bir tek bir
teK_ınsan varısa, ınsan di_ıldır. (3.27)

hef Ŗeylerimizi yaparı millet birikir yir yemeklerimizi birikir yir. (4.13)

burdan dūnūr gediyo üŖ dört_arabaynan. (8.53)

iliyene guyārdık, yō_urūdu hamırı. (9.14)

o güdēr gelif ben yerine guyarım. (12.82)

1.2.1.15. S ünsüzü: s-z arası yarı ötümlü bir ünsüzdür.⁴⁶

ķırsal bi bölgedeyiS. (1.3)

ölkemiS soyuluP suvana dönderilen bi ölkede, atıyorum ē bir_oy zamānı
geliyorlar. (3.7)

eŖgiden dourlādı bilmeS Ŗindi ne bilir. (6.18)

bunna ılıŖiyi biz yıyoS_iŖde Ŗindīden sōna. (7.8)

yazın da ġapıda, pecede oturūyoS_iŖde. (8.47)

bi Ŗey yapamıyoS sādece git gel bāyata. (10.15)

tiratōrnen, ġazayāyınan, pullu_ūnan_ekeris. (12.8)

yedī sekiS dana var. (12.83)

bunu ārtı Ŗē yapamāSsın ki. (15.53)

bālarıS bi sırı_ıa, sırı_ıa bālarıS abıtları. (17.50)

⁴⁵ krŖ. Boz, *AMA*, s.37.; Ŗahin, *BMA*, s.28.

⁴⁶ krŖ. Boz, *AMA*, s.38.

1.2.1.16. Ş ünsüzü: ş - j arası, yarı sürekli bir ünsüzdür.

bāŞbakan yapıveriyi işde başbakan, ērdōğana. (7.30)

gelin gelir, herkeŞ daķacāını daķar. (12.59)

1.2.1.17. T ünsüzü: t-d arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴⁷

ē ramazan mēmeTōlu ramazan şanı. (1.1)

kesinnikle özevlaTöveyevlaT māmelesi görülüyo türkiyede. (3.107)

üsTüne dē gúzineyi ķoyveriS. (7.44)

o dörT yoluñ yanında. (10.22)

dörT gız, dörTōlan. (11.2)

hē unū da yōğurT yiriS. (11.7)

şepiT derlerāfıyon tarafı şepiT der. (11.115)

ikinci bölükerlerinden şükrü ölu ismeT demirāfıyon. (17.34)

1.2.1.18. t' ünsüzü: Yarı belirsiz t ünsüzüdür.⁴⁸

bu açıdan, sularda çok sıkınt'ılıyıS. (1.48)

er'esi gün sopa alır. (1.140)

1.2.1.19. y ünsüzü: Yarı belirsiz y ünsüzüdür.⁴⁹

bi bi şēylerüretmekısdıyosuñuz (3.24)

ısderseniz bunu silmeyin. beneğer ben bi şey söylēyim. (3.44)

irēnçberlik, ārpa, būday, efend'im bu işlennenūraşıyoķ bizevet. (14.1)

⁴⁷ krş. Gülensoy, *KYA*, s. xix; Gülsevin, *UİA*, s.19; Boz, *AMA*, s.38; Yıldız, *IMA*, s.31.

⁴⁸ krş. Gülensoy, *KYA*, s. xix; Gülsevin, *UİA*, s.19; Boz, *AMA*, s.38; Yıldız, *IMA*, s.31.

⁴⁹ krş. Boz, *AMA*, s.39.

2. TABLO: ÜNSÜZLER

	SÜREKSİZ			SÜREKLİ						
	Ötümlü	Ötümsüz	yarı Ötümlü	ötümlü	Ötümsüz	yarı ötümlü	nazal	yanaklı	titrek	yarı ünlü
Dudak	b	p	P				m			
Diş-Dudak				v,	f	F				
Diş	d	t	T	z	s	S	n			
Diş-Damak	c	ç	Ç	j	ş	Ş				
Ön Damak	g	k	K	ğ	h				r	y
Art Damak	ğ	ķ			h		ŋ	l		

- Yarı belirsiz ve yarı sürekli ünsüzler tabloya alınmamıştır.

1. SES DEĞİŞMELERİ

2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.1.1. Ünlü Uyumları

2.1.1.1. Damak Uyumu: *ÖTT'de* çok ileri durumda olan kalınlık-incelik uyumu; Anadolu ağızlarında yörelere göre farklılık gösterebilmektedir. Hem **BKA** hem de komşu ağızlarda (**KYA, UİA, AMA, İMA**) söz konusu uyum ileri safhadadır. Ancak bu uyumun iki farklı yönünü belirtmekte fayda var:

2.1.1.1.1. *ÖTT* 'ye Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

2.1.1.1.1.1. Kök ve Tabanlarda

2.1.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle

Kalınlık

şurdan bi fakır gelse òrda yatādı. (7.69) “fakir”

taksı taksiye çāpiyo. (7.108) “taksi”

burda kırk elli k̄anı gediyoğu yāni bolvadin budey satmāya. (12.27)
“bolvadin”

bazan ūişde alaşē ūire gitTik yāni alaşē ūire. (12.86) “bazen”

İncelik

ezenden sōna biz kōýde iki tene minübüs var. (1.128) “ezen”

aşşī yòkarı bi buçuğ millar filen kendim yaPdım. (10.8) “filan”

eletdiri ūimiS var, suyumuz birez gısa. (10.53) “biraz”

b̄indirdiler, gezdirdi, mezeri şōrları dolāndırdı, gēldi, ĩndirdi bōreye. (11.74)
“mezar”

ķasımdan sōna, ekimiņ birinde ikisinde başlarıķ mesele Kasıma kadar ekilir
yāni. ķasımda acıķ nādir olur yani māhsul ğısa ıķar. (12.9) “mesela”

hücüm onnar da ordan ıķıyo mu? (13.35) “hücum”

2.1.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle

Kalınlık

dağara da elli milyon desteklemesini alyoS. (1.83) “dekar”

bu ocuk demişler ğül gibi bununu ciēri ciğara da içmemiş bu ocuk
demişler. (8.108) “sigara”

bilmiyorumki yā canābı allah vērmiyo. (15.28) “cenab”

İncelik

ikisini de esgere gitmeden everdim. (2.93) “asker”

tōrun çok, onāltı tene mi ôle bi şey. (7.61) “tane”

ne ğadar ossa ora sehil, izmir tarafı, manisa taraFı. yaz yāni demek istdiim,
yaz memneketi. (14.87) “sahil”

2.1.1.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle

ğabire hiç canaza sahibi duymadan iki kişi üş kişi gider ğabirini ğazar. (1.56)
“cenaze”

içeriz heP barabar ben dā çok mutlu olurum. (5.47) “beraber”

fabrikada alışıyolar. (10.20) “fabrika”

2.1.1.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda

i- fiili çekimleri

bayanisa bayanlar taşır suyunu. (1.160)

fetvâcioğulları dèye okunurumuş eski türkçe isimde. (1.104)

bağkur o zaman bizim yatırdı umızda ucuzudu olum ucuz ucuz yatırdık.
(2.39)

dudu güşları olurumuş dudu güşları olurumuş. (4.9)

etin kızartması yoğudu, et Pişiridik. (4.20)

nirden tıkadıyisa hem ğaynar suyu hemi ılık suyu vâridi buranını derdi.
(10.97)

bol merá varıdı merámız boludu. (12.106)

memnunudum ben o asKerli imden. (14.24)

yâ adam ğurtulmuşumuş, çıkışımış yoldan emme. (19.33)

-KAn+ (zarf-fiil)

çocukkan isTēdim, şiir oğumayı bilmem neyi. (5.10)

dü ünner olurkan (9.5)

ē şu gelinnen bu ölenin anası da dü ündeydi emirdāında, hepsi dü ündeydi.
dü ünden gelinci ğapıyı açarkan tüFek tağ demiş baksalar ki ölmüş. (9.100)

önceden benim yâşımdaykana gölümüñ iki çitirtısı vâridi (10.34)

hüdāi oral yiyeniymiş çocuk sōna hemen tērisini aldılar anğaraya o çocuğun
giderken bennen helallāşmadı bana uyurkan vurduñ deye. (15.46)

fırınımız yoğukana ğüzüne varıdı. (16.46)

+KI+ (Aitlik Eki)

hē ölümüñ biri hāsda ğapıdaki olan. (8.28)

geçirmēzler, yō ğuzum geçirmezlēr de gelini indirmeden geliniğ yanındaki
ğarılar parā ĩsder ğayınbabadan (11.85)

ki (bağlaç)

hēle siz kimsiğiz ben tanımıyom ku. (13.1)

lōķantacı da diyo ku yā sen pis,elbisē,inen geldiğ, kōmür,elbisesi,inen.
(13.21)

evet,ormān,ossa da burdā yasaķ, kanunnan yasaķ ğeçi,edemiyok ku. (14.12)

+ile(n) (bağlaç)

cemi cümle ğullarınan ğuzūm. (2.6)

šo bizim iŝti,imiz su bardaklarınan,iŝmez. (2.100)

lan қаһarsam seni ğırbacınan derindirim vala. (3.121)

gittikten sōna ne bilim ben bu gitmedi biz kızımnan gitTik. (5.49)

ēvde baķıyon,işde. ēvde işde çoluknan çocuknan. (7.17)

ķocuman,adamla bi ben yapādım ōlum ben. (7.52)

battāneynen değiŝdik, kiliminen değiŝdik, halıynan değiŝdik,unnāri da ğāylı.
(11.83)

sādıcınan gelin,oturu, ķınāyı yaķārlar yatarlar. (11.98)

yonannar,ele alıyolar o ādamı zopāynan. (13.7)

hē açıyāķ tātayınan, tātayınan,açarıķ, sāsda atarıķ, bişiririk yı,āriķ bōle
yı,āriķ yı,āriķ yı,āriķ. (16.32)

zōrnan getirdi, zornan getirdiğinen sōna ben de ğāldım ğetdim. (16.109)

2.1.1.1.2. ÖTT'ye Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

ÖTT'de kalınlık-incelik uyumunun var olduğu bazı kök ve tabanlarda, **BKA'**da uyumsuzluk görülebilir. Bunlar sınırlı sayıda kelimelerdir. Ancak ekleşme sırasında özellikle inceltici ünsüzler (c, ç, n, s, ŝ, y) komşuluğunda kalın sıradan

kelimelerde ve ince sıradan kelimelerde uyum bozulabilmektedir. Bunun yanında birkaç ekin de çoğu kere ince ünlülü şeklinin kullanılması yine uyumu bozmaktadır.⁵⁰

2.1.1.1.2.1. Kök ve Tabanlarda:

babam iki kārdeşidi. (1.90) “kardaş”

sen şuriya gel de bi dilim_{ekmeK} ğazan dēyen bi tek lider, bi tek_{insanımız} yohtur. (3.86) “şuraya”

budeyekimde başları_ē ekim kāsıma ğada biter yāni. (12.8) “buğday”

otuz_{üçüncü} túmen yüz doħuzuncu piyāde aleyı erlerinden bilmem ne? (15.36) “alay”

2.1.1.1.2.2. Eklerde: *BKA*’da inceltici tesiri olan ünsüzlerin bulunduğu ekler, kalın sıradan kelimelere, ince ünlülü olarak ya da kendinden sonraki ekin ünlüsünü incelterek getirilebilmektedir.

Şimdiki Zaman Çekiminde -yo(r)

on_{üş} nüfusu besliyo. (3.121)

onu da yavrım ğayrı kirasıynan_{ele} veriyom, kirasıynan_o bana para veriyö, yüz lira, ellere neyse herneyse. (4.84)

yolda mı ölür, belde mi ölür, perişan mı olur, ne olur hāli bilmiyom? (8.88)

fırın ğīzdı mı siliyolar kürē_{inen}atıyolar fırına. (16.40)

Çünku arāzi ğalmadı, çam fidannarı dikiliyoya. (17.6)

bu ğarşı dādan geliyo. (17.15)

len_{öma} mı ābey dā ayanı_{üsdü} dinelemiyo. (19.24)

⁵⁰ krş. Gülensoy, *KYA*, s. 33.; Gülsevin, *UİA*, s.21.; Boz, *AMA*, s.48.; Yıldız, *IMA*, s.24.

Gelecek Zaman Çekiminde: -(A)cAk

ē ne olácek bi gēnşden yetişmèyen. (10.25)

başğa köyüñ derdi ne derdi olcek başğa suyumuz vār da yetersiz yāni. (12.51)

İstek Kipi Çekiminde: –ēn

eşKişeīrde ikisi, dur bakenıçölummarēşKişeīrde, ğızıñ biri īsdanbūlda biri de esKişeīrde, biri de dış dēvletde burayı fazla gēlmiyo. (9.49)

çay yāpen ben. (9.55)

2.1.1.2. Dudak Uyumu: Düzlük-yuvarlaklık uyumu **ÖTT**’ye göre ileri durumdadır. **ÖTT**’de dudak ünsüzleri, yuvarlaklaştırıcı etkileriyle çoğu zaman uyumun bozulmasına neden olmakta, bazı alıntı kelimelerin orjinal hâllerine bağlı kalınması uyumun dışındaki kelime sayısını arttırmaktadır.

ā pēndir yaparın salamır. (2.14) “salamur”

he cuma gün bazarı yavrım (2.28) “yavrum”

yavrım hamırı yōğurruk, hamırı yoğurruk. (4.92) “hamur”

şindi motur çamırölüyo, çumurölüyo. (12.22) “çamur”

orāya yāar yāmır, gün doğar çeker gider. (14.85) “yağmur”

ķomutannar Sopa boludu bizde. yāttıñ mıydı ayāñı yıķamamışıñ diye bi döverdi nöbet çavışları, bi de fazla yıķamışıñ diye döverdi. (15.39) “çavuş”

fasillesini islıyōdum, ğāynadıyōdum, yapıyodum. (18.16) “fasulye”

şindi ne vā şindi ū motur motur getiriyeri, döküyeri, biçiyeri. (6.11) “motor”

onu savırısıñ budā öñüne gelir. (9.67) “savur”

Yukarıda verdiğimiz bazı örneklerin **ÖTT**'de olduğu gibi uyumu bozan şekilleri, **BKA**'da ikili şekil durumundadır:

handa derler, işte aziz çavuş o çok sözü geçen biriydi bizim sülalede. (1.102)

hocamdan da allah razı ossun, yavrularımdan da, eşimden de hepsi bana çok iyi bakTılar. (5.31)

hamuru elimizle yō uruyoduğ yavrım kēndimiS (9.14)

ē yumurta isterlerimiş, ekmek isterlerimiş kōlerden. (9.122)

camur oldu muydu. (12.23)

2.1.2 Ünlü Türemeleri⁵¹

2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi: “i” ve “r” ünsüzleriyle başlayan alıntı kelimelerde tespit edilmiş az sayıda örneği vardır:

ilazım oña itTiyacımız vā. (1.71)

açarız yufkayı, içne peynir irendeleyip korus. (5.120)

iliyene guyārdıq, yō urüduğ hamırī. (9.14)

evet haçÇe ebem irāmetlik yāvırım derdi. (10.89)

vūlā eyi kötü dört göyun var onu güdüyoğ, acıq ilēşbērlük ediyōğ. (12.1)

urusun ğardağ şehri çok yakındı. (17.40)

2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi: İç seste, kelimeyle hiçbir organik bağı olmayan düz-dar ünlülerin türemesi olayıdır.⁵²

hepsinin yaşlısıyın bu kūyün. (9.68) “hepsi”

⁵¹ Sadettin Özçelik “Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler” Türk Dili, *TD*, S. 634, Ankara, 2004, s.550-562.; Özçelik “Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları” *TFKGSO, TD*, S. 612, Ankara, 2002, s.1033-1041.

⁵² krş. Gülensoy *KYA*, s. 44; Gülsevin, *UIA*, s.27; Boz, *AMA*, s.47; Yıldız, *IMA*, s.28.; Göker, *BTKKA*, s.13.

ombasıyđımdıki saat nöbetimmar benimo nöbetçilē konturolıediyodum
ben. (15.41) “kontrol”

aFıyonda hasdānēye gitdim. (16.66) “afyon”

bāarın da bolavadına gēdiyom, yātdım geldim bir hāFda. (16.67) “bolvadin”

ondan sōna ē beş yüz kişiye kıdıro fāzilası fūrdı. (17.62) “fazla”

hasan sekisen yaşında. (19.6) “seksen”

kendi akip geliyo masırafsız, birez yetmiyo ama idāre ediyok. (20.17)
“masraf”

2.1.3. Ünlü Düşmesi: *BKA*'da daha çok iç seste düz-geniş ve dar ünlülerin düşmesine rastlanmaktadır.

2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi: Genellikle, tabanlara gelen ekler nedeniyle vurgusuz olan orta heceye kayan düz-geniş ve dar ünlülerin düşmesi şekliyle görülmektedir.⁵³

-ø- < -e- / -a-

burda işÇi olana bi vatandaş işÇi çalışıyo. (3.53) “burada”

veyāūt da ille sen çekcem dersēj mazotunu ğuy çekim dedim. (3.114)
“çekeceğim”

şurāye ğuruyok, şōrda pecesi var dākıyok, kömür yākıyok, meşe yākıyok,
odun yākıyok (8.46) “şurada”

biz bilmekonu anlarımıS filan bilir de biz bilmek. (8.121) “analarımız”

adını nırde bulacām herkeşin bu sırada? (9.36) “nerede”

pāşam beni götürecekler hazīnenin başında selāniē götürcekler derimiş.
(13.30) “götürecekler”

⁵³ krş. Gülensoy, *KYA*, s. 41; Gülsevin, *UIA*, s. 28; Boz, *AMA*, s.48; Yıldız, *IMA*, s.27.

altı yıl dā devam etcek şu yaşdan sōna. (17.29) “edecek”

-Ø- <-i- / -i-

şindiki yeni yetmelē seni tanımiyi yeni yetmele dē öte yanna baқыı. (6.6)
“yanına”

ēsgiden benim kaynatımın odası hiç isik olmazdı kaynatam. (7.68)
“kaynata”

eveli biS ğārmıyarık diyoduğ hindi de ôle işde. (8.68) “karın”

hē üş dene adammızın biri de başından çekērdi. (9.41) “adamımız”

horāsan ğāli nē yandan geldiyse işde diyom ya benim orāya aklım ermiyo
benim. (10.85) “akıl”

bi dāha giryō çıkıyo (13.20) “giriyo”

-Ø- <-u-

büyüK oğlumı everdim. (2.91) “oğul”

üsTüne dē gúzineyi koyveriS. (7.44) “koyuveriririz”

ğıyyōduğ, boynun yuñundan ēriyōduğ, boyādıyoduğ, dōkuyoduğ. (8.10)
“boyun”

bi tōba omzunda gōyne e ğadar gitmiş asgeriñ öñünde. (13.48) “omuz”

Ek-fiilin çekimlerinde

BKA'da çoğunlukla i- fiilin korunduğu görülmekle birlikte düştüğü örnekler de mevcuttur:

lā ana dolması, kabağ dolması, patlıcan dolması, ne bilim dolmaları hep sayarsak, bübēr dolması tabi ki dolmalar bunnar olur. (5.112)

bayrāı işdē ğan, cēnāye çıkmasıñ, bayraq ğoyā ucunu bayrāın ğana batırırlardı, ğurban kesserlerdi yāni. (8.64)

tamamıelli ātmış sene bôrek dürêrdik. (9.2)

gidêrken korkârmışım, tutağorumuşım ğolundan. (11.72)

ğozānī şey ıderlermiş ıslar da ilec ederlermiş. (12.133)

tādil günü alırsağ cumá gün başlarığ. (16.18)

Belirtisiz isim tamlamalarında iyelik ekinin düşmesi

bayraq dikme perşembe gün ğaldırırıs. (10.116) “perşembe günü”

gelin evinde de kına gecesi gün toplaşırlar, geline kına furārılar. (11.96) “kına gecesi günü”

cuma ğün başlar, pazar ğün saat iki, iki buçuk üç sıralarında biter. (14.41)
“pazar günü”

tādil günü öldü mū, cumēytesi günü ıderik, pazar etes ğün şe Pazar ğün gelin èner. (16.30) “pazar günü”

2.1.4. Yuvarlaklaşma: Bazı dudak ünsüzleri komşuluğundaki düz ünlüler, söz konusu ünsüzler etkisiyle yuvarlaklaşır.⁵⁴

Yuvarlaklaşma örnekleri:⁵⁵

ben şunu söylüyorum şundan bāsetmek ıstiyorum. (3.103) “söyle”

o zuman yokdu bizde ālet. (7.56) “o zaman”

bübē dōlması, kānı yarığ yaparıs. (7.100) “biber”

⁵⁴ bkz.Korkmaz; *Grammer Terimleri Sözlüğü GTS*, TDK Yay., Ankara, 1992, s. 174 (Korkmaz, bu terimi yuvarlaklaşma olarak vermiştir, aynı kavram için dudaklılaşma terimi de yaygın olarak kullanılmaktadır.)

⁵⁵ krş. Gülsevin; *UIA*, s. 29; *BOZ, AMA*, s.49.

bubaᅇ derdi esgerden gelirken derdi biz de yamaç geldik derdi, esgere gèdiyoduᅇ derdi. (16.105) “baba”

2.1.5. Geçişme: Çoᅇu kere bir arada kullanılan, biri son seste diᅇeri de ön seste ünlü barındıran iki kelimenin ünlülerinin kaynaşarak tek kelime hâline gelmesidir.⁵⁶

biz nîçin osmanlınıᅇ torunu dünyāya fethetmiş bi ülkeniᅇ insannarı dünyāya ᅇarşı nîçin biz boynu bükük duruyoᅇ? (3.35) “ne için”

ama pekî köprü altında yatana netcez? (3.55) “ne et”

şurda dedi seksen ton kömür var. (3.110) “şu ara”

bölece burdan geçmişler. (13.15) “bu ara”

nasıl biliyoᅇ? (17.33) “ne asıl”

2.1.6. İncelme: Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki kalın sıradan ünlülerin ince sıraya geçmesi olayıdır.⁵⁷ *BKA*’daki ünlü incelmelerini **Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduᅇu Durumlar** bahsinde genişçe işlemiştik (bkz. 2.1.1.1.2.) Burada ise; kalın ünlülü iken bir nevi sıra deᅇiştirerek ince ünlülü hâle gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilmiştir.

bak şindi misir ekmē ᅇödük, yidik. (6.14) “mısır”

emme şindi yüksek sema olarak orlā. (14.82) “ama”

2.1.7. Kalınlaşma: Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki ince sıradan ünlülerin kalın sıraya geçmesi olayıdır.⁵⁸ Yukarıda işlediᅇimiz incelme olayında olduᅇu gibi, burada

⁵⁶ bkz. Osman Nedim Tuna; Türk Dilbilgisi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları) *TDDN*, Malatya, 1986, s.43; Korkmaz; *GTS*, s. 160 (Korkmaz bu terimi ünlü kaynaşması olarak vermiştir.)

⁵⁷ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 87.

⁵⁸ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 95.

ince ünlülü iken bir nevi sıra değiştirerek kalın ünlülü hâle gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilmiştir:

ôle bi havasediP de alan yoğ. (2.28) “heves”

gerçē de söylüyom hamı yalan filan dīil, gerçē söylüyom. (3.132) “hem”

ben filan gün varıyom derim, filan gün varıyom derim. (4.42) “gün”

ğıyyōduę, boynuğ yunundan ēriyōduę, boyādıyoduę, dōęuyoduę. (8.10)
“yününden”

motura ırbıklarını bērmıřle bizim bōle çocuklara, geliğ dolduruğ demişler.
(13.2) “ıbrık”

aıyonaynı būday, arpa ekdiin gibi sürersię bi cızık çekersię řōle içinde
onnarı aralarında saşması gōlayolması için. (19.54) “çizik”

2.1.8. Daralma: Çoğu kere daraltıcı etkisi olan “c, ç, n, s, ř, y” ünsüzleri komşuluğundaki geniş ünlülerin yerlerini dar ünlülere bırakmasıdır.⁵⁹

2.1.8.1. İlk Hecede Daralma: Eski Türkçede (bundan sonra *ET*), kapalı e olarak kabul edilen, Eski Anadolu Türkçesi (bundan sonra *EAT*) metinlerinde varlığını bilmemize rağmen imlâ olarak tespit edemediğimiz söz konusu ünlü *BKA*’da yerini i’ye bırakmıştır.⁶⁰ Bu olay diğer Anadolu ağızlarında da sıkça görülür.⁶¹

i < e

ķara ārpa ekmē yidik. (6.32) “ye-”

ēřgiden řīle bi şiy yapādık biS ,ķotlan dēdik ona. (7.42) “şey”

⁵⁹ bkz. Korkmaz; *GTS*, s.159 (Korkmaz, bu terimi ünlü daralması olarak vermiştir.)

⁶⁰ Geniş bilgi için bkz. Gürer Gülsevin, Erdoğan BOZ, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004, s.96.

⁶¹ krş. Gülensoy; *KYA*, s. 37, Gülsevin; *UİA*, s. 30, Boz, *AMA*, s.50.; Göker, *BTKKA*, s.11.

nâsı geçecek allah ne dirse o olacaq dē mi? (9.60) “de-”

ebelerimin, dedelerimin çişmesi. (10.4) “çeşme”

onnar meselâ ğuşağ sararlar billerine hanımları. (10.110) “bel”

çok yakındı. uruhuma işledi işde ğırh dōumluyum hisâpet. (17.41) “hesap”

cizeevinde şindî görüşe gelemiyo, ğapıya görüşe gelemiyo. (19.27) “ceza”

u < o

buğa, köv būğamız var. (1.37) “boğ”

dukuS torunum var, dört kızevlâdım allah ne bilimiki tâne dâmadım ve çevire geniş yâni. (5.42) “dokuz”

murel bozuklundan hâsda. (8.28) “moral”

bòrası ğurağ melmeket nēcek bürda. (14.14) “burası”

onu da ğadıncana ēlerik, çuvala ğuyarık, tavayı ocağa ğoruk, suyu ğoruk. (16.56) “koyarız”

yâni tağsı onnara vurmuş tağsının şuFörü öldü. (19.21) “şoförü”

ü < ö

iki dünenden sona kesiye ğuyarım. (4.67) “dön-”

her lázımolanı būle dōşe kilimi, halı verirdik. (8.27) “böyle”

ğüzünü bālamışlaradamın bi zâman götürmüşle, sōna ğoyvemişle. (13.10)“gözünü”

hepisinin yaşlısıyın bu kūyün. (12.68) “köyün”

2.1.8.2. İç Seste Daralma

Bu ilk hecede kapalı e’ye mahsus ünlü daralması dışında, kelime içinde çoğu kere daraltıcı etkisi olan “c,ç,n,s,ş,y” ünsüzleri komşuluğunda daralmalar da vardır.

Bu daralmalar hem *ÖTT*'de hem de diğer Anadolu ağzlarında oldukça sık görülmektedir.

i < a

ben_Üş senedir yapmıyom yavrım. (4.16) “yapma”

ordan tekrar dōndüm gelirken pi tāne genç kızımız bi de ben_Üilēledim
arkadışlar_Üarqadan gēlīyo. (5.61) “arkadaş”

siz bilmes hēpsini ò ğara ārpyı. (6.32) “arpa”

ğoduğ būriya nīrden bi de onu unudamıyom. (8.109) “buraya”

hīř de arıyan yok, hīř de soran yok. (9.51) “arayan”

u da biřē ġāynıya, ġāynıya, ġāynıya ğabarı biçer, indirisiğ. (11.125) “kayna”

hē bunuğ var, asğerde bi ölu var şindi hakkariye gitTi bi cāndırma. (12.47)
“jandarma”

asğerlī_Üi ödeyicēm şindi alla izin verise işde hāfTıya veya öbür hafTıya.
(17.29) “haftaya”

ayāmı üzengiye soğuyōdum, yatacā zaman şi yapıyodum çekip vuruyodum
kafiya. (17.55) “kafaya”

u < a

samanını, arpasını inek başı yani mal başına topluyoruS. (1.39) “topla”

şimdi burda o oynuyanı_Üiçinde. (1.141) “oyna-”

neden duymuyorum. (3.7) “duyma-”

olcāsa olcağ der, olmucāsa olmucağ der (4.43) “olma-”

i < e

pekî bu bâşörtüsü sürekli örtülecek, isdiyenörtecek, isdemiyeñörtmiyecek
diye bi yasa çıkarıP bunu gündemden düşüremez mi? (3.20) “isteyen”

iki dünenden sona kesiye gıyarım (4.67) “kese”

ē cumürbaşğanı gelicek, ğonuşcák, alıkoptēren, işde alıkoptēr geldi. (5.53)
“gelecek”

bilmiyodum yani. (5.73) “bilme”

fasîlle kayniyōr toprağ tenceresinde. (5.102) “kayna”

ortasına ireçil ğörduğ, halva ğörduğ, zîtin ğörduğ onu yapārdığ, o zāman.
(9.11) “reçel”

ne bilim bilmiyom, her sene ôle ederdî iki üş senedir ôle ediyolar. (16.72)
“bilme-”

u < o

aha dokdura gitdim. (2.45) “doktor”

şindi ne vā şindi ü motur motur getiriyeri, döküyeri, biçiyeri. (6.11) “motor”

afıyūnun ğozā cızādığ da satılmāzdı, sağızını ālırdığ. (11.131) “afyon”

vūla hoturaflarävde. (12.68) “fotoğraflar”

ü < ö

o dek gelsēydi beni düvērdi, nöbetçi subayı. (15.51) “döver”

2.1.8.3. Son Seste Daralma

küyüñ, ortağlaşa yapacağ sorunları imeci üsülüyle yapıyoS. (1.15) “imece”

mağıneyi ğaldırdım, amma kendimè yiceK, ekmek bulamıcağ hāle geldim.
(3.142) “kendime”

keşki bēn de sizi dāvet etsem o zaman şoray gibi düŷünlerimizde. (5.132)

“keşke”

bi bacım marŷuzaŷda, bi bacım marŷavrŷpada ē bu da beŷā ġalınca ben
buŷa ilgileniyōm. (4.55) “kalınca”

tarīm bu yāni allāh verise ekinŷoluyo, allāh vermeSse ne olcāk. (14.21)

“yana”

2.1.9. Genişleme: İç veya son sesteki dar ünlülerin çeşitli sebeplerle
genişlemesidir.⁶²

a < ı

allaham hē baŷa nāsibŷimiř ben baŷıyon. (4.56) “allahım”

è < e < i

mēkrobu ġırılıř mēkrobu ġırılıř dēye. (2.16) “mikrop”

ben fesini geydiririm. (4.2) “giydir-”

ēřde ŷlum eřġi ġorenekle yoŷ şindi yoŷ. (7.46) “işte”

tādil ġünü ŷldu mŷ, cumēytesi ġünü iderik, pazarŷetesı ġün şe Pazar ġün
geliŷŷener. (16.31) “iner”

sen ŷrme ġōnŷmŷ sıkma yā ġet şurdan be. (18.12) “ġit”

hēpsi eyi insannar. (17.82) “iyi”

o < u

irenřberlikŷārpa, bŷda, nōŷot. (17.2) “nohut”

īstambōllu nevzat demir hēp hērkeř vārıdı. (17.59) “istanbul”

⁶² bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi ünlŷ genişlemesi olarak vermiştir.)

şō gömünün yanına. (19.3) “şu”

aşşā yokarı bûbamıñon yedi on sekiz Tane ata binîyödüm. (19.10) “yukarı”

bōrda yonan fazla ēleşmemiş. (19.39) “burda”

bōrda yonan fazla ēleşmemiş. (19.39) “yunan”

ö<ü

çeşmediñ içinde evi var böyüKolumuñ (2.4) “büyük”

sāca derik, sāca bizona, sāca derik gözelim. (4.30) “güzelim”

yani hökümet dēişdirmiş bilmiyomķu. (10.86) “hükümet”

2.1.10. Düzleşme: Çeşitli fonetik sebeplere baēlı olarak yuvarlak ünlülerin, yerlerini düz ünlülere bırakmasıdır.⁶³

e<o

gōrumalar ossuñ, meselá iki yüz atıyesakidāre ediyoS işde. (10.10)

i<o

ē vāķıt geldi mi biçiyir. (7.51) “biçiyor”

e<ü

şebekeye döndertdim bēn beton yaPdırdım. (10.6) “döndürttüm”

i<u

fasillesini ıslıyödüm, ġāynadıyödüm, yapıyodum. (18.16) “fasulye”

---

⁶³ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi ünlü düzleşmesi olarak vermiştir.)

ı < u

he cuma gün bazarı yavırım. (2.28) “yavrum”

yavırım hamırı yōğurruq, hamırı yoğurruq. (4.92) “hamur”

mısdava giliñ ğarabağ, onnar ğarabağdan geliyo. (12.102) “mustafa”

bīyi gelmiş başçavış yumurtaya tavuqıisdiyo demiş. (12.115) “başçavuş”

2.1.11. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısalması

BKA'da alıntı kelimelerdeki uzun ünlülerin kısalmasına *ÖTT*'deki belirgin kısaltmalar dışında da rastlanmaktadır.

tabi ğaymaqam bey bizden soruyo biz_eTrafi bildi_imiz için köyümü ve civarı. (1.64)

ğadırolü hocam var camim var. (1.153)

onnarı_eli paraynan dolu zaten. (3.169)

ısannarı başğasına baqaraq misaFirperverdir yāni. he misafıperver misafiri severler severik. (12.30)

ailemizi_içinde yatırırız yāni mūsafiri. (12.31)

hökümet veriyōdu. (18.14)

2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.2.1. Ötümlüleşme: Ötümsüz ünsüzlerin yerlerini ötümlü karşılıklarına bırakmasıdır.⁶⁴ Ötümlüleşme, hem *ÖTT'de* hem de bütün Anadolu ağızlarında çok yaygın olarak görülen bir değişmedir. Bu değişmelerin bir kısmı yarı ötümlüleşmelerdir.

Ötümlüleşmeyi üç başlık altında işleyeceğiz:

---

⁶⁴bkz. Korkmaz; *GTS*, s.151 (Korkmaz, bu terimi tonlulaşma olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s. 27-28.

2.2.1.1. Ön seste Ötümlüleşme:

Ön seste ötümlüleşme birçok Anadolu ağzında olduğu gibi **BKA**'da da sık görülen bir olaydır. **ÖTT**'de de görülen ötümlüleşme örnekleri burada belirtilmemiştir.

#d < #t *ET*'deki #t'lerin Oğuz lehçelerinde #d'ye değişmesi yaygın bir fonetik eğilimdir.

onu da ğatık deperiS bôle. (11.49)

lõkum, işde nēyse daTlılık götürüS. (11.59)

çatTılar ğazan daşını. (11.101)

beşden dut, ona ğadar var yāni. (12.61)

depede yeriñ, olur yāni. (12.77)

samannan ğızdırıyom, odunnan dutuşduruyom, saman ata ata ata ğızdırıyo.
(16.49)

bunnāri da yāni bôle yük, olarakTan daşıyõdum. (19.10)

#g(a) < #k(a)

o genşler, o ğızları ĝaçırmak, isterler. (1.141)

benim ĝard'aşlarım, aşcı dutar. (2.53)

ĝarmaşa yaratÇağlar. (3.15)

ordan yavrım basarığ, onu da biz bi şeye pilāstiĝe ĝuyarığ ĝışın. (4.73)

yav ĝaraĝeci yörü, ümüş, işde ĝelmişler daşın, içine ĝönmuşlar (10.77)

õndan sõna gelini ñindiriler, ĝaynatāsı ĝoyun veri, inek veri geline. (11.86)

sabanna ğara sabanna sürüyoduk. (12.19)

şindi òrada ğar bitmez_ora. (14.81)

ğarsı dādan gelīyo iki tane ğaynağdan gelīyo. (17.16)

#z < #s

zebze olacağ toprāmızda ama suynan_olacağ. (1.53)

yonannar_ele alıyolar o ādamı zopāynan. (13.7)

ğüzüneler varıdı işde zoba da yağıyoğ ya evde. (16.47)

hē şindi zabah kākđım bol bol geziyom. (18.39)

#b < #v

motura ırbıklarını bērmışle bizim bōle çocuğlara, geliğ dolduruğ demişler.
(13.2)

#c < #ç

tābi şindi gōzel_ulaşım yağın cūnkū ulaşım_ēyi, o Sebebden. (14.61)

afıyon_aynı būday, arpa ekdi_in gibi sürersin bi cızık çekersin şōle içinde
onnarı aralarında saşması gōlay_olması için. (19.54)

Ön Seste Yarı Ötümlülük

#K < #k

Kaçmanıñ, yatırım yapmanıñ yollarını arıyolar. (3.176)

Kızisteme mi gūzum. (4.39)

hē ğırğ, Kırkiki yetelē geçen yıl. (10.80)

yeşil Kārtı var meselá. (10.83)

köyün_Uadı ğarabā_Uımış da ğarabādan gelince Karabağ ğomuşla yāni.
(12.103)

Kāpağ gibi birbirine bōle (13.35)

#F < #f

bizi ē FilisTin gibi işğāl_U altında dutacağlar kendi başına. (3.32)

iyi kötü herhangı bi şeyimiz yoğsa bile biz savaş Filan yapmadık. (3.41)

Fişne dikdirdim. (15.23)

#T < #t

asKısından sona yavrım altını Takarım, aynasını soğarım yāvırım. (4.6)

hāla Ta kendimi bilmiyom. (5.43)

orda ğavır mı ğali müsüman asğer bi danesi neriye geliyoğ burda Tāşlamış.
(12.112)

Tuz dememişle sūt ver demişle sūt vēmiş_Uacığ. (13.11)

aşşā yoğarı būbamıñ_Uon yedi on sekiz Tane ata biniyōdum. (19.11)

eveliki toplar bildi_Uin şū araba Tekeri gibi tekerde. (19.44)

#Ç < #ç

ālēyen bi güÇük Çocuk yoğ bu yağada. (10.24)

2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme

2.2.1.2.1. **Tabanlarda:** *ET*'de ötümsüz olan bazı örnekler *ÖTT*'de ötümlüleştirmiştir. *BKA*'da bunların yanında, aşağıdaki kelimelerde de ötümlüleşme tespit edilmiştir:

-g- < -k-

hanıñ doqızlar māllesi olaraq oqunuyormuş āsgiden. (1.28)

türk milleti çalışğandır. (3.43)

en son biz esgişere gittiñimiz zaman otuz üç sene sōra işde burası bana tekrar nāsib oldu. (5.34)

başğa bi gelir yerimiS yoq ki. (10.14)

vala bilmiyon biS bu sōnu sōnu muratgoru yoq olur bence. (10.23)

biri yetişgin iki dene çocūu dā var. (12.48)

hava dāşğıran, daşğıran hē hava daşğıran. (16.1)

-K- < -k- (Yarı ötümlüleşme)

evet evet hindi gadınlarıñ aşcılı gaKdı. (2.62)

başKa bi araçla sürüttüler götürdüler garağola. (3.124)

duñandan sōna asKılarını bālarım yavrım. (4.5)

ōlannar da esKişe ĵirde. (9.47)

burāya asKeriye gōndu. (10.92)

ēsKi esKi giymezler şindi yeñi hanğı moda çıqarsa onu giyiyorlar şindi.
(10 112)

-d- < -t-

onu düñün sahibi eşine dosduna dāğıdır. (1.126)

kiminde şey var hasdalık var. (2.29)

murel bozuqlūñdan hāsda. (8.28)

tam ısdeme doluyolar (13.32)

benim de ēnişdēm idi. (11.70)

orda biz de dökerik mendiliñ üsdünü basdırı, gızdırı kürēñinen atarlar
ğāli fırına. (16.43)

işde bizim burların gèderi bôle. (16.68)

-T- < -t- (Yarı ötümlüleşme)

usTalar bôle yapıyodu, içine giriyoduk hindi eveli bôle adet idi. (8.43)

hasTa olüyom öle oldu mu uña dayanamıyom daha da üzülüyom.
(9.62)

su bulamadı ışde burda suyu buraya sonTa gurdular çıkmadı. (10.54)

avusTurya avusTurya viyanada yāni. (12.46)

onuñ takfiyesi gelirmiş, biziniñ takfiyesi vārmazmış fāretTin paşanıñ.
(13.44)

tokTura dedim ki: (16.2)

asgerli ödeyicēm şimdi alla izin verise işde hāfTıya veya öbür
hafTıya. (17.29)

-v- < -f-

evet, misavirperver olur. (5.6)

-F- < -f- (Yarı ötümlüleşme)

yollarımızıñ bireş uygunsuz olması nedeninde asFalt da olsa bakıma
çoK ehdiyeci var, köy yerleriniñ. (1.26)

bi ciFt öküzüm vārdı, bi ciFt öküzüm vārdı. (18.35)

yāni takşı onnara vurmuş takşınıñ şuFörü öldü. (19.21)

teleFon geldi işte filanca adam vafāt etmiş. (1.107)

hāftada yüz biñ. (2.102)

biñ sekiz nüFusu var bu köyüñ. (3.80)

düünden gelinci ğapıyı açarķan tüFek taķ demiş baksalar ki ölmüş.
(8.100)

bizidērdik şöle çĩĝde soFrada üstünde saca çĩĝe çekerdik, pişiridik
düünnerde harcardıķ. (9.4)

ĝıÇıķ ĝıÇıķ dökērdik şöle, uFacıķ uFacıķ yımırtaıyla idērdik onu biS.
(9.15)

birini tırıFıķ ĝazāsında ĝāybettik. (10.20)

-S- < -s- (Yarı ötümlüleşme)

aŞkerli_imiS vāndaydım ben acemi birli_ım vanıdı. (20.30)

-P- < -p- (Yarı ötümlüleşme)

kesinnikle bu tıraĥtör kePçe. (3.113)

ısınıyo, ılgın_oluyo şurāye zoPa ĝuruyoķ. (8.45)

ben kúrek_üzeri dēPĝisi vā dēPĝiye basıyodu_ıatıyodu_ı toprā_ı.
(12.92)

iki tāne ĝāynaķdan sōna ē çeşmeni_ı bi tānesi iPta_ıoluyo, biri aķıyo,
biri ipta_ıoluyo üş tane çeşme iPta_ıoluyo. (17.16)

ē şı atarlarımı_ş ĝözüne kelePçe daķarımı_ş bilmem ĝörmeden bi
şiyler_atarlarımı_ş, tuzak_atarlarımı_ş. (17.66)

2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme: İki şekilde olmaktadır. Birinci
şekil, sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek
getirilmesi (**VK#+V#**); İkinci şekil ise, sonu ötümsüz bir ünsüzle biten bir
kelimeye ünsüz ile başlayan bir ek getirilmesi (**VK#+K#**)'dir.

VK#+V≠ : ÖTT'de olduğu gibi hemen bütün Anadolu ağızlarında görülen bir değişmedir. Bu değişme **BKA**'da oldukça ileri ve yaygın durumdadır.⁶⁵

Vğ#+V≠ << Vk#+V≠

seferberliğe fâlan gitmiş. (1.88)

isim mallica olmanın mânâsı buraya yaylıya olarak geliyolar, oturuyolar ve çoğalyolar ve malcılığa devam_edyolar. (1.35)

buyduy sandım bürçağımış. (2.67)

geliyo ğabıyınan ğâşşığıyınan geliyo. (2.639)

bağ goyunu sâğarıS, ineği sâğarıS.(11.18)

köyün çoğu geçdi gitdi zaten şu anda köy_otuz hâneyse belki dışarda seksen hâne var. (20.45)

çoğünlû afiyonda çoğunluk_afiyonda. (20.47)

Vd#+V≠ < Vt#+V≠

ğuran_ okuduruz. (1.111)

pēniri, yōğurdu biz hindî bu ocağda südü bişiririk, sō_uduruk. (4.66)

benim_amma bir canım gidiyodu eveli yavrım. (4.18)

hē dā_ıdıyōduk. (9.5)

ondan so sâdıķ mı südü bi ııdırıS baya ğāynarlar. (11.19)

silyolar şeyinen_ıslak cabıdınan. (16.50)

nō_udunu ğāynadıyōdum, yıķıyōdum, tekrar yıķayıp yapıyōdum. (18.16)

⁶⁵ krş. Gülsevin; *UİA*, s. 44.; Boz, *AMA*, s.61.

VKd#+V≠ < VKt#+V≠

onu düün sahibi eşine dosduna dāğıdır. (1.126)

bakdım bôyütTüm. (2.96)

bu yüzde otuzişÇi uçakdan iner inmez iş sālaniyo. (3.78)

biri beyi çalıſiye, biri beyi bırākdı gitdi boşandı. (6.41)

yürdumuz olur, südümüz olur, iyi kötü kâşılarıS. (7.98)

ölüşünü üsdüne vārdım. (8.97)

yaş öndördüdü, ôlelikÇe bitirdik beſi. (10.1)

mısdava giliñ ğarabağ, onnar ğarabağdan geliyo. (12.112)

KT#+V≠ < Kt#+V≠ (Yarı Ötümlüleſme)

ben nāapTım? (3.132)

çarīın üsTüne dolālādı çarīın, sārılır. (6.18)

çocuklar ğöpTu geldi. (8.100)

yeñi yapTılar bāharın. (12.50)

o zaman ulaşım yokTu. (14.63)

tokTura dedim ki: (16.62)

vûla ſindiki ſindi ğāveler çıkTı (17.87)

bi denesi de burda kôyde mukTar. (19.19)

mermeri kesTikleri gibi aynı onuñ maķinesini onna kesiyolar. (20.10)

V#+cV≠ < V#+çV≠

lan kaħarsam seni ğırbacınan derindirir vala (3.121)

dıſına böyle ilaſ ē çalardık, bulaſık ilacı çalardık (4.27)

hē baya şunuñ ikisi ğadar şu duvardā halınıñ ikisi ğadar ucuca ūradıñ mı, ūle de uzun oluyodu. (8.17)

elimizinen geçiyoduñ ārgacı ōnnan dövüyoduñ. (8.19)

meşe āacı var büyük. (10.90)

sādıcınan gelin oturu, kınayı yakārlar yatarlar. (11.98)

piriç pişirilēr, piricin üsdüne et görlar, eti ğavururlar ğazannan. (16.27)

Vb#+V≠ < Vp#+V≠

mallica demesiniñ sebebi köve yüz, beş yüz yedi sene evvel burası han ilçesinden gelmiş. (1.27)

hayırlı olsun der, cebinē zarfı indiriS. (1.123)

iki ūc adam, hesabını bēlli eder, oña göre verisiñ parasını o da dūüne hāzırlanır. (8.60)

yōlunan, merkebinen gidiyoduñ (14.37)

su bardāı var ya, su ğabınnan berāber. (17.94)

2.2.1.2.2. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması: *ÖTT'de* ünsüz uyumu sebebiyle ötümsüz-ötümlü ünsüz çifti yan yana bulunamaz. Ancak hem *BKA*'da hem de Anadolu ağızlarının bir çoğunda böyle bir uyum yaygın bir şekilde söz konusu değildir. Ek başındaki sürekli ötümlü ünsüzler dolayısıyla, ötümsüz-ötümlü ünsüz çiftlerini görmek mümkündür. Bununla ilgili örnekler ünsüz uyumu bahsinde belirtilecektir.

2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme:

z# < s#

dāın başında aynı saymışoldum tekmil vermişoldum şileri
mesela büyük hudutlar boyunca mesela uruzē bize geçirmemek bizurusa
geçirmemek. (17.64)

2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme

K# < k#

geçimimiS ufaK da ossa çiftçilik ve malcılıKüzerine geçimimizi
sālamakdayıS. (1.4)

sen şuriya gel de bi dilim ekmeK ğazan dēyen bi tek lider, bi
tek insanımız yohtur. (3.86)

o benimdir o benim milletimindir ancaK. (5.87)

yazın işde ēkin ekiyok, onu işliyoK. (8.4)

bi şôle ğuru sileriK, bi de ıslar gelir sileriK eyice. (16.51)

yediK, işdiK, geldik. (16.83)

masaları da şôle sıralāyiverirler, ekmeK verirler ğāri. (16.89)

T# < t#

kesinnikle öz_{evlaT}övey_{evlaT} māmelesi görülüyo türkiyede. (3.107)

izmir, ēsKişē_{ir}. var eliñizi öper dörT. (10.19)

hē unū da yōğurT yiriS. (11.27)

şepiT derler_{āfıyon} tarafı şepiT der. (11.115)

üçüncü ördu, doğuzuncu kolördu, atmış beşinci tümen, ikinci tabur,
ikinci bölük_{erlerinden} şükrü ölu ismeT demir_{āfıyon}. (17.34)

P# < p#

bütün gençler işsizlik nedeniyle okuyamadıkları nedeniyle bütün,
istambul_{izmir}_{esKişē}_{ir} gibi bu illere dā_{ılıP} kendi geçimlerini
sālamakTadır. (1.8)

geliniñ geliP gitdi bi foturaf bi ölan bi dāmaT_{olan} bi foturaf başkâ olur.
(1.125)

onū da yasTılāyıP yasTılāyıP sacıñ_{üsdüne} ātıyoğ, saç_{ekliyok}, pişiriyok,
yapıyoğ yāvırım. (8.12)

ğazıP da şöle yāni ataşı gözleyip burdan_{ataş}_{iderlerimiş} yāni. (9.41)

yatacā_ı zaman, yatıP da bacā ğircā zaman, veya duvara sürtüncē zaman.
(17.51)

yağın köylerden gelyō buryā göçüP gēdenler_{antalyadan}_{adam} gelyo burda
bir hafTa seriñ yaylada durup gidiyo. (20.55)

Ç# < ç#

üÇ birinin, iki birinin. (6.44)

hē ısdār_{agğà}_{ısdar}_{agğà}_{agğà}. (11.78)

iki gārı yamaÇ yamaca geçer. (16.38)

2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Bağlı Ötümlüleşmeler

Sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeyi, ünlü ile başlayan bir kelime takip ettiğinde (**K#+#V**), ilk kelimenin sonundaki ötümsüz ünsüz ötümlüleşir. Anadolu ağızlarının bir çoğunda olan bu değişme, *ÖTT'de* de olmakla beraber imlâda gösterilmez.⁶⁶

c#_#V < ç#_#V

iki üçadam, hesabını belli eder, oña göre verisiñ parasını o da düüne hâzırlanır. (8.60)

d#_#V < t#_#V

çünkü orası gelecek vādediyo. (3.169)

dörday oldu dē mi öleli? (9.55)

ğadın gibi yōurdıdecēıimizi de bişiriS ğadınca sāvıra sāvıra. (11.26)

T#_#V < t#_#V

nōuTekerik, mercimeKekerik, arpa ekerik, kümpülekerik, soan dikerik, mercimeKekerik, arpa, buyday doldururuğ bôle işde. (16.76)

hasanolu hüseyin vafāTetmiş. (1.155)

ğ#_#V < k#_#V

dokTura en yakın bayatilçesinde devlet hastanemiS ve sālīgocāmıS vardır. (1.11)

ekmēiñ yoğsa hamır yumuruyoñ, ekmeğēdiyoy, ondan sōna būdáyıñı elēyyoy. (11.7)

⁶⁶ krş. Gülsevin; *UİA*, s. 44.; Boz, *AMA*, s.64.

K#_#V < k#_#V

geçimimiS ufaK da ossa çiftçilik ve malcılıK_üzerine geçimimizi
sālamakdayıS. (1.5)

yollarımızın bireS_uygunsuz olması nedeninde asFalt da olsa bakıma
çoK_èhdiyèci var, köy yerlerinin. (1.26)

çöreK_ederik yavrım. (4.95)

valla ille odun_olum dè_ışik olūyo dè_ışıK_olūyo. (7.45)

yā_ınan_ordan_ekmeK_ufā_ınan her şeyinnen yapārdık. (9.7)

ğadın_ākpakÇıK_ölur dēri. (11.30)

bōyüK_ıtsek_ideriS. (11.107)

oņa eder_odunnan bişiridiK_evde fırınımız yoğukan. (16.48)

āş bişiririk, topalaK_ederik, çōrba ederik. (16.55)

b#_#V < p#_#V

bugün dāvetēyemiS var nāsib_olursa. (1.128)

ārab_olur_o. (1.140)

2.2.2. Ötümsüzleşme: Ötümlü ünsüzlerin yerlerini ötümsüz karşılıklarına bırakmasıdır. Anadolu ağızlarında çok yaygın görülen bir değişmedir. Bu değişmelerin bir kısmı yarı ötümsüzleşmedir:⁶⁷

2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme

⁶⁷ bkz. Korkmaz; *GTS*, s.151 (Korkmaz, bu terimi tonsuzlaşma olarak vermiştir.); Tuna; *TDDN*, s. 28.

#p < #b

bara yatırcāñ. (17.20) “para”

#f < #v

kôyde fişne dôvlet tarafından, şūrlara fişne ğararsañız dediler, dôvlet tarafı fidan vêrdi.(17.2)

#ç < #c

kuzören gölgiye gelmişle calıların gölgesine. (7.3) “çalı”

2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme

-ç- < -c-

sācanın üsdüne ğoruk tavalarımızı. (4.31) “sac”

gel yarım konuşalım soķak pençeresinde. (5.103) “pencere”

-p- < -b-

işde ben meselá adam zaPdederdim. (10.36) “zabt”

-f- < -v-

onuñ takfiyesi gelirmiş, biziniñ takfiyesi vârmazmış fâretTin paşanıñ.
(13.43)

2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme

S # < z#

geldi mi milletlerimiS ğadınca yer. (14.4)

bu ākasyalar āltında dērken gençken biraS mırıldanırdı. (5.105)

bübē dōlması, k̄ānı yarık yaparıS. (7.100)

eveli biS ğārnıyanıĸ diyoduĸ hindi de ôle işde. (8.68)

şimdi şebeke suyumuS var. (10.7)

inekleri sāııyoS. (11.12)

kesesine dōkeriS. (11.22)

bütün cepelē bozuldu namıssıS adam seniĸ cepen neden bozulmadı
diyo. (13.44)

irēnşbērlık yapıyoS (16.6)

ġörünmeS saçdıın yērde. (19.55)

kōyümüS işde geneli bōle. (20.12)

2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları: *BKA*'da çoĸunlukla “ğ,h,l,r,v,y” ünsüzlerinin komşu ünlülerdeki açıklık⁶⁸ sebebiyle kaybolmaları çok yaygın ve ileri durumdadır. Bu kaybolma *BKA*'da olduĸu kadar komşu aĸızlar *AMA* ve *UİA*'da da çok yaygındır.⁶⁹ Bunların dışında çeşitli sebeplerle ünsüz kaybolmaları olabilmektedir.⁷⁰

Ünlülerin açıklığı sebebiyle dört şekilde oluşmaktadır.⁷¹

2.2.3.1. Erime: Kelime içinde veya sonunda “ğ, h, l, r, v, y” ünsüzlerin, komşu ünlülerdeki açıklık sebebiyle kaybolmasıdır. Bu esnada komşu ünlü çoĸu kere uzar. Ancak yer yer ünlünün uzamadığı da tespit edilmiştir.

⁶⁸ Ünlülerde açıklık için bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 3.

⁶⁹ krş. Gülensoy; *KYA*, s.64-66.; Gülsevin, *UİA*, s. 47-55.; Boz, *AMA*, s.67-72.

⁷⁰ Erdoğan Boz; “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” *TD*, S.600, Ankara, 2001, s. 856-864.

⁷¹ Ünsüz kaybolmaları ünlülerin açıklığı sebebiyle “erime, büzülme ve derilme, yutulma” olarak dört başlık altında işlenirken Korkmaz, bu deĸişmeyi “ünsüz düşmesi” adıyla tek başlıkta birleştirmiştir. bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 162-163.

2.2.3.1.1 Kelime İçinde

-VK- < -VğK-

dokTura en yakın bayatUlçesinde devlet hastanemiS ve sāligUocāmıS vardır. (1.11)

köyüme mecburenüramak zorunda, zorunda oluyo. (1.70)

geliniğ geliP gitdi bi foturaf bi olan bi dāmaTolan bi foturaf başķā olur. (1.125)

zōbanıñ borusunu bāliyok. (8.47)

ālaşdik, āatUetdik, bāardık, saçımızı yolduk, kaçımızı yolduk, ne edersiñ ölerden kēli? (8.110)

ufāklārdık, yālārdık, onu bi sürērdik. (9.10)

ne yāpim yavrım allāha bālanıPoturacam kim baķaçıķ? (9.60)

budayUalır samanUönüne gelir. (9.67)

faķırUātmiş beş yaşını doldurannara bāliyolar. (10.82)

sāmiyoS ğuzum. (11.11)

şindi düz beli ğāldırmışla bālarda şey yapmışlā yāni āsma. (12.93)

ğavürUafiyāna yerleşmişUonnar da bırıya şūrlarUistikamdır bütün şòralar. (13.17)

irēnçberlik, ārpa, būday, efend'im bu işlernenUuraşiyok bizUēvet. (14.1)

orāya yāar yāmır, ğün doĝar çeker gider. (14.85)

vatan memleketUuruna seve seve can vermeye hazırıķ ķomutanım derdik. (17.77)

bōrda yonan fazla ēleşmemiş. (19.39)

-VK- < -VhK-

ama Şimdi direkmen mēmeTolu ramazan Şannı yokāmeTolu
mēmeT Şannı bu Şekil yeni Şeye gōre. (1.95)

ben Şunu sōyluyorum Şundan bāsetmekistiyorum. (3.10)

ōrenōrenēsğideniŐde burē gēlmiŐleritiharlarımıS.(7.12)

o ęeŐmeyi rāmetlikābim vārıdı belçiķada. (10.5)

mu**abbet** derik yani ęayını ğāvesini gōtūrūr. (12.36)

vāllā eyice tāminetmiyom cāilim ben ya yūz yirmī, yūzotuz vardır
herhālda. (14.30)

-VK- < VgK- < -VkK-

cumā āŐamı dūün baŐlarsa ũç gūnūç gūn. (9.20)

dōldurmuŐlar, eētmiŐler kendiņiziççēņiz bizōle ięçēk demişle.
(13.3)

om beş yılı doldurcāmıŐın bu yaşdan sōna. 17.20)

-VK- < -VrK-

pazara mal fālan gōtūrūsek hana gideriS (1.23)

Şindi fetvācıoğulları demeleri benonu ũzellikle sorādım. (1.98)

hē iŐte vādık hemen hemen hayatiŐte vārlık yokluk gūzum hindi
vārliğa erdik ęōktūk. (2.1)

ordan tekrar dōndūm gelirken pi tāne genę kızımız bi de **60**
benilēledim arķadıŐlararķadan gēliyo. (5.61)

siz de yādımedesiņiz canım, ķafam sārmiyo benimōlum benim. (7.1)

dırmık ęekiyoduķ, ananaTāliyoduķ, desde yapıyoduķ. (8.72)

sabanı da ęamūrını ğazıyōduķ yāni. (12.23)

dēpesine bi yūmrık vuruvemiş hē. (13.15)

-VK- < -VIK-

bayā kırık, otuz sene ōmuşdur. (7.71)

maya atarık, mayaynan mayalarık, ğabarı kakaro bōle. (16.42)

lenōma mı ābey dā ayanıūsdü diñelemiyo (19.24)

-VK- < -VyK-

ve bu kōde dōdum. (1.2)

bēgirimiz vādı, atımızarabamıS vādı. (7.52)

ordan da geldi işdē dēzesiniñ eskişēirde iş yerleri varımış, ğayrı ğazino gibi filanmış hani. (8.90)

yōudu yōudu ē nası öküzarabası, bēgirarabasıynan ğēdiyoduğ.
(14.3)

ōle ōle şēler yāPdım. (15.23)

bağarlardı bōle temizlie işime memnun olurlardı. (18.10)

-VK- < -VnK-

çünkü māyenanesine varıp yüz millon vermedikden sōra hiçbi ğasdāne yatā alamaz, almaz çünkü.(3.153)

īsannarı başğasına bağarak misaFırperverdir yāni. (12.29)

-VK- < -VvK-

hava kuvvetleri ğomutanı vārdı fēzi çamel beni sevērdi. (12.64)

ē sen dediı yere getmesseñ bi olay çıkarısañ tābi sēmez kimse ōle ya. (12.78)

-VK- < -V'K-

ordan bura şindi telefonlarımıS mālum meşur. (1.107) “ma'lum”

zārfa ismini yazarıişde tābirī cāıizse. (1.120) “ta'bir”

bugün dāvetèyemiS var nāsibıolursa. (1.128) “da'vet”

bazanıişde alaşēıire gitTik yāni alaşēıire. (12.86) “ba'zen”

yani su yok. (14.3) “ya'ni”

2.2.3.1.2. Kelime Sonunda

KV# < -KVh#

yāni ē sizler allā rāzı ossuı hani, bi mücādele yapmaKıisdiyōsuıuz.
(3.23)

ya yatādı, gidēdi saba. (7.73)

KV# < -KVI#

ben mi aha işēdiyon gē. (2.34)

ğīz nāsı isdenir? (11.56)

KV# < -KVr#

tabi ğaymaķam bey bizden soruyo bizıeTrafi bildiıimiz için köyümü
ve civarı. (1.63)

kesinnikle hēr tarafa bayatıı hēr tarafına candarma donatılıyo. (3.122)

siz de yādımıedesiıiz canım, ķafam sārmıyo benimıolum benim. (7.1)

bēn kitmem bunnā gide. (7.13)

gene vatandaşıı bi şıylerıālıyo gine. (10.83)

bıraķTıķ biz de suyu ğaçırısııız dedilē köy hizmetleri. (10.103)

vūla nası geçecek ğurağ bi melmeket bura hocam. (14.2)

o zamannā gebenen nēyinen, gecelē_{in} gözün görmez. (14.61)

şôle bi parça şeklinde almışla ğoyvemışlē. (19.36)

2.2.3.2. Büzülme: Kelime içinde iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoğu kere tek bir uzun ünlü hâline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir.⁷²

-V / V_UV- < -VğV-

hıdırellez dedimiS_{älti} mayısa ğadar_o adam bu büğaya bakar. (1.43)

veyā_{üt} da ödiyemem dedinde hiçbir ğuruş_{alınmıyo}. (3.84)

yani bildimiS māhacırlar. (5.106)

olan_{ölum} de_{il}. (9.47)

fırın_{ekme_i} yuğayı da yaparıS. (11.115)

burdan vürmüyicāz. (13.19)

ğaribiğ kim_{oldunu} bilmiyola ki. (13.24)

ni_{āyetdē} ē ğaybeTd_iimiS dört yüz kırğ lira şē ödedim mahkeme masırafı ödedim. (17.27)

mü_{eddişler} gelirdi, teşekkül ederim, milli_eitimler gelirdi teşekkül_{ederim}. (18.9)

onuğ bacā_{ını} şuradan ğırık bi de şurdan ğırık. (19.21)

-V / V_UV- < -VhV-

kelem, ilāna ilāna hē. (4.99) “lahana”

⁷² bkz. Tuna; *TDDN*, s. 42, krş. Gülsevin; *UİA*, s. 51; Boz, *AMA*, s.70.

kelem, lāḫana, lāḫana dolması yaparıs. (5.110) “lahana”

allānemri, peygamberiñ ğāvli seniñ ğızıñıa düñür ğeldik derıs. (11.57)
“allah”

vāllā eyice tāminḫetmiyom cāḫilim ben ya yūz yirmī, yüzotuz vardır
herhālde. (14.30) “cahil”

istirātını tēminḫedēsiñ binerḫaraba hayır, herkesiñ şāhsı odası, burya
aitḫoda yoğ şāhsı yāni. (14.54) “istirahat”

aFıyonda hasdānēye gitdim. (16.66) “hastane”

o zamān hayvancılık yapıyomuşḫorayı rahat görmüşlerḫorda su başına
ğelmiş hāyvanıñ rātını kendi rātını orāya ğonmuşḫō. (20.24) “rahat”

-V / VḫV- < -VyV-

şimdi ē benḫoyunnardan pek kendimḫoyun bilmediḫimḫiçinḫekseriḫeti
harmandalı çal derler. (1.148)

maḫıneyi ğaldırdımḫamma kendimē yiceḫekmek bulamıcağ hāle
geldim. (3.142)

duğus torunum var, dört kızḫevlādım allah ne bilimḫiki tāne dāmadım
ve çevire geniş yāni. (5.42)

sōna sōna ğaylī şey battāneci geldi, kilimci ğeldi. (11.82)

-V / VḫV- < -VrV-

küyünḫortaklaşa yapacak sorunları imeci üsülüyle yapıyoS. (1.15)

tā bubalāmızıñ bubaları. (7.26)

şimdi hepsi çığd’ı çeşit çeşit. maḫıneynen piçēdik. (7.57)

bi şey yapamıyoS sādece git gel bāyata. ğörevimizi yapıyoS ğayrı.
(10.15)

sāmiyoS ğuzum. (11.11)

2.2.3.3. Derilme: Kelime sonunda iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoğu kere tek bir uzun ünlü hâline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir:

V# / V_UV < VğV#

başğa bi küyümünġ geliri olmadī için rēçberlikde saman veyā_Uutda arpa bñday gibi yiyecek şeylerini altı aylık yiyecē ġalsın, ondan sōnasını satın_Ualır. (1.16)

geş ġalmadī gibi mal da bitdi şimdi. (1.36)

burdan vasıta durumuna ġöre hava şartlarına ġöre ossuġ veyot da dahā şey_Uolursa giderler_Uorda yēmē ġatılırlar. (1.117)

dedi_Ui gibi et bişiriler. (2.54)

çünkü māyenanesine varıp yüz millon vermedikden sōra hiçbi ġasdāne yatā alamaz, almaz çünkü. (3.153)

taş_Uoġarınıġ_Uebesiniġ_Uē gelinlī_Uiniġ şeyi duvā yavrım duvā yavrım, he dövāk dövāk. (4.10)

alla ne verdiyse diyom bir dilim_Uekme_Uē yarısını yeyiP yarısını ġoyom. (4.88)

bayā yüzden fazla mı fāzladır. (7.10)

şōne tāta var şōle yāsTımyoġ yuma_Uā şunun gibi yumaġ ya, hamır ya şōle yāsdınıyo, ġalıp sācı_Uüsdüne ātıyoġ. (8.33)

burda bu yıl ġum_Uocā yoġ, daş_Uocā yoġ. (10.16)

mimzer, ġazayā, dīrmıġ, ġapıda ġazayā diyoz. (10.30) “kazayaġı”

elimize bi aġız daTlılī ġötürüS. (11.59)

ġavñn, ġarpñz, ayçiçē bol_Uekiliyō orda. (15.34)

furunumuz var furun çörē ederik bazardan getirik bazar çörē. (16.23)

ōrdan ekmek aldı, bazar ekmā, halva, pişgevit, götdük. (16.82)

geçim ğaynā irençberlik. (17.1)

yatacā zaman, yatıP da bacā ğircā zaman, veya duvara sürtüncē zaman.
(17.51)

o adamıñ kendisi di ilse çocū, çocū di ilse efendim atıyorum.
(3.99)

V# / V₀V < VhV#

ğına yaparıS, ilā çekeriz ilā çekeriz. (2.64) “ilahi”

vālla ne bilim nērden geldini bilmiyem işde. (6.37) “vallahı”

dāıtdıım nöbetçi silā dayamış döşüne, uyumuş, döşüne yāni, silā dayamış
bōle uyumuş. (15.42) “silahı”

bizde ôle bi şı olmadı ya beklērdik zabā ğadar. (17.68) “sabaha”

esğiden dā çokdu yoqluğTan, yoqluğTan yoqluğTan tābi. (17.89)
“daha”

şindī yoğallā şükür. (17.90) “allaha”

V# / V₀V < VrV#

gelenēmiS görenēmiS ayındır aşşā yoka. (10.129) “yukarı”

emme şindi yüksek sema olarak orlā. (14.83) “oraları”

V# / V₀V < VyV#

ama pekī köprü altında yatana netcez? (3.55) “pekiyi”

2.2.3.4. Yutulma: İç seste kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün, komşu bir ünlünün açıklığında kaybolmasıdır. Bilindiği gibi *ET*'de aynı durumdaki g'lerin yutulması Oğuz lehçelerinde yaygın bir değişmedir. *BKA*'da "h" yutulmaları sıklıkla görülür, ayrıca çok az olarak da "y" yutulması tespit edilmiştir.⁷³

-KV- < -KhV-

tarımılçelerde de ğayıTları mēşurdur. (1.46)

türkiye cumūriyetiniñ vatandaşıym demekten ğurur duymuyorumınan.
(3.6)

bilmiyom ben dā çok seviyom, bilmiyom herâlde yetişme tarzım böyle
veyā bilmiyom kendimōle. (5.7)

cápeyi ğazanamadık demişlē yā. (13.40)

bin doğuzūzēlli sekizde gitdim benasKere, ātmışda
tērisoldumēvet. (14.27)

-KV- < -KIV-

hindi bizim ğızısdeme hindi filanıñ ğızına varıP gelecek derik, derik
ğönümüzden. (4.40)

-KV- < -KrV-

yiyecek şeylerini altı aylık yiyecē ğalsın, ondan sōnasını satınalır.
(1.17)

---

⁷³ bkz. Tuna; *TDDN*, s.42, krş. Gülsevin; *UIA*, s.56; Boz, *AMA*, s.72

2.2.3.5. Ünsüz Yitimi⁷⁴: Kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün, kendisinden sonraki ünlünün açıklığında kaybolup kapalı hecedeki ünlüyü uzatmasıdır.

-φ- < -l-

hindi dahā ne ānadāyım, ne diyēm? (9.4) “anlat-“

undan sōna eyer_o elimizden_oalırsā tamam gōnū vā. (11.60) “gönül”

-φ- < -r-

yiyecek şeylerini altı aylık yiyecē ğalsın, ondan sōnasını satın_oalır.
(1.17)

2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi

2.2.3.6.1. Kelime Başında

#φ- < #h

ē cumūrbaşġanı gelicek, ġonuşcā_oalikoptērenen işde alikoptēr geldi.
(5.54)

sātmadık_oiç_oōlum be. kēndimize ġadar_oāldık. (7.24)

onnan Piçeledi ārmana dōkēle dü_oēledi bēgirmen. (7.54)

alırsa ġız_oēvi, emen_oālmaSsa ġōnū yoġ bi dā vāmāyıS. (11.60)

ombaşıyın bēn de vārdım, baġdım horul_oorul_ouyūyo. (15.43)

#φ- < #y

⁷⁴ Geniş bilgi için bkz. Gürer Gülsevin, “Bir Ünsüz Düşmesi Tipi Daha: Ünsüz Yitimi”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 139, Ağustos 2002, Ankara, s.133-136.

biñ sekiz üz nüFusuñ içinde bir tek imam var, bir tek ğaymağam var.
(3.30)

2.2.3.6.2. Kelime İçinde

-φ- < -t-

etek giyerler üslerine ğazağ giyerler. (1.135)

turislē ğeldi. (6.35)

he çifçilik işde iyi kötü ğuderetiñ yet Tiğini ūraşiyom. (12.4)

2.2.3.6.3. Kelime Sonunda

ø # < t #

dürüs dē il. (3.42)

kendi turis getdi zāten (4.90)

bi abdeS alayım dedim. (5.56)

bi tek bi çiF de bēğirimiS vārıdı. (10.35)

orda eş dos yerik yāni eş dos da yer. (12.38)

terōris hiç yō udu, olay yō udu, hiç iç. (17.79)

ø # < k #

eşşōlu, pezeven çocū u diyo. (17.95)

2.2.3.6.4. Grup Düşmesi: Bir ünlü ve bir ünsüzden oluşan birden fazla sesin düşmesidir. Çok az görülür:

kiminde aha böyün ecik yidiydi. (2.29) “azıcık”

ben denizin yanda şehitli_{in}orda dā açılmadı. (5.53) “yanında”
sanğaç ğurulādī, mişir_{ekelēdī} ārpa, būday. (6.9) “salıngaç”
ēşġişēirde duruyom, kızların yānda duriyim. (6.40) “yanında”
sūydan sıkıntıyız. (7.29) “sıkıntılıyız”
tābi unudamıyom, nasunudāyım onuñ derdini unudamıyom. (8.87)
“nasıl”
dōndürlerdi şôle. (9.40) “döndürürlerdi”
güçÇük_{ōlanı} geri gētdik. (11.3) “getirdik”

2.2.3.7. Hece Tekleşmesi: Bir kelimedede benzer sesleri taşıyan iki hecenin kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalmasıdır.⁷⁵

-ø- < -(I⁴)r-⁷⁶

bālya yaPdırız yaPdırabilen gücüne göre. (1.76) “yaptırırız”
hayırlı olsun der, cebinē zarfı indiriS. (1.123) “indiririz”
ēt, pilāv, çōrba, fasille, hoşaf aynı yemek veriSişde. (7.40) “veririz”
hamırı yumuruS, içine işi hamır kıtarıS. (7.92) “yumururuz”
gōnderiS gōnderiS yā hiş sātmayıS, hiş sātmayıS. (11.25) “göndeririz”

2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi: İç seste, çoğu kere alıntı kelimelerde aslî ikiz ünsüzden birinin kaybolmasıdır.⁷⁷

-l- < -ll-

alaısmaldık der dü_{ünden} ayrılırıS (1.123) “allah”
yā tere yāġı ġuvātli oluyo ya. (2.30) “kuvvetli”

⁷⁵ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 79 (Korkmaz, bu terimi hece kaynaşması olarak vermiştir.); Tuna; *TDDN*, s.44-45.

⁷⁶ krş. Gülsevin; *UİA*, s. 68; Boz, *AMA*, s.73.

⁷⁷ bkz. Korkmaz, *GTS*, s. 163; Tuna; *TDDN*, s. 33.

lan kaḫarsam seni ğırbacıman derindirim vala. (3.121) “vallahı”

-h- < -hh-

havası, suyu yāni diğ̃er yerlere baḫalaḫ yāni insannarı burlarıḡ tābi orlara baḫalaḫ çoḫ sıhāTli tābi. (20.52) “sıhhat”

-v- < -vv-

şindi siz evveli senonnarı mı soryonuz siz? (9.1) “evvel”

hava dāşğıran, daşğıran hē hava daşğıran (16.1) “havva”

-y- < -yy-

sen de gēl dedim başbaḫan gēldi tāyiPerdōğan. (5.55)

2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri: Bir ünsüzün yakın veya uzaktaki bir başka ünsüze etki ederek onu kendine benzeştirmesi olayıdır.⁷⁸ Hem **BKA**'da hem de diğ̃er Anadolu ağızlarında çok yaygın ve ileri durumda görülen bir değışmedir.⁷⁹ Ünsüz benzeşmelerini, eklenme ve ulanmaya bağılı benzeşmeler ile tabanlardaki benzeşmeler olarak üç ana başlık altında işleyeceğiz.

2.2.4.1. Eklenmeye Bağlı Benzeşmeler: Bu benzeşme şekli, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme

-n + ≠n < -n + ≠l

⁷⁸ bkz. Korkmaz, *GTS*, s.162, Tuna; *TDDN*, s. 34-36.

⁷⁹ krş. Gülensoy, *KYA*, s.60-61.; Gülsevin, *UİA*, s.56-60.; Boz, *AMA*, s.75-80.; Yıldız, *IMA*, s.42-47.

onnara ŧimdi on_iki k_üve benim k_üvü verdile. (1.62)

ama biz bu borcu ödetmek_istemiyen_ insannar var (3.14)

dolmamıS ŧunnar_olur: (5.11)

bazı annatıyinde benim torunnara falan (6.21)

burda çö_unnukla ekti_imiS n_ö_üt ekiy_ödu_ğ_iŧde, m_ercimek
filen_ekmiyoS ŧindi. (10.22)

ön dönüm, yirmi dönüm_ekini var_ekiyolar, ğ_aldırıyolar ğ_rā
deliğannılar çalıŧmāya ğ_ediyo b_ürsa gemli_ö zeytin toplamıya. (15.10)

āvet yo_ğ_vallā buralārda iŧde, ŧuralarda bi dāŧdan merdivenner vārđı.
(15.17)

h_ö_p_ıy_i hep_āŧğere ğ_arŧı, āŧğere ğ_arŧı h_ö_p_davranıŧ_ö yānnarda iy_ıyđı,
ç_o_k_ıy_ıyđı.

2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeŧme

$S/-s + \neq s < -z + \neq s$

ğ_ardıŧım fiŧ_ısdersen_ğ_ ŧu para, fiŧ_ısdemessen_ğ_ ben para iŧde ŧu parāya
ver_irim sa_ğ_a. (3.59)

sana ulaŧamassam zarar_olur_ömr_üme. (5.102)

ē sen dedi_ıi yere getmessen_ğ_ bi olay ç_ıkarısa_ğ_ t_ābi s_ēmez kimse öle ya.
(12.77)

beleket vermeSse ölmuyo. (14.22)

d_ü_ün biter her zaman tutturumassın_ğ_onuki. (14.45)

burası ādam_açarsa açar_ açmassa açmaz. (14.46)

tuSsuz tecene. (4.69)

2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler: Bu benzeşme şekli de, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.2.1. Gerileyici Benzeşme

K#_#g < k#_#g

sen şuriya gel de bi dilim_ekmeK ğazan dèyen bi tek lider, bi tek_üsanımız yohtur. (3.86)

P#_#b < p#_#b

ayda bi sefer_iki sefer de bayat sālık_ekibi geliP_burda ē konturol, hasdalarımızı konturol_ediyo. (1.12)

esgi türkÇe okuyuP_bôle hoca fetvā verimiş. (1.98)

içeriz heP_barabar ben dā çok mutlu olurum. (5.47)

ellerinde yarım kilō çay, iki yüz_elli ğıram çay, yarım kilō şeker geleyen heP_bôle getirirler dü_ün sa_übına verirler. (16.94)

isdiyen_örtecek_üsdemiyen_örtmiyecek diye bi yasa çıharıP_bunu gündemden düşüremez mi? (3.21)

T#_#d < t#_#d

şepiT_derler_āfıyon tarafı şepiT_der. (11.116)

bāyaT_dakımı pek bişiri bunu. (11.122)

üçüncü ordu, doğuzuncu kol_ordu, atmış beşinci tümen, ikinci tabur, ikinci bölük_erlerinden şükrü ölü ismeT_demir_āfıyon. (17.34)

2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler

2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi

2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme

l-l < l-y

katrillonar soyulcāna bu ülkeye şöyle bi şey dense daha güzel dīıl mi?
(3.10) “katrilyon”

ēt, pilāv, çōrba, fasille, hoşaf aynı yemek veriŞiŞde. (7.40) “fasulye”

tābi ūu ġadar vērelim dersin o ādam da verisin beŞ millonon millon, yīrmi
millon hindi ġāyır da millar millar. (8.59) “milyon”

beŞ biŞ, on biŞ millar yāni. (12.62) “milyar”

n-n < n-l

şindi benannatırın. (6.20) “anla”

m-m < m-v

bīlmiyorum tā ēsKiden merdimen gibi iki yērde bi ūu yānda, bi ūu yānda
basamāġlı. (15.17) “merdiven”

2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme

m-b < n-b

ombasıyın bēn de vārdım, baġdım horuloruluyūyo. (15.43) “onbaşı”

īstambòllu nevzat demir hēp hērkeş vārdı. (17.59) “istanbul”

n-n < ġ-n

inne veriyo. (2.45) “iğne”

T-t < h-t

ilazım_oña itTiyacımız vā. (1.72)

n-n < l-n

ben_oannemi yannız gönderemem uzaq yol. (5.51) “yalnız”

2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz değişmelerinin bir kısmında, komşu ünlülerin etkisi olmaktadır.

2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma: Yuvarlak ünlüler komşuluğundaki ünsüzlerin dudak ünsüzlerine değişmesidir.⁸⁰

-v- < -ğ-

düvünlerde de öle mesela oqu gönderir. (1.118) “düğün”

ülkemiS soyuluP suvana dönderilen bi ülkede, atıyorum ē bir_ooy zamānı geliyorlar. (3.7) “soğan”

-m- < -n-

daha evvelki ğomşuydu tabi biz olduq. (1.66) “konşu”

-v- < -y-

fāsille bişiririk kövde, evimizde. (16.54) “köyde”

---

⁸⁰ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 48 (Korkmaz, bu terimi dudaksıllaşma olarak vermiştir.); Tuna, *TDDN*, s. 29.

2.2.4.3.2.3. Bağıntılı Değişme: İç sesteki sesleri, benzer sesli bir başka kelimedeki seslere dayanarak değişik telaffuz etmektir.⁸¹

ē cumūrbaşğanı gelicek, ğonuşcák alikoptērnen işde alikoptēr geldi. (5.54)
“helikopter”

saña bi paķır topalaķ getirecēm. ķalp var ķalp, romatizma dizlerim, takriyon
vār. (16.66) “tansiyon”

2.2.5. Aykırılışma: Çıkış noktaları birbirinin aynı veya yakın olan ünsüzlerden birinin, benzeşmenin aksine çıkış noktasının farklılaşmasıdır.⁸² Diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi, **BKA**'da da benzeşmeye göre örnekleri oldukça azdır.

-kg- < -kk-

ōrdan haķğāriye gitTik. (20.31) “hakkari”

-lr- < -rr-

benim ābim dē işde güççük bilader de halk banğa müdürü ōldu. (10.1)
“birader”

-nl- < -nn-

ğaynalāsı veri. (11.87) “kaynanası”

2.2.6. Süreklileşme: Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüzlere değişmesidir.⁸³

2.2.6.1. İç Seste Süreklileşme

⁸¹ bkz. Tuna; *TDDN*, s. 31,32.

⁸² bkz. Sadettin Özçelik; “Aykırılışma Terimi, Tanımı ve Örneklerinin Tasnifi Üzerine”, *İlmî Araştırmalar*, Güz 2002, S. 14, İstanbul, s.131-144.

⁸³ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 135, Tuna; *TDDN*, s. 28.

2.2.6.2. Kök Ünlüsünden Sonra

ş/ < ç/

hîş görmeden, etmeden geldik gèstik geçindik gittik. (2.89) “hiç”

kendi kendimize iş savaş yapıcāz. (3.30) “iç”

işleri çıkınca onları böyle kimi ince, kimi kalın kalın tarafı dışından, içine kadar, olâsiye büyüklü küçüklü olur. (5.116) “içleri”

saşları var, boruları var. (10.29) “saçları”

bürdan geşmişle, şurā gēlmişler, ebeme düz demişle. (13.11)
“geçmişler”

gızlarıñ biri āfyona göşdüler geldiler. (19.20) “göçdüler”

şôle içinde onları aralarında saşması gölay, olması için. (19.55)
“saçması”

köy gēnşler, ekseriyeti dışarda çalışıyo, mermer fabrikalarında, ocaqlarda, dışarlarda. (20.5) “gençler”

ğ/ < k/

etin kızartması yoğudu, et Pişiridik. (4.20)

şindi dün, āğşam, evel, üs gün doyuruyuduğ geleni gideni üş gün. (7.99)

ò zaman süt çōğ olur. (1.18)

fırınımız yoğukana ğuzüne vardı. (16.46)

h/ < k/

çünkü bundan çiharları vardır hep. (3.14)

fesatlī, yohdur. (3.64)

efendim ē māliye baḥanı dedi, in şey zaten türkiyenin tüm ne ğadar parası varısa zaten, anatTarı elinde. (3.171)

fesatlı, yohdur. (3.64)

bāḥıydım diyo ğácecek yer ğalmamış, gidırken kimse yōdu. (13.50)

cevizli, ēnedik, imrallı, āḥbunar, maçaqlı bu çevreleri yāpdılar, evet. (14.32)

ğ/ < g/

bu çocuk demişler gül gibi bunun ci, eri cığara da içmemiş bu çocuk demişler. (8.108)

2.2.6.2.2. Tabanlarda

-ğ- < -k-

buyduy sandım bürçağımış. (2.67) “burçak”

yeminim, inkar, olsun allah gücü, hazreti muhammed desteğiynen biz burdayız. (3.87) “destek”

bağ göyünü sâğarıS, ineği sâğarıS. (11.18) “inek”

2.2.6.3. Son Seste Süreklileşme

ğ# < k#

ēğer ēğer bağ. (3.45) “bak”

seksen doğuz yılında ertürk yöndem bizim köyde yüzde kırğ bu sahatlık vardır. (3.73) “kırk”

baña da bi şi olmadı çoğ şükür. (18.26) “çok”

hîç çalışma yoh. (18.27) “yok”

ř# < ç#

efend'im benim on üş nüfusum var. (3.112) “üç”

dışına böyle ilaş ē çalardık, bulaşık ilacı çalardık. (4.27) “ilaç”

bulğur pilafi, pirinş pilaFı dē il de, bulğur pilaFı. (11.123) “pirinç”

2.2.7. Süreksizleşme: Sızıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle patlayıcı ünsüzlere değışmesidir.

#c- <#j-

kesinnikle hē tarafa bayatıñ hē tarafına candarma donatılıyo. (3.123)
“jandarma”

arabayla gēldiler. ciplen ciplen. (6.36) ‘jip ile’

hē bunun var, asğerde bi ölu var şindi hakkariye gitTi bi candırma.
(12.47) “jandarma”

#c- <#s-

bu çocuk demişler gül gibi bunun ci ēri cığara da içmemiş bu çocuk
demişler. (8.108) ‘sigara’

#k- <#h-

piriç, ondan kēli, çōrba, bāmya, sārma bunnarı Pişiriyo kořāf. (6.7) ‘hoşaf’

2.2.8. Ünsüz Türemesi

2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

#h < #φ⁸⁴

biçer biçiyiri, hāmbara dökiyiri. (6.31) “ambar”

yo yō burda hataşı ğayārdık öñünde sacınan yapārdık, güzel ğızārdırdık. (9.16) “ateş”

2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

-y- < -φ-

o dā denizli hüdāyi oral milletvekilniñ yīyenīymiş. (15.44) “hüdai”

2.2.9. l,m,n,r,y Ünsüzleri Arasında Değişmeler: BKA’da bu ünsüzlerin birbirinin yerine kullanıldığını görmekteyiz.

r ~ l

horāsan ġālī nè yandan geldīyse işde diyom ya benim_orağa aqlım_ermiyo benim. (10.84) “gayrı”

m ~ n

altı bin küçükbaş hayvan ġālmadı şindi. (17.3) “şimdi”

n ~ l

şiyde gün dölümünde bilen. (11.19) “dönüm”

şöne tāta var şôle yāsTımyoğ yuma_ā şunun gibi yumağ ya, hamır ya şôle yāsdınıyo, ğalıp sācıñ_üsdüne ātıyoğ. (8.33) “şöyle”

---

⁸⁴ bkz. Güner Gülsevin, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine”, TDAY (Belleten) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, s.129-146.

2.2.10. İkizleşme: İç seste, iki ünlü arasında ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzün tekrarlanmasıdır.⁸⁵ Anadolu ağızlarının bir çoğunda görülen bir olaydır, daha çok Doğu grubu ağızlarında görülür.

-çç- < -ç-

küççük küççükün labaları olur ağaçdan. (9.66) “küçük”

-mm- < -m-

hā hasdalık olsun emme şindi ulaşımıyi. (14.62) “ama”

-ss- < -s-

biz bu borçdan gurtulalım desse bu ülke tahmin etmiyom ki boş değil.
(3.13) “dese”

-nn- < -n-

gelmişle ninelēmiS. (7.26) “nine”

-şş- < -ş-

geliyo gabiyanan ğāşşığiyınan geliyo. (2.63) “kaşık”

şurdan bi eşseKli gelirdi. (7.78) “eşekli”

hā hindi bağ bôle adamı şöle ēerlerdi, şöle aşsa. (9.39) “aşağı”

-ll- < -l-

taşınıyo imrallıya gidiyo. (12.54) “imralı”

---

⁸⁵ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 163 (Korkmaz, bu terimi ünsüz ikizleşmesi olarak vermiştir.); Tuna, *TDDN*, s. 32.

2.2.11. Göçüşme: İç seste komşu veya uzak ünsüz ve ünlülerin yer değiştirmesidir.⁸⁶ *BKA* 'da sadece ünsüz göçüşmesi örnekleri tespit edilebilmiştir.⁸⁷

-r-b- < -b-r-

bilmiyom halbuki şindi gürbe var, desdekleme var. (12.17) “gübre”
motura ırbıklarını bērmişle bizim bōle çocuklara, gelin dolduruş
demişler. (13.2) “ıbrık”

-l-m- < -m-l-

burası sōuğ melmeket, gış mēlmeket bura. orası sehīl mēlmeket.
(14.86) “memleket”

2.2.12. Yarı Ünlüleşme:⁸⁸ Kimi sürekli ünsüzlerin yerlerini, yarı ünlü olan y ünsüzüne bırakmasıdır. Bütün örnekleri iç seste görülmüştür:

y < ğ

undan sōna eyero elimizdenalırsā tamam gōnü vā. (11.60) “eğer”
hüdāi oral yiyeniymiş çocuk sōna hemen tērisini aldılarankarāya o
çocūu giderken bennen helallāşmadı bana uyurқан vurduş deye. (15.45)
“yeğen”

buydayı ayıklarık, gider, sürdürü gelirik, çekdiririk. (16.55) “buğday”

y < g

⁸⁶ bkz. Ahmet Caferoğlu; “Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi” *TDAY Belleten 1955*, T.D. K Yay., Ankara, s.1-7.; Hasan Eren, “Türk Dilinde Metathese Olayı”, *TDAY, Belleten 1953*, T.D.K Yay., Ankara, s.161-180.; Korkmaz, *GTS*, s. 74; Tuna; *TDDN*, s. 38-39.

⁸⁷ bkz. Önder Çağırın; “Türkiye Türkçesi Ağızları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi”, 3. *Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri (1996)*, TDK Yay., Ankara, 1999, s.239-277.

⁸⁸ krş. Boz, *AMA*, s.88.

kiminde aha böyünecik yidiydi. (2.29) “bugün”

2.2.13. Uzunluk Kayması: Bir ünlüyü takip eden ünsüzün çeşitli ses olayları sonucunda kaybolması ünlünün uzamasına neden olur. Uzunluğun komşu ünlü yerine kaybolan ünsüzden önceki hecede bulunan ünlüye geçmesi şeklinde görülür.

BA’da “-yor” ekinin sonundaki “r” sesinin erimesiyle ortaya çıkan örneklere rastlanmıştır.

aha bu ğapıya başı dēyyo. (2.98)

ē pırasa şindi bôle aÇık ğalınolūyosa ğalınolan yerlerini bu şekilde dolma şeklinde bôle parmak gibi kesersin. (6.115)

bunna çılışiyi biz yīyoSişde şindiden sōna. (7.8)

bādılcanıñiçine et ğöyyoğ da, yapıyoğ ya aşÇılar da yīyoğuz ya.
(8.41)

yoğ satmīyyoS ğuzum, satmōzidaremiS çıkıyo. (11.16)

2.2.14. Ünsüz Uyumu: Komşu ünsüzler arasındaki bu uyum, **ÖTT**’de geçerli bir kural iken birçok Anadolu ağzında kural olmaktan çıkmıştır. **BA**’da ünsüz uyumsuzluğu yönü ile dikkat çeker:

-kd-

ğızolanonnar dā şeydir, ölandır erkekdir ama tabi bunlar gençler oluyolar. (1.133)

o da çabuğ çıkar ya yālı boya olmadıkdan sora. (1.139)

evet, evet hindi ğadınlarıñiçilī ğakdı. (2.62)

gittikden sōna ne bilim ben bu gitmedi biz kızımnan gitTik. (4.49)

yaşayacaktıradın. (5.79)

sivrisinekden ğāşmışlar. (10.75)

ğaymaķamlıĥdan ğavaĥ getitirdim, ğavaĥ dikdirdim. (15.22)

çoĥ acámilikde, unutamadım yedik ışde yā. (15.52)

depō var evet su yüksekde oldū undan kendi geliyo. (20.18)

-sd-

onu dü ün sahibi eşine dosduna dāĥıdır. (1.126)

doĥdorlarıĥ hasdānesidir. (3.52)

dırmıķ çekiyoduk, anana Tālıyoduk, desde yapıyoduk. (8.72)

baya deve biçimi yapārlardı onları gösderiş ederlerdi. (9.39)

kesesine dökdükde bāsdırıvēdik mi pēnir olur. (11.23)

bilmiyom halbuki şindi ğūrbe var, desdekleme var (12.17)

burā ğēlmiş bābam hāsda yatarımış. (12.113)

orda biz de dökerik mendili üsünü basdırı, ğızdırı kürē inen atarlar ğāli fırına. (16.43)

ōrdan bi inek kesdi. (16.86)

-sg-

ikisini de esgere gitmeden everdim. (2.93) “asker”

ōrdan ekmek aldı, bazar ekmā, halva, pisgevit, götdük. (16.82)

“bisküvit”

esgiden de bōleydi. (16.97) “eskiden”

-şd-

geçim sıkıntısı zorlaşmışdır. (1.10)

ben kendim çalışdım kēndim, kēndim çalışdım. (2.90)

savāşdı yāndı bitdi. (3.38)

saticāz müşderi yok.ölüm (7.11)

bēn de gidiyem.ışde bu yaşdan sōna. (7.14)

bi ē o madenden daş vāırdı, daşdan iş yapārdık.önnan. (10.44)

ben.asıgerli.ı maraşdā, maraşTa yāpTım. (14.24)

sekSen beşden beri gētmeyom ben. (14.83)

-şg-

türk milleti çalışğandır. (3.43)

başga yerlerden, başga devletlerden. (3.77)

-pd-

böylelikÇe yapdık yavrım. (4.18)

bayrā ğapdırmıyıcak. (17.65)

onu ğāli kitapdan mı buldu ne yāpdı? (17.80)

-hd-

ē yani ben.allahdan sonra herhangi bi isanōlundan hiçbir kimseden
korhum yok. (3.70)

sabahdan da kaçTım.ışim varısa işimi dutarım, gücüm varısa gücümü
dutarım. (4.62)

hindi gēşmedi geneçe var dē mi mıhdar? (9.25)

ēsğiden.ānnemgil yani ihdiyāc ğadar kendileri şiy doqurlarıdı yani.
(10.49)

-fd-

bir haFda yatıyom geliyom. (16.66)

-td-

şebekeye döndertdim bēn beton yaPdırdım. (10.6)

o birini de bi ölüm mādı ğodu getdī çiFtelere taraFına, çiFtelere. (14.19)

yetmişdē, yetmiş dörtde, yetmiş altıda, yetmiş sekizde, seksen birde.
(14.79)

hem ora saldı aşcı, hemi bura dutdu. (16.85)

küçükbaş hayvan az yāni şüle bi şiy ki ē bizim bayatda afiyon bayatdā
atmış beş biñ küçükbaş hayvan varıdın. (17.2)

her yarım saatde her bi saatde bir nöbet dē işdiridik kışoldu u için.
(17.68)

II. ŞEKİL BİLGİSİ

1. EKLER

1.1. ÇEKİM EKLERİ

1.1.1. İSİM ÇEKİMİ

1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ

+lAr

Aynı türden birçok varlığı anlatmak için kullanılır.⁸⁹ İşlev olarak **ÖTT** ve diğer Anadolu ağızlarındaki kullanımlarından bir farkı yoktur ancak hem **BKA**'da hem de diğer Anadolu ağızlarında değişken şekilleri de mevcuttur.

Bazen ek sonundaki “r” ünsüzü kaybolur ve komşu ünlüyü uzatır:⁹⁰

+lAr, +lĀ ,+nar, +nā

1.1.1.1.1. İşlevleri

1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir

ayda bi sefer,iki sefer de bayat sālık,ekibi geliP burda ē konturol,
hasdalarımızı konturol,ediyo. (1.12)

ama hindi yok mallar çekildi. (4.80)

turislē gēldi. (6.35)

ōnu da üş beş,adam marır, işde mināsıP,adamları sālarsıñ. (8.58)

⁸⁹ bkz. Ergin, TDB, s. 218-219.; Korkmaz, GTS, s. 39.

⁹⁰ krş. Gülsensoy, KYA, s. 86.; Gülsevin, UĀA, s. 81.; Boz, AMA, s.90.; Yıldız, İMA, s.62.; Şahin, BMA, s.57.

usTalar gelirdi. (10.124)

hē mafaza èderiS_uunu da sōna ğuyarıS, ıkarıS, ilēnnere ıkarıS, bularıS, yumuruS. (11.31)

işde amaleli_uinen geçiriyolar_uiyi kötü günnerini. (15.11)

ávet yoĥ vallā buralārda işde, şuralarda bi dāşdan merdivenner vārdı. (15.17)

hē emme bu gúnnēr_uoņa benzemiyō yāni. (19.11)

1.1.1.1.1.2. Sınıf, kategori anlamı verir:

sevgili vatandaşlarım biz amerıkanıĥ boyundurū altındayız. (3.11)

ören_uören_uēsĝiden_uişde burē ĝelmişler_uitiyarlarımıS. (7.2)

bulĝaristandan gelmişle ninnelēmiS. (7.26)

hindi o ĝörenekler kākTı. kızlara olanlara veriyōduk. (8.16)

ebelerimiĥ, dedelerimiĥ işmesi. (10.4)

ĝöromalar ossuĥ, meselá iki yüz_uatıyesaĝ_uidāre ediyoS_uişde. (10.10)

ondan sōna ineklerimiS vādır, saĝārıS. (11.8)

bürda ĝēnşler başĝa bi bursa tarafına giderler, egēye giderler, alışmıya ôle. (14.6)

valā köylerde bu yaĥın köylerde olan_uarkadaşlar var. (15.34)

erkeklere, ĝarıllara verirler yemē ôlennē_uin, āşamınan. (16.90)

1.1.1.1.1.3. Aile, sülale adı belirtilirken kullanılır:

fetvācı_uoĝullarından mēmeT şannı. (1.92)

yāv_uasas_uō dadaşlar dā iyi. (17.83)

sā_uırlı köyü, sā_uırlı, sāĝır_uoĝulları gelmiş burye bi sā_uır iki ĝardaş gelmiş biriniĥ_uismini ĝomuşlā burıya. (20.21)

1.1.1.1.4. Mübalağa amacıyla kullanılır:

duvâların dibinde oturuP duruyo. (8.2)

tâbi tâbi analarımızdan, babalarımızdan galdıydı onnar bize. (8.22)

1.1.1.2. İYELİK EKLERİ

İsmin karşıladığı nesnenin bir kişiye veya nesneye ait olduğunu belirten eklerdir.⁹¹ İşlev olarak **ÖTT** ile aynıdır, ekin değişken şekillerinin de **ÖTT**’den bir farkı yoktur, yalnızca **ET**, **EAT** ve diğer Anadolu ağızlarında da gördüğümüz, II. teklik ve çokluk kişilerdeki asli nazal g “ŋ” ünsüzü korunmuştur.

1. tk. : +(I⁴)m

fetvâ yani hocayımış hâla daha benim aklım erer. (1.101)

allaḥıma şükür. (2.5)

kendi başıma geçen bi olayı annatıyım. (3.108)

o benim annecim, annem ben yüziki yaşında benim anneme bakıyom işde aña yalan filen dè il. (4.48)

ben ömrüm varmış, doktorum da iyidi, başkanım da iyiydi. (5.27)

olur dedim aldım kabul etTim eşim. (5.56)

tabi yāvrum dedim ama ne diyebilirimkine. (5.62)

o çeşmeyi rāmetlik ābim vārıdı belçikada. (10.5)

şindi seniñ adamıñ geldi mi sen götürüñ, benim adamım geldi mi ben götürün yāni. (12.35)

hayat işde vûla işde maşakḳatinen bī olumlu ğünüm geşmedi. (12.85)

yāni benim genşliimde tâbi fakirdi bu melmeket yā. (14.60)

⁹¹bkz. Ergin, *TDB*, s. 220-223.; Korkmaz, *GTS*, s. 92.

sen ürme ğönümü sıkma yā get şurdan be. (18.12)

2. tk. : +(I⁴)η

şindi meselá yüs hāyvan besleseη bi kárın olur. (10.13)

şindi seniη adamıη geldi mi sen götürüη, benim adamım geldi mi ben götürün yāni. (12.35)

sabaηdan ġākıyoS, ġuzum nēise temizliηi yapıyoη, çayıηı içiyoη, nīyse işiη nēyse işine bağıyoη. (11.6)

el_ıāltı ġāli düñür vārıS saηa, ġızıηa. (11.57)

o zamannā gebenen nēyinen, gecelēin ġözün görmez. (14.62)

3. tk. : +(s)I⁴(n)

hatta bugün okusu var handa düün yapacağolan_ı everiyo. (1.105)

ya bu nidenle bā alanıyo benim mañınem, benim mañınemiη suçu ne?
(3.128)

ölunuη iki dānesi öldü, ġızınıη bi tānesi de öldü, bu da bana kāldı. (4.54)

onuη kedisi, köpē vādır, başġa yoğdur_ıonuη. (7.103)

anası nişan isdedi. (16.79)

bu adamıη da ġarısı ölmüşümüş. (16.104)

diyabakır iki āy, gerisi ġarsıη ġazāsı çıldırda tēris_ıöldüm. (17.71)

köyüη sıkıntısı yeterli arāzisi yoğ. (20.41)

1. çk. : +(I⁴)m I⁴z

işde ôle ve bizim burda okulumuzü kaynatam rāmetliniñ gününde başladı,
ölmadı. (5.10)

elimizinen geçiyoduğ ārgacı õnnan dövüyoduk. (8.18)

dāvetlilerimize yemek veridik. (8.66)

he ē ğış hazırlıı işde bağ yāımızı hazırlarıS, tārhanamızı, yōğurdumuzu,
pēnirimizi. (11.46)

yāñışları aha bôle gözümüzünenıdērdik gözümüznen, bôle elimizinen.
(11.79)

odiya ğuyarığ, oda olmadı mı evimizde yatırırırğ yāni. (12.30)

oğul imāmımız yoğ. (12.54)

yaşā eveton da ne yapacağ vıla dēvletimiz ğayırsıñ, biz nidelim yā? dēvlet
ğayırsıñonu. (14.12)

eyıydi, eyıydi bize ğarşı, çalışdığ mı paramızı vèridi elimize. (14.88)

2. çk. : +(I⁴)ñ I⁴z

bilmiyofum siziñ işinize yarar mı? (3.48)

varısa siziñ konularınızdan bu şekil şeyler. (3.70)

adam bēn su için getiriyom, o da diyo ki bū işde barmaklarınız niye bôle?
(3.74)

arabanızaltınızda. (5.46)

allahañ emriyten peygamberiñ ğavliynen ğızınızı ölumuza isdiyok diyok,
hısım olmaK için. (8.55)

3. çk. : +IArI(n)

ediyo yemeklerini veriyo servis savuşdüruyo düğünü. (2.63)

çünkü bundan çıharları vardır hep. (3.14)

tā bubalāmızıñ bubaları. (7.26)

küÇÇüKölanıñ çocūna baqıyom, ēkmeklerini ediyom, yemeklerini Pişiriyom, bi işe gitdiler mi bulaşıklarını yıııyom. (16.8)

be'n de onnara hatırlarına, yemek yapıyödum. (18.43)

1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması: *BKA*'da tespit edilen iyelik eki yığılmaları *ÖTT*'de de aynı şekilde meydana gelmektedir.

Kalıplaşmış birkaç kelimedede, 3. teklik kişi iyelik ekinin aynı kelime üzerinde iki defa kullanılması şeklinde görülür:

ufağ ve büyük başlā ūraşan birisiyiS. (1.6)

hepisiñ yaşlısıyın bu küyün. (9.68)

vūla durumuna göre kimisi āltın, kimisi para. (12.60)

ben küÇÇüKölanıñ yanında duruyom hepisi ayrı. (16.8)

eyi, iki ğardaşım birisi ēvde. (18.25)

1.1.1.3. HÂL EKLERİ⁹²

1.1.1.3.1. Yahn Hâl

üş millon beş millon. (2.40)

iki ay sōna tekrar kemoterapi, dört kür tā āldım sekiS. (5.23)

iki kız çocūm var_{ölan} yok, ölan yok. (6.3)

orıya işCi olarak götürdüle. (8.91)

hē perşeme çāldık, dūyduğ hepsini yāpardık_{urda}. (9.24)

nōhut vā, būğday vā, yōğurT vā. (11.39)

öendere öküzün şōle bi ucu mıhlı. (12.22)

⁹² Yön eki, hem *ÖTT*'de hem de diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi *BKA*'da da kalıplaşmış olarak kullanıldığı için, hal ekleri bünyesinde işlenmemiştir. (bkz. 1.2.2.3.1.2. +rA, 1.2.2.3.1.3. +ArI).

çanaqqâle ortâsîndâ âynalı çârşî (13.53)

ğaldıñ mıydı, mazot bittî. (14.53)

ē ön dört yıl bir_ay yirmi iki gün şey çıkartTı avîğat. (17.25)

köy gēnşler_ekseriyeti dıŝârda çalışıyo, mermer fabrikalarında, ocaqlarda, dışarlarda. (20.5)

1.1.1.3.2. Belirtme Hâli +(y)I⁴ : İsmi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan hâldir.⁹³

ÖTT deki belirtme hâli eki ile aynı durumdadır:

bâlarıñ dibini açıyoñ, ortâlarını motur sürüyodu. (20.30)

ediyo yemeklerini veriyo servis savuşdûruyo düğünü. (2.63)

pekî o vatandaş di_ilmi, o parayı ödemiyo mu? (3.57)

geri dönüyok tôhomumzu hazırlıyoğ, ekinimizi hazırlıyoğ engastan geri ēkiyoğ. (8.5)

allahañ emriyenen peygamberiñ gavliyenen ğızıñızı ölumuza isdiyok diyok, hısım olmaK için. (8.55)

yağdığ hacı âşını yir. (9.35)

motura ırbıklarını bērmişle bizim bôle çocuklara, geliñ dolduruñ demişler. (13.2)

dâha ilersini allah bilir başğasını bilemeSiñ. (14.64)

1.1.1.3.2.1. İşlevleri: *ÖTT* de olduğı gibi cümlede nesne görevindedir.⁹⁴

1.1.1.3.3. Yönelme Hâli +(y)A : İsmi, fiilin gösterdiği hareketin kendi yönünde yapıldığını belirlediğı hâldir.⁹⁵

⁹³ bkz. Buran; *AAİÇE*, s. 99-133; Ergin, *TDB*, s. 229-230; Korkmaz, *GTS*, s.175.

⁹⁴ Belirtme ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. Buran; *AAİÇE*, s.128-130.

⁹⁵ bkz. Buran, *AAİÇE*, s. 134-176; Ergin, *TDB*, s. 230-231.; Korkmaz; *GTS*, s.173.

1.1.1.3.3.1. İşlevleri⁹⁶

1.1.1.3.3.1.1. Fiilin İstikametini Gösterir

seferberliğe fâlan gitmiş. (1.88)

bu köyü öruya gideriS. (1.106)

ondan sōra da ē salları aşşāya kolundan dutar yürürüm yavırım. (4.7)

orıya işÇi olarak götürdüle. (8.91)

elērdik yani şuriya bûğdayı çıkartdık mı iki üç ğadınnan elēdirdik ğalburlārınan. (10.47)

unu da dilersin dilersin tenekelere bidōnnara döşeriS. (11.24)

hē ōnnara bi yemek, ziyafet veririz meselâ düüne gelennere, oğuculara mūsāFirlere. (12.59)

yoğ bi hanım, bi ben, bi ğız varıdı çıkartdım esKişēire. (15.8)

1.1.1.3.3.1.2. Sebep, Maksat Bildirir

işte elimizden geldiği ğadar kamu görevini yapmaya devam ediyoS. (1.66)

şindi şunū annaTmaya çalışıyom size. (3.33)

içerde oturüdüğünnar da nōut getirmeye gitdiler. (16.12)

orda da ğına götürürler, ğına gomaya giderler, ğına götürürler, geliniğ başına ğına yakılırlar. (16.98)

vatan ve milletünruna seve seve can vermeye hazırdır komutanım. (17.37)

1.1.1.3.4. Bulunma Hâli +DA : Fiilin gösterdiği hareketin yerini bildiren hâldir.⁹⁷

1.1.1.3.4.1. İşlevleri⁹⁸

⁹⁶ Yönelme ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. Buran; *AAİÇE*, s.165-172.

⁹⁷ bkz. Buran, *AAİÇE*, s. 177-201; Ergin, *TDB*, s. 231-232; Korkmaz, *GTS*, s. 29.

1.1.1.3.4.1.1. Fiillerin, Fiilimsilerin, Ek-Fiil İle Çekimlenmiş İsimlerin Bildirdiği Yargının Gerçekleştiği, Geçerli Olduğu Yeri Belirtir

o ismet Paşa ōrda akbūnarıñ ōrda oturōrmuş ismet paşa. (13.16)

çārşıda geziyodum ben. (14.27)

emirdā ında, āfiyonda, ankarada bōle dā ıldılar yāni (14.40)

hayır hānda yatādık, hānda yatādık. (14.81)

orda ğavır mı ğali müsūman asĝer bi danesi neriye geliyoñ burda Tāşlamış. (12.111)

yāşlandık ğāli ölenner, burda olannarnan ĝarşılaşıyoğ. (17.43)

eyi, iki ĝārdaşım birisi ēvde. (18.25)

bi denesi de burda kōyde muğTar. (19.19)

ne var, nē olcāk bizim burlarda işde burlarda māralar var ĝarşılarda demirĝalede zamanıyla işlenmiş. (20.8)

1.1.1.3.4.1.2. Zaman Bildirir

hıdırellezde merāya çıkdı mı o adamnan iş biter. (1.44)

iñşallah onnar da ileri günnerde gündeme gelir. (1.72)

bēn bēn geşli imde köyüñ aşÇısıydım. (2.52)

ben işde susuzlū um döneminde bin doğuz, yüz bin doğuz yüz doğsan sekiz yılında, seksen doğuz yılında pārdon. (3.71)

kasımda acık nādir olur yani māhsul ĝısa çıkar. (12.10)

elli dokuzda bidi a ävlendik. (12.79)

yaz mevsiminde iki üç ay yetmiyo su. (20.17)

---

⁹⁸ Bulunma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. Buran; *AAİÇE*, s.195-199.

1.1.1.3.5. Ayrılma Hâli+DAn: Fiilin gösterdiği hareketin yerini bildiren hâldir.⁹⁹

1.1.1.3.5.1. İşlevleri¹⁰⁰

1.1.1.3.5.1.1. Fiillerin ve Fiilimsilerin Yapılmaya / Gerçekleşmeye Başladığı Yeri Bildirir:

ālīmānyadanoralādan geldiler. (6.38)

bulamayınca galāyÇık dāından vuruyolar. (13.28)

ōnnar çamdan çıkıyo būnnar da yoğardanaşşāı varıyo. (13.36)

ğaymakamlıhdan gavağ getitdirdim, gavağ dikdirdim. (15.21)

hē yòğarı maçaklıdan gēldim ben. (16.4)

o ēriğayadan orāya ataşederlerimiş topataşları tābi. (19.43)

tābi yazın burāya yāni adam burāya hususi antalyadan burāya taTile geliyo adam. (20.54)

1.1.1.3.5.1.2. Zaman Bildirir

sabahdan da kaçTımışim varısa işimi dutarım, gücüm varısa gücümü dutarım. (4.62)

esgiden burdeydık. (6.4)

bunna çılışiyi biz yīyoşde şindiden sōna. (7.8)

tırpanda piçēledi bi de mağıne çıktı sōnadan. (7.57)

tabi önceden kalırdı, yatālādı. (7.82)

ıslarıS zabāli āşamdan. (11.43)

1.1.1.3.5.1.3. Eşyanın Neden Meydana Geldiğini Bildirir

⁹⁹ bkz. Buran, *AAİÇE*, s. 202-234; Ergin, *TDB*, s. 232-234.; Korkmaz, *GTS*, s. 37.

¹⁰⁰ Ayrılma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. Buran; *AAİÇE*, s. 223-231.

âvet yoĥ vallâ buralârda işde, şuralarda bi dâşdan merdivenner vârdı. (15.17)

çadıĥ ġıydık bôn bôn bôn deriden deriden ölüm. (6.13)

1.1.1.3.5.1.4. Uzaklaşma Grubu Kurar¹⁰¹

onnarı yaPdırdıĥ. burda bi aĥar çışmemiz varıdı, yönandan ġalma. (10.4)

1.1.1.3.5.1.5. Fiilin Sebebini Bildirir

buraya mâlcılıĥ yapmaKıçin burası mubah,orman,oldü,undan,o zaman sular bolumuş. (1.30)

olduĥ helallaşamadıĥ öldü bi kazadanöldü bi şeyden,öldü sale verilir. (1.153)

sivrisinekden ġâşmışlar. (10.75)

bu kôy ġariban,ışde vüllâ zor geçim sıkıntısından. (15.9)

yetişdiremiyödüm, yalnız,oldü,umdan. (18.47)

depō var,evet su yüksekde oldü,undan kendi gelıyo. (20.18)

1.1.1.3.6. Vasıta Hâli+(y/D)IA(n), +(y/D)nA(n)¹⁰²: İsmın, fiilin kendi vasıtası veya iştiraki ile yapıldıĥını bildiren hâldir.¹⁰³

Vasıta hâli için, yukarıdaki eklerin dışında bir ek daha kullanılmıştır:

¹⁰¹ bkz.Karahan, *TSD*, s.43.

¹⁰² Ek üzerine geniş bilgi için bkz. Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, TEKKO, TDK yay., Ankara, 1994, s. 31-34.

¹⁰³ bkz. Buran, *AAİÇE*, s. 235-265.; Ergin, *TDB*, s. 234-236.; Korkmaz, *GTS*, s. 165.

+(D)n¹⁰⁴

ET'de yaygın ve canlı olarak kullanılan bir vasıta eki iken, sonradan bu vasfını kaybetmiştir. *EAT* ve *ÖTT*'de olduğu gibi Anadolu ağızlarında da ekin ancak kalıplaşmış şekilleri kullanılmaktadır.

bazan_ıişde alaşē_ıire gitTik yāni alaşē_ıire, bā belleme yayan. (12.87)

erkeklerle, ğarılara verirler yemē ōlennē_ıin, āşamınan. (16.90)

1.1.1.3.6.1. İşlevleri¹⁰⁵

1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir:

ē cumūrbaşġanı gelicek, ġonuşcāk_ıalikoptērnēn_ıişde alikoptē geldi. (5.54)

ātnan_ıeşşeknen_ıatnan_ıedēdik. (6.10)

yurt gibi ondan sō süzeriS. bi beznen süzeriS. (7.23)

onnan Piçeledi ārmana dōkēle dü_ıēledi bēġirnen. (7.54)

ġoya dirgennen şūle ölüsünü altına sapını yoġarı getirirdik. (8.79)

yo yō burda hataşı ġayārdık öñünde sacınan yapārdık, ġüzel ġızārdırdık.
(9.16)

öküznen, ökü_ıişde, gene şinci öküzü olmāyannar da eşşēnen filen_ıekiyo.
(19.57)

dōrudur, burdan tirennen giderdik_ıişde tiren_ıucuz_ıolurdu. (20.29)

1.1.1.3.6.1.2. Zaman Bildirir

sütleri zabānan saġıyon. (2.12)

¹⁰⁴ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. Korkmaz, *TEKKO*, s. 26-31.

¹⁰⁵ Vasıta ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. Buran, *AAİÇE*, s.260-264.

aşamınan sağıyon. (2.13)

sığır çobanına āşamıla gelir sa_ārıS, buzālarımızı veriS_ēmziriS_ışde bōle bu işinen_ūraşıyoS_ırēnşberliğinen. (11.9)

ō ādam şafā_ınan götürcekler. (13.31)

erkeklere, ğarılara verirler yemē ōlennē_ın, āşamınan. (16.90)

1.1.1.3.6.1.3. Hâl-Durum Zarfı Yapar

geliyo ğabıynan ğāşşığıynan geliyo. (2.62)

dū_ünlerimiz de görücü usuluynan o alırıķ ğızı. (8.50)

işde amaleli_ınen geçiriyolar_ıyi kötü günnerini. (15.11)

1.1.1.3.6.1.4. “Ve” Bağlacının Yerine Kullanılır, Bağlama Grubu Kurar¹⁰⁶

sādıcınan gelin_oturu, kınâyı yaķārlar yatarlar. (11.98)

āpaynan_oklāsı olur, evirgeci olur, sāç ğoruk pacıya. (16.35)

bu köyün havasıynan suyu güzel havaynan, suynan yaşıyoķ biz zaten burda. (20.50)

1.1.1.3.7. Eşitlik Hâli+ÇA¹⁰⁷: İsmın, fiilin nasıl ve ne şekilde olduğunu belirtmek için girdiği hâldir.¹⁰⁸ Tespit edilen örneklerin tamamı cümlede zarf olarak kullanılmıştır.

1.1.1.3.7.1. İşlevleri¹⁰⁹

1.1.1.3.7.1.1. Durum Zarfı Yapar:

¹⁰⁶ bkz. Karahan, *TSD*, s.30.

¹⁰⁷ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. Korkmaz; “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, *TDÜA*, C.1, s.12-84; Korkmaz, *TEKKO*, s. 40-41.

¹⁰⁸ bkz. Buran, *AAİÇE*, s. 266-285.; Ergin, *TDB*, s. 236-238.; Korkmaz, *GTS*, s. 56-57.

¹⁰⁹ Eşitlik ekinin Anadolu ağzlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. Buran, *AAİÇE*, s.293-294.

geldi mi milletlerimiS ğadınca yer. (4.15)

güzelce yòurruk güzelce köfte gibi ederik dışına yaprānı dolarıķ yerik yāvırım. (4.103)

ince unu ğatica yumuruS, gözēlce. (11.116)

1.1.1.3.8. Aitlik Eki: (bkz. 1.2.1.1.3.)

1.1.1.3.9. Soru Eki+mI⁴ Yapısı *ÖTT*’den farklı değildir. *ÖTT*’de olduğu gibi, soru eki vurgulanan unsurdan sonra gelir.

ķatrillonar soyulcāna bu ũlkeye şöyle bi şey dense daha güzel dīil mi? (3.10)

bi şeyler ôrenebildin mi dediler, evet, ôrendim dedim. (5.69)

āynı düũnlere gitmedin mi sen, āynı? (7.36)

şindi siz eveli sen, onnarı mi soryoņuz siz? (9.1)

eveli şiyen bôle şey filan mi vārıdı? (9.30)

ben mi hayır. (14.27)

o mu gelecek bilmiyon? (14.76)

Soru ekinin bağlaç olarak kullanılmasına sık rastlanır. Bu bağlaç, “ki bağlacıyla kurulmuş birleşik cümleler”deki¹¹⁰ gibi bir yapı ortaya çıkarır. Bağlaçtan önceki cümle, sonraki cümlenin yüklemine ait bir unsur (zarf tümleci) hâline gelir.

para parañ oldu mu eve giresiye para veriyoS. (2.10)

ôrda o acıķ yēllendi miydi ôrdan, alırıS, ğoruS bũle bũker keseriS. (7.86)

labalarnan, ũş kere de labaladıñ mi yī, ardıķ tekrar, ondan sōna sāvuruduķ. (10.46)

pēnir, ēttik mi çiy, ètmèyiS. (11.21)

---

¹¹⁰ bkz. Ergin, *TDB*, s. 383.

kesesine dōkdükde bāsdırıvēdik mi pēnir_oolur_o. (11.23)

şindi seni_oadamı_o geldi mi sen götürü_o, benim_oadamım geldi mi ben götürün yāni. (12.35)

1.1.1.4. İSİM TAMLAMASI

İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok isimden oluşan tamlama.¹¹¹ İsim tamlamaları iki şekilde yapılmaktadır. Bunun yanında genitif grubu şeklinde kullanımlar da mevcuttur.

1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması)

Tamlayan + İlgi eki, Tamlanan + iyelik Eki

cuma bayadı_o bazarı. (2.28)

atatürk_o sözünü söylüyom. (3.43)

milletimiz masanı_o üsdüne gör yer. (4.15)

kuzören gölgiye gelmişle calıların_o gölgesine. (7.3)

tā bubalāmızı_o bubaları. (7.26)

onū da yasTılāyıP yasTılāyıP sacı_o üsdüne ātıyo_o, saç_oekliyo_o, pişiriyok, yapıyo_o yāvırım. (8.32)

hē üş dene adammızı_o biri de başından çekērdi. (9.41)

illā illā onu yaparlar_o allā_o emriyimiş_o. (11.94)

öküzün_o çifÇilī bu moturdan_o ēyiyidi yāni. (12.15)

odanın_o sahibi ba_oodanın_o sāhibi. (12.34)

çocukların_o ikisini çıra_o çıkārtTım (14.19)

¹¹¹ bkz. Ergin, *TDB*, s. 359-363.; Korkmaz, *GTS*, s. 90.

1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması): ÖTT de olduğu gibi bazen tamlananın aldığı iyelik eki düşer.

Tamlayan + ø (İlgi eki), Tamlanan + iyelik Eki; Tamlayan + ø (İlgi eki), Tamlanan + ø (İyelik eki)

şo bizim işti,imiz su bardaklarınan işmez. (2.100)

mûsâfir odasıdır. (7.69)

at arabasına bi kilim yaparlardı, yâylı yaparlardı nâllar gelirlerdi. (9.32)

birini tıraFik ğazâsında ğâybettik. (10.20)

başlık parası vâ. (12.61)

yö,udu yö,udu ē nası öküz arabasî, bēgir arabasîynan gèdiyoduğ. (14.34)

ğışın kömür, hayvan tersi, kömür bu civârda adam. (14.56)

hem komandöydum, hem merâsim takımındaydım. (15.30)

silah depôsü, cepânelik hadi bi düşman geldî orâya. (15.48)

tâdil günü öldü mû, cumëytesi günü iderik, pazar,etesi gün şe pazar 30 gün gelin,ener. (16.30)

ğına gecesi de davulnan, şeynen, çalgıynan başını överler. (16.100)

sâlam tank topÇusu. (17.71)

1.1.1.4.3. İlgi Grubu

Tamlayan + İlgi eki, Tamlanan + ø (İyelik eki)

onnara şimdi on,iki küve benim küvü verdile. (1.62)

içine bi şîy kıomayıS, onuñ üsTüne de kıatık fırına burda benim fırın. (7.89)

onuñ yanda birikiyola ğāli. (12.101)

benim_olan burda iscede yani sāvıılı_ā, sāvıılıkıTan ğarağola ğucā_ında getiriyo enişdesi. (19.28)

1.1.2. FİİL ÇEKİMİ

Fiil çekiminde iki özellik öne çıkar; bunlardan birisi şekil, diğeri de işlevdir. *BKA*'da fiil çekiminde eklerin işlevleri –ki buna zaman kaymaları¹¹² dahildir- *ÖTT* ile paraleldir. Buna karşılık eklerin değışken yapıları oldukça farklılık göstermektedir.

1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER

1.1.2.1.1. ZAMANLAR

1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman¹¹³

-D+¹¹⁴

---

¹¹² Zaman kaymalarında geniş bilgi için bkz. Ertuğrul YAMAN; *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, TDK yay., Ankara, 1999.

¹¹³ bkz. Ergin, *TDB*, s.290.; Korkmaz, *GTS*, s. 74.

¹¹⁴ Görülen geçmiş zamanın çekimi ve değışken şekilleri için kış. Gülensoy; *KYA*, s. 105-106, Gülsevin; *UİA*, s.97-99.; Boz, *AMA*, s.102-103; Yıldız, *İMA*, s.82.; Şahin, *BMA*, s.74.; Göker, *BTkKA*, s. 56.

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-DI ⁴ m	-DI ⁴ K, -DI ⁴ ḡ
2.	-DI ⁴ ḡ	-DI ⁴ ḡ I ⁴ z
3.	-DI ⁴	-DI ⁴ IAr, -DI ⁴ IĀ

1.1.2.1.1.1.1. Birinci Teklik Kişi

bān sen baḡdın mı ben baḡdım tamam git. (2.35)

efend'im ḡaymaḡama vardım efend'im işde durum bōle. (3.125)

bu ḡapıya düşdüm düşeli ilgileniyom (4.56)

yani dōrdünü āldım, dōrdünü alamadım. (5.22)

īsdemiyem ama usāndım da. (7.15)

bān bi gitdim ḡāldım kışm. (7.107)

bun da bōyütdüm ben anası yoḡudu bunun. (9.53)

hē köy būra, hā burda dōdum bōyüdüüm. (11.2)

ḡōrdüm ben hava teknik oḡullarımdaydım ben. (12.66)

bi ḡün izin ḡullanmadım böyna ē şiy yāpdım ḡārda, kışda. (17.39)

ben ē dōrTay erzincānda ḡāldım tanḡçiyīdım. (17.60)

1.1.2.1.1.1.2. İkinci Teklik Kişi

bān sen baḡdın mı ben baḡdım tamam git. (2.35)

benim maḡimenin yarısını sen almadın. (3.119)

tırpannan bişdin mi şōle toplarsın onnan būda, ārpa. (8.75)

pis elbise inen geldin yā çık Tışarı burda yonan subayları yemek yīyo demiş loḡāntacı. (13.22)

ğaldıñ mıydı, mazot bittı. (14.53)

bānuyūrқан vurduñ dedi, beni uyandıra da şe yapāydıñ dedi. (15.47)

nōut tarlası yāyğındı ānnadıñ mı? (17.11)

1.1.2.1.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi

āyrıldı ğodu, gitTi hërkeSidāre etsiñ gāri (14.18)

hüdāi oral yiyenīymiş çocuk sōna hemen tērisini aldılarankarāya o çocūun
giderken bennen helallāşmadı bana uyurқан vurduñ deye. (15.46)

ekmē yiyenden sōna tepsilere ğuydu. (16.83)

ondan sōna ē beş yüz kişiye qadiro fāzilası fürdu. (17.62)

onu ğāli kitapdan mı buldu ne yāpdı? (17.80)

çoluğ çocuk yok, adam da öleli otuS sene öldü. (18.7)

ölmedi aha burdalarüçü de hış bi ši olmadı. (18.25)

1.1.2.1.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi

mēmnnudumişde ğazā yapdıñorda ğāldım. (3.20)

biSevetölümüneşiğinden döndük. (3.39)

burda döduğ burda büyüdük. (6.1)

sātmadıkiçölüm be. (7.24)

ē biz gēldik. (11.57)

bi loğum yēdik, geri gēldik. (16.79)

1.1.2.1.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi

geldiñiz (sor.)

1.1.2.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi

benim_Uävde yatdılā. (6.36)

attılar_Uılaqları. kışTan bırākdılar. (7.20)

başKa küyle burayı āldılā da. (7.33)

şindi bu ara şē paket taşı yōllara āsfalt yapdılā. (12.51)

cevizli, ēnedik, imrallı, āhbuḡar, maçaqlı bu çevreleri yāpdılar_Uevet. (14.32)

emirdā_Unda, āfiyonda, anḡarada bōle dā_Uldılar yāni. (14.40)

1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:¹¹⁵ -mI⁴ş¹¹⁶

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-mI ⁴ şI ⁴ m	-mI ⁴ şI ⁴ k
2.	-mI ⁴ şI ⁴ ḡ	-mI ⁴ şsI ⁴ ḡI ⁴ z, -mI ⁴ şI ⁴ ḡI ⁴ z
3.	-mI ⁴ ş	-mI ⁴ şlAr, -mI ⁴ şlĀ

1.1.2.1.1.2.1. Birinci Teklik Kişi

ben_Uo ārada ḡalabalıḡda falan farḡ_Uetmemişim. (5.73)

gidērken korkārmışım, tutaḡorumuşım ḡolundan (11.72)

ūş sa_Uat_Uarabanıḡ_Ualtında ḡālmışım, ūş de olan ḡardaşım varıdı içinde.
(18.23)

1.1.2.1.1.2.2. İkinci Teklik Kişi

ḡomutanım beni emretmişin buyur. (3.110)

¹¹⁵ bkz. Ergin, *TDB*, s.291-292.; Korkmaz, *GTS*, s. 49.

¹¹⁶ Öğrenilen geçmiş zamanın çekimi ve deḡişken şekilleri için ḡrş. Gülensoy, *KYA*, s. 105-106; Gülsevin, *UIA*, s. 99-101; Boz, *AMA*, s.103.; Yıldız, *IMA*, s.82.; Şahin, *BMA*, s.73. ; Göker, *BTKKA*, s. 57.

yättiñ mıydı ayāñı yıhamamışın diye bi döverdi nöbet çavışları, bi de fazla yıkamışın diye döverdi.(15.39)

1.1.2.1.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi

ēsğiden gālmış, esğigömi diyola. (8.8)

bu çocuk demişler gül gibi bunun ci_eri cığara da ıçmemiş bu çocuk demişler. (8.108)

yok bizim_āslımız manisadan gēlmış, manisadan. (12.99)

yōnan gēlmış şōrūya oturmuş, bizim köyün_üsdüne. (13.2)

Tuz dememişle süt ver demişle süt vērmış_acığ (13.12)

o zaman ğadār_ı da ne demiş? (13.13)

bi nöbetçi dā_ıtTım, nöbet yerinde cepānelikte dā_ıtd_ıım nöbetçi silā dayamış döşüne, uyumuş, döşüne yāni, silā dayamış bōle uyumuş, nöbet yērine. (15.42)

bōle şē yapmış_oluyo. (17.17)

ne bili_ım_ēsğiden sā_ırlı olarakTan ğonmuş. (19.2)

1.1.2.1.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi

uzak uzak bulğaristandan gelmişle burda büyümüşük. (7.7)

biz burda büyümüşük, yetmişik işde. (7.7)

1.1.2.1.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi

gelmişiniz (sor.)

gelmişiniz (sor.)

1.1.2.1.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi

sulaK_{oldū}undan buraya üş beş hāne malcılık yaPmāya gelmişler. (1.30)

ķaza yāpmışlā. (7.108)

ēsKigömü demişlerorāyā. (8.7)

şindi düz beli ğaldırmişla bālarda şey yapmışlā yāni āsma. (12.93)

şò depeden geçmişler yāni. (12.109)

yönānlar boķunan batırmişla yāni, ekinleriñiçine. (12.113)

hocāyı götürmüşler, aķbuñarıñ yanda. 13.6)

1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman¹¹⁷-(I⁴)yō(r)¹¹⁸

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(I ⁴)yom, -(I ⁴)yon, -(I ⁴)yorum, -(I)yım, -(I)yIn, -(I)yAm	-(I ⁴)yoz,-(I ⁴)yoruz,-(I ⁴)yAz,-(I ⁴)yoķ,- (I ⁴)yız, - mōz, -ıyoS, -ıyeS
2.	-(I ⁴)yoñ, -(I ⁴)yosuñ	-(I ⁴)yōñuz
3.	-(I ⁴)yo(r), -(I ⁴)rı, -(I)yArI, -IyA, -mō	-(I ⁴)yolā, -(I ⁴)yolar, -(I)yılAr, -(I)ıyılA

1.1.2.1.1.3.1. Birinci Teklik Kişi

buña bi ben muhTar_{olarak} bi sekiz_{ay} baķıcı dutuyorum. (1.40)

¹¹⁷ bkz. Ergin, *TDB*, s.287-289.;Gülensoy, “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki”, *Türkoloji Dergisi*, VIII/1/1979, Ankara, s.169-190.; Korkmaz; *GTS*, s.143

¹¹⁸ Şimdiki zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. Gülensoy; *KYA*, s. 102-105, Gülsevin; *UİA*, s.101-107.; Boz, *AMA*, s.104-106; Yıldız, *İMA*, s.81; Şahin, *BMA*, s.77.

biz bu borçdan ğurtulalım desse bu ÷lke tahmin etmiyom ki boş değil. (3.13)

ben sāņa annatıyorum. (3.119)

ben filan ğün varıyom derim, filan ğün varıyom derim. (4.42)

bunlarla da mutlu oluyom konusuyom. (5.36)

dedim ya kış ğünü orda duriyim. (6.3)

ve onnarın yanında dūş÷p ğākiyin nīdecen ğēziyyom, tōzuyyom. (6.24)

māni bilmiyom ÷olum. (6.28)

vālla ne bilīm nērden ğeldāni bilmiyem işde. (6.37)

ēvde bakıyon işde. (7.17)

bān saman dōkiyim. (7.18)

bilmiyem işde ÷le bi hāsTalık mı ğēldi? (7.21)

vala bilmiyon biS bu sōnu sōnu muratğoru yok ÷olur bence. (10.23)

kınatası ne bilē ÷in yō ÷usa benim ÷lannar bilir de bēn işde unuduyon ğayli.
(11.103)

bilmiyorum tā ēsKiden merdimen gibi iki yērde bi Şu yānda, bi Şu yānda
basamāhlı. (15.17)

1.1.2.1.1.3.2. İkinci Teklik Kişi

pekī sen ÷içerde evlādiņa sen nāpiyosun? (3.85)

seni dūzüyolar oynuyon Őōrda. (9.43)

burayı o ğoruyo ilk biliyon mu? (12.3)

hatıra ne gibi soruyon? (12.69)

yok devlet ÷ödemiyö, kendiñ ödüyosun. (15.3)

devlet ÷az çok mā ÷aş veriyo muhtara, sen ÷üsdünü tamamlıyon. (15.4)

hēm fazla yıkıyosun deye māksadı dōvecekler. (15.40)

üs, üsde aynı tarlaya ekmiş, olmuyosun. (17.12)

1.1.2.1.1.3.3. Üçüncü Teklik Kişi

ğoyunculū bozdular sığıra, sığırcılı bozuyor ğoyuna. (4.81)

şindi ne vā şindi ū motur motur getiriyeri, döküyeri, biçiyeri. (6.11)

getiriP, ambara döküyeri, şindi ğolaylık. (6.19)

biçer biçiyiri, hāmbara dökiyiri. (6.31)

biri beyi çalııye, biri beyi bırākdı gitdi boşāndı. (6.41)

türküyü de çok bilirdim, ölüm, türkü de gelmiyo nāsı diyem nē deyim?
(11.104)

unnar geçiyö dediler. (11.82)

şindi cızdırmō hökümet. (11.131)

benim şindi moturum, mar, öküzün ğaldırdı, ğadar ğaldıramıyor bile.
(12.17)

ōrda sañā bekçilik yapıyo yāni. (14.20)

bu ğarşı dādan gelıyo. (17.15)

suyumu dahi el götürüyo. (18.27)

len, ōma mı ābey dā ayanı, üsdü dınelemiyo (19.24)

köy gēnşler, ekseriyeti dışārda çalııyo, mermer fabrikalarında, ocaqlarda, dışarlarda. (20.5)

1.1.2.1.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi

bizden soruyo biz de diyo ki uygun veya uygun di, il oña karar veriyoz.
(1.64)

hazır mezer bulundurmuyoz. (1.157)

biz bōle dövüşüyo. (3.32)

biz bitmiyoruz paramız bitmiyo. (3.36)

efendi biz susuz, canābet duruyoruz da ondan oluyo. (3.75)
biz işTe geliyoz burda. (5.3)
kendimiz yapıyoS. (5.121)
yāpiyiS, sāıyoS geç sāadımızda'n kēndimize kadar alıyoS. (7.18)
kuyudan çekiyeS. (7.28)
mimzer de ekiyo, mimzēren de ekiyoS. (10.33)
görünneri yapıyok. (10.66)
yoğ satmīyyoS ğuzum, satmōzıdaremiS çıkıyo. (11.16)
yapārıḡ hānı yāını alıyoz ya, bulayıP da yāını alıyoz ya. (11.47)
vūlā eyi kötü dört ğoyun varonu güdüyok, acıkılēşbērlık ediyok. (12.2)

1.1.2.1.1.3.5. İkinci Çokluk Kişi

siz bayatdan geliyonuz siz. (2.27)
bādılcanıııçine et ğöyyoğ da, yapıyoğ ya aşÇılar da yıyonuz ya. (4.1)
şindi siz eveli senonnarı mı soryonuz siz (9.1)
neüçün yapıyonuz hā? (18.37)

1.1.2.1.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi

çoluğ çocuğorda geliyōlar gidiyōlar. (5.4)
bure geliyile. (7.4)
şindi birākşam yapıyile tabi düüne bi ğün kıala. (7.39)
işTe ārpasını, buğdayını ekiyiler. (7.49)
satın alıyolar. (8.23)
işde deveyi çekiylār ya. (9.42)
seni düzüyolar oynuyoğ şōrda. (9.43)

dörd beş dene yapıyōlar. (9.44)

pendir yāpiyōlār da beyaz pēndir yapıyolar. (9.74)

kesdirmiyōlar bi arkağaş olur ađđāıdan ğurumuğ tarlasınıñ içinden āĝaç kesmiğmiğ bu motōrlu bıçkıyı filen elinden āldılar. (10.67)

ĝoyun da yasağ diyōlār. (10.81)

fağır ātmıđ beş yağını doldurannara bālıyolar. (10.82)

hē oğul çocuklarını imrāllyıya dağıyolar yāni. (12.56)

davar güdüyōlar, sīır var, ben küççüōlanıñ yanında duruyom. (16.10)

1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman:¹¹⁹ -(y)AcAK¹²⁰

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(A)cAm, -yecēm, -yīcem	-(A)cAz(S), -(A)cAk, -yicez, -yıcaz
2.	-(A)cAñ, -(A)cAksİñ, -(A)cAn -(A)cAğsIn	-cĀñIz
3.	-(A)cAk, -(A)cAğ	-(A)cAkIĀ(r), -(A)cAğIĀ(r)

1.1.2.1.1.4.1. Birinci Teklik Kişi

bi şey annaTcam. (3.37)

ben tezminat ālsam kimiñ parasını alacam. (3.139)

veyāūt da ille sen çekcem dersēñ mazotunu ğuy çekīim dedim. (3.114)

gene de size verecem yiñ. (4.76)

¹¹⁹ bkz. Ergin, *TDB*, s.292-293; Korkmaz, *GTS*, s. 67.

¹²⁰ Gelecek zamanın çekimi ve deĝişken şekilleri için krş. Gülensoy, *KYA*, s. 106-108.; Gülsevin, *UIA*, s. 107-111.; Boz, *AMA*, s.107-109; Yıldız, *IMA*, s.81.; Şahin, *BMA*, s.78.

ne yāpim yavrım allāha bālanıP_ooturacam kim baqaçık? (9.60)

isdeyecen, biras gene isTiyecēm. (10.64)

ne o paramınan dē_oilmi ben de yīyīcem demiş_o da. (13.23)

beni dedim bi eyi edersen dedim seni dedim şeyiñe gelcem zèyāretiñe dedim. (16.63)

1.1.2.1.1.4.2. İkinci Teklik Kişi

verim veren yère ekeceksin. (1.80)

bunu dedi şurdan_oalcan beş yüz kilometire şu yanna daşıyıcan dedi baña. (3.111)

atıcahsın lán bunu. (3.121)

yönca ekcecēñ, ġārpuz_oekcecēñ. (10.17)

ağa bi keyif_ooluyo neyimiş topalağ neyimiş ne getircen baña ne getircen? (16.64)

1.1.2.1.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi

hindi tanışacak_oaltı ay ġonuşacak bi sene gezecek. (2.88)

efendim ġarmaşadan sōra şōyle bi şey_oolacağ. (3.16)

herkes çığar, pay_oalacağ burdan. (3.23)

pekī bu ũlke nāsıl durcağ böle ayağda. (3.61)

bi šiye kākı mı ġomşu şurda ôl bi qaşık su vēmicek kimse kimsiye. (7.48)

bāşımdan ne gececek? (8.83)

bu çocuk da yağında gidècek. (9.46)

nāsı gececek allah ne dirse o ōlacağ dē mi? (9.60)

ġāli kim gēlcek bilmiyon ben. (14.74)

altı yıl dā devam etcek şu yağıdan sōna. (17.29)

1.1.2.1.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi

biz kēndi kendimize işğāledicez bu ülkeyi. (3.30)

kendimiS teslim olucaz. (3.33)

kānunlara baħarak yönetse eşiTolacaz. (3.144)

teyze dedilē sana bi daħka, bi sāniyeni alıcaz. (5.61)

saticāz müşderi yokolum. (7.11)

bi ğanalisyonumuzu yapacāz bu yıl. (10.51)

meselā şū ğaldırım daşları döşüyicez. (10.52)

cezāsı nerdenödiceS, çok yatırdık para yā. (10.81)

burdan vürmüyicāz. (13.19)

1.1.2.1.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi

gelcēñiz (sor.)

1.1.2.1.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi

bizi silah patladıP da bizi esiralmayacaħlar. (3.29)

ğarmaşa yaratCaħlar. (3.15)

bizi ē FilisTin gibi işğālaltında dutacaħlar kendi başına. (3.33)

yārın gid'icekler. (7.107)

pāşam beni götürecekler hazīneniñ başında selānie götürcekler derimiş.
(13.29)

ō ādam şafāınan götürcekler. (13.31)

hēm fazla yıķıyosuñ deye mākşadı dôvecekler. (15.41)

1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman¹²¹

---

¹²¹ bkz. Korkmaz, *GTS*, s. 69.

-(V)r¹²²

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(A/Γ ⁴)rİm/n, -mAm ¹²³	-(A/Γ ⁴)rΓ ⁴ z, -mAyIz, -(A/Γ ⁴)rΓ ⁴ k/h, -ırıS
2.	-(A/Γ ⁴)rİsΓ ⁴ η/n,-isiη,-asıη,-ısıη	-(A/Γ ⁴)rİsΓ ⁴ ηΓ ⁴ z, -mAz/Ssıηız
3.	-(A/Γ ⁴)r, -mAz	-(A/Γ ⁴)lĀ(r) -mAzlĀr

1.1.2.1.1.5.1. Birinci Teklik Kişi

yoh_ıabi ben fiş_ıisTemem. (3.60)

büyük bi kePçe olsa belki bi günde çekerim. (3.114)

bunun_ıaksinesini sôliyen varsa ben_ıisbat_ıederin. (3.155)

ben filan gün varyıom derim, filan gün varyıom derim. (4.42)

az çok hepsini bildi_ıimden yaparım. (8.42)

dırmık gôsterin ben size. (8.74)

isTesem gene alırım. (10.64)

unu da ôle yâparın. (11.119)

unutamadı_ıım_ıişde o arğadaşlar, arğadaşlar var subayım vârdı adabazarlı celâl kúçük_ıonu unutamam hiç yâni (12.70)

gelene gidene bakarım yerine gıyarım. (12.82)

evde hayvannara bakarın. (12.82)

varmam dedim, ğardaşım varıdı, öldü. (17.106)

¹²² Geniş zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. Gülensoy; *KYA*, s. 101-102, Gülsevin; *UİA*, s. 111-115.; Boz, *AMA*, s.109; Yıldız, *IMA*, s.80.; Şahin, *BMA*, s.75.

¹²³ Geniş zamanın menfisi hakkında bkz. Ergin, *TDB*, s.278.

ben de yalnızın dèdim, ben_ē āşÇılık yapamam dèdim. (18.4)

bāzan_oy^{na}rım da, ğolum dutmuyo ōynarım biraz_ōynayabilirim bōle de hindi ğolum dutmuyo. (18.47)

1.1.2.1.1.5.2. İkinci Teklik Kişi

südü òra ğuyarsın çevirisin. (2.23)

e sōlerim dedim ne sōylersin dediler? (5.73)

dōlma dōldurusun, sārma sārasın dū_ünnēde. (7.102)

ūç bağ cumē gün bāyrağ ğaldırısın. (9.23)

suyunu ğōrsun, suyunu ğomadan_eveli bulğuru getirisin. (11.124)

dū_ün biter her zaman tutturumassın_onu ki. (14.45)

ğandağ yapāsın, o ğandağları suynan doldurusun. (14.78)

kaça durusun şunğa tamam. (17.24)

1.1.2.1.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi

ēde tēlefon_īdē. (2.99)

sanā olmāz dōkūlen kanlarımız sonra helāl (5.90)

āndan so misāfirle gelir. (7.39)

şindi acığ bi pāça şunna yetişir ya hē. (7.59)

biz bilmek_onu anlarımıS filan bilir de biz bilmek. (8.121)

tapu gelecek allā izin verirse de bağalım ne zaman gelir bilmiyom. (10.70)

yārPız_atılır, nōhuT_atılır, nārpız, nōhut yaylalarda biter, sularda burul burul kokar. (11.37)

ğārdāşī ölur, bābası pek dokunmaS hanı yürek dayānmaz derler. (11.92)

mūsāFir gine alır. (14.47)

şindiki ğēnşler söz_ānamaz, laf dinemeS şımarığ şımarığ tābi. (17.96)

1.1.2.1.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi

ğuran okuduruz ölü sahibi. (1.111)

masrafını çeker et alırs ve şunu bunu. (1.112)

ğardışım biz ne ğarırsız ğarağoluñ işine yā dedi. (3.126)

böylelikÇe bālarık başımı alır yörürük gelini. (4.12)

ondan sōna su dökerik duzlarık, bi tecene ğoyarık yavrım. (4.69)

tatlı mis gibi yerik yavrım. (4.74)

kōyunu keçiyi sā arıS. (7.22)

içine bi şey komayıS, onuñ üstüne de katık fırına burda benim fırın. (7.89)

pēnir ēttik mi çiy ètmèyiS. (11.21)

ısdırıS elimizi yakār ğadağ. (11.21)

yapārıh hānı yā ını ālıyoz ya, bulayıP da yā ını ālıyoz ya. (11.47)

yā ımızı alırız tenekiyen, çuvalınan şekerimizi ālırız. (11.54)

odada yatānı ğötürürük, yemēni veririk, gönünü görük, hayvanına bakarık.
(12.32)

orda eş dos yerik yāni eş dos da yer. (12.38)

örman yasağ, hāyvan tersi yakarığ, ğurūduruğ (14.57)

1.1.2.1.1.5.5. İkinci Çokluk Kişi

yemesini bilirsiniğiz anneleriniğiz yapmaz mı sizeni? (4.100)

ne dērsiniğiz bi şeyler ıkrām edēyim (5.92)

e ğörüsünüğiz, şindi gösderrin ben size. (10.30)

şindi siz bilmessiniğiz işde o dū en vārdı. (10.43)

bırakTık biz de suyu ğaçırısiniğiz dedilē köy hizmetleri. (10.103)

1.1.2.1.1.5.6. Üçüncü Çokluk Kişi

para salam deye bağrışirlār. (2.94)

çünkü o adamıñ derdine kesinnikle bakmazlar. (3.158)

ò adamı bulamazsa ğarısını götürülē, atarlar nezārete. (3.96)

ama orāya el ğoyamazlar. (3.176)

emirdāğındālar, işde yoklarlar ğuzum, yoklarlar. (4.91)

çalġı çalağ şōrda ōynarlar yāvırım (9.36)

ēsKi esKi ğiymezler şindi yeni hañġı moda çıkarısa onu ġiyiyolar şindi.
(10.112)

1.1.2.1.2. KIPLER

1.1.2.1.2.1. Emir-İstek

Kipler (Tasarlama Kipleri), gramer kitaplarının birçoğunda “dilek-şart”, “istek”, “gereklilik” ve “emir” alt başlıklarıyla işlenmektedir. Ancak ne var ki bu kalıplaşmış tasnif, kiplerin gerçek işlevlerini verme bakımından yetersiz kalmaktadır. Bugün, bazı gramercilerin yeni yeni tasnifler oluşturduklarını ve kiplerin işlevleri hakkında geniş araştırmalar yaptıklarını görmekteyiz.¹²⁴ Gürer Gülsevin, söz konusu kipleri, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* adlı eserinde “İstek Kipi”¹²⁵; *Uşak İli Ağızları* adlı eserinde ise “Emir –İstek” ve “Dilek”¹²⁶ başlıkları altında birleştirerek işlemiştir. Buna sebep olarak da, mevcut gramerlerde “emir” diye verilen eklerin çoğu zaman “istek” ifade ettiğini, “istek” olarak verilenlerin de yine çoğu zaman kullanılmadığını söyler.¹²⁷ Ayrıca “dilek-şart” kipinin şart işlevli kullanılışlarının bir cümle oluşturmadığını belirterek, bu kipi “dilek” başlığı ile işlemiştir.¹²⁸ Erdoğan Boz da *Afyonkarahisar Merkez Ağzı* adlı eserinde kipleri, Emir-İstek ve Dilek

¹²⁴ Fatma Türkyılmaz; *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, TDK yay., Ankara, 1999, XI+131 s., Ahmet Bican Ercilasun; “Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine” *TGS II*, s. 61-66.; Karahan “Fiil Terimi Üzerine” *TGS II*, s. 47-55.

¹²⁵ Gülsevin; *EATE*, s. 105-114.

¹²⁶ bkz. Gülsevin, *UİA*, s.115-119.

¹²⁷ bkz. Gülsevin; *UİA*, s.115.

¹²⁸ bkz. Gülsevin; *UİA*, s.119.

başlıklarıyla incelemiştir.¹²⁹ Biz de bu çalışmamızda kipleri; “emir-istek” ve “dilek” alt başlıklarıyla işleyeceğiz.

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-em, -en	-Allm, -Am
2.	-ø	-(y)I ⁴ η
3.	-sI ⁴ n, -sI ⁴ η	-sI ⁴ ηlAr, -sI ⁴ ηlĀ

1.1.2.1.2.1.1. Birinci Teklik Kişi

ne bilem ben_Uacàba çok kazanamadım mı dedi? (7.31)

iFēndim, üzüm hoşafı yapardı_k bak pi şey diyen ben se_ηē. (9.18)

eşKişe_Uırde ikisi, dur baken_Uüç_Uölum_Umar_UeşKişe_Uırde. (9.49)

1.1.2.1.2.1.2. İkinci Teklik Kişi

dökücē_η len git_Uöte. başara_n küyünden_Ualdıydık. (7.33)

Tuz dememişle süt ver demişle süt vērmiş_Uacık. (13.12)

bak şimdi misir_Uekmē gōdük, yidik. (6.14)

sen ürme gönümü sıkma yā get şurdan be. (18.12)

1.1.2.1.2.1.3. Üçüncü Teklik Kişi

mēkrobu ğırılı_η mēkrobu ğırılı_η dēye. (2.16)

ē misāfir vā ayı_Uolmasın sōlemesi. (5.56)

¹²⁹ bkz. Boz; AMA, s.109.

öle kömür dāıtımını filen yoqTu vıla alla razı ossuñ devlet yardımıedi. (10.60)

ēleme eliñ ğaribi yesin yā demişle. (13.24)

yōq canım dāın başında araba ne arasın? (17.45)

1.1.2.1.2.1.4. Birinci Çokluk Kişi

gel yarım konuşalım soqaq pençeresinde. (5.103)

tapu gelecek allā izin verirse de bakalım ne zaman gelir bilmiyom. (10.70)

emekli de olamıyoq ğāli ūraşıyoq bakam. (17.42)

şey dedī olalım mı olalım. (18.7)

e bōnı avuğata gitTi, nēetÇek ğāyri bakam. (19.32)

1.1.2.1.2.1.5. İkinci Çokluk Kişi

bunu unuTmayın. (3.29)

şindi öle bi şe ğórmeyin ki sen sen, ben ben yāni. (12.43)

motura ırbıqlarını bērmişle bizim bōle çocuklara, gelin doldurun demişler. (13.3)

tābirleri şūrdan kesmeyin, kemikTen kesin derlerdi. (17.79)

1.1.2.1.2.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi

gelsinler (sor.)

1.1.2.1.2.2. Dilek: -sA

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-sAm	-sAK
2.	-sAḡ	-sAḡİz
3.	-sA	-sAlAr

1.1.2.1.2.2.1. Birinci Teklik Kişi

çocuklara gitsen orda baķıt mazlar mı baķıdırlār baķıdırlār. (2.44)

onnara bōle ne biliyim bir çay ıkram etsen, bir kāhve pişirsem o kadar iyi oluyom ki. (5.45)

keşke oralara da gēlseniz de adres versen evime orda da evime gēlseniz. (5.136)

keşki bēn de sizi dāvet etsen o zaman şoray gibi düŷünlerimizde. (5.133)

hiç unadamıyom gōrmesen ēyimiş. (8.106)

hinci ossa da ben yapsam da. (9.8)

1.1.2.1.2.2.2. İkinci Teklik Kişi

uydurular yani velāsılı sen gelsen yabancı olarak orda o oynayan halkı içinde onları bayan zannēdersin o şekil bi tavıra girerler hāliyle. (1.136)

girsen bile girsen bile perişan duruma düşersin. (3.156)

benim düŷünü görsen sen. (9.25)

1.1.2.1.2.2.3. Üçüncü Teklik Kişi

büyük bi kePçe olsa belki bi günde çekerim. (3.113)

o girmiş hârbe nası ōsa çıkacaķo adam. (13.38)

şurdan bi fakır gelse òrda yatadı. (7.69)

1.1.2.1.2.2.4. Birinci Çokluk Kişi

böyüKitsekideriS. (12.107)

1.1.2.1.2.2.5. İkinci Çokluk Kişi

gelseñiz (sor.)

1.1.2.1.2.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi

bu ülkemizi bi çobana verseler dā güzelidare eder. (3.63)

yārdımetseler birileri. (5.101)

dūünden gelinci ğapıyı açarķan tüFek taķ demiş baksalar ki ölmüş. çocuklar ğöpTu geldi. (8.100)

aylıa bālamadılar emme, aylıa bālasalar dāha eyiyīdi. (18.11)

1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

Birleşik çekimlerde, *ÖTT*'nin mevcut gramerlerindeki geleneksel tasnif üzerine çok değişik görüşler olduğunu biliyoruz.¹³⁰ Ancak ne var ki, bu farklı görüşlerin ekseri gramercilerce kabul görüp kitaplara alınması uzun sürmektedir. Biz burada geleneksel tasnif üzere birleşik çekimleri işleyeceğiz.

¹³⁰ bkz.Gürer Gülsevin; "Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine" VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.

1.1.2.2.1. HİKAYE

1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.1.1. Birinci Teklik Kişi – DI⁴ydI⁴m

yâtıyodum, soyundum yatTıydım. (8.97)

bu yüzü bütün, otutTuru verdiydim, şu yüzü dāılmış gözü mözü çıkmış,
kafasınıñıçi şöle boşalmış, ğannar yıılmış. (8.103)

bāhdıydım diyo ğáçecek yer ğalmamış, gidırken kimse yōıdu. (13.50)

ben de fi ekdiydim, işde sekiz dönüm ğadar fiyüekdiydimıo da ölmadı.
(19.50)

1.1.2.2.1.1.2. İkinci Teklik Kişi – DI⁴ydI⁴η

geldiydiñ (sor.)

1.1.2.2.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi – DI⁴(y)dI⁴

tābi tābi analarımızdan, babalarımızdan ğaldıydı onnar bize. (8.22)

yāni ben telsizcīyidim, bi telsiz yandıydı. (20.35)

ğāymağamım şöle olcāk bōle burıya ben bi imamıevī yıkıldıydı imamıevi
yāpdırdım. (10.63)

1.1.2.2.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi – DI⁴(y)dI⁴K

başara'n küyündenıāldıydık. (7.34)

1.1.2.2.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi -DI⁴ydI⁴η I⁴z

geldiydiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -DI⁴ydI⁴Ar

geldiydiler (sor.)

1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.2.1. Birinci Teklik Kişi -mI⁴şTI⁴m

gelmiştim (sor.)

1.1.2.2.1.2.2. İkinci Teklik Kişi -mI⁴şTI⁴η

gelmişTiη (sor.)

1.1.2.2.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -mI⁴şTI⁴

gelmişti (sor.)

1.1.2.2.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi -mI⁴şTI⁴ķ

yapmışTıķ (sor.)

1.1.2.2.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi -mI⁴şTI⁴ηI⁴z

gelmişTiηiz (sor.)

1.1.2.2.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -mI⁴şTI⁴Ar

gelmişTiler (sor.)

1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.3.1. Birinci Teklik Kişi – (I)yodum, -(I)yödum

mırıldanırım dedim ama, bilmiyödüm ben böyle me_{er}onnâr beni kameriya alıyomuş biliyo musuñ? (5.70)

yâtıyodum, soyundum yatTıydım. (8.97)

çârşıda geziyodum ben. (14.57)

ben_{odun} depoya gèdiyödüm, odun_{alyödüm} zopayla. (17.53)

ayâmi üzengiye sokuyödüm, yatacâ zaman şî yapıyodum çekip vuruyodum kafiya. (17.55)

mektup götürüyödüm. (17.73)

oynuyodum gazâdan beri oynayamıyom. (18.48)

bunnârı da yâni bôle yük_{olarak}Tan daşıyödüm. (19.10)

1.1.2.2.1.3.2. İkinci Teklik Kişi – (I)yoduñ, -(I)yoduñ

anlârsın ya, bana söylüyodun. (5.94)

ben kúrek_{üzeri} dēPğisi vâ dēPğiyē basıyoduñ_{atıyoduñ} toprâ_ı. (12.92)

1.1.2.2.1.3.3. Üçüncü Teklik Kişi –(I)yodu

oñâ çeşit çeşit model göyalağ doğuyöduğ, kesiyöduğ, sâtıyoduğ eñdiyaÇ_{oldu} mu, olmadı mı evimizde ğalıyödu. (8.15)

bir_{âyda} filân kesiliyödu. (8.16)

üç kişi olandan kēli şu hâliniñ_{iki}kişi gibi oluyodu bôyüklü. (8.20)

abisiniñ yanına gidiyödu eşKişē_{ire}. (10.21)

ē öküzün bereketi iyi oluyödu yâni. (12.18)

öküz çekiyödu yâni. (12.21)

1.1.2.2.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi –(I)yöduğ, -(I)yoduk, -(I)yöduğ

ip̄ācı ip̄ācı diyoduk onnara ip̄ācı. (8.13)

dırmık çekiyoduk, ananaT̄āl̄iyoduk, desde yapıyoduk. (8.72)

eveli piçiyōduk, sona hārman döküyoduk. (9.65)

burda çōunnuqla ektīimiS nōut ekiyōduk işde, mērcimek filēnekmiyoS
şindi. (10.22)

sabanı da çamūrını ğazıyōduk yāni. (12. 23)

gelen kımutannarı ğārşılıyōduh. (15.31)

içerde oturūyōduk onnar da nohōut getirmeye gitdiler. (16.12)

1.1.2.2.1.3.5. İkinci Çokluk Kişi –(I)yōduñuz

geliyoduñuz (sor.)

1.1.2.2.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi –(I)yolādı

ēsğiler tābi dā mūabbetli olūyo hārbi ğonusuyolādı, ālaşıyoladı fālan bi anı
ōluyodu adama yāni. (12.42)

1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.4.1. Birinci Teklik Kişi –cĀdIm

inanki küȳevleri yapmāsaydım ben burdan göçüP gid'icēdim. (7.64)

toplam parayı yatırcādım, ē bākūr avuğatı ankaraya gönderdi. (17.25)

1.1.2.2.1.4.2. İkinci Teklik Kişi -cĀdIn

gelcēdiñ (sor.)

1.1.2.2.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -cĀDI

gelcēdi (sor.)

1.1.2.2.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi -cĀDIk

gitcēdik (sor.)

1.1.2.2.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi -cĀDIñIz, -cAkTIñIz

gelcēdiñiz (sor.)

gelcekTIñiz (sor.)

1.1.2.2.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -cAkTIIAr, -cĀDI

gelcēdi (sor.)

gelcekTiler (sor.)

1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.5.1. Birinci Teklik Kişi -(A/I⁴)rd I⁴m, -mAzdIm

şindi fetvācıoğulları demeleri benonu özellikle sorādım (1.98)

dōum yaPdırdım yavrım geçennere dōum yaPdırdım, güzelim. (4.23)

şindi çoluğ çocuğ. qocumanadamlar bi ben yapādım ölüm ben. (7.52)

ne bilim hepsini kendim de Pişiridim. (9.17)

ānnadırdı işdē bilmiyomki benufāıdımēyice şidemezdım. (10.96)

şiydenalırdım mērkēzden derik merkezindenalırdımorlara daşırdım.
(17.47)

bi şī ekmezdım mālclılığ da yapıyōdum. (19.8)

1.1.2.2.1.5.2. İkinci Teklik Kişi -(A/I⁴)rdI⁴η

açār sen derdin sen_askērden gelince. (5.94)

bān_uyūrkan vururdun dedi, beni uyandıra da şe yapāydın dedi. (15.46)

1.1.2.2.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi -(A/I⁴)rd I⁴, -mAzdl

evel gız, aķ başıyınan_ōğlanın_evine gitmezdi vārmazdı. (2.84)

ēsgiden benim kaynatımın_odası hiç_īsik_ōlmazdı kaynatam. (7.68)

dayaķ_ōlmazdı canım dayā_ı kēndin yaparsın yāv. (12.75)

eyīydi, eyīydi bize ġarşı, çalışdık mı paramızı vēridi elimize. (14.88)

1.1.2.2.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi -(A/I⁴)rdI⁴k, -mAzdlk

özel ġorduk_amma hanı özel yem_onu pilav_üsdüne filan ġomazdık böyle
dolduru ġorduk pilavı. (4.21)

sārgı sāradık yavrım, dolaķ dolādık. (6.17)

yo yō burda hataşı ġayārdık öñünde sacınan yapārdık, güzel ġızārdırdık.
(9.16)

ondan sōna hayvannarı çıkārdırdık. (10.42)

afiyūnuñ ġozā cızādık da satılmāzdı, saķızını ālırdık. (11.131)

yani havız gibi gibi onnarı yapādık biz. (14.79)

1.1.2.2.1.5.5. İkinci Çokluk Kişi -(A/I⁴)rdI⁴η, -mAzdl⁴η

gelirdin (sor.)

1.1.2.2.1.5.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(A/I⁴)rI⁴AdI

iki onu koşala sürülēdi. (7.53)

bayram sabahı yemek verilēdi. (7.74)

onnar geldi mi beni severlerdi mesele baņa bi vazife verilēdi. (12.68)

o zaman bi anam mārđı işde anam çapalādı gāli yazıķ. (19.57)

1.1.2.2.1.6. İsteğın Hikāyesi

1.1.2.2.1.6.1. Birinci Teklik Kişi -(y)AydIm

inanki küy_evleri yapmāyaydım ben burdan göçüP gid'icēdim. (7.63)

1.1.2.2.1.6.2. İkinci Teklik Kişi –AydIı

bān_uyūrķan vurdıı dedi, beni uyandıra da şe yapāydıı dedi. (15.47)

1.1.2.2.1.6.3. Üçüncü Teklik Kişi -AydI

geleydi (sor.)

1.1.2.2.1.6.4. Birinci Çokluk Kişi -AydIk

geleydik (sor.)

1.1.2.2.1.6.5. İkinci Çokluk Kişi –AydIıIz

ama habērlı geleydiniz ben size gene bi şiler yapārdım. (5.129)

1.1.2.2.1.6.6. Üçüncü Çokluk Kişi -AydIIAr

geleydiler (sor.)

1.1.2.2.1.7. Dilek/Şartın Hikâyesi

1.1.2.2.1.7.1. Birinci Teklik Kişi -sAydIm

inanki küy_Uevleri yapmâsaydım ben burdan göçüP gid'icēdim. (7.63)

1.1.2.2.1.7.2. İkinci Teklik Kişi -sAydIn

gelseydiñ (sor.)

1.1.2.2.1.7.3. Üçüncü Teklik Kişi -sAydI

keşke vaktim_Uolsaydı da size yapsāydım. (5.106)

1.1.2.2.1.7.4. Birinci Çokluk Kişi -sAydIk

gelseydik (sor.)

1.1.2.2.1.7.5. İkinci Çokluk Kişi -sAydIniz

gelseydiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.7.6. Üçüncü Çokluk Kişi -sAydIler

gelseydiler (sor.)

1.1.2.2.2. RİVAYET

1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.2.1.1. Birinci Teklik Kişi -mI⁴şI⁴mI⁴şI⁴m

gelmişimişim (sor.)

1.1.2.2.2.1.2. İkinci Teklik Kişi -mI⁴şI⁴mI⁴şI⁴η, - mI⁴şI⁴mI⁴şsI⁴η

gelmişimişin (sor.)

gelmişimişin (sor.)

1.1.2.2.2.1.3. Üçüncü Teklik Kişi -mI⁴ş(I⁴)mI⁴ş

kesdirmiyōlar bi arkağaş olur_∪aşşā_∪ıdan ğurumuş tarlasının_∪içinden_∪āğaç
kesmişmiş bu motōrlu bıçkıyı filen elinden_∪āldılar. dā hāla māhkēmeyīnen sūrūnyo.
(10.68)

yā adam ğurtulmuşumuş, çıkılmışış yoldan_∪emme. (19.33)

yoldan hanı mezerin_∪altından bi ğavşak giriyo iscēye ya, o nato yolundan
ğurtulmuşumuş_∪adama ta şiyden vurmuş yā. (19.34)

1.1.2.2.2.1.4. Birinci Çokluk Kişi -mI⁴ş(I⁴)mI⁴şI⁴z

gelmişimiz (sor.)

1.1.2.2.2.1.5. İkinci Çokluk Kişi -mI⁴şI⁴mI⁴şsI⁴ηI⁴z

gelmişimişiniz (sor.)

1.1.2.2.2.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -mI⁴şI⁴ArI⁴mI⁴ş

gelmişlerim (sor.)

1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.2.2.1. Birinci Teklik Kişi –(I)yomuşum

geliyomuşum (sor.)

1.1.2.2.2.2. İkinci Teklik Kişi -(I)yomuşuñ, -(I)yomuşsuñ

geliyomuşuñ (sor.)

geliyomuşsuñ (sor.)

1.1.2.2.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -(I)yomuş, -(I)yōmuş

mırıldanırım dedim ama, bilmiyōdum ben bōyle me_{er}onnār beni ķameriya alıyomuş biliyo musuñ? (5.71)

çok güzel diyolar_u daşa, çok geçiyomuş. (20.11)

o zamān hayvancılık yapıyōmuşorāyı rahat görmüşler_{ōrda} su başına gēlmiş hāyvaniñ rātını kendi rātını orāya ğonmuş_ō. (20.23)

1.1.2.2.2.4. Birinci Çokluk Kişi -(I)yomuşuz

geliyomuşuz (sor.)

1.1.2.2.2.5. İkinci Çokluk Kişi -(I)yomuşuñuz, -(I)yomuşsuñuz

geliyomuşuñuz (sor.)

geliyomuşsuñuz (sor.)

1.1.2.2.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(I)yolar(ı)mış, -(I)yolāmış

geliyolarımış (sor.)

1.1.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.3.1. Birinci Teklik Kişi -(V)rmI⁴şI⁴m

gelirmişim (sor.)

1.1.2.2.2.3.2. İkinci Teklik Kişi -(V)rI⁴mI⁴şI⁴η

gelirimişin (sor.)

1.1.2.2.2.3.3. Üçüncü Teklik Kişi -(A/ I⁴)rml⁴ş, -mAzmIş

illēde büyük yer mesela ben_ole duyarım ki evelce bursada ıstambulda bōle yērlerde hocalar varımış fetvā verirmiş. (1.100)

onuη takfīyesi gelirimiş, bizīniη takfīyesi vārmazmış fāretT in paşanıη.
(13.43)

1.1.2.2.2.3.4. Birinci Çokluk Kişi -(A/ I⁴)rml⁴şI⁴z

gelirmişiz (sor.)

1.1.2.2.2.3.5. İkinci Çokluk Kişi -(A/ I⁴)r(I⁴)mI⁴şsI⁴ηI⁴z, -(A/ I⁴)r(I⁴)mI⁴şI⁴ηI⁴z

gelirmişsiniz (sor.)

gelirimişsiniz (sor.)

1.1.2.2.2.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(A/ I⁴)rIAr(I)mIş

ğozānī şey_oiderlermiş_oıslar da ilec_oederlermiş. (11.133)

evelden_oağbuğa derlermiş ne bilēm ben. (16.3)

1.1.2.2.2.4. Gelecek Zamann Rivayeti

1.1.2.2.2.4.1. Birinci Teklik Kişi -cĀmIşIm, -(A)cAkmIşIm

gelcēmīşim (sor.)

gelecekmişim (sor.)

1.1.2.2.2.4.2. İkinci Teklik Kişi -cĀmIşIñ,-(A)cAkmIşşIñ

gelcēmişñ (sor.)

gelcekmişñ (sor.)

1.1.2.2.2.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -cĀmIş, -(A)cAkmIş

gelcēmiş (sor.)

1.1.2.2.2.4.4. Birinci Çokluk Kişi -cĀmIşIz, -(A)cAkmIşIz

gelcēmişiz (sor.)

1.1.2.2.2.4.5. İkinci Çokluk Kişi -cAkmIşşIñIz

gelcekmişñiz (sor.)

1.1.2.2.2.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(A)cAklArmlIş

gelceklērmış (sor.)

1.1.2.2.3. ŞART

Yukarıda emir-İstek bahsinde; “dilek-şart” kipinin şart işlevli kullanılışlarının bir cümle oluşturmadığını belirterek, söz konusu kipi “dilek” başlığı ile işleyeceğimizi belirtmiştik, bkz. (1.1.2.1.2.1.). Temel yüklem yapmayan ve dolayısıyla temel cümle olmayan şart çekimli yapılar, bugün artık araştırmacılarca zarf tümleci olarak değerlendirilmektedir. Fiillerin birleşik çekimlerindeki bu yapı

asında çoğu kere bir temel yüklem oluşturmaz.¹³¹

1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.1.1. Birinci Teklik Kişi -DI⁴ysAm

ne ğadar yol bulduysam kesinnikle hiçbir çaresini bulamadım, hiçbir çaresini bulamadım. (3.129)

1.1.2.2.3.1.2. İkinci Teklik Kişi -DI⁴ysAñ

geldiyseñ (sor.)

1.1.2.2.3.1.3. Üçüncü Teklik Kişi -DI⁴ysA

gelen_oğuncular, imrallılar, inbuñarı, kime aldıysa maçağlıya saldıysa gelirler, altın getiren_oaltın getirir, altın getirmeyen para getirir. (16.92)

türkiyenin_oosmanlının torunu osmanlı viyanalara, viyana kapısına dayanmış bi ülke bu hâle geldiyse artıñ bizim nēyimiz ğalmış ki? (3.159)

1.1.2.2.3.1.4. Birinci Çokluk Kişi -DI⁴ysAk

geldiysek (sor.)

1.1.2.2.3.1.5. İkinci Çokluk Kişi -DI⁴ysAñIz

geldiyseñiz (sor.)

1.1.2.2.3.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -DI⁴IArsA, -DI⁴ysAIAr

---

¹³¹ bkz. Leyla Karahan; “-sa/-se Hakkında” *TD*, S. 516 , Ankara, 1994, s. 471-474.; Gürer Gülsevin; “Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine” *TD*, S. 467, Ankara, 1990, s. 276-279.; Hayati Develi; “ (sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir Deneme”, *TDAY (Belleten 1995)*, Ankara, 1997, s. 115-152. Ayrıca ek hakkında geniş bilgi için bkz.Korkmaz; “-sa/-se Dilek –Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” *TDÜA*, s. 160-167.

geldiyseler (sor.)

1.1.2.2.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.2.1. Birinci Teklik Kişi -(I)yosam

geliyosam (sor.)

1.1.2.2.3.2.2. İkinci Teklik Kişi -(I)yasaŋ, -(I)yosaŋ

geliyosaŋ (sor.)

1.1.2.2.3.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -(I)yosa

içine ne ğoyōsa para olarak. (1.122)

eğer mādemi bu ülke düzeltilmek ıstiyosa üç çüz seksen milletvekili
varıdı seniğ. (3.19)

ē pırasa şindi bōle aÇık kalın olūyosa kalın olan yerlerini bu şekilde dolma
şeklinde bōle parmak gibi kesersin. (5.115)

ne eliğde ne ğokuyōsa atı üsdüne ātarıS. (11.76)

kendi uyuyōsa kēndine baċarığ. (12.33)

eliğden ne kopuyosa. (14.49)

1.1.2.2.3.2.4. Birinci Çokluk Kişi -(I)yesağ

ğōrumalar ossuğ, meselá iki yüz atıyesağ idāre ediyoS işde.

1.1.2.2.3.2.5. İkinci Çokluk Kişi -(I)yosaŋız

geliyosaŋız (sor.)

1.1.2.2.3.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(I)yōlāsa, -(I)yolarsa

geliyōlāsa (sor.)

geliyolarsa (sor.)

1.1.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.3.1. Birinci Teklik Kişi -mAzsAm

sana ulaşamassam zarar olur ömrüme. (5.102)

1.1.2.2.3.3.2. İkinci Teklik Kişi -(A/I⁴)rsAη, -ĀsAη, mAzsAη

ama ocā gör da mekrōbunu gırarsaη o zāman hemen yi. (2.19)

hā ondan sōra bi dā gör yüzünü gōrebilirseη. (3.9)

beηa nāparsaη yap atmıyorum. (3.122)

e gücānda ne vārsa ne alırsaη. (7.96)

tabā_a dökmezseη öle yirsiη, dōkersen bi tabā_a dök yi. (11.127)

şīndi eyi bilirseη. (11.128)

naķışlık yaparsaη dayak olur, naķışlık yapmassaη ne dayak olcaķ yāni.
(12.75)

1.1.2.2.3.3.3. Üçüncü Teklik Kişi -(A/I⁴)rsA, -ĀsA -mAzsA

bunnarı arzū ederse düündeki gençlerimiS. (1.144)

ben de dedim ki efendi su almaķ için yani elimden ne gelirse bu yüce allāhın vergisi. (3.75)

belki adamlar burda başımıza bi iş gelirse biz bu ğadar para yidik. (3.173)

tapu gelecek allā izin verirse de baķalım ne zaman gelir bilmiyom. (10.70)

alırsa ğız_ēvi, emen_ālmaSsa gōnü yok bi dā vāmâyıS. (11.60)

çārşıda meselá, o ne ēmrederse onu yapārdım ben. (14.28)

bi šē olacađ olursa nēy_īnen_ödeyecēñ? (17.48)

1.1.2.2.3.3.4. Birinci Çokluk Kişi -(A/I⁴)rsAk

süt dökersek dökerik, dökmessek bulamıyan dökmez yavrım. (4.92)

lā_ana dolması, kıabağ dolması, patlıcan dolması, ne bilim dolmaları hep sayarsak, búbēr dolması tabī ki dolmalar bunnar_olur. (5.112)

tādil gūnü alırsak cumá gūn başlarıđ. (16.18)

1.1.2.2.3.3.5. İkinci Çokluk Kişi -ĀsAñIz, mAzsAñız

isderseniz bunu silmeyin. (3.44)

bunnarın bunnarın bağ_isderseniz siliñ, isdersen_aynen bōle yazın. (3.93)

ha datlı ōlanlarım bē_enmeseniz yemē_ıñ_eycecik. (4.77)

1.1.2.2.3.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(A/I⁴)rlArsA, -ĀlĀsa, mAzlĀsA

verirlerse verirler, vermezlerse ğor gelirik. (16.14)

hēr ne verilēse onu yapıyōdum. (18.13)

1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamannın Şartı

1.1.2.2.3.4.1. Birinci Teklik Kişi -(A)cĀsAm

gelecēsem (sor.)

1.1.2.2.3.4.2. İkinci Teklik Kişi -(A)cĀsAñ

gelecēseñ (sor.)

1.1.2.2.3.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -(A/I⁴)cĀsA, -cAksA

gelcēse (sor.)

1.1.2.2.3.4.4. Birinci Çokluk Kişi -(A)cĀsAk, -(A)cAksAk

gelecēsek (sor.)

gelcēsek (sor.)

geleceksek (sor.)

gelceksek (sor.)

1.1.2.2.3.4.5. İkinci Çokluk Kişi -(A)cĀsAñIz

döldürmüşlar, eñetmişler kendiñiz iççēseniz biz òle iççēk demişle. (13.3)

1.1.2.2.3.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(A)cAklArsA

geleceklerse (sor.)

gelceklerse (sor.)

1.1.2.3. KATMERLİ ÇEKİM

1.1.2.3.1. Şimdiki Zamanın Rivayetinin Rivayeti:

1.1.2.4.1.4. Birinci Çokluk Kişi $-(I^4)dI^4k$

esgiden burdeydık. (6.4)

ābey gibidik (12.71)

merāsım takımındāydık. (15.29)

1.1.2.4.1.5. İkinci Çokluk Kişi $-(I^4)dI^4\etaız$

varıdınız (sor.)

1.1.2.4.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi $-(I^4)dI^4lAr$

varıdılar (sor.)

1.1.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

1.1.2.4.2.1. Birinci Teklik Kişi $-(I^4)mI^4ş-I^4m$

anam_ıöldü, babam_ıölmüş, babamın_ıöldü_{nde} ğırklıymışım. (8.5)

1.1.2.4.2.2. İkinci Teklik Kişi $-(I^4)mI^4şsI^4\eta$

varımışsınız (sor.)

1.1.2.4.2.3. Üçüncü Teklik Kişi $-(I^4)mI^4ş$

evelce böyle müftüler falan varımış. (1.99)

bizim sülâle ôle bi sülâlèymış (1.101)

hē bunnarın ilk defa gelen maça_ıoluymuş, adını maçağ goymuş. (12.101)

o dā denizli hüdāyi oral milletvekilniñ yīyenīymış. (15.44)

çolū_{un} çocū_{un} yoğumuş dediler. (18.6)

1.1.2.4.2.4. Birinci Çokluk Kişi –(I⁴)mI⁴şI⁴z

varımışız (sor.)

1.1.2.4.2.5. İkinci Çokluk Kişi –(I⁴)mİşşİşI⁴z

varımışsınız (sor.)

1.1.2.4.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi –(I⁴)mI⁴şlAr

varımışlar (sor.)

1.1.2.4.3. Şart

1.1.2.4.3.1. Birinci Teklik Kişi –(I)sAm

varısam (sor.)

1.1.2.4.3.2. İkinci Teklik Kişi –(I)sAn

varisen (sor.)

1.1.2.4.3.3. Üçüncü Teklik Kişi –(I⁴)sA

canāzeniñ hizmetini suyunu erkekise erkekler taşır. (1.159)

bayanısa bayanlar taşır suyunu. (1.160)

çözdüün ufaısa u az gider, çoğısa tābi çok gün gider. (11.81)

kınatası ne bilēin yōısa benim olannar bilir de bēnışde unuduyon gayli.
(11.102)

şindiyise ē şöle bi şī atmış kaç yaşındayım dedim ben? (17.18)

1.1.2.4.3.4. Birinci Çokluk Kişi –(I)sAk

varısak (sor.)

1.1.2.4.3.5. İkinci Çokluk Kişi –(I)sAñIz

varısañız (sor.)

1.1.2.4.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi –(I)sAlAr

varısalar (sor.)

1.1.2.4.4. Geniş Zaman (Bildirme Ekleri)

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	+(y)I ⁴ n, +(y)I ⁴ m	+(y)I ⁴ z/S
2.	+sI ⁴ ñ	+ sI ⁴ ñI ⁴ z
3.	+ø, +dI ⁴ r	+ø

1.1.2.4.4.1. Birinci Teklik Kişi

bin doğuz yüz kış yedi doğumluyun. (1.2)

ē ben_{aynı} zamanda muğdarlar başkanıyım.(1.60)

şu ğarınıñ ğızıyım ben. (4.78)

esKişe_ırlıyım, oğuma yazmam yoğTu ve ōldu dedim yāni. (5.66)

hepisiniñ yāřlısıyım bu k_uy_ün. (9.68)

valā emekliyımışde muhtarlığtan_{emekli} ōldum. (15.2)

1.1.2.4.4.2. İkinci Teklik Kişi

mānici başı mısıñ? (5.96)

1.1.2.4.4.3. Üçüncü Teklik Kişi

hāliyle ismi geçen malhıca olduġu için mal mēşurdur. (1.6)

bi bacım maruzakda, bi bacım maravrupada ē bu da beñā ġalıncı ben buña ilgileniyōm. (4.55)

bu bu ġadā yāvırım başġa bildi_{im} yok. (6.39)

iyidir ġāymaġamımıS. (10.51)

mercimek bunun nohudun bi ēşidir. (11.44)

īsannarı başġasına bakarak misaFırperverdir yāni. (12.29)

kōyümüzün suyu güzeldir, çok güzel suyu vardır. (20.15)

1.1.2.4.4.4. Birinci Çokluk Kişi

kırsal bi bölgedeyiS. (1.3)

ufaġ ve büyük başlā ūraşan birisiyiS. (1.6)

yörük veya türkmen di_{il}iz. (1.85)

biz tüketen bi ülkēyiz. (3.42)

ben dōma böyüme buralıyız. (5.1)

sūydan sıkıntıyız. (7.29)

1.1.2.4.4.5. İkinci Çokluk Kişi

vatandaşlarım iyi misiniz? (3.8)

hēle siz kimsiniz ben tanımyom ku. (13.1)

1.1.2.4.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi

bunların bu şeyleri var. (2.19)

o insannar_ıanadolu insanı gadar merttir_ıonnar. (3.106)

1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti

yoğ cānim türk_üasKeriyimişmiş buralar. (10.95)

eveli öleyimişmiş şindi bin türlü. (19.45)

1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi: dē, de_ıil, di_ıil, dil

ben diyorum ki hasdāne hiçbīr zaman devletiñ hasdānesi di_ıildir. (3.51)

pekī o vatandaş di_ıil mi, o parayı ödemiyo mu? (3.57)

yā o kadar, otuz sene filen ömuşdur dē mi? (7.72)

olan_ıölum de_ıil. (9.47)

verilmez dē mi? (13.39)

kōylü de_ıil, odanıñ sa_ıibi bağar, o bağar. (14.51)

kışlarımızı geçiriyōdu_ıörda yazlarımızı de_ıil. (14.81)

1.1.2.4.7. ki << erki Pekiştirme Edatı¹³²

ET’de er- fiilin pekiştirme, şüphe ve sorma edatı olan “erki”, *BKA*’da genişlemiş olarak “ki(n)(e)” şeklinde yaşamaktadır:

benim benim yaşım çok cahilim kine benim yaşım çok. (4.36)

tabi yāvrum dedim_ıama ne diyebilirim kine. (5.62)

öle yapārdığ kinöle yapārdığ. (9.3)

¹³² Geniş bilgi için bkz. Saadet Çağatay; “Türkçede ki < erki” *TDAY (Bellten 1963)*, Ankara, 1988, s. 245-250, Sabahattin Küçük; “Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine” *TD*, S. 426, Ankara, 1987, s 367.; Üstüner, *TP*, s.162-167.

başğa bi gelir yerimiS yok ki. (10.14)

köyün geliri yok ki. (10.16)

genşden yetişecek ki köy çoġalacak. (10.25)

şöle bi şey ki ābīmġasġerden geliyo, yirmi iki yaşında, yirmi üç yaşında.
(17.90)

1.1.2.4.8. -y(I⁴)KAn(A) < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki¹³³

Ek-fiilin, zarf-fiil eki –ken ile oluşturduġu yapının birçok şekli vardır.

çocukkanisTēdim, şicir oġumayı bilmem neyi. (5.11)

işki içēkenolūcā ò. (6.41)

dūünden gelinci ġapıyı açarkan tüFek taġ demiş baksalar ki ölmüş. (8.100)

önceden benim yāşımdaykana ġölümüġiki çitirtisi vāridi. (10.34)

bulġurunıçi, bulġur pilafını bişirikene haşġaş atarlarıçine. (11.121)

bennen helallāşmadı bana uyurkan vurduġ deye. (15.46)

fırınımız yoġukana ġuzüne varıdı. (16.46)

yarım kilō şeker geleken heP bōle getirirler dūün saġābına verirler. (16.94)

onnar da dūünolurkana olan ve ġız baġa oġu salıolardı. (18.44)

1.2. YAPIM EKLERİ

1.2.1. GÖREV DEġİŞTİRİCİ EKLER

Ekleri iki bölümde ele alıyoruz: Birincisi, kelimenin çeşidini ya da kategorisini deġiştiren asıl görev deġiştirici ekler, ikincisi ise bir kelimedenden yeni bir kelime türeten kelime yapıcı ekler.

¹³³ krş.Gülensoy; KYA, s. 113.; Gülsevin, UġA, s.130.;Boz, AMA, s.120.; Özkan, SYAÖ, s.180.; Şahin, BMA, s.82.

1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

1.2.1.1.1. Fiilimsiler: Fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ekler, daha çok geçici isim, sıfat ve zarflar yapar. Bu hâliyle fiilimsiler; geçici isim, sıfat ve zarf anlam ve görevinde bulunabilir. Bununla beraber söz konusu eklerin, kimi zaman kalıcı isim, sıfat ve zarf yaptıkları olur. Bu tür işlev gösteren ekleri, “Kelime Yapıcı Ekler” başlığı altında işledik.

1.2.1.1.1.1. Mastar: Fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları şahıs ve zamana bağlı olmadan göstermek üzere –mAK, -mA ve -İş ekleri ile kurulan fiil ismi.¹³⁴

1.2.1.1.1.1.1. –mA¹³⁵

yollarımızıñ bireSuygunsuz olması nedeninde asFalt da olsa bakıma çoKühdiyeci var, köy yerlerinin. (1.25)

gelecek vādetmelerine gerek yoñ. (3.169)

bunun zātenarāzi almasına da gerek yoñ. (3.172)

oğulā gitmeyi ben de çok sevērdim (5.11)

ē misāfir vā ayıPolmasın sōlemesi. (5.56)

dīrlemeyi o şeydē pullūunan yaparıS. (10.31)

mūsāfirin yemesi içmesi hē hepsi orāya ait (12.34)

içerde oturüyöduñonnar da nōut getirmeye gitdiler. (16.12)

1.2.1.1.1.1.2. –mAK¹³⁶

¹³⁴ Korkmaz; *GTS*, s. 109

¹³⁵ bkz. Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, *TG*, TDK yay., Ankara, 1974, s. 266-277.; Ergin; *TDB*, s. 181-182.; Vecihe Hatipoğlu, *Türkçenin Ekleri*, *TE*, TDK yay., Ankara, 1974, s.110-112.; Hamza Zülfikar; *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, *TSTYY*, TDK yay., Ankara, 1991, s. 116-119.

¹³⁶ bkz. Banguoğlu; *TG*, s. 269-270.; Ergin, *TDB*, s.181.; Hatipoğlu; *TE*, s. 114-115, Zülfikar; *TSTYY*, s. 121-122

buraya mālclık yapmaK için burası mubah, orman, oldū, undan, o zaman sular bolmuş. (1.29)

türkiye cumūriyetinin vatandaşıyın demekten gurur duymuyorum, inan. (3.6)

düşürmeK isdemiyō, çünkü ōrdan da pay, alan, insannar var. (3.21)

allahañ emriylen peygamberiñ ğavliylen ğızıñızı ōlumuza isdiyok diyok, hısım olmaK için. (8.55)

türkiyeyi tēmsil, etmeK için bāyraq. (14.52)

e ben ğoca adama gelmeK isder miyin? (16.109)

1.2.1.1.1.1.3. -(y)I⁴ş

ama mala çok yarayışlı. (1.78)

çanağkale kurtuluşuna. (5.48)

baya deve biçimi yapārlardın, onnarı göşderiş ederlerdi. (9.39)

hēp, iyi hep, āşgere ğarsı, āşgere ğarşı hēp davranış o yānnarda iyiydi, çoK, iyiydi. (17.84)

anadan doğuş bōle. (18.28)

1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER¹³⁷

Sayı ve şahsa bağı fiil çekimine girmeyen, fakat aldığı eklerle fiilin zamanına bağı olarak taşıdığı kavramı sıfatlaştırdığından kendisinde sıfat ve fiil niteliklerini birleştiren fiil şekli.¹³⁸

1.2.1.1.1.2.1. -(y)An

ōle bi havas, ediP de alan yok. (1.28)

¹³⁷ Anadolu ağızlarındaki sıfat-fiil ekleri üzerine daha geniş bilgi için bkz. Ahat Üstüner; *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, TDK yay., Ankara, 2000, XXIII+196 s.

¹³⁸ bkz. Korkmaz; *GTS*, s. 132-133, Kemal ERASLAN; “Türkçede İsim Fiiller” *TGS II*, s. 119-125.; Bilâl Yücel; “Sıfat-Fiil Terimi ve Başlıca Dil Bilgisi Terimleri Sözlüklerindeki İşlenişi” *TGS II* s. 81-89.

onu balya makinesi getiren balya yaPdıriyo yaPdırmáyan da onu diri olarak saman yapılır. (1.82)

zengin olan kişinin kölelik devri qāhmıdır diyen yalan söyler. (3.52)

āllah allah diyo süngüyü dakan. (13.35)

e burda dā irenşbērlük yapanlar irenşbērlük yapar. (14.8)

burda kalannar āynı sōledī im gibi, üç, beş dönüm arāzi. (15.11)

işde para dakan para daqar, altın dakan altın daqar, ādetleri bōle. (16.94)

iki kişi görevli gerīde galan yirmi sekiz er, bir subay, vatan ve millet uruna seve seve can vermeye hazırdır qomutanım. (17.37)

1.2.1.1.1.2.2. -cAK

bāhdıydım diyo qácecek yer qalmamış, gidērken kimse yō udu. (13.50)

ödeyecek şiyim de yoq da iyi baqārdım. (17.48)

1.2.1.1.1.2.3. -dI⁴K

şo bizim işti imiz su bardaklarınınan işmez. (2.100)

efendim ē mālīye baqanı dedi in şey zaten türkiyenin tüm ne qadar parası varısa zaten anat Tarı elinde. (3.171)

başqa qullandī ımız aletler bunnar. (10.34)

üş kişinin yaptī ı, bir āyda yapdī ı işi ben meselā iki günde yapıyom ben. (10.38)

dā ın bařında aynı saymıř oldū um teknil vermiř oldū um řileri mesela büyük hudutlar boyunu mesila uruz ē bize geçirmēcek biz urusa geçirmēcek. (17.64)

görünmeS saqdī ın yērde. (19.55)

1.2.1.1.1.2.4. –mİ⁴

biz niçin osmanlının torunu dünyâyâ fethetmiş bi ülkenin insannarı dünyâyâ garşı niçin biz boynu bükük duruyoS? (3.34)

kesdirmiyolar bi arkadaş olur aşşâıdan gurumuş tarlasının içinden ağaç kesmişmiş bu motörlü bıçkıyı filen elinden aldılar. (10.68)

pişmiş gaymak oluyo. (5.124)

1.2.1.1.1.2.5. –AsI

para para oldu mu eve giresiye para veriyoS. (2.10)

1.2.1.1.1.3. ZARF-FİLLER

Cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden etkileyen, fiilden bazı eklerle yapılmış, şahıs ve zaman belirtmeyen zarf görevindeki kelime.¹³⁹ Zarf-fiilleri iki başlık altında işleyeceğiz: Birincisi, görevi fiillerden geçici zarflar yapan “Asıl Zarf-Fiiller”; ikincisi ise, asıl görevleri başka olup ya diğer eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici zarflar yapan “Birleşik Zarf-Fiiller”dir.

1.2.1.1.1.3.1. Asıl Zarf-fiiller

1.2.1.1.1.3.1.1. -(y)A/I⁴ Genellikle ikilemelerde kullanılır.

onnan beni bura getirdi bizim olan döve döve o adama. (16.108)

evela buña yat Kızım kayrı diye diye gada bunun başında dönerim yavrım, dönerim yavrım.

1.2.1.1.1.3.1.2. -(y)ArAK

---

¹³⁹ Korkmaz; *GTS*, s. 178-179

isim mallica olmanıñ mǎnāsı buráya yayláya olarak geliyolar, oturuyolar ve çöğalıyolar ve malcılığa devam_ediýolar. (1.34)

orıya işÇi olarak götürdüle. (8.91)

+dAn eki ile genişletilmiş şekli de kullanılır:

bunnāri da yāni bōle yük_olarakTan daşıyōdum. (19.10)

ne bili_im_esğiden sǎ_ırlı olarakTan gonmuş.(19.2)

1.2.1.1.1.3.1.3. -(y)I⁴p

halbuysa hağlı olan_adam o perişan_adam, hağlı olan, hağsız_olan_adam goç gibi çıhıp gidiyo elini gölunu sallayarağ. (3.158)

açarız yufkayı, içne peynir_irendeleyip korus. (5.120)

ve onnarın yanında düşüp gākiyin nıdecen gēziyyom, tōzuyyom. (6.24)

ūñu hındi bōyaddirip gēliyōduğ, dövüp ğuruduyōduğ, yumağ yapıyōduğ. (8.12)

giyyoñ ğadın_ēlbisesini, oturyoñ_üsdüne bi örtğü çıkıp òynuyoñ şōrda. (9.44)

hē gedip gēliyoñ. (14.39)

ònnar zamanı itibarıylē, ayaklanıp gètmişlēr. (14.67)

nō_udunu ğāynadıyōdum, yıkıyōdum, tekrar yıkayıp yapıyōdum. (18.17)

besleyip kesdiriyok. (20.4)

seriñ yaylada durup gidiyo. (20.56)

1.2.1.1.1.3.1.4. -(y)I⁴ncA

hiç ğocamış hisse hele bi sizleri görünce böyle müsāfir geldikçe. (5.44)

onu sıcak suya salınca o zāten çıkıyo bōle içi. (5.116)

işleri çıkınca onları bôyle kimi ince, kimi kalın kalın tarafı dışından, içine kadar, olâsiye büyüklü küçüklü olur. (5.116)

kaynatam, ölünce kapattık. (7.68)

örden biri de bi silah, atıyō, silahı atınca bōrda diyolar. (13.7)

yurunca yoldan çıkartTırmış mezerden tarafa çıkartTırmış. (19.23)

1.2.1.1.1.3.1.5. –mAdAn

ğabire hiç canaza sahibi duymadan, iki kişi üç kişi gider ğabirini ğazar. (1.156)

eski tâbirce bu soyad fèlan çıkmadan. (1.92)

arabada inmeden süt götürürün. (2.31)

ikisini de esgere gitmeden everdim (2.93)

biz durmadan sâttıh. (3.28)

kendim yimeden bunu bi doyundurürüm. (4.59)

şindi şura gitmeden kâkıyo, şura gitmeden tākxi yāvırım. (9.33)

geçirmēzler, yō ğuzum geçirmezlēr de gelini indirmeden geliniĝ yanındaĝı ĝarılar parâ ĩsder ĝayınbabadan. (11.84)

ben gelmeden aĝbuĝa ben geleli ēlli sene oluyo. (16.3)

1.2.1.1.1.3.1.6. –AlI

benim yaşıım dē bēn, atmış beş, aylı, ını alalı beş sene olTu. (4.37)

amca dē öleli on bir sene oldu. (4.47)

bu ĝapıya düşdüm düşeli ilgileniyom. (4.56)

ben gelmeden, aĝbuĝa ben geleli ēlli sene oluyo. (16.3)

1.2.1.1.1.3.1.7. –sA+ kişi eki

sana ulaşamassam zarar olur ömrüme. (5.102)

naķışlık yaparsaη dayak olur, naķışlık yapmassaη ne dayak olcaķ yāni.
(12.76)

1.2.1.1.1.3.1.8 –(I)KAn(+A)

Zaman ekleri üzerine gelen ek-fiilin zarf-fiil eki, **BKA**'da -e ünlüsünü alarak genişlemiş şekline rastlanmıştır. ¹⁴⁰

derkene çoğalmış ve bizim burda benim küyüm atmış beş hāne. (1.31)

ordan tekrar dōndüm gelirken pi tāne genç kızımız bi de ben ilēledim
arķadaşlar arķadan gēliyo. (5.60)

bayrāın altına dūüne başlarken. (8.65)

bulğurun içi, bulğur pilafını bişirikene haşlaş atarlar içine. (11.121)

ellerinde yarım kilō çay, iki yüzelli ğıram çay, yarım kilō şeker geleken hep
bōle getirirler dūün saābına verirler. (16.94)

arķadaşın bacāını ğırmış, yatıyōken, üsdüneyken yatıı anda duvara furyo
kendini. (17.52)

ōrdan gelirkene kazā yaptı. (18.21)

1.2.1.1.1.3.1.1. Birleşik Zarf-fiiller¹⁴¹

Asıl görevleri başka olan eklerin, ya diğer eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici olarak yaptıkları zarf şeklidir.

¹⁴⁰ Ekin –a/-e ünlülerini alarak genişlemiş şekilleri için Ahat Üstüner, “Türkçenin eski dönemlerinde olduğu gibi hayret ve şaşkınlık bildirme, dikkat çekme kuvvetlendirme amacıyla kullanılan bir edat olarak karşımıza çıkmaktadır” görüşünü bildirir. Geniş bilgi için bkz. Üstüner, *TP*, s.195; krş. Gülensoy; *KYA*, s. 113, Gülsevin; *UİA*, s. 136.; Boz, *AMA*, s.125.; Yıldız, *IMA*, s.89.

¹⁴¹ Geniş bilgi için bkz. Gülsevin; “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, c. II, S. 2, Afyon, 2001, s. 125-143.; Karahan, “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, *TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl XXXII/1-2 1994, Ankara 1996, s.206; Erdoğan Boz, “Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hâl Eki Yapısı Üzerine” İlimi Araştırmalar, S.19, İstanbul 2005, s.43-48.; Nesrin Bayraktar, *Türkçede Fiilimsiler TF*, TDK yay. Ankara. 2004.

1.2.1.1.1.3.2.1. -AsI+(y)e

para parañ oldu mu eve giresiye para veriyoS. (2.10)

ğaradırın hana şöyle eliñ ğaynar olasiya şöyle şeyi gitsiñ. (2.16)

āciğ da ğabarı fırın yanasiya, fırın yāndı mı eletir fırını silē, süpürüS tertemiz fırına salarız ğayli. (11.113)

1.2.1.1.1.3.2.2. +(y)+A ğadā(r)/ğadak

hıdırellez dedimiS altı mayısa ğadar o adam bu büğaya bağar. (1.43)

üş dene pullu ğakşama ğadar tek pullu unan sürērdik. (10.36)

budey ekimde başlarığē ekim kasıma ğada biter yāni. (12.9)

beşden dut ona ğadar var yāni. (12.61)

üş güne ğadar beliğe ot doldururun baña ali ihsan paşa derler diyo. (13.25)

kōye şu bu yol bürdan cēvizliye ğadar benim eserim. (15.20)

bizde ôle bi şī olmadı ya beklērdik zabā ğadar. (17.68)

1.2.1.1.1.3.2.3. -dI⁴KÇA

hiç ğocamiş hisse hele bi sizleri görünce böyle müsāfir geldikçe. (5.44)

1.2.1.1.1.3.2.4. -dI⁴K+iyelik+dA

veyā üt da ödiyemem dedinde hiçbir ğuruş alınmıyo. (3.84)

anam öldü, babam ölmüş, babamıñ öldüünde ğırklıymışım. (8.85)

1.2.1.1.1.3.2.5. -dI⁴K+iyelik+dAn

buraya mālclılık yapmaK için burası mubah orman oldū undan o zaman sular bolmuş. (1.30)

murel bozuklū undan hāsda. (8.28)

on om beş gün verdi yāni sevdi inden beni. (12.74)

depō var evet su yüksekde oldū undan kendi geliyo. (20.18)

1.2.1.1.1.3.2.6. -dI⁴K+ iyelik için

başğa bi küyümün geliri olmadı için rēçberlikde saman veyā utda arpa būday gibi yiyecek şeylerini altı aylık yiycē ğalsın, ondan sōnasını satın alır. (1.16)

ilçemiS bayat olduĝu için. (1.22)

1.2.1.1.1.3.2.7. -dI⁴K+ iyelik gibi

dedi gibi şeyleri var. (2.3)

ondan sōna dedi gibi ayrı ğoruz. (2.60)

önceden ekdi in gibi kâldırıydın. (7.51)

burda kalannar āynı sōledi im gibi, üç, beş dönüm arāzi. (15.12)

1.2.1.1.1.3.2.8. -dI⁴K+DAn sōna/ sōra

māyenasine varıp yüz millon vermedikden sōra hiçbi hasdāne yatā alamaz, almaz çünkü. (3.153)

gittikden sōna ne bilim ben bu gitmedi biz kızımnan gitTik. (5.49)

giddikden sōna bilmiyom tabiki. (5.52)

ĝurur, ĝuruduktan sōna torbalarımıza ĝuyarīS. (11.42)

dutār, dutTukdan sōna dileriS bir iki kere sulānır. (11.52)

1.2.1.1.1.3.2.9. –AndAn kēli

üÇ kişi olandan kēli şu hālının iki gibi oluyodu bôyüklü. (8.19)

1.2.1.1.1.3.2.10. -mAdAn kēli

mērcimek, nōhōt, her şey sarmadan kēli hepsini yapıyōdum. (18.46)

1.2.1.1.1.3.2.11. -dI⁴K+iyelik zaman

en son biz esgişere gitti_ümüz zaman otuz_üç sene sōra işde burası bana tekrar nāsib_oldu. (5.34)

sabah namazına kākıtığım zaman kapıyı açtığım zaman orda bir_iki çiçek gördü_üm zaman tekrardan yani yeniden dünyaya gelmişim gibi kendimi hiç kocamış hisseTmiyom. (5.36)

yoğ bes de de_ēl de işde şindiden daraldı_ım zaman satıyoğ, hārşlık yapıyoğ yāni. (12.84)

yoluğ_āllaḥ rāzı ossuğ, hāsda oldü_ü zaman hē ulaşım_açılıyo, geliyo, gıraderler_açıyo. (14.72)

1.2.1.1.1.3.2.12. -dI+kişi mI

Bkz. Soru ekinin bağlaç olarak kullanılması (1.1.1.3.9.)

1.2.1.1.1.3.2.13. –mI⁴ş gibi

sabah namazına kākıtığım zaman kapıyı açtığım zaman orda bir_iki çiçek gördü_üm zaman tekrardan yani yeniden dünyaya gelmiş gibi kendimi hiç kocamış hisseTmiyom. (5.37)

1.2.1.1.2. ÇATILAR

Çatı, özne veya nesnenin fiilin gerçekleşmesindeki farklı durumları belirtmek üzere, fiil tabanına, fiil çekiminden önce, fiilden fiil türeten belirli eklerin getirilmesiyle meydana gelen, değişik görünüşteki fiil şeklidir.¹⁴² Gramerciler arasında çatı kavramı ve çatı yapan ekler konusunda tam bir birlik yoktur. Bu konuda Bilâl Yücel'in Türk Gramerinin Sorunları toplantısında sunduğu tebliğ dikkate alınmalıdır.¹⁴³

1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen

Geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-Ar-, -dİr-, -Ir-, -It-, -T-” ekleriyle geçişli hâle getirilmesi sonucunda oldurgan çatı; yine aynı eklerle, geçişli fiillerin geçişlilik derecelerinin arttırılması sonucunda ettirgen çatı meydana gelir.

1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan

1.2.1.1.2.1.1.1. -DAr-

ülkemiS soyuluP suvana dönderilen bi ülkede, atıyorum ē bir_oy zamānı geliyorlar. (3.7)

çeşmē şebekēye döndērdik. (10.66)

1.2.1.1.2.1.1.2. -Dİ⁴r-

zehir, ilaç_öldürüyo. (4.28)

üş tane gız evlendirdim, iki olan evlendirdim, bir torun evlendirdim, bi torunum asgerden geldi, bi torunum ünüversite oğuyo. (6.133)

ğarışdırıS, dökeriS. (11.113)

burda da hazırladı, işde üş gün çaldırdı, endirdik. (16.87)

ondan sōna emrime göre alışdırdım. (17.14)

¹⁴² Korkmaz; *GTS*, s. 35

¹⁴³ bkz. BilalYücel; “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları” *TGS II*, s.156-202.

yetişdiremiyödum, yalnız oldü umdan. (18.46)

1.2.1.1.2.1.1.3. –Ar-

yine de emekli çalışıyo çalışıyo çıkarmadılar. (2.7)

geliniñ ğārdaşı çeker çıkarrı dışarı. (11.94)

ğızdı Pişdi mi çıkardırlar kürēnen sōna sererler. (15.44)

1.2.1.1.2.1.1.4. –I⁴r-

onnara bōle ne biliyim bir çay ıkram etsem, bir kähve pişirsem o kadar iyi oluyom ki. (5.45)

onnarı da yatırdık evimizde. (6.35)

bırakTık biz de suyu ğacırsıñız dedilē köy hizmetleri. (10.103)

iyi kötü vaqıtımızı geçiriyok. (12.2)

yönānlar boğunun batırmışla yāni, ekinleriñ içine. (12.113)

oña eder odunnan bişiridiK evde fırınıımız yoğukan. (16.48)

1.2.1.1.2.1.1.5. –(I)T-

bizi silah patladıP da bizi esir almayacağlar. (3.29)

ğuruduruS, bibēr de atarıS. (11.40)

1.2.1.1.2.1.1. Ettirgen

1.2.1.1.2.1.2.1. –DI⁴r-

onuñ başını aşdırdı. (10.5)

kesdirmiyōlar bi arğadaş olur aşşā ıdan ğurumuş tarlasınıñ içinden ğaç kesmişmiş bu motōrlu biçkıyıyı fileñ elinden aldılar (10.67)

şindi onu bildirmedi de suyumuS bi ossun bāri. (10.101)

hāyvan sulama göleti yaPdırdım. (15.21)

āltına ğavaķ dikTirdim. (15.21)

buydayı ayıķlarıķ, gider, sürdürü gelirik, çekdiririk. (16.55)

ķazancī geķen sene hiķōlmadı bi kiloğıram hiķaldırmadı, nōrmal yāni.
(17.14)

besleyip kesdiriyok. (20.5)

1.2.1.1.2.2.2. -(I⁴)T -

ğuranokuduruz ölü sahibi. (1.111)

bi de öle okuduruk. (8.118)

1.2.1.1.2.2. İşteş: Geçişli veya geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)ş-” eki olarak oluşturduğu çatıdır. İki işlevi vardır; birliktelik ve karşılıklılık.

1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik

gelinevinde de ķına gecesı gün toplaşırlar, geline ķına furārlar. (11.96)

1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık

hindi tanışacakaltı ay ğonuşacak bi sene gezecek. (2.88)

amariħa patronları gelecek duruğ yā niye dövüşüyosunuz siz? (3.31)

ğörüşüyo ğāymaķamınan ğörüşüyoS (10.50)

geleneş dost bāyramlaşır, vedālaşır yāni (12.36)

yāşlandıķ ğāli ölenner, burda olannarnan ğarşılışıyok. (17.43)

1.2.1.1.2.3. Meçhul-Edilgen: Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” eklerle oluşturdukları çatıdır.

1.2.1.1.2.3.1. Meçhul: Geçişsiz fiillere söz konusu eklerin getirilmesiyle oluşan bu çatıda, özne belli değildir.

ğarı bakılacak ya. (9.52)

1.2.1.1.2.3.2. Edilgen: Geçişli fiillere, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” ekler getirilmesiyle oluşan çatıdır.

1.2.1.1.2.3.2.1. -(I⁴)l-

ben yeni seçildim. (1.65)

cığa vurulurdu ev, cığa vurulurdu. (2.81)

yārPızatılır, nōhuTatılır, nārıpız, nōhut yaylalarda biter, sularda burul burul
koçar. (11.37)

hēr yere asğer çekilmiş yā. (13.49)

mālcılık yapılıyo ufakufak. (20.14)

1.2.1.1.2.3.2.2. -(I⁴)n-

fetvācioğulları dēye okunurumuşeski türkçe isimde. (1.104)

veyāūt da ödiyemem dedinde hiçbir guruşalınmıyo. (3.84)

yok, e bīle gelēn giden bulunuyo gine. (7.81)

elnen de oynanır gāşīınan da. (10.120)

1.2.1.1.2.4. Dönüşlü: Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)n-, -(I⁴)l-” eklerle oluşturdukları çatıdır. Kendi kendine olma veya yapma bildirir.

1.2.1.1.2.4.1. -(I⁴)n-

burdan toplanır gideriS. (1.108)

1.2.1.1.2.4.2. -(I⁴)l-

saçlarım döküldü. (5.28)

1.2.1.1.2.4.3. -(I⁴)ş-

genşden yetişecek ki kôy ço_âlacaq. (10.25)

1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması¹⁴⁴

Fiil tabanlarına bir çatı eki gelebildiği gibi çoğu zaman bir veya birkaç çatı eki de gelebilmektedir. Böyle durumlarda çatı, en son gelen eke göre belirlenir.

1.2.1.1.2.5.1. -(I⁴)n-dI⁴r-

laf cāvāPlandırıyon. (2.34)

dolandırirlar kôğü. (8.63)

1.2.1.1.2.5.2. -(I⁴)n-I⁴l-

hē ğullanılır. (12.36)

maça_olu denilen_adam. (12.108)

1.2.1.1.2.5.3. -(A)r-T-DIr-

vurunca yoldan çıkartTırmış mezerden tarafa çıkartTırmış. (19.24)

---

¹⁴⁴ bkz. Güre Gülsevin; “Çatı Ekleri Üzerine Kullanılabilen Ekler” *TGS II*, TDK yay., Ankara, 1999, s. 203-223.

1.2.1.1.2.5.4. -(I⁴)t-DI⁴r-

paranın başına otutduracak dedi. (8.93)

ğaymaçamlılığdan ğavağ getitdirdim, ğavağ dikkirdim. (15.22)

1.2.1.1.2.5.5. -(I⁴)ş-DI⁴r-

böle aklıma gelen karışTıryom. (5.104)

ğarışdırıS, dökeriS. (11.113)

ondan sōna emrime göre alışdırdım. (17.54)

yetişdiremiyōdum, yalnız_ıoldū_ıumdan. (18.46)

1.2.1.1.3. Aitlik Eki +kI

Türkiye Türkçesi gramerlerinde çoğunlukla isim çekim ekleri içerisinde gösterilen aitlik eki¹⁴⁵, bazı özellikleri dolayısıyla diğer isim çekim eklerinden ayrılır. Aitlik ekinin, bulunma eki ve ilgi eki üzerine gelerek sıfat ve zamirler oluşturması, onun çekim eki olarak kabulünde ciddi bir engeldir. Aitlik eki, isim sıfat veya zamir yaparken kelimenin anlamını değiştirmez yalnızca görevini değiştirir. Bu sebeple söz konusu eki, “görev değiştirici ekler” başlığı altında işledik.¹⁴⁶

bunnarı arzū ederse dü_ıündeki gençlerimiS. (1.144)

yāv mādemki şindiki aç parti hükümetine söylüyom. (3.18)

balıkesirdeki adam. (3.167)

ocağ yemē olurdu benimki, ocağ yemē olurudu. (4.25)

hē ölumuñ biri hāsda ğapıdaki olan. (8.28)

¹⁴⁵ Ergin bu eki hem çekim ekleri hem de yapım ekleri kategorisinde göstermiştir. bkz. Ergin; *TDB*, s. 159-161, 223-224

¹⁴⁶ krş. Gülsevin; *UİA*, s. 146.; Boz, *AMA*, s.133; Yıldız, *IMA*, s.64.

geçirmēzler, yō ğuzum geçirmezlēr de gelini indirmeden geliniğ yanındaki
ğarılar pará ĩsder ğayınbabadan. (11.85)

çocuklara evelá içiriyolar, bizimkilē de ğölden felen doldurvemış canım.
(13.4)

bi de bu arada seniñkiler nē diyo biliyoñ mu? (13.33)

şindiki ğēñşler yapā mı? (17.96)

ormanıñ üsdündeki daş. (19.47)

1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EK İŞLEVİNDE KULLANILMASI

1.2.1.2.1. Hâl Eklerinin Görev Değıştirici Ek Olarak Kullanılması

1.2.1.2.1.1. Yönelme Hâli : Zarf tümleçleri oluşturur.

işte elimizden geldiği ğadar kamu görevini yapmaya devam ediyoS. (1.66)

ğētmem deme giderim dē, ĩş durumnarını ānnamaya bāk (13.31)

bürda ğēñşler başğa bi bursa tarafına giderler, egēye giderler, çalışmaya ôle.
(14.7)

orda da ğına götürürler, ğına ğomaya giderler, ğına götürürler, geliniğ başına
ğına yakılırlar. (16.98)

vatan ve millet,üruna seve seve can vermeye hazırdır ğomutanım. (17.37)

1.2.1.2.1.2. Bulunma Hâli: Zarf tümleçleri oluşturur.

canāzēyi hastáyı biz,ekseriyeti sık sık sāğlı,ında ğonuşabildiği sürece
ziyaret,ēderiS, helallaşırıSv (1.152)

eyīdi benim ğünümde eyīdi (14.24)

bin dokuz_üz_elli sekizde gitdim ben_asıKere, atmışda tēris_öldüm_evet
(14.26)

ben_atmış_ikide āsger_öldüm, atmış dörtde tēris_öldüm. (15.31)

her yarım sa_ıatde her bi sa_ıatde bir nöbet dē_işdiridik ķış_öldü_u için.
(17.68)

ē önce otuz yaşında ālmanyaya gētdim. (18.34)

1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hâli : Zarf tümlerleri oluşturur.

esgiden çok güzeldi buralar yaşlıla vādı gidedi_oturuy_üdük. (6.6)

önceden tırpannan Piçiliyodu. (8.71)

işde yīgiy_üdük, ēliy_üdük_üleydi evelden. (8.73)

yoķ besi de de_ēl de işde şindiden daraldı_ım zaman satıyoķ, hārşlık yapıyoķ
yāni. (12.84)

1.2.1.2.1.4. Vasıta Hâli : Zarf tümlerleri oluşturur.

zabānan sağıyon. (2.12)

tırpanan yolādık, esgiden. (7.57)

önceden tırpannan Piçiliyodu (8.71)

unu da gözēlce ķirkitinen doķuruS bōle ķirkiTinen doķurus. (11.79)

işde amaleli_ınen geçiriyolar_ıyi kötü günnerini. (15.11)

erkeklere, ğarılara verirler yemē ölennē_ın, āsamınan. (16.90)

1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hâli : Zarf Tümlerleri Oluşturur.

Eşitlik eki bazen tek başına, bazen de diğer hâl ekleriyle birlikte kullanılarak
zarf tümlerleri oluşturur.

hanı parlaķ durudu ō öylecene, öylecene parlaķ durudu. (4.28)

güzelce yòurruk güzelce köfte gibi ederik dışına yaprānı dolarık yerik yāvırım. (4.103)

bi şôle guru sileriK, bi de ıslar gelir sileriK eyice. (16.51)

onu da ğadıncana ēlerik, çuvala ğuyarık, tavayı ocağa ğoruk, suyu ğoruk. (16.56)

1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

Belirtme sıfatları iyelik ekini aldıklarında zamir görevinde kullanılabilir.¹⁴⁷

ikimiz de eşimnen dōğma böyüme buralı. (5.1)

birisi, ikisi de ēsKişēirde. (10.20)

vūla durumuna göre kimisi āltın, kimisi para. (12.60)

köyün çoğu geçdi gitdi zaten şu anda köyütuz hāneyse belki dışarda seksen hāne var. (20.45)

1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

Üçüncü teklik kişi bildirme eki, çoğu kere zaman bildiren kelimelerden sonra zarf tümleci olarak görev yapar.

ben de yasa tışı iş yapmadım için kePçem kırk beş gündür bālı durūyo orda. (3.137)

benüş senedir yapmıyom yāvırım. (4.16)

imam yok, imam baya ikiüç aydır yok gelmedi yāni. (12.55)

üş, dört senedir ūraşıyom emekli olmaK için. (17.19)

1.2.2. KELİME YAPICI EKLER

Eklendikleri kelimenin anlamını değiştirerek yeni kelime yapan ekler.

---

¹⁴⁷ Bkz. Ergin; *TDB*, s. 157.

1.2.2.1 ASIL KELİME YAPICI EKLER

1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

1.2.2.1.1.1. +āne+<+hane

ben diyorum ki hasdāne hiçbir zaman devletiñ hasdānesi diğildir. (3.51)

māyenanesine varıp yüz millon vermedikten sōra hiçbi hasdāne yatā alamaz, almaz çünkü. (3.153)

bi nöbetçi dāıtım, nöbet yerinde cepānelikde dāıtdım nöbetçi silā dayamış dōşüne, uyumuş, dōşüne yāni, silā dayamış bōle uyumuş, nöbet yèrine. (15.41)

1.2.2.1.1.2. +(ş)Ā(r)+

bize her ikisi de beşer kilometire aķhisār yedi kilometire. (1.68)

birer zarf bu köyüñ hepsini okur. (1.118)

ikişer yüz, üçer yüz var. (10.79)

çōunda ğalamadım yetmişer binnere sālma sāldım. (10.105)

birer ikişer inēkleri var, sāanıyolar. (15.13)

1.2.2.1.1.3. +cIK+¹⁴⁸

ĝıÇık ĝıÇık dōkērdik şōle, uFacık uFacık yımirtayla idērdik onu biS. (9.15)

yūmura, yūmura, yūmura hamır gibi olur şōle yūmuşecık. (11.107)

tepsiyi doldurduķ mu üsdünü āzcık azcık yālarıķ, eletir fırına sürüverik, fırında Pişiririk. (16.45)

---

¹⁴⁸ bkz. Korkmaz, *TTG*, s.42.

1.2.2.1.1.4. +CI⁴+¹⁴⁹

tabi bûbamdan duydūuma göre oğuz beyleri bizim meselē sülāle olarak fetvācılar derlermiş.(1.91)

dutuyon hüsüsü aşcı dutuyolar, bişirdiyolar. (2.51)

iki dene ananatÇı arkañda iki dene dırmıkÇı basārdık lāut yapardık. (10.39)

hemenonun ārķasındanustā derik biz çālgıcılara. (10.124)

seniñ dedi āhÇı tutcāzokula dediler. (18.3)

1.2.2.1.1.5. +CI⁴II⁴k+

hē ğoyunculuk yapıyolar, irēnçberlik yapıyolar üçü bürda. (16.6)

irēnçberlik burda başga bi mālçılık yok, ôle besicilik falan yoñ, tavükçılık yok. (15.5)

ondanönce odunculuk yapıyödum, ordanirençberlik yapıyödum. (18.34)

bi şī ekmezdim mālçılık da yapıyödum.(19.8)

benimölan burda iscede yani sāvçılıā, sāvçılıkTan ğarağola ğucāında getiriyo enişdesi (19.27)

bēn burda hayvancılık yapıyom, irēnşberlik yapıyom. (20.1)

1.2.2.1.1.6. +dAş+

burada mālum kırsal bölge olduu nedeniyle vatandaş pazarıtdiyacını bayatılçesinden sālamağTadır.(1.9)

arkadaşlarnan gitTik. (5.50)

ikisi de ğārdaşım birisi ēvde.(18.26)

¹⁴⁹ bkz. Banguoğlu; *TG*, s. 162-163.; Ergin; *TDB*, s. 157.; Hatipoğlu, *TE*, s. 53-55.; Zülfikar, *TSTYY*, s. 66-68.

1.2.2.1.1.7. +dım+

ülkemize yardım olmuyo mu o zaman?(3.58)

1.2.2.1.1.8. +dİ⁴z+

o benim milletim̄in yıldızıdır parlàyacađ(5.86)

1.2.2.1.1.9. +ey+

şindi bũ eşğiden muhTarlığ eşKigömũ, ğuzören, dutluca güney kôyũ hepsi mũh̄darlĩ_{ın} burdayıdı. (10.87)

1.2.2.1.1.10. +ga+

başga yok. (12.5)

1.2.2.1.1.11. +gil+

eşğiden ānnemgil yani ihdiyâç ğadar kendileri şiy dođurlarĩdı yani. (10.49)

vũlla ben ēyice de bĩlmiyom da bũ antalyanın horasan mı, horan mı? oñu ānnadırdı dedemgil. (10.72)

1.2.2.1.1.12. +kek+

ğarışık oynar, erkekler de oynar ğarıynan (16.96)

1.2.2.1.1.13. +la+<+lAG+

havamız eyidir, yüksek yayla. (20.56)

1.2.2.1.1.14. +lak+ <+la-k+¹⁵⁰

---

¹⁵⁰ bkz. Korkmaz, *TTG*, s.50.

sulaKoldüundan buraya üş beş hâne malcılık yaPmáya gelmişler. (1.30)

1.2.2.1.1.15. +II⁴+¹⁵¹

ve vâkıfa devamlı olaraküeyeyim. (1.61)

ē canım şurda bi köylü yazıKüstü başı yırtıḡ pırtıḡ bi elbiseynen gelen bi adam, bi de şöle ğıravatlı bi adama baḡıp da yāv şu ğıravatlı adam suçışler mi? (3.145)

servis çıkTı, servis dediim masasıynān, ayğazıynān, sandalesiynēnadam küldür küme toplu para alıyo (4.17)

dēmirüçayaklı, he üçayaklı ğuzum. (4.30)

bizim en güzel kaymaklı bôrēmiS kırmamızdır. (5.125)

anamöldü, babamölmüş, babamıñöldüünde ğırklıymışım. (8.85)

eveli ôleyimişmiş şindi bin türlü. (19.45)

1.2.2.1.1.16. +II⁴K+¹⁵²

hē işte vādık hemen hemen hayatışte vārlık yokluk ğuzum hindi vārlıġa erdik çöktük. (2.2)

ne vā şindi evelatnanēşşeknen zōrlukdu zōrlukdu evel. (6.12)

nişan yaparıḡ düün, yaparıḡ, para veririk, bāşlık veririk. (8.51)

kömürü ğāymakamlık verdi. (10.56)

irēnçberlik yapıyoḡüsta. (14.1)

hā hasdalıkolsuñēmme şindi ulaşımēyi (14.62)

¹⁵¹ bkz. Banguoġlu, *TG*, s. 191-192.; Ergin, *TDB*, s. 158.; Hatipoġlu, *TE*, s. 100-102.; Zülfikar, *TSTYY*, s. 108-109.; Korkmaz, *TTG*, s.53.

¹⁵² bkz. Banguoġlu, *TG*, s. 194-196.; Ergin, *TDB*, s. 155-157.; Hatipoġlu, *TE*, s. 102-106.; Zülfikar, *TSTYY*, s. 110-112.; Korkmaz, *TTG*, s.55.

gāvelerde şindi ôle bi yaramazlık yok. (17.88)

1.2.2.1.1.17. +man+

yörük veya türkmen di iliz. (1.85)

1.2.2.1.1.18. +(I⁴)ncI⁴+

ikinci hanım. (12.79)

otuz üçüncü túmen yüz dohuzuncu piyāde aleyi erlerinden bilmem ne?
(15.36)

şiy vardın elli birinci dāıtımın tūgenāral zeki erbay vārdın. (17.56)

1.2.2.1.1.19. +sAl+

kırsal bi bölgedeyiS. (1.3)

bizim köyümüS ğırsal kesim, dāğ, bayır. (20.13)

1.2.2.1.1.20. +sIz+¹⁵³

su yetersiz. (1.52)

ğılsız olur da işde çulsuz olur da maķıneden çekerin onnarın ayır ayrı yağlarını ğuyarın. (2.22)

efendi biz susuz, canābet duruyoruz da ondan oluyo. (3.75)

sen ādi şerefsiz adam dēdi. (3.116)

tuSsuz tecene (4.69)

veriyola aķ üzümden, çekirdeksiz üzümden. (12.95)

kendi aķıp geliyo masırafsız, birez yetmiyo ama idāre ediyok. (20.17)

¹⁵³ bkz. Banguoğlu, *TG*, s. 201-202.; Ergin, *TDB*, s. 158-159., Hatipoğlu, *TE*, s. 141-142.; Zülfikar; *TSTYY*, s. 141-142.; Korkmaz, *TTG*, s.64.

yāni derbent köyünde susuz, arazisiz efendim bi ğıram suyu olmāyan, arāzisi hiç olmāyan gerçekten çünkü hep dağ daş. (3.3)

1.2.2.1.1.21. +sIzlıK+ <+sız+lıK+

bütün gençler işsizlik nedeniyle okuyamadıkları nedeniyle bütün, istambul, izmir, eskişehir gibi bu illere dāılıP kendi geçimlerini sālamağTadır. (1.7)

sona hırsızlık, hāydutluk yapma meselā dōru sōle. (12.76)

ondan sōna şē yoğ efend'im, hırsızlık olayı, hayvannarı çalma. (17.88)

1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler:

1.2.2.1.2.1. +A-

bu ülkede yaşanır mı?(3.5)

birisini içişleri bağanına bu şekil dilekçe yazdım. (3.134) “dil+e-k+çe”

1.2.2.1.2.2. +IK-¹⁵⁴

onuñ yanda birikiyola ğāli. (12.102)

1.2.2.1.2.3. +AI-¹⁵⁵

derkene çoğalmış ve bizim burda benim küyüm, atmış beş hāne. (1.31)

kazayā o derin sürdū, ümüzü düzeltilir yani. (10.32)

bu yüzü bütün, otuturu verdiğim, şu yüzü dāılmış gözü mözü çıkmış, kafasının içi şōle boşalmış, ğannar yıılmış. ğoyverdim cantanın içine geri düşdü. (8.104)

¹⁵⁴ bkz. Korkmaz, *TTG*, s.115.

¹⁵⁵ bkz. Korkmaz, *TTG*, s.112.

o da azaldı yāni. (12.53)

1.2.2.1.2.4. +IA-¹⁵⁶

aşılama yaPdirmıyoruS. (1.38)

şimdi desteklemesi çıktı onuñ devlet tarafından. (1.75)

bôn başlarık yemēmize. (4.12)

sabah kaçarım, pēnircimi yaparım, kahváltımı hazırlarım. (4.58)

1.2.2.1.2.5. +IAt-

tarlada işte işleTdiriyoS. (2.11)

1.2.2.1.2.6. +IAş-

geçim sıkıntısı zorlaşmışdır. (1.10)

vākıf sosyal yardımlaşma vaķfı var bütün ğaymaķamlıķlarda. (1.61)

hindi hindi ortalık gittikÇe şey_ooluyo asilleşiyö. (2.61)

hīndi ölanan birleşiyö. (2.85)

ğardāşı olur ğolundan dutar hēpīsinnen vedālaşır. (11.93)

gelen_{eş} dost bāyramlaşır, vedālaşır yāni. (12.36)

ğavür_{afiyāna} yerleşmiş_{onnar} da bırıya şūrlar_{istikāmdır} bütün şöralar.
(13.16)

1.2.2.1.2.7. +IAñ-¹⁵⁷

ben de yaşlandım birez, çok yaşlandım. (4.35)

¹⁵⁶ bkz. Banguoğlu, *TG*, s. 214-217.; Ergin, *TDB*, s. 175-176.; Hatipoğlu, *TE*, s. 89-94.; Zülfikar, *TSTYY*, s. 101.; Korkmaz, *TTC*, s.116.

¹⁵⁷ Geniş bilgi için bkz. Şükrü HālukAkalın; “+IA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine” *TGS II*, s. 92-105.

bi bacım marᵘuzakda, bi bacım marᵘavrūpada ē bu da beḡā ḡalıncı ben buḡa
ilgileniyōm. (4.56)

ışıklandırdım burasını, çok mutluyum. (5.35)

sana, çok biliyōdum da, bilmiyom bi de hēyecanlandım herhālde. (5.102)

bu sene ūlaḡalamadıḡōlum heP hastalandı. (7.19)

ōrda o acıḡ yēllendi miydi ōrdanᵘalırıS, ḡoruS būle būker keseriS (7.86)

iki ūcᵘadam, hesabını bēlli ēder, oḡa ḡöre verisiḡ parasını o da dūᵘüne
hāzırlanır. (8.61)

ūç günᵘüç, günᵘişde unuttum gitdim, tōplanır tōplanır. (8.62)

bānim cepem takviyelenmedi fārettin paša. (13.45)

ōnnar zamanı itibarıylē, ayaklanıp ḡetmişlēr. (14.67)

ondan sebeblenmiş olūyoḡ (17.9)

ne var, nē olcāk bizim burlarda işde burlarda māralar var ḡarşılarda
demirḡalede zamanıyla işlenmiş. (20.8)

1.2.2.1.2.8. +(A)r-

tezdenᵘeverdik dā bunu yeḡi vārdıḡ, ḡızı bitirdik. (16.78)

1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:

1.2.2.1.3.1. -AK+¹⁵⁸

inēk, öküz ḡonak yapıḡları yērde keser yīrlerimiş. (8.121)

sūriyedēn, diyarbaḡır zaten suriye ḡaçakCılı sūriye ūssünden ḡetirlēdi
ḡaçakCılı. (17.81)

1.2.2.1.3.2. -ce+¹⁵⁹

¹⁵⁸ bkz.Banguoḡlu, *TG*, s. 230-231.; Ergin, *TDB*, s.185.; Zūlfikar; *TSTYY*, s. 53-54.; Korkmaz, *TTG*, s.70.

iki sene bi bir_ay ğadar mēzuniyet_ oldu işde asgerlik yirmi aya düşünce,
bir_ay mēzuniyet_ oldu. (15.32)

ēlence ğaşınan şölē evel deve yapārlardı.(9.37)

1.2.2.1.3.3. -ç+¹⁶⁰

kazancī geçen sene hiç_ōlmadı bi kilōġıram hiç_aldırmadı, nōrmal yāni.
(17.14)

1.2.2.1.3.4. -enek+

ēşde ōlum esġi ġōrenekle yok şindi yok. (7.46)

1.2.2.1.3.5. -gAn+

türk milleti çalışġandır. (3.43)

1.2.2.1.3.6. -gA+

kırsal bi bōlgedeyiS. (1.3)

1.2.2.1.3.7. -gI+

tabi ōteden beri nērden geldiklerini peK_ō ğadar bilgim yok. (1.97)

atıyorum ben çalışan kıatma de_ēr verġisi alıyon. 83.56)

çalġi şōrda çalıyo, baş_ōvüyo, çalġi baş_ōvüyo. (16.101)

1.2.2.1.3.8. -Gın+

---

¹⁵⁹ bkz. Korkmaz, *TTG*, s.76.

¹⁶⁰ bkz. Korkmaz, *TTG*, s.76.

ğızgın_öluyo.(8.46)

nō_üt tarlası yāyğındı ānnadıñ mı? (17.11)

1.2.2.1.3.9. -(y)I⁴+¹⁶¹

ğuran_ okuduruz ölü sahibi. (1.111)

bi ārazi var_altı petrolle dolu. (3.164)

asKerler her şey her şey güzel, her şey çok güzel kokuyo, her şey çok güzel
koğuyo. (5.59)

pazı yazıyöz_önce, yufka pazısı. (7.86)

1.2.2.1.3.10. -(y)I⁴cI⁴+¹⁶²

buña bi ben muhTar_olarak bi sekiz_ay bakıcı dutuyorum. (1.40)

satıcılā gelirdi eşğiden. (7.78)

dū_ünlerimiz de görücü usuluynan o alırığ ğızı. (8.50)

1.2.2.1.3.11. -(I⁴)K+¹⁶³

bāş_örtüsü varımış başı açık varımış.(3.18)

bizim_ülkemiS satılığ (3.28)

karışık_onu yapārsın. o bi dēğışıK_olur. (5.118)

1.2.2.1.3.12. -(I⁴)m+

bi geçim dünyası yavrım. (4.81)

¹⁶¹ bkz. Banguoğlu, *TG*, s. 244-246.; Ergin, *TDB*, s. 187-189.; Hatipoğlu, *TE*, s.74.; Zülfikar, *TSTYY*, s. 91-93.; Korkmaz, *TTG*, s.82.

¹⁶² bkz. Banguoğlu, *TG*, s. 246-247.; Ergin, *TDB*, s. 186-187, Hatipoğlu, *TE*, s. 75-76.; Zülfikar, *TSTYY*, s. 93-94.; Korkmaz, *TTG*, s.83.

¹⁶³ bkz. Banguoğlu, *TG*, s. 248-250.; Ergin, *TDB*, s. 184.; Hatipoğlu, *TE*, s. 78-81.; Zülfikar, *TSTYY*, s. 95.; Korkmaz, *TTG*, s.84.

allah sizlere de ömür versin, tabiki bize de ölümü kimse isdemez. (5.24)

bakımı geçinişiyi ölüyo da yalnız cezası çok (10.80)

vûla durumuna göre kimisi âltın, kimisi para. (12.60)

maşîne iş eğitim bölümündeydim. (12.66)

1.2.2.1.3.13. -mAn+

vala seçmenimiS yetmişük kişi felen. (10.8)

öretmenimiz de belli bi öretmen yok dâ şindi. taşınıyo imrallıya gidiyo.
812.54)

1.2.2.1.3.14. -mur+

oraya yâar yāmır, gün doğar çeker gider. (14.85)

1.2.2.1.3.15. -I⁴n+

yıgın yapardıq hē şöle şöle yıgın yapardıq. 810.40)

ekinnerölmadı, yandı ekinner. (19.49)

1.2.2.1.3.16. -(I⁴)ntI⁴+¹⁶⁴

bizim yaşantımız büle ölüm. (7.103)

vûla hâftadan, ombeş günde bi toplantımıS var. (10.61)

elaltı ğarılardanacıık bakıntı âlrıS. (11.56)

bu kôy ğaribanışde vûllā zor geçim sıkıntısından. (15.9)

1.2.2.1.3.17. -(I)t+

---

¹⁶⁴ bkz. Korkmaz, *TTG*, s.101.

bamya varıdı, yayla çorbası varıdı, yoğurtlu çorba. (4.19)

1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.2.1. Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

Fiilimsiler burada, eklendikleri kelimenin anlamını değiştirerek yeni bir kelime yapmaktadır.

1.2.2.2.1.1. Mastarlar:

1.2.2.2.1.1.1 –mA+

ē çorbasını yaparīk, bamyasını yaparīk, dolmasını yaparīk, pilavını yaparīk. (4.14)

eskişehir çamlıca mällesinde beldeyidi okuma yazma kursu açıldı. (5.13)

onuñ kırma kırsun vārsa ne bulunursa onu kırsun. (5.109)

kırmalar böreklerden kırma yaparıs. (5.119)

yeniyo, bükme oluyo, yiyök. (8.36)

hē ğarnıyarık, eveli yanı yarma derdik biz, oña. (8.41)

mērcimek, nōhöt, her şey sarmadan kēli hepsini yapıyödüm. (18.46)

1.2.2.2.1.1.2. –mAk+

pişmiş ğaymak oluyo. (5.124)

yāv bi pāça ekmek, bi pāça yemek. (7.76)

pis, elbise, inen geldiñ yā çık Tışarı burda yonan subayları yemek yīyo demiş loğāntacı. (13.22)

1.2.2.2.1.1.3. -(y)Iş+

çanağkale kurtuluşuna. (5.48)

baya deve biçimi yapârlardın onnarı gönderiş ederlerdi. (9.39)

hēp_ıyi hep_ıāsgere ğarsı, āsgere ğarşı hēp davranışo yānnarda iyiydi,
çoğ_ıiyiydi. (17.84)

anadan doğuş bôle. (18.28)

cize_ıevinde şindi görüşe gelemiyo, ğapıya görüşe gelemiyo. (19.27)

1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller

1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+

sapın_ıüsdüne dü_ıen olurdu şüle tāhta. (7.55)

1.2.2.2.1.2.2. -(A/I)r+

biçere veriyoS. (2.11)

esğiden burası yeşillikdī, çok güzeldī, yaşamlar_ıiyidi esgileri bilirdi gelir
gider şimdi yok yok_ıölum yok. (6.5)

esğiden burası yeşillikdī, çok güzeldī, yaşamlar_ıiyidi esgileri bilirdi gelir
gider şimdi yok yok_ıölum yok. (6.5)

1.2.2.2.1.2.3. -dIK+

onuğ bi ğāmbur beline bi yastık bālarıS, bi ğāmbur yaparıS. (1.143)

1.2.2.2.1.2.4. -(A)cAK+

ora da saldı şeyi, eti et met öte beri yiyeceğııçecek ğız_ıevine. (16.86)

1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller

1.2.2.2.1.3.1. -ken+

bizim o zaman izinner bir ay erken tēriS vardı. (20.38)

1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.3.1. Hâl Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

1.2.2.3.1.1. +ÇA+

eşim için de ayrıca bi du a etdim. (5.58)

önce pullu ünan süreriS tıraqtörünen. (10.28)

ve bayrā ı almışlar kaç sefer bizden dā evelce bize ôle derleridin. (17.67)

güzelce yò urruk güzelce köfte gibi ederik dışına yaprānı dolarık yerik yāvırım. (4.103)

vûlla ben ēyice de bilmiyom da bû antalyanın horasan mı, horan mı? (10.71)

1.2.2.3.1.2. +rA+

sanā olmāz dökülen kanlarımız sonra helāl (5.90)

1.2.2.3.1.3. +ArI+

yataḥ ossa ben bunu alcam içeri. (3.50)

geliniḥ ḡārdaşı çeker çıkarır dışarı. 811.94)

aşşā yokarı bûbamıḥ on yedi on sekiz Tane ata binîyödum. (19.10)

1.2.2.3.1.4. +dAn+

neden duymuyorum. (3.7)

2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ

2.1. İSİMLER¹⁶⁵

Çekim ve yapım ekleri konuları işlenirken “İsim Çekimi” ve “İsim Yapımı” işlenmiş olduğundan burada tekrara düşmemek için aynı konular bir kere daha işlenmemiş ancak atıflarda bulunulmuştur.

2.1.1. İsim Çekimi

2.1.1.1. Çokluk Eki (bkz. 1.1.1.1.)

2.1.1.2. İyelik Ekleri (bkz. 1.1.1.2.)

2.1.1.3. Hâl Ekleri (bkz. 1.1.1.3.)

2.1.1.4. Tamlama (bkz. 1.1.1.4.)

2.1.2. İsim Yapımı

2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.1.)

2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.3.)

---

¹⁶⁵ Geniş bilgi için bkz. Neşe ATABAY, İbrahimKutluk, Sevgi Özel(yöneten ve yayına hazırlayan Doğan Aksan) ; *Sözcük Türleri, ST*, TDK yay., Ankara, 1983, s. 26-67.; Ergin, *TDB*, s.216-254.; Banguoğlu, *TG*, s. 319-340.; Haydar Ediskun, *Türk Dil Bilgisi TDB* , İstanbul 1985, s.104-131.; Tahir Necat Gencan, *Dilbilgisi DB*, TDK yay., Ankara, 1979, s. 146-170.; Himmet Biray, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, TDK yay., Ankara, 1999, XIII+265 s.; Korkmaz, *TTG*, s.193-329.

2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.2.1.)

2.1.2.4. Hâl Ekleri İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.3.1.)

2.2. SIFATLAR¹⁶⁶ Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir.¹⁶⁷

2.2.1. Niteleme Sıfatları: Varlıkları niteleyen, onları renk, biçim ve durum yönünden açıklayan sıfatlardır.

şu māl için siyah fiy diyoz biz māl için. (1.75)

hazır mezer bulundurmuyoz. (1.157)

cığa türlü türlü ğuş tüylerinden bôle türlü türlü edēdik. (2.82)

biz de yāv şu dürüs ğadınñ söyledi, söze bağ yāv (3.67)

burda yaşıyo işde temiz hava ālıyo. (10.27)

binbaşı vārdı bi yüksek müendis kemāl demiralp. (12.74)

işde amaleli, inen geçiriyolar, iyi kötü günnerini. (15.11)

cāminiñ, üsdü ğàra örtüydü, onu āşdı, örtTüm. (15.23)

ufak tefek bôle inşāatlara gidiyom. (20.2)

2.2.2. Belirtme Sıfatları: Varlıkları işaret, soru, sayı ve belirsizlik yönüyle açıklayan sıfatlardır:

2.2.2.1. İşaret Sıfatları:

¹⁶⁶ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd.; *ST*, s. 69-95.; Ergin, *TDB*, s. 241-254.; Banguoğlu, *TG*, s.341-355.; Ediskun, *TDB*, s. 132-155.; Gencan, *DB*, s. 171-253; Korkmaz, *TTG*, s.333-399.

¹⁶⁷ Ergin, *TDB*, s. 232.

evelce böle müftüler fâlan varımış. (1.99)

şeyi va böle şinik on kiloluğ. (2.23)

şu gün dūünümüzü ederik. (4.1)

o ğız düzüyolâr hindi (9.43)

şu dâşları ğoyun sândı, şu şavqları ğuzu sândı. (9.56)

böle işde gözēdaş şorâ yâni şo daş. (19.47)

âbîm gediyo odiya suyu döküyo, dedi_î çeşmēye getmiyō da şo çeşmeden getiriyo. (19.92)

bu köyün havasıynan suyu güzel havaynan, suynan yaşıyoğ biz zaten burda. (20.50)

2.2.2.2. Sayı Sıfatları

2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

buña bi ben muhTar_olarak bi sekiz_ay baķıcı dutuyorum. (1.40)

cumâ aşamı dūün başlarsa üç gün_üç gün. (9.23)

faķır_ātmiş beş yaşını doldurannara bālyolar. (10.81)

yedi yıl_o, yedi yıl ben ğazanmış_olduğ. (17.26)

ölelî on sekiS sene öldü, yirmi sene öldü. (18.2)

2.2.2.2.2.Sıralama Sayı sıfatları

ve birinci kemoterapide, ikincide yâni vefât_eden_oluyo. (5.27)

bi de yedi gün_oldu mu, yedincisi günü yemek yapārıñ. (8.117)

birinci ordu, beşinci kolordu, otuz_üçüncü túmen yüz doğuzuncu piyāde aleyı erlerinden bilmem ne? (15.36)

2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

birer zarf bu köyün hepsini okur. (1.118)

çö_unda ğalamadım yetmişer binnere sālma sāldım. (10.105)

birerikişerünēkleri var, sā_uanıyolar. (15.13)

2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

örman, yüzde yetmişi orman_uolmağla kaplı eTrafi arāzilerimiz orman_uiçerisinde. (1.3)

hè sabah biniyoS hemen yarım sa_uatTe varıyos. (2.27)

seksen doğuz yılında ertürk yöndem bizim köyde yüzde kırh bu sağatlık vardır. (3.73)

2.2.3. Belirsizlik Sıfatları¹⁶⁸

ama çok yararlı bi şey. (1.83)

teleFon geldi işte filanca adam vafāt_uetmiş. (1.108)

her sene bi de yılını yapārık. (8.119)

iki üç gün çālınır. (12.59)

2.2.4. Soru Sıfatları

ne ğadar yol bulduysam kesinnikle hiçbir çaresini bulamadım, hiçbir çaresini bulamadım. (3.129)

ēsKi esKi ğiymeZler şindi yeñi hangı moda çıkarsa onu ğiyyolar şindi. (10.113)

şindiyise ē şöle bi şī atmış kaç yaşındayım dedim ben? (17.18)

yedi yıla bir millar bilmem kaç para ödedim? (17.28)

¹⁶⁸ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd. *ST*, s. 82, Ergin; *TDB*, s. 251-254 , Banguoğlu, *TG*, s. 352-353.;Ediskun, *TDB*, s. 137-144.; Gencan, *DB*, s. 94.; Korkmaz, *TTG*, s.395.

o hâlinde bu hökümât nası bi anun bilmiyomayāa aamadı, o anda içeriye aldılar vûlā. (19.25)

2.3. ZAMİRLER¹⁶⁹

2.3.1. Kişİ Zamirleri

BKA’da kişİ zamirleri *ÖTT* ile hemen hemen aynıdır.

	TEKLİK			ÇOKLUK		
	1. Kişİ	2. Kişİ	3. Kişİ	1. Kişİ	2. Kişİ	3. Kişİ
YALIN	ben (17.20)	sen (18.11)	o (12.3)	biz (12.57)	siz (7.1)	onlar (sor.) onnar (8.22) onnā (3.32)
BELİRTME	beni (8.95)	seni (9.43)	onu (9.10)	bizi (13.43)	sizi (5.132)	onları (sor.)

¹⁶⁹Geniş bilgi için bkz. Atabayvd., *ST*, s. 116-131.; Ergin, *TDB*, s. 259-276.; Banguoğlu, *TG*, s. 356-370.; Ediskun, *TDB*, s.156-169, Gencan; *DB*, s. 254-270.; Korkmaz, *TTG*, s.399-449.

YÖNELME	baña (12.68) bana (15.46)	saña (16.63) sana (4.89)	ona (7.43) oña (8.4)	bize (8.22)	size (8.74)	onlara (sor.)
BULUNMA	bende (11.56)	sende (11.56)	onda (7.66)	bizde (15.38)	sizde (7.1)	onlarda (sor.)
AYRILMA	benden (17.38)	senden (sor.)	ondan (17.9)	bizden (1.63)	sizden (sor.)	onlādan (sor.) onlardan (sor.)
EŞİTLİK	bence (sor.)	sence (sor.)	onca (sor.)	bizce (sor.)	sizce (sor.)	onlarca (sor.)
VASITA	ben(i)le(n) (sor.)	sen(i)le(n) (sor.)	on(u)la(n) (sor.)	bizlen (sor.)	siz(i)le(n) (sor.)	onnār(ı)a(n) (sor.)

2.3.2. Soru Zamirleri

ağ partiniñ bi tāne milletvekili neler annattı? (3.62)

yörüye āıt māniler neler olabilir? (5.93)

esğiden doқurlādı bilmeS şindi ne bilir. (6.18)

bizölür de o ğālırsa kim baқacaқ? (8.87)

ē ne olācek bi ğēnşden yetişmēyen. (10.24)

orda ğavır mı ğali müsüman asğer bi danesi neriye geliyoğ burda Tāşlamış.
(12.111)

gelenokuncular, imrallılar, inbuğarı, kime aldıysa maçağlıya saldıysa gelirler
(16.92)

2.3.3. Belirsizlik Zamirleri

bāhÇedir şudur budur zaten yoğ hepsi pazardan. (1.53)

ordan birisi de avrúpada. (4.50)

iki birinin, bi birinin va. (7.106)

bi şey yapamıyoS sâdece git gel bāyata. (10.15)

birini tıraFik ğazāsında ğāybettik. (10.20)

bāhıydım diyo ğáçecek yer ğalmamış, gidērken kimse yōudu. (13.50)

2.3.4. Dönüşlülük Zamiri

samanı ve kendisi fiydenolanı. (1.79)

kendim yimedem bunu bi doyunurürum. (4.58)

ebe mesut kendini vurdu dēyi. (8.101)

ēşğidenoānnemgil yani ihdiyác ğadar kendileri şiy doğurlardı yani. (10.49)

2.3.5. İşaret Zamirleri

Burada “o” ve “onlar” kişi zamirleri ile “o” ve “onlar” işaret zamirleri şeklen aynı olduğundan tekrara düşmemek için örnek verilmemiştir.

yalm :

ēmekli ēmekli bu giTmez. (2.37)

bu yüzoiki yaşında benimoanam, dördolu, var dört de ğızı varıdı. (4.53)

bu da düñdeydi düñden geldi bu televizyonu aşdı burda oturuyodu, ben de şorda yatıyodum. (8.98)

belirtme:

bunu artık şe yapamāSsıñ ki. (15.52)

ben şunu söylüyorum şundan bāsetmek İstiyorum. (3.9)

yaklaşma:

kesinnikle buña iş sālaniyo. (3.79)

bulunma:

hindi onnarē ğāyrı bunda sürüme ölüyo ğāyrı. (9.22)

ayrılma:

çünkü bundan çıharları vardır hep. (3.14)

bu şundan ğaynañlanır: (3.90)

baya fārķı eşğiden bundaneyiydi yāni. (12.40)

eşitlik :

bunca (sor.)

şunca (sor.)

vasıta :

buñla (sor.)

2.4. ZARFLAR¹⁷⁰

2.4.1. Yer ve Yön Zarfları

yataḡ ossa ben bunu alcam ıçeri. (3.50)

şindi hemen taksisinnen gelen geri dönüyo. (7.83)

geliniḡ ġārdaşı çeker çıkarır dışarı. (11.94)

yoḡ ben işde ileri geri yāni. (12.81)

ōnnar çamdan çıkıyo būnnar da yoḡardan aşşāı varıyo. (13.36)

ḡoya dirgennen şīle ölüsünü altına sapını yokarı getirirdik. (8.80)

2.4.2. Zaman Zarfları

ḡabire hiç canaza sahibi duymadan iki kişi üş kişi gider ḡabirini ḡazar.
(1.156)

sabahdan da kaçTım işim varısa işimi dutarım, gücüm varısa gücümü
dutarım. (4.62)

olur olur dün ākşam geçen ākşam yaptık bi düün. (7.35)

bayram sabahı yemek verilēdi. (7.74)

önceden tırpannan Piçiliyodu. (8.71)

hē ḡırḡ, Kırk iki yetelē geçen yıl. (10.80)

zabaḡdan sāmoS sünüverīyo. (11.12)

esḡiden pek zorudu ḡuzum. (11.28)

undan sōna burūya ḡēldik. (12.78)

erkeklerle, ḡarıllara verirler yemē ōlennē in, āşamınan (16.90)

¹⁷⁰ Geniş bilgi için bkz. Atabay vd.; *ST*, s.96-115.; Ergin, *TDB*, s.255-259.; Banguoḡlu, *TG*, s. 371-384.; Ediskun, *TDB*, s. 273-283.; Gencan, *DB*, s.407-437.; Korkmaz, *TTG*, s.451-525.

2.4.3. Hâl Zarfları

o da çabuk çıkar ya yālı boya olmadıktan sora. (1.138)

biz böle dövüşüyo. (3.32)

şöyle yapılmıyo. (3.144)

hanı parlak durudu ò öylecene, öylecene parlak durudu. (4.28)

birinin iyi kötü bugüne getirdim.(6.42)

yürdümüz olur, südümüz olur, iyi kötü kâşlarıS. (7.98)

gonu gönşu hısım aqraba bitiriyok alahan emriyenen alıyoğ, üle hē. (8.54)

yığın yapardığ hē şöle şöle yığın yapardığ. (10.40)

öyle döşeriS, atına gelin binēr. (11.71)

undan sōna böyle böyle bişiririS. (11.109)

çok fakiridi hē şindi epey de düzeltTi geri. (14.60)

ödeyecek şiyim de yoğ da iyi bakārdım. (17.48)

2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

daha çok yakın olursa bizim köy yerlerinde yemek veriz.(1.110)

bu ākasyalar āltında dērken gençken biraS mırıldanırdı. (5.105)

yām,saman göyun ondan dā çok yīyi. (7.16)

bi de pesmet atarıS birez, içine keseriS hamırı. (7.88)

az çok hepsini bildi imden yaparım. (8.42)

acık görüS, sōğuduruS. (11.21)

çok fakiridi hē şindi epey de düzeltTi geri. (14.60)

hēm fazla yıkıyosuğ deye mākşadı dōvecekler. (15.40)

2.4.5. Soru Zarfları

nasıl oluyō da ta cumhuruñ başı ğoltu, ā sahiP çıkıyo?(3.65)

ġardıřım biz ne ġarıřırız ġaraġoluñ işine yā dedi. (3.126)

bütün cepelē bozuldu namıssıS, adam seniñ cepeñ neden bozulmadı diyo.
(13.45)

2.4.6. Görev Deġiřtirici Eklerle Zarf Yapımı

2.4.6.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.1.1.3.)

2.4.6.1.1. Asıl Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.1.3.1)

2.4.6.1.2. Birleşik Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.1.3.2.)

2.4.6.2. Çekim Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.2.)

2.4.6.2.1. Hâl Eklerinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.1.)

2.4.6.2.2. Bildirme Ekinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.3.)

2.5. EDATLAR¹⁷¹

yaġlaşık da yüz ġadar da büyükbaş bildiġim kadar, ē hayvanı var kūyde.
(1.45)

gerçē de söyliyom hamı yalan filan dī, gerçē söyliyom. (3.32)

bi ōla aldım ō yok bile. (7.20)

¹⁷¹ Geniş bilgi için bkz. Atabay vd., *ST*, s.132-144.; Ergin, *TDB*, s.348-356.; Banguoġlu, *TG*, s. 385-389.; Ediskun, *TDB*, s. 284-301.; Gencan, *DB*, s. 438-445.; Hacıeminoġlu, *TDE* 336 s. ; Korkmaz, *TTG*, s.1052-1088.

ē yumurta isterlerimiş, ekmek, isterlerimiş kôlerden falan bôle ānadırlardı.

88.123)

bi şey yapamıyoS sādece git gel bāyata. (10.15)

maşakkat, muşakkat, işde şu güne ğadā yaşadık yāni. (12.86)

bān, allā için çalışdım diyo. (13.45)

yani havız gibi gibi onnarı yapādık biz. (14.78)

ōndan beri özürlüyüm hiş çalışamıyom. (18.14)

ğadā+k genişletilmiş şekiller:

çōK, torun çoK, otuz gırk ğadak var. (11.5)

ondan sona bu ğadak bu ğadak dōrarıS. (2.59)

yetmiş sekizen ğadak vā, yüz ğadak va. (11.11)

2.6. BAĞLAÇLAR¹⁷²

2.6.1. Sıralama Bağlaçları

elli sene ödemeli veyā, ūt da ödiyemem dedinde hiçbir gurusu alınmıyo (3.84)

bilmiyom ben dā çok seviyom, bilmiyom herālde yetişme tarzım böyle veyā
bilmiyom kendim, ôle. (5.7)

ātnan, eşseknen, atnan, edēdik. (6.10)

sınır güvenli, ini biz sālıyoğ ve bayrā, ımıS var. (17.65)

2.6.2. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları

¹⁷² Geniş bilgi için bkz. Atabay vd., *ST*, s.145-180.; Ergin, *TDB*, s.334-348.; Banguoğlu, *TG*, s.390-395.; Ediskun, *TDB*, s.302-321.; Gencan, *DB*, s. 446-478.; Korkmaz, *TTG*, s.1091-1134.

hā bu bis bin doḡuz yüz kırđ beş yılından bu yanna önemli ne bi savaş yaptığ,
ne de bi felāketimiS oldu. (3.39)

nirden tıķadıyısa hem ġaynar suyu hemi ılık suyu vārđdı buranığ derdi.
(10.97)

kimisi parasıyla āldı, kimisi fişne dikti. (17.13)

ōndan sōna mēsa bu ġún vē dērse emme hāfta sonu emme bi sene sōna
hazırlanıřđ düüne başlarığ. (16.17)

2.6.3. Cümle Başı Bağlaçları

fakat bu eski usüllerimiz tabi. (1.144)

ama hemen pendiri duTdu da hemen ġuyduđ mu o zaman āltı ay, iki ay, üç ay
beKledeceğ duzuğ içinde. (2.17)

yalnız emekli olannardan gelen var. (10.26)

yāni hamı süTü azāldı ya. (11.13)

2.6.4. Sona Gelen Bağlaçlar

onnara bōle ne biliyim bir çay ikram etsem, bir kāhve pişirsem o kadar iyi
oluyom ki. (5.45)

burda da çoluğ çocuk perişan işde kāldıđ da burda kalmışık. (7.4)

bi ōla aldım ō yok bile. (7.20)

suyumu dahi el götürüyo. (18.27)

ki+ne ile genişletilmiş şekiller:¹⁷³

benim benim yaşım çok cahilimkine benim yaşım çok. (4.36)

¹⁷³ Geniş bilgi için bkz. Üstüner, *TP*, s.200.

2.7. ÜNLEMLER¹⁷⁴

2.7.1. Çağırma Ünlemleri

suyūmuznan, yolumuz yokölum lēn. (7.27)

2.7.2. Gösterme Ünlemleri

aħa bōle gēşdi mi sāvırısıñ labaynan. (9.66)

benimābim dē işde güççük bilader de halk banğa müdürü oldu. (10.1)

2.7.3. Sorma Ünlemleri

ğarırın hana şöyle eliñ ğaynarolasiya şöyle şeyi gitsiñ. (2.16)

aldııniki yüzelli biñnen, iki yüz biñnenidāre edilyo mu? (10.13)

tābi ulaşım yani yol, memnunolmağ mi? (14.33)

2.7.4. Cevap Ünlemleri

varıdı, hayır burda ğalıyodu hoca. (14.75)

yok devletödemiyo, kendiödüyosuñ. (15.3)

ōndan sōna çok vardım yā çoğ. (17.57)

yō ordan gelyōdu, ordan hazır gelyōdu. (18.19)

depō varevet su yüksekde oldūundan kendi gelīyo. (20.18)

2.7.5. Seslenme Ünlemleri

ħa o seyri yaparız biz ē dinleriz çālgısıñı. (1.145)

---

¹⁷⁴ Geniş bilgi için bkz. Atabay vd., *ST*, s. 181-201.; Ergin, *TDB*, s. 331-334.; Banguoğlu, *TG*, s. 396-407.; Ediskun, *TDB*, s. 322.; Gencan, *DB*, s. 479-492.; Korkmaz, *TTG*, s.1139-1191.

yav yataḥ yoḳ. (3.50)

ēy başğa ne dēyim ben size? (4.24)

ğadın gibi ò ādam da veriḡ hadī ġızımı dērse ikinciye, ikinci vamada. (11.61)

2.8. FİİLLER¹⁷⁵

2.8.1. Fiillerde Zaman (bkz. 1.1.2.1.1)

2.8.2. Fiillerde Kip (bkz. 1.1.2.1.2.)

2.8.3. Fiillerde Çatı (bkz. 1.2.1.1.2)

2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk

alırsa ġız_ēvi, emen_ālmaSsa ġônü yoḳ bi dā vāmâyıS. (11.61)

ğārdāşı òlur, bābası pek dokunmaS hanı yürek dayānmaz derler. (11.92)

şindi cızdırmō hökümet. (11.131)

ğāli kim ġelcek bilmiyon ben.(14.74)

üs_üsde aynı tarlaya ekmiş_olmuyosuḡ. (17.12)

ben_ölmemişim, beni kēsmişler_arabaylan çıķārmışlar.(18.24)

2.8.5. Birleşik Fiiller

2.8.5.1. İSİM + FİİL

---

¹⁷⁵ Geniş bilgi için bkz. Atabay vd., *ST*, s.202-281.; Ergin, *TDB*, s.276-330.; Banguoğlu, *TG*, s. 408-494.; Ediskun, *TDB*, s. 170-272.; Gencan, *DB*, s. 271-406.; Korkmaz, *TTG*, s.525-1043.

2.8.5.1.1. İSİM + eT-

bunnarı arzü ederse düündeki gençlerimiS. (1.144)

gelin baya şeyüediyo. (2.102)

bana ricā etdi. (3.141)

bu dedi ki bana benim için de şehitlere duüa et. (5.55)

āyırıldı gödu, gitTi herkeSüidāre etsin gāri. (14.18)

māl parā etmiyo. (14.68)

altı yıl dā devam etcek şu yaşdan sōna. (17.29)

2.8.5.1.2. İSİM + ol-

efendim ğarmaşadan sōra şōyle bi şeyüolacağ.(3.16)

yüzde seksen ğarmaşadan payüalmısalar bugün o yüzümüzü sildimiz bi
yālīğ için bu memleket perü perişanüolmazdı. (3.17)

hā bu bis bin doğuz yüz kırğ beş yılından bu yanna önemli ne bi savaş yaptığ,
ne de bi felāketimiSüoldü. (3.49)

o yoğurTüolur yavrım.(4.66)

ē misāfir vā ayıPüolmasın sōlemesi. (5.56)

ğurbanüolalak keserlerdi. (8.64)

2.8.5.2. FİİL + FİİL

2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili)

bālya yaPdırız yaPdırabilen gücüne göre. (1.76)

canāzēyi hastayı bizüekseriyeti sık sık sağlıında ğonuşabildiği sürece
ziyaretüederiS, helallaşırıS. (1.152)

yörüye āit māniler nelerüolabilir? (5.93)

anca idārèlik çıkabilīyo yāni. (12.28)

gelemiyō, bu gün sordum benim ğızlara da, yanınıza gelebildi mi dedim,
gelemiyō dedi. (19.31)

Yeterlik Fiilinin Olumsuzu FİİL + (y)AmA-

çünkü amariħa el ġoyamaz. (3.175)

dāħa ilersini allah bilir başğasını bilemeSiñ. (14.65)

2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vĕ- (Tezlik Fiili)

bāŞbakan yapıveriyi işde başbakan, ĕrdōğana. (7.30)

ò da vafāt ĕdivĕdi. (11.4)

zabaħdan ĕzeriS, ĕviriveriS tarħana olur. (11.43)

sazaqlı ĕā variyo ĕaFasına bi sazağ ġöyveriyo. (13.27)

şeyi var, sacı var şöle ĕkiveririk. (16.52)

2.8.6. Fiil Yapımı

2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı (bkz. 1.2.2.1.2.)

2.8.6.2. Fiilden Fiil Yapımı (bkz. 1.2.2.1.4.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER

ADI SOYADI	Ramazan ŞANLI
YAŞI	60
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	MALLICA

Metin numarası : I. 1

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

benē afyonkarahisar bayat ilçesinin mallica küyü muhdarıyn. ē ramazan mēmeTölü ramazan şannı. bin doğuz yüz kırk yedi doumluyun. ve bu kōde dōdum. şu anda mallica küyü muhdarıyn. küyüm ilçeye yirmi kilometire. kırsal bi bölgedeyiS. orman, yüzde yetmiş orman olmağla kaplı eTrafi arāzilerimiz orman içerisinde. geçimimiS ufaK da ossa çiçilik ve malcılıK üzerine geçimimizi sālamağdayiS. hāliyle ismi geçen 5 mallica olduğü için mal mēşurdur. ufağ ve büyük başlā ūraşan birisiyiS. halk köyde gencim ğalmamıştır. bütün gençler işsizlik nedeniyle okuyamadıkları nedeniyle bütün, istambul izmir esK işe ir gibi bu illere dāılıP kendi geçimlerini sālamağTadır. burada mālum kırsal bölge olduu nedeniyle vatandaş pazarıtdiyacını bayat ilçesinden sālamağTadır. geçim sıkıntısı zorlaşmışdır. dokTura en yakın bayat ilçesinde 10 devlet hastanemiS ve sālığ ocāmıS vardır. orayı devam etmedēyiS. ayda bi sefer iki sefer de bayat sālık ekibi geliP burda ē kontrol, hasdalarımızı kontrol ediyö. emekli miS çok nādir azdır. bāğur yarasından yed sekiS kişi emekli oldun. onun hārici köyde emeklilik de yoktur. yurt dışında olan bi vatandaşım da yok. küyün ortağlaşa yapacak sorunları imeci üsülüyle yapıyoS. sıkıntı içerisinde yaşıyo vatandaş. başğa bi 15 küyümün geliri olmadı için rēçberlikde saman veyā utda arpa būday gibi yiyecek şeylerini altı aylık yiyeceē ğalsın, ondan sōnasını satın alır. pazardan alıp yiyolar.

mādur, fākir bi köydür benim küyüm. afiyonnan eskişehir arasında son köy, afiyona bālıyıs biS. benden beş kilometresi eskişehir hudutlarına bālıyıs. en yakın doğuS kilometre han ilçesi var. o da eskişehir bālı. bayat başa yirmi kilometre, han ilçesi 20 dokuS kilometre. biS ama afiyona bālıyıs bayat ilçesine. hāyır en çok bayata gidiyorS biS. bütün resmi işlemlerimiS pazar olsun bayatTa oluyo. ilçemiS bayat olduğu için. hāyır resmi işler dışında hana çok nādir gideriS. pazara mal fālan götürsek hana gideriS. di ilse mal da ossuñ ufağ, büyükbaş mal, bayata terci imiS bayat oluyo. resmi işlerimiS de bayatda görüldü gibi bayata gidiyoS tabi. yollarımızın bireS uygunsuz 25 olması nedeninde asfalt da olsa bakıma çok ehdiyeci var, köy yerlerinin.

KÖYÜN İSMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

mallica demesinin sebebi köve yüz, beş yüz yedi sene evvel burası han ilçesinden gelmiş. hanıñ doğuzlar māllesi olarak okunuyormuş asgiden. burasına bi han hudutları içerisinde burası, evelce. bir asır evvel. buraya mālçılık yapma için burası mubah orman oldu undan o zaman sular bolmuş. sula oldu undan buraya üç 30 beş hāne mālçılık yapmaya gelmişler. derkene çoğalmış ve bizim burda benim küyüm atmış beş hāne. o atmış beş hānenin atmış beşinin de han ilçesinde akrabamız var. amcamız, dayımıS, halamıS, tēzemiS buraya mal yapma için galmışler ve adı da burası mallica kalmış. isim mallica olmanın mānāsı buraya yaylaya olarak geliyolar, oturuyolar ve çoğalıyolar ve mālçılığa devam ediyolar. ama şimdīyse o da galmadı. 35 geş galmadı gibi mal da bitdi şimdi.

HAYVANCILIK NASIL YAPILIR?

şimdi küçükbaş keçi, göyün var bizde. sığır, sığır küye āit buğamıS var. buğa, köv buğamız var. aşılama yapdırmıyorS. buğa taşıyoruz. muhdarläğa āit buğa alındı.

yer yaPdirdik. samanını, arpasını inek başı yani mal başına topluyoruS. buña bi ben muhtar olarak bi sekiz ay bakıcı dutuyorum. o bakıcı parasını da **40** köy Pütçesinden ödüyorum. bütcede para olmadı için biz ekilişe göre bi salma yapıyoS. kaymakamlıklarımızın emriyle görüme Pütçesi diyoruS ya. o bütçeden karşılıyor. hıdırellez dedimiS altı mayısa gadar o adam bu bığaya bakar. yemini, samanı, suyunu verir. hıdırellezde meraya çıktı mı o adamnan iş biter. görücüye teslim olur. küğümüzde bi tane bığa var. yaklaşık da yüz gadar da büyükbaş bildiğim kadar e hayvanı var **45** küyde. ufağbaş da biş beş yüz iki biş anca çıkar. tarım ilçelerde de gayıtları mēşurdur. aşılama yapıyoruz ya şap aşısıdır, herhangi bi şeye karşı. yani mallica ismini andıran mal sayısı bitti. çünkü gelişmedi. bu açıdan, sularda çok sıkıntılıyS. kırsal bölge dedik ya az evvel. yeraltı sularınıS zaten yok. benim suyum dört kilometre bi yerden geliyo samanı yaylasından. o da yüzey sulardan toplama dokuz yerden yüzeyden su aldık. **50** bi depo yaptık. ordan küve geldik. köyde şebeke var ama avlerimizde su var, yok değil. su yetersiz. yirmi dört saatdan yirmi dört saata su göyverebilyoS. bu gadar sıkıntı içinde vatandaş. bāhÇedir şudur budur zaten yok hepsi pazardan. zebze olacak topramızda ama suyan olacak. su yok yeterli suyumuz yok. işme suyunu zor alıyoz. mallar bile yaz geldi mi bütün dışarda yaylalarda hārici olan köy kenarlarda esgi yapı çeşme ve güyulardan **55** su idare ediyoS. su sıkıntınıS çok. ve bu arada gereken şey dilekçelerimi de kaymakamlım kanalıyla köy hizmetlerine ve il özel idarelere su araştırma pompa vurulup yeraltı sularının araştırılması için dilekçe de verdim. nāsiPolursa durum bu. bizim giderimiS, sıkıntımız bu gadar.

DİĞER KÖYLERLE BU KÖYÜ KIYASLAR MISINIZ?

e şimdi bayadın on iki tane köyü var. e ben aynı zamanda muhtarlar başkanayım. **60** ve vākıfa devamlı olarak üyeyim. vākıf sosyal yardımlaşma vakfı var bütün gaymakamlıklarda. onnara şimdi on iki küve benim küvü verdile. burada fākire fuğariye kömür ve yardım işlerine biz bakıyoruS. tabi gaymakam bey bizden soruyo biz eTrafi bildiğimiz için köyümü ve civarı. bizden soruyo biz de diyo ki uygun

veya uygun diñil oña karar veriyoz. ben yeni seçildim. bu devre muhdar oldum. daha evvelki **65** gömsuydu tabi biz olduñ. işte elimizden geldiği ğadar kamu görevini yapmaya devam ediyoS. başka bi sıkıntılarımız bu. su bi de burda ē eskişer iline bālı han ilçesine bālı aħhisar, gökÇèyayla, peçenek köyleri var. bize her ikisi de beşer kilometire aħhisār yedi kilometire. o köylerin yolu burdan āfyon bayat emirdaĝ istikametine geçTi mi benim köyüme mecburen ūramak zorunda, zorunda oluyo. bī altı kilometire bi yolum var. **70** onun da bir hafTa evvel on gün evvel dilekçesini verdim. sıtabileze olsa dāhi bize yeterli bi yol. ilazım oña itiyacımız vā. o sıkıntımız da var. inşallah onnar da ileri günnerde gündeme gelir. yetkililer yavaş yavaş çözülmeye başlar terciim o.

NE EKER BIÇERSİNİZ?

şindi biz burda ekseriyeti ārpa, bũĝday bi de az da ossa beş on hāne fazla diñil amma fiy. şu māl için siyah fiy diyoz biz māl için. şimdi desteklemesi çıktı onun devlet **75** tarafından. bālya yaPdırız yaPdırabilen gücüne göre. yapıraman da onu biçiyö, yoluyo her nøyse eliyle. balya yapıyo diri olarak. dir olarak saman yapamıyoS. fiy siyah āsği tābimen bürçağ diye bi şey vardı tahıl ğuru. oña benzer bi şey fiy. ama mala çok yarayışlı. samanı ve kendisi fiyden olanı. burda çok çıkşa on hane on beş hane çıkıyo onda. o da her yerde olmuyo iyi yerde oluyo. verim veren yere ekeceksiñ. yölma işi zaten zor oluyo. **80** elinen yolmak sıcağda. mecburen eski usul tırpan dedimiz tırpanan püçüyoS. onu balya makinesi getiren balya yaPdırıyo yaPdırmayan da onu diri olarak saman yapılır. diri olarak yeşil olarak küçük ve büyükbaş hayvannara veriyoS. ama çok yararlı bi şey. dağara da elli milyon desteklemesini alyoS.

KÖYÜN İSMİ NEREDEN GELİYOR?

şimdi biz manavız. yörük veya türkmen dişiliz. hanşilçesinden geldişimize göre **85** hanşilçesi de aynı. biz manavşolarak geşiyoruş. tabi han tabi çoşşeski ilçe. onnarıñē nērden gelmiş. oğuz beylerinden geldi diye babam benim binşüç yüz yirmi altı dōşumlu. babam yaşlıydı. seferberliğe fālan gitmiş. bin dokuz yüz doksan yedide vafātşetti. dedelerim çanakşalede şehit düşmüş. hemşāmcam hamı dedem. babam yetim böyümüş. babam iki kārdeşşidi. bi de amcam varıdı. onnar da mafātşetdiler. tabi **90** búbamdan duydūşuma göre oğuz beyleri bizim meselē sülāle olarak fetvācılar derlermiş. eski tābirce bu soyad fēlan çışmadan. fetvācışoğullarından mēmeş şannı. meselā ben mallica muhşarı ramazan şannı. mēmeşşolu bin doşuz yüz kırşk yedi dōşumlu. fetvācışoğullarından ramazan şannı deye evvelce böyle oşunurlarımış. ama şimdi direkmen mēmeşşolu ramazan şannı yoşşāmeşşolu mēmeş şannı bu şekil yeni şeye **95** göre. fetvācışoğulları olarak bizim sülālemiş. hālā dā hatdā ôle diye geşermiş. tabi öteden beri nērden geldiklerini peşşo gadar bilgim yoş.

NİYE FETFACIOĞULLARI DEMİŞLER?

şindi fetvācışoğulları demeleri benşonu özellikle sorādım. esgi türkşçe oşuyuş bōle hoca fetvā verimış. evelce böle müftüler fālan varımış. illēde büyük yer mesela benşōle duyarım ki evelce bursada ıstambulda bōle yerlerde hocalar varımış fetvā verirmiş. bizim sülāle **100** ôle bi sülālēymış. fetvā yani hocayımış hāla daha benimşaklımşerer. handan geldişimizşermez de. handa derlerşişte aziz çavuş ô çoş sözü geşen birişdi bizim sülālede. sözü geşen birisiyimiş. yani bizimşonlardan beri dedelerimiş fetva verirmiş. fetvācışoğulları dēye oşunurumuşşeski türkşçe isimde. bu köyüşatmış beş hanenişātmış beşiniş de amcası, dayısı, halası, teyzesi handa vardır. hatta bugünşoşusu var handa **105** dūşün yapacaşşolanşeveriyo. bu köyşöruya gideriş. canazelerde salē verdiriz. mesela hanşilçesinde birisi öldü. ordan bura şindi telefonlarımış mālum meşur. teleşon geldi işte filanca adam vafātşetmiş. burda bu adam hısımşakrabası var. köylü de duyuyo. burdan toplanır gideriş. burda bi cānaze oldu. biz haberşederiş. onnar gelir burda cānazeye katılır cānazeyi

defnederiS. baş sālîğı diler gideriS. daha çok yakın olursa bizim köy 110 yèrlerinde yemek veriz. ğuran oğuduruz ölü sahibi. handa ossuğ burda ossuğ. amca, dayı, hala gibi akrabalara daha yakın var ise ē ğuran oğuduruS. masrafını çeker et alırıS ve şunu bunu. bi aşÇı dutar. köyü oğur. anos eder. en azından işte ameT olu memeT mafāt etmiştir. biz onun kırkı yedisi dèye bi şeyimiS var bizim köy yèrlerinde. yedisini yaparız. canazeniğ bi kırkını yaparız. o tür şeylerde birbirimizi han ilçesi başa 115 doğuS kilometire. ordan telefon gelir. burdan vasita durumuna göre hava şartlarına göre ossuğ veyot da dahā şey olursa giderler orda yemē katılırlar. baş sālîğı diler gelirler. bizim bu yöreniğ giderleri bölüdür. düvünlerde de öle mesela oğu gönderir. birer zarf bu köyüñ hepsini oğur. atmış haneniğ atmışına da oğu var burda. ārzü eden oğuyuyu alır gider. ora varır. bunun üsülü bizde öledir. zārfa ismini yazar işde tábiri cā izse. ben 120 diyorum ki benim ismim ramazan şanni mallica köyü muhtar ismimi yazarın. içine ne göyösam para olarak. beş millon, on millon, elli millon mesela verdi bi millon tağı olarak. onu biz de yimē yiriS. hayırlı olsun der, cebinē zarfı indirisi. ala ismaldık der düünden ayrılırıS.

OKU NEDİR?

oğu şôle bi oğu. bi zārfa göyar adam. geliniğ geliP gitdi bi foturaf bi olan bi 125 dāmaT olan bi foturaf başķa olur. onu düün sahibi eşine dosduna dāğıdır. bizim burda oğu deriz dāvetiyeye. davetiye de dèriz de ekseriyeti oğu deriz yani eski şeyce. oğusu gelmiş yok davetiyesi gelmiş. bugün dāvetiyemiS var nāsib olursa. ezenden sōna biz kōyde iki tene minübüs var. ikisi gider adama şeye göre müşderiye göre, birisi gider. münübüslere vağdiyle bineriS, ora varıS. düün sāibine hayırlı olsun derisi. o da 130 yemē e dāvet eder. dāvetiyelerini biz zarfa göyarız, veririz. birez tabi düünler mālum burlarda büyük şenlikli olur. davul, zurna artık, oynarlar. olan ğız yaparlar.

HANGİ OYUNLAR OYNANIR?

şimdi ē olan kısmı bī aynı tādilde olur. ğızolan onnar dā şeydir, olandır erkekdir ama tabi bunlar gençler oluyolar. iyi oynayan oyun bilen onnar da ē bayan elbisesi giyerler. etek giyerler üslerine ğazağ giyerler. af edersin bu göğüslerine bi şey doldurlar. **135** meme yaparlar. uydurular yani velāsılı sen gelseñ yabancı olarak orda o oynayan halkın içinde onnari bayan zannedersin o şekil bi tavira girerler hāliyle. bi araP yaparlar aĝzını yüzünü kömürnen bildi imiz odun kömürüdür. o da çabuk çıkar ya yālı boya olmadıktan sora. onnan bōyarlar torba dağarlar. onun içine bi bi şeyler ekmek filan ğuyar. bi şişeynen su ğoyar. er'esi ğün sopa alır. ārab olur o. şimdi burda o **140** oynayanın içinde. tabi beş yüz kişi var. o gençler o ğızları ğaçırmağ isterler. onnari ğorumak için o arab olur. eTrafını döner ğorur. bi dēne deli olur yāşlı. sağal ğoyun yününden bi sağal yaparıs. onun bi ğāmbur beline bi yastığ bālarıS, bi ğāmbur yaparıs. fağat bu eski usüllerimiz tabi. bunnari arzū ederse düündeki gençlerimiS. bu şeyleri yaparlar. çok şenlikli olur. ha o seyri yaparız biz ē dinleriz çālgısını. oyununa **145** bakarız. ondan sonā dāılma zamanı müsāade arkadağ hayırlı uğurlu ossuğ alāısmarladığ der, köyümüze döneriS. şimdi ē ben oyunnardan pek kendim oyun bilmedi için ekseriyeti harmandalı çal derler. ne oyunu çivte telli. çalgılarını çaldırır oyunlarına. bu yörēye ait onnar oynarlar.

CENAZE ADETLERİ NASILDIR?

şimdi cānaza adetleri şöyle bi durum mar. tabi canāze mefta olduktan sonra bizde ē **150** köyde ise amma benim köyümde bi canāzem va. canāzēyi hastayı biz ekseriyeti sık sık sağlıında ğonuşabildiği sürece ziyaret ederis, helallaşırıs. olduğ helallaşamadığ öldü bi kazadan öldü bi şeyden öldü sale verilir. ğadırolü hocam var camim var. sela verilir. salā verilince herkes tabi ufağ köy olduğı için herkes birbirinden soruşdurur. kim ölmüş. hasanolu hüseyin

vafâTmetmiş. hemen varılar başın sağ ossun. **155** canazèye yadımcı olurlar.
ğabire hiç canaza sahibi duymadan,iki kişi üç kişi gider ğabirini ğazar. beton
falanTmiyoruz. hazır mezer bulundurmuyoz. toprak,oldu, için. insan
gücüynen,olan bi şey,oluyo. ağaç,ardıç dedi,imiz bi ağaçlardan, ağaç hazırlarıS. ot
ĝoruS onun üsdüne otunu ĝuyarıS. canāzenin hizmetini suyunu erkek,ise erkekler
taşır. bayanısa bayanlar taşır suyunu. canazèyi erkeĝ,ise tabi hocamıS yıkar.
bāyan,ise **160** bayan bi yıqayan canaze du,asını biliP canāze yıqayan birisi köyde
varısa köyden yoksa bilen bi köyden mesele en yakın hana balıyıS, aqrabamıS çok
dedik ya. handan birisini getiririS. o yıkar canazèyi. götürür ğabire defnederiS.

ADI SOYADI	ŞERİFE MOLA
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	OKUMA YAZMA YOK
DERLEME YERİ	MALLICA

Metin numarası : I. 2

İSMİNİZ NEDİR?

ismim şerife mola. şerife mola şerife mola. yaş yetmiş. hē işte vādık hemen hemen hayat, işte vārlik yoqluk guzum hindi vārliğa erdik çöktük. vārliğa erdik çöktük. oğlan gız, izmir çeşmedeler. evleri vār. dedī gibi şèylèri var. işte bāyramlarda şeylerde geliyolar. dört. iki olan, iki gız. çeşmedin, içinde evi var büyü, olumuñ. iki gatlı evi var. başğa yerde var, iki gatlı. var, arsası vār. allahıma şükür. allah, elinden, eksiltmesin. cemi 5 cümle gullarınan guzüm. sağoluñ guzüm. bekçi. güccük bekçi. side bekçisi. büyük de emekli. emekli büyük. yine de emekli çalışıyo çalışıyo çıkarmadılar. sideden çıkarmadılar, çalışıyo.

YAZ AYLARINDA NE YAPARSINIZ?

yazları ekdiriyo, ekin, ekdiriyo. ondan keyli kendimi. bñyday ekdiriyo, arpa ekdiriyo. para para, oldu mu eve giresiye para veriyos. eve giresiye para nē yapacak. ile 10 vedinmiydi olmuyo. tarlada işte işle, diriyos. maşınaya veriyos. biçere veriyos. buğduy, arpa e, diriyos guzum. iki inek var. inekleri sığıra sürüyön. sütleri zabānan sağıyon. aşamınan sağıyon. pēndir, ediyön. yağ, iderin. ederin yağ pēndir, ederin götürün bayatda satarın giderin. ā pēndir yaparın salamır. sağarın şey, iderin süzerin. ocā görü ısıdırın. çalar, örterin, basdırın. pendir du, du mu geri

ocā görün geri ocā görün. **15** ğarırın hana şöyle elin ğaynar olasıya şöyle şeyi gitsiñ. mēkrobu ğırılıñ mēkrobu ğırılıñ dēye. onu hemen yirsiñ. ama hemen pendiri duTdu da hemen ğuyduñ mu o zaman āltı ay, iki ay, üç ay beKledeceñ duzuñ içinde. duzuñ içinde beKledeceñ. mekröbu ğırılacak. ama ocā ğor da mekröbunu ğırsañ zaman hemen yi. bunlarıñ bu şeyleri var. yāğ mañnem var yağ çekecek. mañnede. çocuklar yimiyo deriyi alıyon yāyıyon. **20** yağını çıkarıyon. onu kendimiz yiyoS. o daha daTlı oluyo. mañneden çekti im o ē ğılsız olur da işde çulsız olur da mañneden çekerin onnarıñ ayrı ayrı yağlarını ğuyarın. südü ğuyarsıñ şeyi va. şeyi va böle şinik on kiloluğ. südü öra ğuyarsıñ çevirisıñ. yağ bi yanna ağa süt bi yanna. süt bi yanna ağa yağ bi yanna ağa. o yağı bişiririn bişiririn. ğorun dolaba sürerin. dolaPda doñār. ondan keyli. ederiñ yumururuñ, basarın. **25**

PAZARA HER HAFTA NASIL GİDERSİNİZ?

şey gelir. arabalarınıS var. münübüsler gider. bayata gider. cuma hē cuma günneri. hē sabah biniyoS hemen yarım saatTe varıyos. siz bayatdan geliyoñuz siz. hē ordan. cuma bayadıñ bazarı. he cuma gün bazarı yavrım. tereyāğı satmıyon. öle bi havas ediP de alan yoğ. kiminde şey var hasdalığ var. kiminde aha böyün ecik yidiydi. öle yazdı. yā yeme dēdim. yā tereyāğı ğuvātli oluyo ya. ğālp ğālp tañsiyon oldu mu o yasağ o **30** yasağ. alan omaz mı ğapıyolar. var var var müşderi. arabadan inmeden süt götürürün. yımırta götürürün. arabadan inmeden ğaparlar. hē alırlar alırlar. yō kövlüler alır. kövlüler de alır māmirler de alır. hepsi alır. ilazım olan alır. dört millon kilosu. evet evet. dört millona veriyon. ben mi aha işēdiyon gē. laf cāvāPlandırıyon. ne dēdiñdi ne dēdiñdi? bān sen bađdıñ mı ben bağdım tamam ğit. ben saña inancım mar. vallaħi bağ **35** ğit. benim inancım mař. ğörüyoñ mu ğo şōrāya. ğo şōrāya. geçiniyon allahımıza şükür. bāĝ kurumuz var. emekli emekli bu ğitmez. benim üsdüme ağdardı. ben giderin alırların. evimiñ masırafını ğörürün, ederin ğalanını getirin verin eline.

NE ZAMAN EMEKLİ OLDUNUZ?

bayā sekiS_sene mi oldu on sene mi oldu. bağkur_o zaman bizim yatırdı_ımızda ucuzdu olum_ucuz_ucuz yatırdık. üç millon beş millon. dedi_ı gibi böyle böyle yatırdık. hē **40** hinci çok çōk hinci çok. baş çok hinci çok.

HASTALIĞINIZ RAHATSIZLIĞINIZ VAR MI?

çok tansiyon vār yükseliyo. ondan sonam dizlerim baş_ayām dizlerim şiş. baş şiş_ışte romatizmeden. şiş_aña bunnarnan durmañ çalışırın. çocuklara gitsem_orde başıtmazlar mı başıdırlār başıdırlār. para salam deye başrışırlār. paramız da var. alla şükür. dün_en gitdim. aha dokdura gitdim. melen veriyo. hap veriyo. inne veriyo. allaħdan bakalım. **45** tedāvi oluyon, duruyon. evet_evet yā yā. başka yok_olum_ışte böyle çekiyon zırlıyon. vēriyolar veriyolar. ilaç ğullanıyon. ilaç ğullanıyon.

HANGİ YEMEKLERİ YAPARSINIZ?

yemeklerimiz mi. pirinç pilavı bişiririz. ondan sonam çōrba hēlvā bunnarı hana bişiririn. gelen musafirlerimize āğırların. ama evel ğadınlar bişiriyodu. hindi şey dutuyolar aş_ı. erkekler_ediyo hinci. hinci erkekler_ediyo. evel ğadınlar bişiriyodu. gelen **50** musafire veriyodu. hindi erkekler_ediyo. dutuyon hūsüsü aş_ı dutuyolar, bişirdiyolar. gelene servisi veriyolar. ā pilavı yaparın. bēn bēn geşl_ıimde köyün_aş_ıydım. giderdim düğüne. benim ğard_aşlarım_aş_ı dutar. dutdu geldi handan. aş_ı şōrda oturdu ben bişirdim. aş_ı oturdu ben bişirdim. iderler. yēmēği pilav bişiriler, çōrba bişiriler. dedi_ı gibi et bişiriler. eti çok mēşurdur. bizim_etlerimiz buranın_eti çok datlı. kırdı yayılıyo **55** hayvan. kūsbe yimiyo. fenni yem yimiyo. dağların türlü otlarını yiyyo. evet yaylada. bizim suyumuz yayladan geliyo. yoķarı yayladan geliyo. yoķardan geldi_ıne çayımız güzel_olur. ondan sonam mallarımızın_eti datlı olur. e dēdi gibi çok güzel_olur. etiñ sivtirsiñ

sıvtiriz. ğuşbaşı ederiz. etini alıruz keminden ayırırız. ondan sona bu ğadağ bu ğadağ dōrarıS. pilavlarıñüstüne ğoruz. ondan sōna dēdi gibi ayrı ğoruz. evel kemikli bişiyodu evel. **60** hē kemiğinen bişiyodu. hindi hindi ortalık gittikÇe şeyoluyo asilleşiyō. hindi ğuşbaşı ediyolar. evet_evet hindi ğadınlarıñaşcılı ğaKdı. ērkekden dutuyolar. geliyo ğabıyınan ğāşşığıyınan geliyo. ediyō yemeklerini veriyo servis savuşdūruyo düğünü. düğünlerimiS_eyi olur. düğünlerimiS_eyi olur. ğına yaparıS, ilā çekeriz ilā çekeriz. geliniñ başınıñ ğınasını yaparķān. **65**

BİR İLAHİ SÖYLER MİSİNİZ?

şu depeniñöte yüzü
buyduy sandım bürçağımış.
ğız_anadān_ayrılmasī
yalan sandım ğerçek_īmīş.

BAŞKA BİLDİĞİNİZ MANİ İLAHİ VAR MI?

mani mani bilmiyom ki. hē işde o bōle şey_ēderiS. **70**
gider yolūñ ğıyısınā
çağırın gelin dayısınā
ğız dayısız gelin mī olūr.
gider yolūñ_incesinē
çağırın gelin_amcasınā **75**
ğız_amcasız gelin mī olūr.

bildi_ım bu ğadar. hē ila oğurlar ğınayı yaķarlar. ondan sona taķar ğali herkeS şey_ēder dağılır. hē herkeS dağılır. evel_atın_üzzerinde gelmedim. arabanıñ şeyine

böyle şey halı de il de evet kilimlerimiz olurdu. kilimleri böyle dikerler. böyle arabanın üstüne gelin arabası yaparlar. hē üsdüne al emirleri döşerler al emir. al emir hē döşerler **80** ipekleri. gelini içine bindiriler. evel öylüydü. cığa vurulurdu ev ev, cığa vurulurdu. cığa türlü türlü guş tüylerinden bôle türlü türlü ededik. bundan böyle yanışladık süsledik. cığa vurulurdu. hindi yok öyle yüzü açık. gol gola olanına. hindi devirler başKa guzum. evel gız, aq başıyınan oğlanın evine gitmezdi vārmazdı. aqbaşıyınan girilmez derlerdi. hindi olannan birleşiyö. hanya sen konya sen şöra sen bura sen. deñişdi deñişt **85** bizim günlerimizde öylüydü. oğlan gızı gız oğlanı görmezdi. hindi nēyimiş alekdirik olacımış alekdirik. siz biliyoñuz bilmiyoñuz mu onnarı tābi. hindi tanışacağ altı ay gonoşacağ bi sene gezecek. ondan keyli varacağ. durusa duru durmazsa yallah gider. hiş görmeden etmeden geldik geştik geçindik gittik. geçindik gittik oğlum. dā dā bi şaplānı yimedim. bi şaplānı yimedim. ben kendim çalışdım kēndim, **90** kēndim çalışdım. on dene dana etTim. büyü oğlumı everdim. elli dene göyun etTim çocuma davar güdüdüüm. yaylalara gitTim. elli dene göyun etTim. ellisini satTık, atmış da onu da aldı onu da aldı. küÇcü oğlanı everdim. ikisini de esgere gitmeden everdim. küÇcünün iki dene oğlu oldu. o esgerden izine geldi. om beş gün durdu yanında. gelin hāmile galmış. o gelmeden bi öldü. om beş gün memesini emdi emmedi çocuk. **95** kendim baqtım. kendim böyüttüm. baktım böyüttüm. baqdım böyüttüm. olan izine geldi gelin bi dā hāmile galdı. o gelesiye geldi bi dā çocuk oldu oğlan hindi hindi esgerde. meme emmedik çocuk derler. heç böyümeS. aha bu gapıya başı dēyyo. böyüttüm ben böyüttüm esgerde, ē tuncelide. ède tēlefon idē. bi dene şeyiñ vedini yimedim. kıantinden yirimiş. yemiyyo öyle şey. şo bizim işti imiz su bardaklarınan işmez. ayrı olur onuñ **100** su bardā, ayrı olur. hā öyle şey. gāTTiyen gāTTiyen yimeS. dēr dēr dēr. bubası anası usandı para sala sala. hāftada yüz biñ. hāftada yüz biñ. gelin baya şey ediyö. gızım dedim biz salalım acık da dedim. çok çok sağoluñ ömürüz uzun ossuñ.

ADI SOYADI	OSMAN TAŞPINAR
YAŞI	62
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR
DERLEME YERİ	DERBENT KÖYÜ

Metin numarası : I. 3

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

adım osman taşpınar. bin dokuz yüz kırık beş dōümluyum. derbent küyü vatandaşıym. dedem şehit. ē būbamıñannemiñ babası da şehit. yāni derbent köyünde susuz, arazisiz efendim bi ğıram suyu olmāyan arāzisi hiç olmāyan gerçekten çünkü hep dağ daş. yani hayvancılık yapıyo vatandeş. hayvancılığta da herhangi bi verim diye bi şey yok. şöyle yok. yem yirmi yedi milyon, süt üç yüzelli bin nira. bu ülkede yaşanır mı? **5** türkiye cumūriyetiniñ vatandaşıym demekten ğurur duymuyorum inan. inan duymuyorum. neden duymuyorum. ülkemiS soyuluP suvana dönderilen bi ülkede, atıyorum ē bir oy zamānı geliyorlar. selamaleyküm ve aleyküm selam. vatandaşlarımıyi misiniz? iyiyiz. hā ondan sōra bi dā gör yüzünü görebilirseñ. ben şunu söylüyorum şundan bāsetmek istiyorum. katrillionnar soyulcāna bu ülkeye şöyle bi şey dense daha güzel **10** dīil mi? sevgili vatandaşlarım biz amerikanıñ boyundurū altındayız. eĝer biz bu boyunduruğTan ğurtulmağ için herkes elini daşın altına ğoysuñ. biz bu borçdan ğurtulalım desse bu ülke tahmin etmiyom ki boş deĝil. yirmi dört saatTe biz bu borcu öderik. ama biz bu borcu ödetmek istemiyen insannar var. çünkü bundan çıkarları vardır hep. neden çıkarları vardır? ğarmaşa yaratÇağlar. efendim ğarmaşadan sōra şöyle **15** bi şey olacağ. herkes ordan pay alacağ bu ğarmaşadan. yüzde seksen ğarmaşadan pay almısalılar bugün o yüzümüzü sildimiz bi yālığ için bu memleket perü perişan olmazdı. bāşörtüsü varımış başı açık varımış. yāv mādemki şindiki ağ parti

hükümetine söylüyom. eğer mādemi bu ülke düzeltilmek istiyosa üçüç yüz seksen milletvekili vardı seni. peki bu başörtüsü sürekli örtülecek, isdiyen örtülecek, isdemiyen örtülmeyecek diye bi yasa 20 çıkarıp bunu gündemden düşüremez mi? hayır düşürmek istemiyō, çünkü ördan da payalansannar var. neden? yani ē orta yerde mediya diye patronnar bunu durmadan gündeme getiriP herkes çıkar, payalacağ burdan. yāni ē sizler allā rāzı ossuğ hani, bi mücādele yapmaK isdiyōsuğuz. bi bi şeyler üretmek isdiyōsuğuz. bi şileri gündeme getirmeK isdiyōsuğuz. ama ordağı gündeme getirmeK istemiyō. isdiyen insannar bu 25 şekil düşünmüyō. şu şekil düşünüyō: çıkar peşinde ülkemiS ülkemiS zor durumda. kim diyō ki cumhūriyeTden bu yana bizim ülkemiS iyi yönetiliyō diyen bir tek bir teK insan varısa, insan dildir. bizim ülkemiS satılığ. biz durmadan sāttilğ. bir gün gelecek. bunu unuTmayiğ. bir gün gelecek. bizi silah patladıP da bizi esir almayacağlar. biz kendi kendimize işğal edicez bu ülkeyi. kendi kendimize iş savaş yapıcaz. amariğa 30 patronları gelecek duruğ yā niye dövüşüyōsuğuz siz? ne oldu size ya? ē işde biz işde şöle diyōruz da onnār da, şöle ediyō. biz bōle dövüşüyōz. durum nēy. bizi ē FilisTin gibi işğal altında dutacağlar kendi başına. kendimiS teslim olucaz. şindi şunū annaTmaya çalışiyom size. bız niçin osmanlınığ torunu dünyāya fethetmiş bi ülkeniğ insannarı dünyāya ġarşı niçin biz boynu bükük duruyōS? dünyāyı da besleyen ülkedir 35 türkiye. dünyāyı besleyen. biz bitmiyoruz paramız bitmiyō. ama siyasetimiS yok. bi şey annaTcam. almanyaniğ daşı daş üssünd'e yokdu bin doğuz yüz kırğ beş yılında hepisi çadırdı büyüdü. savāşdı yāndı bitdi. hā bu bis bin doğuz yüz kırğ beş yılından bu yanna önemli ne bi savaş yaptiğ, ne de bi felāketimiS oldu. kesinnikle olmadı. bin doğuz yüz kırğ beş yılından beri iyi kötü yolumuz, iyi kötü ülkemiz, iyi kötü fabrikamız, iyi 40 kötü herhangi bi şeyimiz yoğsa bile biz savaş Filan yapmadığ. niçin biz almanyaniğ parasına güç yetiremiyoruS. biz satılığ bi milletiS. biz tüketen bi ülkēyiz. dürüs dē il. türk milleti asildir. atatürküğ sözünü söylüyom. türk milleti çalışğandır. boğ çalışğandır. türk milleti hāzır yiyen bi insandır. iserseniz bunu silmeyiğ. ben eğer ben bi şey söylēyim. ēēger ēēger bağ. türkiye cumhūriyetiniğ en yüksek erkānınığ ġarşısına çığıp, yāni 45 atıyorum ben bu ülkemizi niçin bu hāle getirdiğiz diye küfretmek geliyō içimden. en yüksek erkānına niye? biz bōle olcağ bi ülkeniğ

torunları dīlil biz. biz niçin bôle yönetiliyoruz? benim annamadığım şey ē bi şeyannaTcam. bilmiyorum sizin işinize yarar mı? ben hasdayın. ācilolarağ varyom. bağı bi soru para var mı? efendim yok işde bu ācil geldi. yav yatağ yok. yatağ ossa ben bunu alcam içeri. ben diyorum **50** ki hasdāne hiçbir zaman devletin hasdānesi dīildir. dohdorların hasdānesidir. dōru mu? dohdorların hasdānesidir. zengin olan kişinin kölelik devri kâhmişdır diyen yalan söyler. çünkü tüm ğaribannar zenginin kölesidir. atıyorum. burda işçi olana bi vatandaş işçi çalışıyo. altı yüz millon māaş alıyo. buña altı yüz millon, yedi yüz millon belki bu adama yētmiyo. ama pekī köprü altında yatana netcez? atıyorum ben çalışan katma deēr **55** vergisi alıyon. fiş kesTiriyon. pekī işTe olmıyan insan niçin fiş almiyo? pekī o vatandaş dīil mi, o parayı ödemiyo mu? pekī o da parasını ödese de oda parasını ödese fişini alsa ölmuyo mu? ülkemize yardım olmuyo mu o zaman? ben de diyorum ki baña adam gelince. fiş isdemiye vardı. ğardışim fiş isdersen şu para, fiş isdemessen ben para işde şu paraya veririm saña. yoğabi ben fiş isTemem. çünkü fiş baña geçmiyi. pekī bu ülke nāsıl **60** durcağ bôle ayağda. yani sizler de hani inandıñız şeyi geçiñ burıya inanmadıñızı siliñ. ama ben kesinnikle gerçekleri söylüyom. bu ülkeniñ vatandaşısın. dāğ başında yaşıyan bi insanım. bu ülkemizi bi çobana verseler dā güzel idare eder. çünkü içi dışı birdir. fesatlı yoğdur. alacāı satacāı yoğdur. televīziyonda bi ğadın şunu çok eyi diñledim. çok güzel söyledi. sayın Pdullah gül bey. nasıl oluyō da ta cumhuruñ başı ğoltuā sahiP çıkıyo? **65** ey vatandaş yiTikleri kadillonuñ hesābını vermiş mi. katillonaruñ hesābını veriPağlanıP da mı gelmiş oraya diyo. biz de yāv şu dürüs ğadınñ söyledi i söze bağ yāv. böyle şey olur mu, gül gibi insan mı var? yāv gerçek söylüyo ğadın ama işimize gelmedi imiz için kimse onu kabul etmiyo. ben ānnatıyım ğoçlar. varısa sizin konularınızdan bu şekil şeyler. ē yani ben Allahdan sonra herhangi bi isanölundan **70** hiçbir kimseden kōrğum yoğ. ben işde susuzlūum döneminde bin doğuz, yüz bin doğuz yüz doğsan sekiz yılında, seksen doğuz yılında pārdon. seksen doğuz yılında ertürk yöndem bizim köyde yüzde kırğ bu sahatlık vardır. adam bēn su için getiriyom, o da diyo ki bū işde barmaklarınız niye bôle? ben de dedim ki efendi su almağ için yani elimden ne gelirse bu yüce allāhın vergisi. ben dedim ki şöle. efendi biz susuz, canābet duruyoruz **75** da ondan oluyo. müslüman

memlekedij cenābet köyü olmaz. efendim türkiyede bizim yüzde otuz civārında yabancı işçi var. burda, türkiyede. başka yerlerden, başka devletlerden. yüzde otuz işçi vardır türkiyede. bu yüzde otuz işçi uçağdan iner inmez iş sālaniyo. kesinnikle buğa iş sālaniyo. türkiye cumūriyeTiniñ evlādı gıvraniyo. bi şey annatıyım. biñ sekizüz nüFusu var bu köyün. biñ sekizüz nüFusuñ içinde **80** bir tek imam var, bir tek ğaymağam var. bunun dışında altı tane de emekli var. bunun dışında hiçbir yan meslēmisi, hiçbir mēmurumuS, hiçbir fabrihada bi işcimiS hërhangi bi şey yoğ. bulğarisTandan göçeden kişiler, efendimē rusyadan göçeden insannar ev yapılıyo. elli sene ödemeli. veyāüt da ödiyemem dedinde hiçbir gurusalınmıyo. peki sen içerde evlādına sen nāpiyosuñ? sen nēyinen geçiniyosuñ? sen nē yiyi içiyosuñ? **85** sen şuriya gel de bi dilim ekmeK ğazan dēyen bi tek lider, bi tek insanımız yoğtur. ben şöle annatıyom. yeminim inkar olsun allah gücü, hazreti muhammed desteğiyen biz burdayız. ha doğu da insanlar dōrudur. türkiyede anarşit diye bi şey de yoğtur. ben annatıyım. onu da annatıyım sana. doğuda insannarı asğeri zit görmesi, asğeri düşman görmesi bu nerden ğaynağlanır bilir misiñiz? bu şundan ğaynağlanır: idāreniñ **90** kötü yönetiminden ğaynağlanır. oturuyo orāya ben bi şey annatıyım. çoğönemlisini annatcam. yurtdan gelen ürtbeli çavuş, üs çavuş, başçavuş, yurtdan gelmedir bunnar. bunnarıñ bunnarıñ bağ isderseniz siliñ, isdersenaynen bōle yazıñ. benim ismim osman taşpınar. aynen bōle geçicek. yurtdan gelir, anası yoğ belli di il. būbası da belli di il. yurtdan yetişir. bi ğarağol kıomtanı olur. falanı getirin dērler dōru. falanı arabamla **95** getirin. o adam gelir. o adamı bulamazsa ğarısını götürülē, atarlar nezārete. o adamı bulurlarsa eşşēk döver gibi ğarısınıñ öñünde döverler. annattım bunnarı bağ. bunnar ciddi söylüyom. hā adam nāpiyo, adam nāpiyo? adam şunu yapıyo. ondan sōra ömür boyu o asğere lbisesi kimiñ sırtında varısa, o adamıñ kendisi di ilse çocūu, çocūu di ilse efendim atıyorum. sülālesinden sülālesine ğan dāvası gibi bu dāva devam ediyō. **100** çünkü isan māmelesi yapılmıyo insannara. insan gibi aynen bizim çekti miz çileniñ ayınısını da doğuda çekiyolar. şöle çekiyolar: atıyorum şimdi belki yapılıyo. hiçbir zaman adamlar kıazanç yolu yoğ. ya suriyeden getircek bi dilim ekmek kıazanacağ kıaçığ yoldan. veyāüt da yolu yoğ bi ğatırla. veyāüt da evinde çocuhları aç her türlü pisl i

yapmaya çalışıyo. İsan mamelesi görmedi için ismi terör geçiyo o insannarıñ. **105**
 o insannar Anadolu insanı ğadar merttir onnar. onnarıñ verdi sözü üstünde duran
 bi insanım. onnar benim sôledi im şudur: kesinnikle öz evla T övey evla T
 mamelesi görülüyo türkiyede. kendi başıma geçen bi olayı annatıyım. tırahtörlü
 kepçem var. bi dilim ekme için çalışıyo S. dört tane jandarma bi tane komutan
 geldi. seni komutanım çağırıyo. vardım komutanım beni emretmiş buyur. şurda
 dedi seksen ton kömür **110** var. bunu dedi şurdan alcan beş yüz kilometre şu
 yanna daşıyıcın dedi başa. efend'im benim onüş nüfusum var. onüş
 nüfusum ekmeni ğarşılıyo bu maşine. kesinnikle bu tırahtör kePçe. bunu
 daşıma için üş gün üraşır. büyük bi kePçe olsa belki bi günde çekerim. ben
 çekemem bunu. veyâ üt da ille sen çekcem dersen mazotunu ğuy çekim dedim.
 eşşöle eşşê bağ len dedi. sen kimsin de çekemem diyon lán bi **115** komutana
 dedi. nasıl çekemem dersin lan sen? senâdi şerefsiz adam dedi. nası çekemen lan
 sen? lan sâ burda adım attırmam lan bi yere çıkarmam seni lan. komutan dedim, ben
 seniñ babanı yaşındayım. başa komutan e işTe lan lun deyiP durma başa. benim
 maşinenin yarısını sen almadın. ben sâña annatıyorum. onüş nüfusa bağıyo bu
 kebçe. onüş nüfusu besliyo. kesinnikle mazotunu ğuy madin sürece âtcağ benim
 hâlim yoğ, param yoğ. **120** lan kağarsam seni ğırbacınan derindiririm vala.
 atıcağsın lán bunu. atmıyorum. beña nâparsan yap atmıyorum. benim maşinemini her
 şeyi tamam. ben yasa tışı bi şey yapmıyorum ki dedim. kesinnikle her tarafa bayatın
 her tarafına candarma donatılıyo. ben nerden gelirim bāladılar maşinemi. başKa bi
 araçla sürüttüler götürdüler ğarağola. efend'im ğaymağama vardım efend'im işde
 durum bōle. yā benim işde maşinemi **125** bāladılar yā. ğardışım biz ne ğarışırız
 ğarağolu işine yā dedi. kesinnikle ordan ordan konuşTum. yav işde mal
 müdürlü üne müdür bey ben buraya vergi ödüyom yā. benim maşinemi bā aladılar.
 ya bu nidenle bā alanıyo benim maşinem, benim maşinemini suçu ne? hayır dedi.
 ben ğarışamam ğarağolu işine. ne ğadar yol bulduysam kesinnikle hiçbir çaresini
 bulamadım, hiçbir çaresini bulamadım. maşinemi ğurtaramadım. şōle **130**
 dedim: denize tüşen denize tüşen bi parça da olsa bi yılan bulacağ ki çıkması için.
 ben nâ apTım? gerçē de söylüyom hamı yalan filan di il, gerçē söylüyom. üş tane
 dilekçe yazdırdım. birisini anğara genel komutanlı a, birisini cumurbaşğanına,

birisini içişleri baħanına bu şekil dilekÇe yazdım. beni define ğazmaKıçin zorluyolarıefendim siz bunnara maıaş ödemiyō musunuz? şanlı elbiseniğaltında kötü işler yapıyo bunnar. **135** benim maħınemle define ğazdırmaKıisTiyorlar baħa. ben de yasa tışı iş yapmadımıçin kePçem kırh beş gündür bālı durıyo orda. genel ğomutanlıħtanıācilolarak maħıneniğ ğoyverilmesi tezmināt dāvāsı için ğarşı taraFıı tezminat dāvāsı açması gerekiyo. bēn şōle yapTım. ben tezminatıalsam kimiğ parasını alacam. devletiğ haħsız parasını ben nasılıalacam. ben devletiğ parasını istemiyorum dedim. yörük beyi diye afyondan **140** bi arğadaşımız geldi. bana ricā etdi. bu maħıneyi burdan ğaldır. maħıneyi ğaldırdımıamma kendimē yiceKıekmek bulamıcaħ hāle geldim. benıannatıyorum. türkiye cumhūriyeti hiçbir zaman kānunlara baħarakıinsan yönetmiyo, şahsiyete baħarakıinsan yönetiyo. kānunlara baħarakı yönetse eşiTıolacaz. kānunlara baħarakı yargılama yapılmıyo. şöyle yapılmıyo. ē canım şurda bi köylü yazıKıüstü başı yırtıħ pırtıħ bi elbiseyenen gelen **145** bi adam, bi de şōle ğırvatlı bi adama baħıp da yāv şu ğırvatlı adam suçıişler mi? mutlaħa bu ādi şerefsizıadam yapmışdır bunu der. halbuysa haħlı olanıadam o perişanıadam, haħlı olan, haħsızıolanıadam ğoç gibi çıħıp gidiyo elini ğolunu sallayaraħ. ben şōle söylüyorum. kānuna,yarğıya baħarakıısan, isan haħķında karar verilmiyo türkiyede, şahsiyet haħķında karar veriliyo. devletiğ hiçbir ğastānesi, hiçbir mavi **150** ğastānesi, yeşil ğastānesi yoħtur. hēPisi doħdorlarığ malıdır. eĝer bi tekıeĝer bi tek devlet hastānesi bura derlerse içindeki doħturlar devletiğ diıil. kendi çıħarıuruna ūraşıyo. çünkü māyenanesine varıp yüz millon vermedikten sōra hiçbi ğasdāne yatā alamaz, almaz çünkü. nedenıalmaz? çünkü hastāne onnarığ diyorum ben. bununıaksinesini sōliyen varsa benıisbatıēderin. neden çünkü eliğde yeşil ğart varısa para ödemedin sen **155** orāya ğiremessiğ. ğirseğ bile ğirseğ bile perişan duruma düşersiğ. seniğ hasTalııa bir tek māyene edilmez. neğ vardı seniğ? yazar yazıyı cārt keıāt ververi eliğe gider ilacı al. çünkü o adamığ derdine kesinnikle baħmazlar. acıyorum türkiyenin hāline. türkiyenığosmanlıııı torunu osmanlı viyanalara, viyana ğapısına dayanmış bi ūlke bu hāle geldiye artıħ bizim nēyimiz ğalmış ki? nēyimiz ğalmış? ben bi şey söylēyim. ordununıçinde de bōle **160** dōru sōleyeni āatarlarıordan, milletvekiliniğıçinde dōıru sōleyenni de orda hemen yoħıederler, hemen yoħıederler. aħ partiniğ bi tāne milletvekili nelerıannattı? bunu

herkeS biliyo televizyonlarla. benim ğayita da gerek yoĝ. herkeS biliyo. ādam ben diyo dōruları sōledi,im,ıçin,ülkemiS batıyo dedi,im,ıçin diyo. bi ārazi var,altı petrolle dolu. allah razı ossun cumurbaşganına varmasam cumurbaşganından yardım,almasam **165** satdılar diyo, altı bütün petrol diyo. bunu annatan bi adam doĝtor,adam. açılā aldılar,adamı. balıkesirdeki adam. açılā aldılar,adamı. benim bi köyüm var pilajda satdılar diyo. kim,aldı biliyon mu: unaĝıtan. unaĝıtanın,öluna aldı. çünkü orası gelecek vād,ediyo. gelecek vād,etmelerine gerek yoĝ. onnarın,eli paraynan dolu zaten. istedikleri şeyi alırlar. gelecek vād,etmeye gerek yoĝ. üstü kapalı bi ödenek var başbakanın **170** neriye ne verdi,i belli de,il. efendim ē mālīye baĝanı dedi,in şey zaten türkiyenin tüm ne ğadar parası varısa zaten,anatTarı elinde. bunun zāten,arāzi almasına da gerek yoĝ. belki adamlar burda başımıza bi iş gelirse biz bu ğadar para yidik. bizim belki bi ğuyrūmuzdan tutan,olursa bizim ğaçacaĝ yerimiz nere olur? aman biz bi ameriĝadan yer,alam. paramızın fazlasını orıya tıransfer,edelim. çünkü amariĝa el ğoyamaz. başĝa **175** yerler,ossa amariĝa hemen,el ğor. ama orāya el ğoyamazlar. biz bōle yapalım deyip Kaçmanın, yatırım yapmanın yollarını arıyolar.

ADI SOYADI	DUDU İYİGÜN
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	DERBENT KÖYÜ

Metin numarası : I. 4

BAŞ BAĞLAMA NASIL YAPILIYOR ANLATIR MISINIZ?

şindi yāvırım dūüne başlarık. şu gün dūünümüzü ederik. şu gün ederik dūünümüzü. ertesı ğün gelni gün yāvırım gelni ğız. çırılar başa. ben fesini geydiririm. fesini geydirim başına. ondan sōna tabānı ğorum yāvırım. sen benim resimmi alma çocūum be. tabānı ğorum yāvırım. fesini ğorum yāvırım fesinden sōna tabānı ğorum. tabāndan sōna alını atarım. alından sōna duānı dolarım yāvırım. duāndan sōna asKılarını bālarım 5 yāvırım. asKısından sona yāvırım altını Taçarım, aynasını soğarım yāvırım. aynasını soğarım. ondan sōra da ē sallarımaşşāya ğolundan dutar yörürüm yāvırım. bu bu ğadar. bu baş bālama oluyo.

NEDEN YAPILIYOR BAŞ BAĞLAMA?

bu eğeri cığa olurdu cığa. dudu ğuşları olurmuş dudu ğuşları olurmuş. tudu ğuşunun tūyü. taşoğarınığebesiniğē gelinliğiniğ şeyi duvā yāvırım duvā yāvırım, he dōvağ 10 dōvağ. dūünlerde yapılır yāvırım. dūünlerde yapılır. böylelikÇe bālarığ başını alır yörürük gelini. ve de yemek de yāvırım bōnışde ğayrı başlanacak bōn. bōn başlarığ yemēmize. heğ şeylerimizi yaparık millet birikir yir yemeklerimizi birikir yir. ē çorbasını yaparık, bamyasını yaparık, dolmasını yaparık, pilavını yaparık. geldi mi milletlerimiS ğadınca yer. milletimiz masanığüsdüne ğor yer. ben yapardım yāvırımleveli. 15 benüş senedir yapmıyom yāvırım. ē hinci şōle

çıkTı. servis çıkTı, servis dediim masasıynān, ayğazıynān, sandalesiynēn adam küldür küme toplu para alıyo. benimamma bir canım gidiyodu eveli yavrım. bir canım gidiyodu. böylelikÇe yaptık yavrım. bamyaya vardı, yayla çorbası vardı, yoğurtlu çorba. pilaF vardı. et de vardı. etin kızartması yoğudu, et Pişiridik. özel gördükamma hanı özel yemönu pilavüsdüne filan **20** gömazdık böyle dolduru gördük pilavı. dolduru gördük yavrım. ē hindi pilavüsdü çıkıdı yavrım. hē hôle göça meydanıliyennerile bişiridim yavrım. gelene koyardım yavrım. döum yaPdırdım yavrım geçennere döum yaPdırdım, güzelim. döum yaPdırdım. allah yolunu verenden sona ben de meydana getiridim, herşeyini hazırladım. ēy başğa ne dēyim ben size? fazla da yalan söylemeyim. ocağ yemē olurdu benimki, ocağ **25** yemē olurdu. kıtümüz olurdu, meşemiz olurdu. onu çatardık, üstlerine tavarlarımızı gördük. dışına böyle ilaşe çalardık, bulaşık ilacı çalardık. is dutmāzdı, is dutmāzdı. hanı parlağ durudu ö öylecene, öylecene parlağ durudu. odunna sāca atardık yavrım sāca atardık bôle gazan sāca atardık yavrım. bôle bi şeyler yapardık yavrım. var burda. dēmirüçayaklı, he üçayaklı guzum. sāca derik, sāca bizona, sāca derik güzelim. **30** sāca derik guzum he. sāca derik bizona. sācanıüsdüne göruk tavarlarımızı. bôle pacalarda yapardık pacalarda yapardık. eveli pece derdik şimdi paca diyok ğayrı. daha iliyēnimiz böyle meydan ilienlerimiS sığmadı mı meydana göyveridik yavrım pilav yapıcız diye. bôle yapardım benim günüm bōyleydi. amma benüş senedir gitmiyom. hindi servis dediim şöyle her şeyiyen, malzemesiynen geliyo adam. ben de yaşlandım **35** birez, çok yaşlandım. benim benim yaşım çok cahilim kine benim yaşım çok. benim yaşım dē bēnatmış beşaylıını alalı beş sene olTu. beş sene olTu. işde ilerle ğayrı. yetmiş yetmiş.

KIZ İSTEME NASIL YAPILIR?

Kızisteme mi guzum. hindi bizim ğızisdeme hindi filanı ğızına varıP gelecēk derik, derik ğönümüzden. iki kadın varır biz seni ğızınızi isTiyok der. o derkine ē daha **40** ne biliyimadam yōğ bōn, kimse yōğ biz nāpalım gidelim, nāpalım gidelim. ben filan gün varyom derim, filan gün varyom derim. benoriya gelirim. o

ğunde aynı varırım. o da vārır, tanışır. olcāsa olcağ der, ol mucāsa ol mucağ der. o da olcāsa biz dutarığ, biz dutarığ yemēmizi, şeyimizi, her şeyimizi alır gèderik yavrım. orda başını bālar gelirik ğunümüzü keserik, nişanımızı dağarığ, dūünümüzü ederik. hayırlı ol'suñ, uğurlu ol'suñ derik **45** ğuzum ğor gelirik. datlı ölüm işde bôle yaparığ.

AİLENİZ HAKKINA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

amca gelmez yolda, amca gelmez yolda. amca dē öleli on bir sene oldu. ben şu kadını bağıyom. yüz yaşında yüziki yaşında şu kadın. o benim annecim, annem ben yüziki yaşında ben anneme bağıyom işde aha yalan filen dē il. benim üç ğuzum mar üç ğuzum mar. ikisi ğadirölü imamda, emirdāğında. ordan birisi de avrúpada. belçikada **50** belçikadan da daha ötede diyolar ne diyolar. orda orda orda. benim dāmadım gitdiyidi. arkasından da ğızım gitti. bôlelikçe benim iki ğızım mar ölumuS fila'n yok yavrım, ölumuS fila'n yok yavrım. bu yüziki yaşında benim anam, dördölu, var dört de ğızı varıdı. ölunuñ iki dānesi öldü, ğızınıñ bi tānesi de öldü, bu da bana kıldı. he bi tek dē ilim de. bi bacım mar uzağda, bi bacım mar avrúpada ē bu da beñä ğalını ben **55** buña ilgileniyom. bu ğapiya düşdüm düşeli ilgileniyom. allaham hē baña nāsib imiş ben bağıyon. baña nāsib imiş. he bana nāsib imiş. bi ayranımı için datlı olanlar.

BİR GÜNÜNÜZÜ NASIL GEÇİRİYORSUNUZ?

sabah kaçırım, pēnircimi yaparım, kahváltımı hazırlarım. bunu doyundururum. kendim yimeden bunu bi doyundururum. ondan sona da kendim yerim yavrım. ēvela bunu doyundurum, bunuñ rātını tēmin ederim, ondan sona da kendim yerim yavrım. ēvela **60** bunu yerine yatırırım yavrım, ondan sona da kendim yatarım yavrım. evela buña yat Kızım kayri diye diye ğada bunuñ başında dönerim yavrım, dönerim yavrım. sabahdan da kaçTım işim varısa işimi dutarım, gücüm varısa gücümü

dutarım. sabah ahváltımı yaparım. tavūmu, köpēmi yemlerim uzularım.iŝde bu ada bi iŝ yaparın. yō yō satın_aların, satın_aların uzum satın_aların. pēniri, yōurdu biz hindī bu ocada **65** sūdū biŝiririk, sō_uduruk. davŝan anı oldu muyudum maya atarık_ona. o yourT_olur yavrım. yourtdan sona o iki un dūner yavrım. iki dūnenden sona kesiyē uyarım. ūsdūne taŝlar orum yavrım. o taŝnan bōle ederik_onu. bōle yūsekÇe ederik_on_om beŝ kilo ederik. ondan sōna su dōkerik duzlarık, bi tecene oyarı yavrım. tuSsuz tecene. ōyun derisine uyarı. oyun derisine uyarı. tece derik_ona. deri diyemek tecen derisi. hē **70** ona uyarı yavrım_orde o erer yavrım, orde o erer. erenden sōna pasarı ŝeyine. hatta yiyēcik var bilene, benim burda var bilene. satın_aldım ızımı birine. oydum burda. ordan yavrım basarı_onu da biz bi ŝeye pilāstiĝe uyarı ıŝın. eyī de bi ıllı deriye basarı yavrım. yōrūk hesābı. tatlı mis gibi yerik yavrım. o zelletli eder, o zelletli eder. suyu varsa dıŝına verir. ōdanı oūtmāz, mılçitmez. ehēcik ben yapTım. gene de **75** size verecem yi. hindi ŝurda yi. mılçıtmaz, oūtmaz, mılçıtmaz, suyu varsa dıŝarıya atar. būlĝar bulĝar olur. ha datlı ōlanlarım bē_enmesseniz yemē_ı_eycecek. hindi de ben yapıyom.iŝde eskilerden de ben āldım sayılır. ŝu arımı ızıyım ben. hē ben yaparım. otu yavrım ŝōle dāĝlar başına otTu yavrım, dāĝlar başına, ot başına malıdı yavrım. ama hindi yo mallar ekildi. oturıya ekildi dāha dōrusu. oturıya ekdiler oturıda **80** baıyolar millet malına. oyunculū_ı bozdular sıĝıra, sıĝırcılı_ı bozuyor oyuna. bi geim dūnyası yavrım. benim kendimi ŝorda on_om beŝ dōnūm tarlam mar. om beŝ dōnūm dē_ıl de om beŝ dōnūm dē_ıl de on dōnūm ada var. onu da yavrım ayrı kirasıynan_ıele veriyom, kirasıynan_ıo bana para veriyo, yūz lira, ellere neyse herneyse. ē ben de onu geimimi sālıyom.iŝde atmıŝ_aylı_ı alıyom_onnan sālıyom uzum ben kendimi. hē **85** hē iŝde eli ulānda ulā elinde kendi kendimi būkūyo bi tarafını būkūyo, aıyo bi taraFını. bōylelikÇe duruyom, kimseye muhtac dē_ılim uzum. alla ne verdiyse diyom bir dilim_ekme_ē yarısını yeyiP yarısını oyom. bōle abul_ıetdim. ocuklar filan_ıevde nāĝadar geliyo urban_ıoldu_ıum, nā adar herkes ŝindi ōle oldu. āvrpadan gelib de baa nāĝadar gelecek, nāĝadar gelecek? kendi turis getdi zāten. emirdāĝındālar.iŝde **90** yolarlar uzum, yolarlar. ana nā hāldası ne ameldesı dirler yolarlar.

HANGİ YEMEKLERİ YAPARSINIZ?

yavırım hamırı yōğurruḡ, hamırı yoğurruḡ. yımirtayı ġırarıḡıçine. sūt dōkersek dōkerik, dōkmessek bulamıyan dōkmez yavırım. hamır keserik nişasta edirikoḡa, hamır keserik. hamırdan sona yūurruḡ hamırımızı. mantı ederik yavırım, mantı. bōle ḡulaḡlı ḡulaḡlı mantı ederik yavırım. ē mayalarıḡ yavırım. çöreKederik yavırım. hē bōle bi de hindi **95** yōurtlu çorba çalarıḡ yavırım. yımırta ġırarıḡ, yōurt ġuyarıḡ içine, un çalarıḡıçine ôle bi zelletli olur yavırım. ġüzelolur yavırım. onnarla ūraşırıḡ yavırım. onnarı yirik yavırım. ve de nāsibolan ġoḡşularımız da yir. hē dolma doldurūruḡıçine ḡıyma atarıḡ şunu atarıḡ, bunu atarıḡ. yapraḡ dolması yaparıḡ, kelem dolması yaparıḡ. kelem, ilāna ilāna hē. bilmez misiḡiz siz ġōzelim. yemesini bilirsiniḡanneleriḡiz yapmaz mı siziḡ? hē valla biz **100** dūyü ıslarıḡ dūyyü hē. sedikolur sedik sedik. bulğuruḡ dā bi incesi olur. o dadı olmaz. bulğuruḡincesi dūyü dūyü dūyü. ondanatarıḡ, yımırta ġırarıḡ, maydanoSatarıḡ, ġıyma atarıḡ, soġanı irenderelekerikonu atarıḡ. biberini atarıḡ, salçasını atarıḡ. ġüzelce yōurruḡ ġüzelce köfte gibi ederik dışına yaprānı dolarıḡ yerik yāvırım.

ADI SOYADI	FATMA IŞIK
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR
DERLEME YERİ	KUZÖREN KÖYÜ

Metin numarası : 1. 5

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

fatma ışık. ben dōma bōyüme buralıyız. ikimiz de eşimnen dōğma bōyüme buralı. ve eskişere gideli otuzüş sene oldu. yetmiş dört de mi, yetmiş dörtde. dönmedik çoluğ çocukorda, torun tosunorda. bizışTe geliyoz burda. biray ıalıyoz, iki ay ıalıyozeşim geliyo falan. ben de geliyom tabi. çoluğ çocukorda geliyolar gidiyolar. tē ramazan başında gidicēzAllah kısmetederse. evet orucu orda tutarız. memleketimiz burası 5 da ondan. evet, ē misāfiri çok severiS biS. evet, misavirperveroluruS. genelde tabi herkes sever bunu da. bilmiyom ben dā çok seviyom, bilmiyom heralde yetişme tarzım böyle veyā bilmiyom kendimōle. çok seviyom bōle gelēni, gidēni, konuşanı, gēnçleri allahuzunōmür vērsin. bizler de tābi gēnştikama bizim günümüz bi başkaydı. yētmış yaşımdayım. işde ôle ve bizim burda okulumuzū kıaynatam rāmetliniğ gününde 10 başladı, ôlmadı. okulā gitmeyi ben de çok sevērdim. çocukқанisTēdim, šiir okumayı bilmem neyi. ve o bana eskişerde nasiboldu. eskişehir çamlıca māllesinde beldeyidi okuma yazma kıursu açıldı. benorda yetmiş kışı talebeydik biS. sācetdin sārıōlu tepebaşı belediyesi. ē benim diplomamı vērdi. yetmiş kışı talebeydik. zerā hocanıōretmeniydik. yetmiş kışiden yirmi kışı seçildik. yirmi kışiniñē içinden ve ben birinci seçildim. 15 ikiñci dönēimde. ilk dönemi ē tağdirnen, benimokuma yazma belgemi verdi belediye başđanı. tōrēnnen tōren düzenledi. çok sevēdim benıstiklal marşı falanokundū zaman, çok sevēdim. ki bunu okuduğ çok mutlu

ölüm ve beş senelik de kanserim, kanseri yendim. mide kanseri yendim. ve böyle sekiz kişiydik biz köşta. eskişehir devlet hastanesinde. eskişehir sigorta hastanesinde yatdım. tıp fakültesinde tedavi gördüm. bir 20 yıl kemoterapi aldım. atmış beş kilo filan hastaneye yatdım ve yarı kemoterapide yarım kaldı kemoterapi. yani döndünü aldım, döndünü alamadım. iki sene süre tanıdıla, pardon iki ay. iki ay sonra tekrar kemoterapi, dört kür tã aldım sekiz. öle ve böyle derken çok şükür allaha. allah sizlere de ömür versin, tabiki bize de ölümü kimse istemez.

KEMOTERAPİ NASIL OLUYOR?

kemoterapi kanser hastası. her yirmi iki günde bir ben damardan bir, ki, üç 25 kemoterapi aldım ve ilkde bütün vücütüm alerji oldu. yirmi iki gün sonra tekrar aldım. ve birinci kemoterapide, ikincide yani vefat eden oluyo. ben ömrüm varmış, doktorum da iyidi, başkanı da iyiydi. zehir, ilaç öldürüyo. saçlarım döküldü. başka etkilerim, tabiki yan etkileri oldu. iki ay kemoterapiyi durdurdular. başta tedavi soğdular arıya. zafer hocıydı benim hocam, iki tane özel hocam vardı. hocamdan da allah razı 30 ossun, yavrularımdan da, eşimden de hepsi bana çok iyi baktilar. sekiz ay çok iyi bakdılar. ve hala bakmağdalar, ben de şimdi çok şükür, çok iyiyim çok. işde buralara geldim. bu kaynatamın benim, odasıydı. çalışıyodu biliyomusun burası odaydı. en son biz esgışere gittiğimiz zaman otuz üç sene sonra işde burası bana tekrar nasib oldu. ışıklandırdım burasını, çok mutluyum. şurıyı bir iki bi şey ekdim ordan gelme. 35 bunlarla da mutlu oluyom konuşuyom. sabah namazına kaçtığım zaman kapıyı açtığım zaman orda bir iki çiçek gördüm zaman tekrardan yani yeniden dünyaya gelmişim gibi kendimi hiç kocamış hissetmiyom. yanlış anlama olmasın da hakikat çok mutlu oluyom. bir evet ölümün eşliğinden döndük. ki otuz kilo kaldım en son atmış beş kilodan. yirmi beş gün benim boşazımdan hiç gıda geçmedi. serumla beslendim. ki herkes 40 kimse beni iyi olur demedi. selâ okunsa mâalemizde fatma teyze öldü, fatma abla öldü. bunlar falan, herkes. duş torunum var, dört kız evladım allah ne bilim iki tãe dâmadım ve çevire geniş yani. hãla Ta kendimi bilmiyom. hiç göcamış

hisse hele bi sizleri görünce böyle müsâfir geldikçe. ne bilim çok mutlu oluyom, dâ genceliyom. onnara bôle ne biliyim bir çay, ikram, etsem, bir kâhve pişirsem, o kadar, iyi oluyom ki. ne bilim **45** dâ ömrüm, artıyo ve genceliyom. ne dersiniz, isderseniz bi çay yapayım. arabanız, altınızda. içeriz heP barabar ben dâ çok mutlu olurum. ē işde bu kadar yani. ki şeye gittik. nereydi kâzım be unutuyom ben bu ilâşlar etKiledi. çanağkale kırtuluşuna. bu sene ē tören düzenlediler, esKişehîrden. gittik. gittikten sōna ne bilim ben bu gitmedi biz kızımnan gitTik. arkadaşlarınan gitTik. ordan beni yazdıkları hâlde dedi ki kızım benim **50** annem hâsTa. ben, annemi yalnız gönderemem uzak yol. bēn de giderim. tabî dediler sen de gel. e kızımnan berâber gitTik be kâr kızım var, eskişerde bizle kalıyo. gitdikden sōna bilmiyom tabiki. ben denizin yanda şehitlânin, orda dâ açılmadı. ē cumûrbaşğanı gelicek, gonusçak, alikoptērnen, işde alikoptēr geldi. bu dedi ki bana: sen de gēl dedim başbakan gēldi tâyiP, erdoğan. bu dedi ki bana benim, için de şehitlere du, a et. olur dedim **55** aldım kabul, etTim eşim. ē misâfir vâ ayıP, olmasın sōlemesi. bi abdeS, alayım dedim. ben dedim, em sözümü yerine getirëyim. bi abdeZ, aldım bi du, a etdim şe, ütlere. ne bilim bilmiyom. eşim, için de ayrıca bi du, a etdim. çok tabîki çok. asKerler her şey her şey güzel, her şey çok güzel kokuuyo, her şey çok güzel kokuuyo. ve şehitlerin, orda şôle biz, aşşâda kâldık. ordan tekrar dōndüm gelirken pi tâne genç kızımız bi de **60** ben, ilēledim arkadaşlar, arkadadan gēliyo. teyze dedilē sana bi dağkka, bi sâniyeni alıcaz. tabi yâvrum dedim, ama ne diyebilirimkine. pi şē sōlëyebilomusun dedilef. ne sōliyim ki dedim. sen buraya niye geldin dediler? şehitlerimizi ziyâret, etmiye gēldim. ve çok mutluyum gēldi, im, için dedim. aynı şeyi önnara da sōledim. daħa èvelden dedim, yani gelmeK, istēdim. hâsTaydım gelemedim. şimdi bu güne nâsiPmiş gēldim dedim. e **65** dediler oğuma yazman var mı? nērden mezunsun, nerelisiñ? esKişe, irliyim, oğuma yazmam yokTu ve oldu dedim yâni. en son dedim kanserden sōna bi de oğuma yazma kırsuna gitdim ben. çok mutluyum dedim, aynen ve de çok mutluyum. bi şeyler örenebildin mi dediler, evet, òrendim dedim. ne òrendin? òrendin mi hiç bi şey? bize mırıldâr mısın dediler? mırıldanırım dedim ama, bilmiyödüm ben bōyle me, er, onnâr **70** beni kâmeriya alıyomuş biliyo musun? bilmiyödüm kız dedi ki: teyze dedi arkasında şôle bi kırunıñ, òluna

aldırımışomuzunda bi kıamára vārTı bilyo musuñ? beno ārada kıalabalıkda falan farkıetmemişim. bilmiyodum yani. e sôlerim dedim ne sôylersin dediler? istiklâl mārşını sôylüyorum da şu şekilde dedim. hocam bize ôle sôyletdi. şiir halinde. nāsı, ē sôyle dediler, sôyledim. bu kıadar herhalde ve atatürkü sôyledim. 75

atatürk yurdumuzu kıurtārdın

cumhūriyeti kıurdun

kıalbimizde hēr zaman

yaşayacaktıradın

ēy kıahramanatatürk 80

böyükinsanatatürk

senin yüce ādını

unudamaz hiçbir türk.

İSTİKLAL MARŞINI BİLİYOR MUSUNUZ?

kıor kıma sönmez bu şafaqlarda yüzenālsanca kı

yurdumunüstünde tüten en sonocak 85

o benim milletimin yıldızıdır parlayacak

o benimdir o benim milletimindirancaK

kıatmā kıurbānolayım kıehrene ēy nazlı hilāl

kahramanırkıma bir gül, ne bu şiddet bu celāl

sanā olmāz dökülen kanlarımız sonra helāl 90

hak kıdır hak kıa tapan milletiministiklal

bôle sôledim ve çok mutlu öldüm. çok mutluyum. ne dērsiñiz bi şeylerıkrām edēyim.

BAŞKA BİLDİĞİNİZ ŞİİR VEYA MANİ VAR MI?

vallā vardı da. yörüye āit māniler neler olabilir? emirdā türküsü olabilir. sen sôyle aqasyalar altında. açār sen derdin sen askēerden gelince. anlārsın ya, bana sôylüyodun. emirdāğları köyü ne biliyim. emirdāğ türküsü falan mı? farKetmez emirdāğlıyım. **95**

BİLDİĞİNİZ MANİ VAR MI?

mānici başı mısıñ?

cevāir taşı mısıñ?

bir māni atsam göndersem

sevgilim cebinde taşır mısın?

būnnarı biz biribirimize şindi aqlıma gelmiyo. vārdı çok vār. qaradır qaşların **100** benzer kömüre. yardım etseler birileri. sana, çok biliyödum da, bilmiyom bi de hēyecanlandım herhālde. sana ulaşamassam zarar olur ömrüme. fasille qayniyör toprak tenceresinde. gel yarım konuşalım soqaq pençeresinde. ne bilim, eşde, ördan burdan. bôle aqlıma gelen qarışTıryom. tam başından başlayıP da sonuna kadar aqlım, fikrim qāldı. bu āqasyalar āltında dērken gençken biraS mırıldanırdı. bu da bilirdi biliyo musuñ? **105**

HANGİ YEMEKLERİ YAPARSINIZ?

yāni bilmiyom. keşke vaqtım olsaydı da size yapsāydım. yani bildimiS māhacırlar. sārımız olur yapraq sārmanıS. bulğur pilavı, yapraq, bāğ yaprāndan yaparıS. labada deriS, ot, doğa ondan yaparıS. labada deriS, biz ebelik derler emirdāında. ot

doğal. otdan yaparıs. içine göle qoruz, işde ne biliım, kelem dolması yaparıs. onuñ kıyma qorsun vârsa ne bulunursa onu qorsun. kelem, lâana, lâana dolması yaparıs.

110 dolmamıs şunnar olur: lâana dolması, qabaq dolması, patlıcan dolması, ne bilim dolmaları hep sayarsaq, bübër dolması tabiki dolmalar bunnar olur. pırasa dolması pırasaların qalınlarından kesip kesip bôle acıq suya saldın zaman içleri çıkar biliyomusun. o da bi dëşik olur. onu da içine qoyarsın. gene kıymalı dolma. e pırasa şindi bôle aÇıq qalın olüyosa qalın olan yerlerini bu şekilde dolma şeklinde bôle **115** parmaq gibi kesersin. onu sıcak suya salınca o zâten çıkıyo bôle içi. işleri çıkınca onnarı böyle kimi ince, kimi qalın qalın tarafı dışından içine qadar olâsiye büyüklü küçüklü olur. qarışık onu yaparsın. o bi dëğişik olur. sôna quru fasulya, onuñ yanına bi şehriyeli pirinç pilâvı, mercimekli bulğur pilâvı bunnarı yaparıs. kırmalar böreklerden kıırma yaparıs. açarız yufqayı, içne peynir irendeleyip qoruz. onu büzerıs, fırına at kıyım üsdüne **120** qaymak dökerıs, fırına sürerıs. qaymaq dökerıs. kendimiz yapıyo. çig sütleri böyle süzdümüz zaman çig qaymaq alırıs. o zaman dâ güzel olur. qaynatmadan çig qaymaq fırında pişti i zaman dâ lezzetli olur. ayrı bi qaymaq yaparlar ama yöremizde ama onu biz yapmıyoz genelde onu sütü pişiryola göyüyolar aqşamdan. pişmiş qaymaq oluyo. bizim en güzel qaymaqlı bôrēmiş kıırmamızdır. mēşurdur, bunu isder bizim çevremiz **125** düünlerde. böyle misâfir aldımız zaman. su bôrēgi yaparıs. quru yufqayı ısladır dizer onun arasına. ızmanamız vardır mayalı hamırdan. ayrıca sodalı yımırta kıırsın, hiç maya qatmadan. ızmana onu pesimet dërler. o da qaymaqnan o da fırında pişër. bôle bi yemeklerimiz vârdır. ama habërli geleydiniz ben size gene bi şiler yapardım. o zaman hem yërdiniz, bi baqârdınız. düünlerde hayvan kesilir genelde işde gene pilav **130** yapılır üstüne qavurması yapılır, yâhnisi yapılır. bunnar âdetlerimiş bunnar, bu qadar. qına gecelerimiş tabiki qına gecelerimiş. düüne dâvet ederler. keşki bën de sizi dâvet etsem o zaman şoray gibi düünlerimizde. üç tane gız evlendirdim, iki olan evlendirdim, bir torun evlendirdim, bi torunum asgerden geldi, bi torunum ünüversite okuyo. kıızım e birisi emekli oldu, biri dâ az qaldı. biri qöför. işde böyle. esgişehirde bilmiyom. **135** keşke oralara da gëlseniz de adres versem evime orda da evime gëlseniz. tabiki alın tabi alın inşallah habër verin habërli gelin.

ADI SOYADI	EYMATULLAH ÇAKALTEPE
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	KUZÖREN KÖYÜ

Metin numarası : I. 6

burda döduğ burda büyüdüğ. iki kızım ma şeırde. onnarıñ yanında ıalıyom kış günü. yaz günü geliyim birē işde. kepir yere geliyez bire yaşamā. yā işde büle.

KAÇ ÇOCUĞUNUZ VAR?

iki kız çocüm var,olan yok, olan yok. dedim ya kış günü orda duriyim. yazın burıye geliyim. esgiden burdeydık. esgiden burası yeşillikdī, çok güzeldī, yaşamlar,ıyidi esgileri bilirdi gelir gider şimdi yok yok,olum yok. şindiki yeni yetmelē seni tanımiyi yeni 5 yetmele dē öte yanna baııyi. esgiden çok güzeldi buralar yaşlıla vādı gidedi,oturuyüduğ. şindikile farıı işde dedim ben. esgilerin mā,abbeti yok. esgilerin mā,abbeti yok. yeni yetmele seni beni tanımiyi. yōđ yōđ,olum yōđ.

ESGİDEN BAYRAMLAR NASIL GEÇERDİ?

bayramlar güzel geçēdi esgiden. ē bayram,ādeti falan güzel geçedi. sanđaç ğurulādī, mişir,ekelēdī ārpa, būday. ātnan,ēşşeknen,atnan,edēdik. çok zōrdu zor. şindi ne vā **10** şindi ū motur motur getiriyeri, döküyeri, biçiyeri. ne vā şindi evel,atnan,ēşşeknen zōrluđdu zōrluđdu evel. vāy vāy yāvırım şindi ne vā? ārpa ekmē yidik. çadığ ğıydik. bōn bōn bōn deriden deriden ölüm. çadığ ğıydik, ārpa ekmē

yidik. bunnarı gôdük darı yidik. bak şindi misir_ekmē gôdük, yidik. ay şindi ne vā şindī, hepsi de vā şindi paran vāsa hepsi de vā, paran yōksa. çadıķ ē şeyden yapāla. deriden yapēyi ya şeyden. sıġır derisi **15** olur. yāni of, adını getiremedim be çocuk. cāmız derisi ossuġ. ondan yapılırdı. sārġı sāradıķ yavrım, dolak dolādıķ. o çarı giyen dolak dolāladı. dolak dolāsın doķurlā bīle doķurlā dolak. esġiden doķurlādı bilmeS şindi ne bilir. çarı_ın_üsTüne dolālādı çarı_ın, sārılır. şindi ne var_ō, biçiyeri, biçer biçiyeri. getiriP_ambara döküyeri, şindi ġolaylık. yā vāy vāy vāy. şindikiler ne gördü, pi şey gōmedi. şindi ben_annatırın. yalan geliyi yalan. **20** o rā_ı da iyi. yalan geliyi. bazı annatıyinde benim torunnara falan. inānmıyiler yalançı dēyiler. çektik çektik yāvırım, ķôdük hepsini. hepsini de gôdük çektik gôdük. ūş çocuk, biri kız, kızımın, birisi kız_ıkisi çocuk. en küç_ünün de ikisi de olan cocu_u. ve onların yanında düşüp ġākiyin nīdecen ġēziyyom, tōzuyyom. yazın burē geliyem. kışın_orda oturuyom şēhirde oturuyom. ē çokdu ġoyunumuS çōķdu ölüm. çokdu ölüm **25** çokdu ġoyunumuS çokdu. onu gôdük. yāPdık yāPdık hepsini de yāPdık, gôdük de şindi gōmedik ölüm. ama bu bu ġada.

MANİ BİLİYOR MUSUNUZ?

māni bilmiyom_ölüm. māni bilmiyom. bilmiyim yōķ yā bilmiyim. unuTdum_unuTdum çok. öldü yāvırım_öldü. ē kānserden kānserden_o da kānserden. ciġer_akciġer kansenri. çekmez_olur mū çekdi tabi çekdi. of şindi ne vā yavrım ne vā şindi vāy vāy. hēpsi de **30** çok. annadın mı? biçer biçiyiri, hāmbara dōkiyiri. misrin de gôdük, darısın da gôdük. ġara ārpa ekmē yidik. ġara ārpa vādı ġara ārpa. siz bilmes hēpsini ò ġara ārpyı. şindi ġayada çekēsiġ şēde canım de_irmende çekē yapasıġ. de_irmende çeke yapasıġ. şindikiler yōķ yok bi şey gōrmedi sen yoķluk gōrmedi şindikileri boşver. yā işTe bu ġadā yāvırım. gôdük yāvırım. turislē ġeldi. onnāri da yatırdık_evimizde. turislē ġeldi onnāri da yatırdık. **35** arabayla ġeldiler. ciplen ciplen. dede sā_ında dede sā_ında ġeldiler. benim_āvde yatdıla. bānim_āve müsāfir_öldula. o yüzden_o yüzden. vālla ne bilim nērden ġeldini bilmiyem işde. şeyden canım_adını getiremedim. ālīmānyadan_oralādan ġeldiler. ēyi de yatırdık

misāfir_ōldular. bu bu ğadā yāvırım başğa bildi_īm yok. başğa bildi_imiS yok. ēsġi_ēirde duruyom, kızların yānda duriyim. iki ğız vā başğa yok. ikisi de ğız he ikisi de ğız. biri **40** beyi çalı_ıye, biri beyi bırā_ıdı gitdi boşāndı. işki içēken_olūcā ò. çolūna çocūna ba_ımadı, ben ba_ıdım çolūna çocūna. birinin_ıyi kötū bugūne getirdim. şindi en küçük tōrunum ġērbüz, işe gidēmiş_ol çalı_ırmış. iyi kötū bu ğadā mīydana getirdik yāvırım. vallā üj birinin, iki birinin. hesap_et. üç birinin, iki birinin.

ADI SOYADI	FAHRİYE ÇELEN
YAŞI	63
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	KUZÖREN KÖYÜ

Metin numarası : I. 7

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

fāriye çelen. fāriye çelen. siz de yādım, edesiniz canım, kafam sārmiyo benim, ölüm benim. ūle işde ešgiden. ören, ören, ešgiden, işde burē gēlmişler, itiyarlarımıS. kuzören gölgiye gelmişle calıların gölgesine. ešgiden manavıza konmuşla şurāyi. manavızda bizi sivrisinekle yīyecek diye bure çıkmışla. bure geliyle. burda da çoluk çocuk perişan, işde kaldık da burda kalmışık. 5

BURAYA NASIL GELMİŞLER

bulğaristandan, bizim dedelemizin dedesi. uzak uzak bulğaristandan gelmişle burda büyümüşük biz burda büyümüşük, yetişmişik işde. dadı tuzu yok kōyümüzün. fākirlik bi yānda, fākirlik. lēşbērlük, işde işimiS. bunna çılışiyi biz yīyoS, işde şindiden sōna. māllan maşatnan, işde. keçimiz vār, koyunumuz vār. dedin gibi bi zaman sī, ır besledik, onnan bi motur, aldık, işde buña. ešgi günnēden, ölüm, işde. keçi vā koyun var. büyükbaş yok 10 küçük. bayā yüzden fazla mı fāzladır. saticāz müşderi yok, ölüm. para yāPmiyo keçi. koyun, acık bi pāça. ondan, az bi pāça. hē bi pāça koyun, işde. zōr zor kışın da güdēsin yazın da güdēsin. bēn kitmem bunnā gide. bēn de gidiyem canım bēn de şimdi bēn de dū, ün gene gūzudaydım. biraz da gūzumuS var kırk kadar. bēn de gidiyem, işde bu yaşıdan sōna. isdemiyem, ama usāndım da. gene de gidiyem, işde. 15

BİR GÜNÜNÜZ NASIL GEÇİYOR?

keçiye, çalıya götürüyorlar. yäm,saman göyun,ondan dā çok yīyi. göyun çıkmıyo kışın. bñle äva çey,olursa çıkıyo ama. ā,ıla geliyo bi dā. ēvde bakıyon,işde. ēvde işde çoluğnan çocuğnan. bñn saman dōkiyim. yāpiyiS, sā,ıyoS geç sādımızda'n kēndimize kadar, alıyoS. geçen sene bayā çokdu. bu sene ūlağ,alamadık,ölüm heP hastalandı. attılar,ūlağları. kışTan bırāğdılar. bi ōla aldım ō yok bile. ōn,iki mi, ōn,üç mü ūlağ **20** var. yūs keçiden. bilmiyem,işde ūle bi hāsTalığ mı geldi? attılā bu sene yok. atıyoS, pēynir,ālıyoS. sā,ıyoS çalıyoS,işde mayasınnan. kōyunu keçiye sārıS. bi koca kaba kōruS bñle. getiri mayasını atdımız,içine o tutar. yurt gibi ondan sō süzeriS. bi beznen süzeriS. bi dā tenēkiye dōşeriS. basmıyos. sātmadık,iç,ölüm be. kēndimize kadar,aldık. gēş de sā,ıyoS biz dē hazirānda. **25**

DEDELERİNİZ NEREDEN GELDİ?

bulğaristandan gelmişle ninnelēmiS. tā bubalāmızın bubaları. vārmış da bilmiyin. kālāsın yarısı kālmiş,orda. bilmiyim ki ölüm. suyūmuznan, yolumuz yok,ölüm lēn. valla su su su. su, yol dersēn gene ūle. ille su ölüm lēn. kuyudan çekiyeS. kuyulāda da olmadık yok. hāsTlığ,oluyi. ē şindi yok,işde suyumuS. sūydan sıkıntıyız. ē işde ölüm ālekdirimiS var. bi de yollā kötü. bāŞbakan yapıveriyi işde başbakan, ērdōğana. geçen sene otuS çıktı, **30** bu sene on,altı çıktı. bu sene millet açık çevirdi, dōndü. ne bilem ben,acāba çok kazanamadım mı dedi? ille yavrım,ille su yā. suyumuS kaldı işde başbakan. başKa kūyle burayı āldılā da. iki yüz milyār mı dōkTü devlet? başara'n köyüne şure. dōkücēn len git,öte. başara'n kūyünden,āldıydık. e onu da tam işi bitdi vēmiyvedile vēmediler.

DÜĞÜNLERİNİZ VE ADETLERİNİZ NASILDIR?

olur olur dün akşam geçen akşam yaptık bi dün. davulnan, şeynen yaptık. **35** aynı dünlere gitmedin mi sen aynı? yemekli dün yaparıs işde. e şimdi çok yapmıyiler esgiden üş gün yapaladı. ya şimdi bir akşam kına gecesi. esgi düñne çoküyidi, esgi düñne çoküyidi. şimdi yok. üle düñnün dadı yok. benim dün de işde aynı. üş gün üş gün yā üş gün. şimdi bir akşam yapıyile tabi düñne bi gün kala. ándan so misāfirle gelir. et, pilāv, çörba, fasille, hoşaf aynı yemek veriS işde. keşkekümüS yok bizim. **40** aşçılar len ölüm aynı pişiriyiler işde ya. esgiden ateşde yapadık şind'i tüp çıkTı. amma ateşin yemē başga olıy. yā bunun çayın bile dadı olmyi baqsana. esgiden şüle bi şiy yapadık biS, kıotlan dedik ona. ordā üsdüne kıorduk yemekleri ateşnen. kıotlan deriS biS. şeyden yaparıs taştan. üstüne dē gúzineyi koyveriS. onun üstüne kıoruz yemekleri. şimdi āygaznan dadı olmuyo yavırım. valla ille odun ölüm dē işik oluyo dē işiK oluyo. **45** yatıyo amca. eşde ölüm esgi görenekle yok şimdi yok. dē işik ölüm şimdi düñle dē işik. esgiden yemekliydi, kıonu kıomşu tutkun olurdu. bi şiyē kıāktı mı kıomşu şurda ol bi kıaşık su vēmicek kimse kimsiye. üle şimdi yok yok vallā üle. şimdi yok. iyi ölüm işde bñle.

TARIM ÜRÜNLERİ VE GEÇİM KAYNAKLARI NELERDİR?

hayvancılık, ilēnşberlik yapıyiler işde. işTe ārpasını, buğdayını ekiyiler. ē vākıt geldi mi biçiyir. valla ölüm olēye de olmyi şimdi şurda bi şī ek milletin çolunun, çocunun **50** görenek yok görenek. esgiden üle dñildi. önceden ekdiñin gibi kıaldırıydın. şimdi çoluğ çocuk. kıocuman adamlı bi ben yapadım ölüm ben. bēgirimiz vādı, atımız arabamıS vādı. iki onu kıoşāla sürülēdi. tāla sürülēdi, ekēledi. onu kıaldırıydık Piçēledi esgiden makıne vādı esgi makinele bñle. onnan Piçeledi ārmana dōkēle düēledi bēgirmen. tınaz yapa savuruyduk. sapı kıaçadık işde. sapın üsdüne düñ olurdu şüle tāhta. Tişleri vādı **55** onnan düēdik. o zuman yokdu bizde ālet. şimdi hepsi kııkd'ı çeşit çeşit. makıneynen piçēdik. makıne dēledi işte. tırpanda piçēledi bi de makıne kııktı sōnadan. tırpanan yolādık, esgiden. yolmaynan hārman

yapadıkışde fakirlik. ekdıkorye beş dönüm yer. tälâ yođ toğat yođ. o beş dönüm yeri de yolädık, biçedik tırpannan. şindi acık bi pāça şunna yetişir ya hē. iki, älti kız, iki çocuğ. iki olan bunun bubası äyrıldı bunun küçüğü. törün **60** çok, onälti tene mi öle bi şey. onälti ğadā vā. sekiz dedenin kēndinin. birisi istānbulda, ikisi şēirde. birī ılıcada, biri de burda. biri de Tā ēvde. eñ küçcümüzevde. fākir memleketölüm bizim burası fakir. inanki küyevleri yapmāsaydım ben burdan göçüp gid'icēdim. çifcilere ğaba yēr ğonu yođ, ğomşu yođ. bi hana küyde. e nābiyimölümışde valla konu yođ Komşu yođ. ölür de burda ölürseñ kalıysıñ konu yođ komşu yođ. **65** bānde olsun, olsun bānde olmasınonda olsun bānde olmasın. milletüle bi deışdi ki. yođ ya yoğölüm len yođ. esKiden vādı. şind'i yeni yetmelerēv yaptı kapattı. ēsgiden benim kaynatımınodası hiçisikölmazdı kaynatam. kaynatamölünce kapattık. mūsāfirodasıdır. şurdan bi fakir gelse orda yatadı. yemēni biz veririz. kaynatımın dūünde şindi o da kälmaTı. üşendiler, kapattılar, hālbüyse ne kadar günah. gelen **70** mūsāfir bereketinnen gelir di mi?. kapat kapattılarölüm. bayā kırk, otuz sene ömuşdur. yā o kadar, otuz sene filen ömuşdur dē mi? bi de buna büyüdü. yemēni veriyidik. ama bereketinnen gelirdi misāfir. ya yatadı, gidēdi saba. bilmiyimölüm ben be māni. buralāda yidikışde, odalāda. bayram sabahı yemek verilēdi. mezara āmin diyene gelene mezārdan top top kaynatam gütürüyüdü. orda yemek veriliyidi. yirler, içele dāıtlıladı. şind'i **75** yođ. yāv bi pāça ekmek, bi pāça yemek. masrafı yoktu onun. masrafı yoktu onun masrafı. eliñde ne vārsa ğucāında. tabi allah ne verise. kaynatamdı benim. bir de onunamıcası vādı. ta ondan yaşlıydı. ikisininodası çalışırdı. şurdan bi eşşekli gelirdi. satıcılā gelirdi esgiden. önla gēldi mi odāya girilēdi. leblebi bilmem çoçuklara işde yapā kırıntısına verilēdi ya. unnā da kälmadı unnā da şindi ālmanyaya mı gitti, nereyi gitti gelen yođ. **80** yođ, e büle gelēn giden bulunuyo gine. şindi evlki gibi yapmiyile şindi ölüm hērkeSiñaltında taksı vā. gelēyi gidiyi adam. tabi önceden kalırdı, yatälādı. sabā öldü mu gidēdi. şindi hemen taksisinnen gelen geri dönüyo.

YÖREYE AİT YEMEKLER NELERDİR?

p̄esmet_atarıS, kıırma_atarıS. yazarız b̄üle içine p̄ıynır_eke toplarıS. üsdüne katık sürüS, fırına süreriS. h̄e kıırma deriS biS. b̄üle yapdın mı keseriS. d̄üün şeyleri. pazı **85** yazıyóz_önce, yufka pazısı. yufkayı yazarıS şur̄eye sereriS. örda o acık yēllendi miydi ördan_alırıS, görüS b̄üle bük̄er keseriS. ondan so üsTüne de biraS katık fırına. bi de pesmet_atarıS birez, içine keseriS hamırı. b̄üle zinnere döşeriS. h̄e on daq̄ka. içine bi ş̄ıy kıomayıS, onuñ üsTüne de katık fırına burda benim fırın. h̄e onun_ateşinde yaq̄arıS, atarıS. tabi ğırma deriS, pesmet deriS, ēkmeK_atarıS. kändi d̄üünümüzü kändimiz **90** karşıladık_esğiden. ş̄indi satın hepsi ekm̄e de satın.

PEKSİMET NASIL YAPILYOR?

hamırı yumuruS, içine işi hamır kıatarıS. maya o kıabarır. öndan sora o kıabarır. kıabarandan sona onu gözēlce yaparıS, b̄üle yapā yapā yapā incēldiriS ş̄üle. incēltidi mi onu keseriS b̄üle. onu siniye döşeriS. he yālarıS_altını siniye döşeriS. ondan sōna fırına. esğiden kendimiS kıaşılādık. ş̄indi ölüm_ev s̄abı olduq, ekm̄e āldık ne iseriS? e ğucānda ne **95** vārsa ne alırsañ. patetisin_olurdū, fasillen_olurdu, çōrban_olurdu. tabi d̄üün s̄abı hepsini alır hazırlar. pirincin_olur. ondan sona kıarşıla. biz_almāzdık_işde esğiden_ama bi işey_alırdık gidē kēndimizden_ıyı kötü. yūrdumuz_olur, südümüz_olur, iyi kötü kıaşlarıS. ş̄indi dün_āğşam_ıvel_ūs ğün doyuruyuduk geleni gideni üş ğün. biz bilmiyēm_ölüm be. len_ölüm ben kıafama göre acık da sen_anlat. b̄übē dōlması, kıanıyarık yaparıS. **100** patlıcannan, etlen, b̄übērlen, domatizlen patlıcanı yāda kıızādırıS, yararısı, onu'n_ıçini dōldürüruS. dōlma dōldurusuñ, sārma sārasiñ d̄üünnēde. tabi iyi kötü savuşduruS_ölüm. işde bizim b̄üle. bizim yaşıantımız b̄üle ölüm. onuñ kedisi, köpē vādır, başğa yokdur_onuñ. bu çocūñ_üş dene, bunnā kıızın. istānbuldan bu bizim kēndimiziñ. istambuldan d̄üüne gelmişlēdi, kıardaşlāniñ d̄ünü oldu ya köy d̄üünü. ona gelmişle. iki ş̄u içindēkilerin **105** mi? dōrt dene, onna üş dene. iki biriniñ, bi biriniñ va. yok_ıfyonda hiç. bacımıñ çocukları var. yok_akıraba. yārın gidicekler. bān bi gitdim ğaldım kışın.

bacā kırıldı kızın ona gittim gēldim. қаза yāpmışlā. taksı taksıye çāpiyo. yanına gittim, gēldim.

ADI SOYADI	DUDU ÇOLAKER
YAŞI	74
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	ESKİGÖMÜ KÖYÜ

Metin numarası : I. 8

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

büyür. ādım dudu, çolaKel. yaş yetmişüÇ, yetmiş dört. vālla hayātımız bireS
ğuzusu, ğoyunu olanonnanūraşiyō, ekini filānolanonnanūraşiyō. olmiyan fākir.
duvālarıñ dibinde oturuP duruyo. ī ya dōru sōlüyom, olmuşunu sōlüyom. burda
geşdi. benim hayat burda geşdi. yazın işde ēkinēkiyoK, onu işliyoK. birez
malımıS_oluyo oña bağıyoK. geri dönüyok tōhomumzu hazırlıyoK, ēkinimizi
hazırlıyoK engastan geri ēkiyoK. ôle 5 bizim hayatımıS.

HANGİ TARIM ÜRÜNLERİNİZ VAR?

būda, ārpa būda, ārpa. ēsKigōmü demişler_orāyā. bura sülüKlü mahallesi. bura
sülüKlü mā_allesi, ora ēsKigōmü. hē ēsKigōmü, bilmiyom yāvırm. ēsgiden ğālmış,
esğigōmü diyola. dōkuma kilim mi sōruyola? dōkuma kilimler_eveli doKuyoduK
hindi doKumuyok ğāyır. dēzgāhı varıdı. ğıyyōduK, boynuñ yuñundan ēriyōduK,
boyādıyoduK, 10 dōkuyoduK. hindi dōkuyan yoK. emirdā_ında boyātÇı varıdı.
ōrda boyadıyoduK. ūñu hīndi bōyaddırıp ğēliyōduK, dövüp ğuruduyōduK, yumak
yapıyōduK. dēzgāha deZgāhımız varıdı. ip_ācı ip_ācı diyoduK_onnara ip_ācı. oña
erişini ğıyyōduK. eriş, ipden_eriş yāni. doKuyacāK ya ipTen_eriş. oñā çeşit çeşit

model goyalak doquyoduk, kesiyoduk, satiyoduk ehdiyaç oldu mu, olmadı mı evimizde galıyodu. gızlarımıza, olumuza çeyiz 15 yapıyoduk. hindi o görenekler kaçtı. kızlara olanlara veriyoduk. bir ayda filan kesiliyodu. he baya şunun ikisi gadar şu duvarda halının ikisi gadar ucuca uradı mı, üle de uzun oluyodu. iki kişi üç kişi doqudu mu, şüle sümüKler oluyodu demirden. elimiznen geçiyoduk argacı onnan dövüyoduk. bir ayda kesiyoduk. üç kişi olandan keli şu halının ikisi gibi oluyodu böyüklü. ölçümüzün altına veriyoduk yükümüz 20 oluyodu. onun altına veriyoduk, olumuza, gızımıza çeyiz ediyoduk işde o görenekler kaçtı hindi. tabi tabi analarımızdan, babalarımızdan galdıydı onnar bize. bizden olanlar yapmıyo hindi. satın alıyolar. satın da almıyolar o üsül kaçtı kaçtı. satın da almıyolar. işleme yapıyolar, dāntel yapıyolar, şu bu yapıyolar. hindikiler onu yapmıyo gayrı. o üsül kaçtı. 25

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL YAPILIR?

düünlerde örtü verirdik, onu veridik, gapgaçağ veridik, sandık veridik. her lāzım olanı büle döşe kilimi, halı verirdik. olanlara, gızlara verirdik büle. beş, iki gız, üç olan. he olumuñ biri hāsda gapıdaki olan. murel bozuqlı undan hāsda. gızları gelin ettik, olanları everdik, ayırdık. hērvinen başbaşa galdık. aha burda evleri ya. he gızları biri emirdāında, birisi yürēen köyünde gızın. galmadı gayrı. 30

EKMEKLERİ NASIL YAPARSINIZ?

hamur yū uruyok, mayalıyok, mayaladık da şu gabardı mı şüle şüle dutuyok çaydanlı nüssü gibi gibi. onu da yas tılayıP yas tılayıP sacı üsdüne atıyok, saç ekliyok, pişiriyok, yapıyok yāvırım. şone tāta var şöle yās tımyok yuma ā şunun gibi yumağ ya, hamır ya şöle yāsdımyo, galıp sacı üsdüne atıyok. orda bişiriP sindiriyoz olum. yuğa da yaparıS. onu da şöle yumruk gibi gibi dutārik tāta da

açarıK_oklāyınan. bōle **35** açarıK sacıñ_üsdüne ātarıK, bişiririk_ o da yuKa oluyo. o şōle şōle bōyüK_ o. yeniyo, bükme ōluyo, yiyōK. mercimekli ēt, ıspanaklı ēt, cacıklı ēt, ederseñ_ et. her şeyden de olur. hē bōreK_ olur.

HANGİ YEMEKLERİ YAPARSINIZ?

yemeklerimiS tābi yana yarma yapıyoK, ondan kēli, imambayıldı yāpiyōK, pilav yāpiyōK, piriç pilavı yapıyōK, bulğur pilavı yapıyoK, çorba yapıyoK. bādılcanıñ_ içine et gōyyoK **40** da, yapıyoK ya aşÇılar da yīyoñuz ya. hē ğarnıyarıK, eveli yanı yarma derdik biz_ oña. hē ōle derdik. hindi ğarnıyarıK. o yemekleri yapıyoK. az çok hepsini bildi_ imden yaparım. tābi ēsġi daş du_ ar, ğamış, ağāç. usTalar bōle yapıyodu, içine giriyoduk hindi eveli bōle adet_ idi. hindi bizim_ ē bizden_ olanlar girmiyo bōle eviñ_ içine. biz ğāldıK dedeynen ikimiz bunuñ_ içinde. ısınyo, ılığn_ oluyo şurāye zoPa ğuruyoK. şurāye ğuruyoK, **45** şōrda pecesi var dākıyoK, kömür yākıyoK, meşe yākıyoK, odun yākıyoK. ğızgıñ_ ōluyo. mafaza ediyō. yazın da ğapıda, pecede oturūyoS_ işde. zōbanıñ borusunu bālıyoK. ğamış ğamış_ işdē sātın_ ālıyoK, yāpiyoK. üsdüne üsdüne sıvā yapıyoK ya, kiremit yapıyoK_ üsdüne kiremit dōşüyoK. naylon çekiyo çeken kiremiT_ alamāyan. ūle hayatımıS_ ūle geçiyo.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

dū_ ünlerimiz de görücü usuluynan o alırıK ğızı. giderik_ ōlan ğız tabi birbirini görü **50** isder. nişan yaparıK dū_ ün, yaparıK, para veririk, başlık veririk. hē buldum. āltın dakıyōK, yūzzük kıza dakıyōK tābi. yemek yapıyōK. ğız_ evi de yapıyo biz de yapıyoK yemē. burdan dūñür gediyoK üş dört_ ārabaynan. ğonu ğoñşu hısım_ akıraba bitiriyok_ alahan_ emriyenen_ alıyoK, ūle hē. allahañ emriyenen peyğamberiñ ğavliyenen ğızıñızı ōlumuza isdiyok diyok, hısım olmaK için. tābi tābi tābi. dā_ et ederik, **55** ğonuyu ğoñşuyu dāvet ederik. nişana geldiler mi, kimi para daKar, kimi āltın daKar, kimi ēlbise daKar, ōle yaparlar. altın daKdıK, altın daKdıK. ne daKalım, hepsini

dāḡTıḡ. vār vār. onu da üç beş adam marır, işde mināsıP adamları sālarsıñ. tābi şu ġadar vērelim dersıñ o ādam da verisiñ beş millon on millon, yirmi millon hindi ġāyır da millar millar. ūlelikÇe alırsıñ. iki ūc adam, hesabını bēlli eđer, oña göre verisiñ parasını o da dūüne **60** hāzırlanır. cūma āşamı ġünü başlıyo. üç ġün dē mi len? üç ġün üç, ġün işde unuttum gitdim, tōplanır tōplanır. bāyraq dikerler, keserler bayrāın altına āatarlar deliġanlılar. dolandırırlar kōġū. oña göre bayrāı ġāldırırlar. bayrāı işdē ġan, cēnāye çıḡmasıñ, bayraq ġoyā ucunu bayrāın ġana batırırlardı, ġurban keserlerdi yāni. ġurban olalaḡ keserlerdi. bayrāın altına dūüne başlarken. ūle ġaldırıldıḡ bayrā da. āşçı dutardıḡ, tābi āşçı **65** yemek bişirirdi. dāvetlilerimize yemek veridik. ūle olurdu ġörenēmiS. piriç, ondan kēli, çorba, bāmya, sārma bunnarı Pişiriyo ḡoşāf. bunnarı Pişiriyok ölüm. yāpiyolar işde. āşçılar da yīyoñuz ya. eveli biS ġārmıyariḡ diyoduḡ hindi de ūle işde.

TARIM ÜRÜNLERİNİ NASIL YETİŞDİRİRSİNİZ?

ē sūrdürüyok motur dutuyok, tōhumları āşılıyok, ēkdiriyok. bir āy var mı len? bir āy var ekim āyında, ekim āyında. yedi ġünde, sekiz ġünde işde ḡaḡıyo. biçēr biçiyoy, biçēr **70** biçiyoy. mōtura da getitdiriyok. önceden tırpannan Piçiliyodu. dırmıḡ, ananaT oluyodu. dırmıḡ çekiyoduḡ, ananaT ālıyoduḡ, desde yapıyoduḡ. arabalardan çekiyoduḡ harman yērine dūvēn sūrüyoduḡ. işde yīġıyoduḡ, ēliyoduḡ ūleydi evelden. ananat, ekin işliyoḡ bunnardan. dırmıḡ ġōsterin ben size. şōle uzun sāpı var. şu ġādar da kendi var. şōle şōle de dişi olur. onuñ şōle çetersıñ. tırpannan bişdiñ mi şōle toplarsıñ onnan būda, ārpa. hē **75** çatal gibi işde ananat, ananat çatal gibi. dūen de yasdı tā atadan. dişleri ūluyo dāşdan, çakıyoñ onu şōle, şōle şōle yivleri olūyo. dūeni dişliyoñ onnan sūrerdik elele. ūküzü ġoşardıḡ, bēgiri ġoşardıḡ ūsTünde sapı saçardıḡ mēdan yerine. ūssünde dolānı dolānı dolānı dolānı o dūennen öldürürdük. bi de aḡTarırdıḡ. ġoya dirgennen şūle ölüsünü altına sapını yoḡarı getirirdik. ūle ūle ġaldırıldıḡ. hē dūen, dırmıḡ, ananat, laba. laba da **80** şōyle savuruyokya alıP alıP da şōle savuruyok ya laba da o, laba da o. ġelenēmiS, ġörenēmiS.

BAŞINIZDAN GEÇEN ÖNEMLİ BİR HATIRA VAR MI?

bāşımndan ne geçecek? fākirlik geçTi, fuḳārelik geçTi, āyrılık geçTi. ḡāyınımndan, ḡayınbabamndan, āyrıldık. olanlarımāyırıldı. biri hāsTa oña bakıyok. ôle geçdi. anamöldü, babamölmüş, babamıñöldüünde ḡırklıymışım. anam bizi böyütmüş fākirlinen **85** gelinġetTi. anam da mefātġetTi. herbirimiz bi yere dāıldık. tābi unudamıyom, nasunudāyım onuñ derdini unudamıyom. bizölür de o ḡālırsa kim bakacak? yolda mı ölür, belde mi ölür, perişan mı olur, ne olur hāli bilmiyom? bunu unudamıyom. başḡa dēīli de varlıı, yoḡlıı unutduk. onu unudamıyom, unuñ hasdālını unudamıyom. askerliı ādana da yaptı. askerliı ādana da yaptı. ordan da geldi işdē dēzesiniñ **90** eskişēirde iş yerleri varımış, ḡayrı ḡazino gibi filanmış hani. oriya işÇi olarak götördüle. bacımıñölu yoḡ dedi olan yerine dutuyo dedi. bacımēverecek dedi, benim gelin, ḡat dōşücek dedi, müdürēdecek dedi. paranıñ başına otutturacak dedi. ôle dēye kāldı. ora da ôle dēel başḡa yerimiş ḡayrı. sözüüm yabana neġetdilerse ḡıza hāvesölmüş dediler. ḡız da sōna başḡasıynan ḡörmüş dediler. çay bahçesinde. ḡız beni aldatdı da **95** başḡasıynan ḡonusuyō dēye ḡördüm demiş. onuñüçü öldü dediler bilmiyom. onu unudamıyom bi de. ölüsünüñüsdüne vārdım. yātıyodum, soyundum yatTıydım. bu da düñdeydi düñden geldi bu televizonu aşdı burda oturuyodu, ben de şōrda yātıyodum. ē şu gelinnen bu öleniñanası da düñdeydi emirdāında, hepsi düñdeydi. düñden gelinci ḡapıyı açarḡan tüFek taḡ demiş baksalar ki ölmüş. çocuḡlar ḡöpTu geldi. **100** ebe mesut kendini vurdu dēyi. ben de ayām yalınatletce ḡopTum vārdım. yātıyo tüFek ḡucāında. şôle boynuna elimi şôle düttdüm, ḡāldırdım temsilolmasıñoturumunuñüsdüne. bu yüzü bütün, otutTuru verdiydim, şu yüzü dāılmış gözü mözü çıkmış, ḡafasınıñiçi şôle boşalmış, ḡannar yıılmış. ḡoyverdim cantanıñiçine geri dūşdü. bi de onu unudamıyom. herāniça āḡlımda duruyo. bôle **105** yapdım, bôle ḡördüm. hiÇunadamıyom ḡörmesemēyimiş. o haldā ḡörmesēydimēyimiş. onu unudamıyom. ôlenden sōna bayaTa götördüler, mūane ētdiler. yārmışlar, aleTine bāḡmışlar. bu çocuḡ demişler ḡül gibi bunuñ ciēeri cıḡara

da içmemiş bu çocuk demişler. engâstan geri dikmişler. bayatda yuduldular, gētirdiler. ğoduĸ bŭriya nīrden bi de onu unudamıyom. ālaşdıĸ, āat_etdik, bā_ardıĸ, saçımızi yolduĸ, kaçımızi yolduĸ, ne **110** edersin ölenden kēli?

CENAZE ADETLERİ NASILDIR?

bizim burda yemek getirmez ğonu ğonşu. ölenden kēli, ölü kaçandan kēli hīsımımıS_akrabamıS bide yāPdırır, kola getirir, unnan ğuran_okudur. hīsım_akraba ğuran_okudur. kēndimiS_üçünü ederik, yedisini ederik, kırkıni ederik kendimiS. hīsım_akraba da bōle yēmek verir. üç gün_öldü mu mezere ğoyıncı üç gün öldü mu **115** yēmek yaparıĸ, üçü derik. hocaynan_okuduruĸ, köylüyü bizleri, ğonuyu, ğonşuyu. yēmek yaparıĸ. bi de yedi gün_öldü mu, yedincisi günü yēmek yaparıĸ. gene milleti birlerik, hōca getiririk. bi de ôle okuduruĸ. hīsım_akraba da bide yāPdırır, yēmek yapan, yēmek yāpar. ĸola getirir, āyran getirir. ūle okudurlar. her sene bi de yılını yaparıĸ. yok yok yok onu biz bilmek. bayāt tarafından gitmiş, bāyat tarafına ğetmiş. biz bilmek_onu **120** anlarımıS filan bilir de biz bilmek. ānnadırlardı şŭrdan_at toplamışlar kōylerden. inēk, öküz ğonaĸ yaptıkları yerde keser yirlerimiş. ē yumurta isterlerimiş, ekmeĸ_isterlerimiş kōlerden falan bōle ānnadırlardı. atalarımıS bōle ānnadırdı. cāhili, cimriyi bi odāya doldururlarımış, ğósTēdmezlerimiş gelini, ğızı. orda bi gün iki gün ğālrlarımış, ondan kēli gidērlerimiş. bŭle annatırlardı. **125**

ADI SOYADI	NAZMİYE SÖNMEZ
YAŞI	83
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	MURATKORU

Metin numarası : I. 9

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

nazmiye sönmez benim adımdır. seksen üç. şimdi siz eveli sen onnarı mı soryoñuz siz? biz eveli düñnerdik de mi? tamamıelli atmış sene bôrek dürerdik. bôrek dürerdik ha. bôrek dürerdik. fırına sürmëzdik elde pişiridik. ôle yapardıñ kin ôle yapardıñ. şind'i onnar geşti ğari. hindi dahâ ne anadayım, ne diyem? biz iderdik şôle çığde soFrada üstünde saca çığe çekerdik, pişiridik düñnerde harcardık. düñner olurkan. hê dâıdıyoduk. 5 bayâ yirmi, otuz sene beriden yapardıñ, dolduruñ şôle sâşları iderdik gelen, giden veridik. yâınan ordan ekmeK ufâınan her şeyinnen yapardıñ. çok güzel yapardıñ. hinci ossa da ben yapsam da. şimdi başTan bi bañ şuriya bi şî görşuñ, tepsi görşuñ. unuñ urasına da bi şuriya da bi iki üş dene ğadın oturuduñ yazardıñ. yirmi otuz bi yazardıñ, yirmi bi yazardıñ. ufâklardıñ, yälardıñ, onu bi sürerdik. onu çıkártırdıñ elli ğadar yapardıñ onu. o 10 düñneri, o düñ bikaç kişi giderdik. ortasına ireçil görduñ, halva görduñ, zitin görduñ onu yapardıñ o zâman. hind'i onnar geşdi. ireçil de görduñ bürëñ ortasına. o da o bürënen ziniye hê.

HAMURU NASIL YUMURUYORSUNUZ?

hamuru elimizle yōuruyoduğ yavrım kēndimiS. iliyene ğuyārdıđ, yōurūduğ hamırī. ğıÇıķ ğıÇıķ dōkērdik şōle, uFacıķ uFacıķ yımırtaıyla idērdik onu biS. yo yō burda **15** hataşı ğayārdıđ öñünde sacınan yapārdıđ, ğüzel ğızārdırdıđ. düünnerde bak bi hēr şiyi yapārdıđ. ne bilim hepsini kendim de Pişiridim. iFēndim, üzüm hoşaFı yapārdıđ baķ pi şey diyen ben seņē. ordānē çir yapārdıđ. çir de yapārdıđ. ğara erīi eridirdik, çir de yapārdıđ. hē hoşaF vuruduğ. ordān fasille pişiridik. patates pişiridik. ordān pi şiy yapardığ şō bamya getirdirdik. her şeyi yapabilir, yāpılıyo. hindi onnar hepsi verilmiyo. **20** gavūrma ēti pişiridik ğazānnarınan, onnarı yapārdıđ. kemiini dōrardıđ, etini de şindī piç pilavınıñüsdüne ğōrduğ. hindi onnarē ğāyrı bunda sürüme ōlūyo ğāyrı. cumā āşamı düün başlarsa üç günüç gün. düünēde. üç baķ cumē gün bāyraķ ğāldırısıñ. çālgıyınan, şeyinnen. hē peşşeme çāldıđ, düyduğ hepsini yāpardıđurda. hindi u ğēşdi onnar ğāyrı. hindi ğēşmedi geneçe var dē mi miħdar? oluyo, olma mī? benim düünü görseñ sen. **25** baķ daña kesērlē, çālgı, şō hanı sēmeni, yimē üç gün yimek veridiküç gün. üç gün yimek veridik. bōle ōrdu gelirdi ōlum. ğalabalıķolurdu yāvrim. dāyvetēdiyōñ bu adamnar ğēlyo hēr gün. oķu salyoñ, dāyvetēdiyōñ ğēliyo. hē bizōnnāra seymen dērdiKēveli. benim yāşım çok yāvrim seksenüçü bile ğēşdim.

SİZİN DÜĞÜNÜNÜZ NASIL OLDU?

aynı bōle oldu benim düün. eveli şiyen bōle şiy filan mı vārdı? taksi filan mı vārdı? **30** bi araba getirirlēridi kilimnen filan düzerlērdi allar gelirlērdi. hē atarabasınan. hē kilimnen yaparlardı. atarabasına bi kilim yaparlardı, yāylı yaparlardı nāllar gelirlērdi. şindī şura gitmeden ķāķıyo, şura gitmeden tāķsi yāvrim. hacı aşı dōktüm hācı. ğōrmüşÇe vārmadıñ ya ōrduyu duydu. hacı aşını herkeş ğeldi mi şimidilēin boşladılar. dōrd dene aşÇısı vardı, beş dene. yaķdıđ hacı aşını yir. **35**

DÜĞÜNLERDE HANGİ OYUNLAR OYNANIR?

  oyunu ęirar ęir r m llet. alęı alağ Şorda  ynarlar y vrım. adını nirde bulac m
 herkeşin bu sırada?  lence ęaŐınan Ő le evel deve yap rlardı. ordan Şunu bunu
 yaparlardı, g zel d n derlerdi. hindi yapmıyolar le. baya deve biçimi
 yap rlardın onnarı g sderiŐ derlerdi. h  hindi bağ b le adamı Ő le  erlerdi, Ő le
 aşŞa.  sd ne de bi Ő le Şi kilim milim d r rlerdi. boynuna Ő le ağ dağarlardı t  bi de
 b  zına. d nd rlerdi **40** Ő le. Ő le dol ndırırılarıdı seymeniğarasına. h   Ő dene
 adamızınę biri de başından ek rdi. işde deveyi ekiyol r ya.    yun ęirıyo millet
 ęirıyo Ő le. o zaman v ridi hindi deve filan yapan yok ęuzum. o ęız d z yol r hindi.
 seni d z yolar oyunuyonę Şorda. d rd beş dene yapıy lar. ęiyyonę ęadın elbisesini,
 oturyonę  sd ne bi  rtę  ıķıp oyunuyonę Şorda. benim ocuk oluğ yok, hiş biri
 ę lmedi. adam d   ld . herkeş de d ıldı, bi tek **45** ben ę ldım. bu ocuk da
 yakında gid cek. bi canım ę ldı benim. o torun olum yok. olan olum de il.  lannar
 da esKiŐe rde.  lanna  lan olay da bağıyo mu an ya? o da geçiP gidiyo. b Ő dene.
 h  o ę nnerde b y td k yoklunan, v rlınan herkeş d ıldı gitdi. hindi kimse yok. bi
 canım ę ldı. eŐKiŐe rde ikisi, dur baken   olum mar eŐKiŐe rde, ęızınę biri
  sdanb lda biri de esKiŐe rde, biri de dış d vletde bur yı fazla ę lmiyo. **50**
 n diyolar çalışıyo hepsi işde y vrım. hiş de arıyan yok, hiş de soran yok. ana n sınę
 diyen de yok.   oom ęadın aldı y vrım,  vlendi ęayrı sağa bağ r mı? ęarı
 bağılacağ ya. bu torun da gidecek bu torun da yakında burdan eŐKiŐe re gidecek.
 bun da b y td m ben anası yoğudu bununę. kendim b y td m. ben b y td m.  Ő
 d nesi b y td m, herkeş an  yisini d kdı gitdi. biri de daha yeği ęaŐdı
 b y td  m n . ay y pen ben. d rd ay **55** oldu d  mi  leli? hiç ęul  d ymadı, hiş
 bi dane dedi ini bilmedi. bur ya  turdu. Şu d Őları ęoyun s ndi, Şu Őavęları ęuzu
 s ndi. b le s lene s lene s lene  ld  gitti. işde bi s ldım ameliy t etTirdim,
 filan etTirdim. bununę parası kimseniğ g t rmedi  lannar da bunc zım g t rd . bu
 da ağrab m benim. biz bunnarı g t rd ler. ne y pim yavrım all ha b lanıP oturacam
 kim baęaıķ? n sı geçecek allah ne dirse o  lacağ d  mi? **60** all ha
 b lanacağ. n m zi ęılıP abdez alıP otureceę n piceğ?

DÜĞÜNLERDE MANİ SÖYLENİR Mİ?

ō ne māniler söylerlerdi. geşdim ğayrı yāvırım. hasTa olüyom,ōle oldu mu uña dayanamıyom daha da üzülüyom. ävlendik,ō zaman. ol gücücü,ūdü ben,ō geldi,imde. hē būda ekiyoğ, ārpa ekiyoğ. Piçer gēliyo, işliyo, bağıyo, getiryo, içeriye āliyo. eveli piçiyō. eveli piçiyōduğ, sona hārman döküyoduğ. silyōduğ, savurüyōduğ bi de dā **65** savürüyoduğ. aha bōle gēşdi mi sāvırısıñ labaynan. küççük küççük,ōnun labaları olur,āğaçdan. onu savırısıñ budā öñüne gelir. buday,alır saman,önüne gelir. şindi onnar kākıti. yoğ yoğ benim günümden beri yoğ. hepisiniñ yāşlısıyın bu küyün. eFendim benim çocuk seni de kōrlèyelim dedi. tārлада dırmığ çekēdik yāvırım. şimdi gēşdi onnar hep yāvırım. tırpan Piçerlerdi, biz de ardından toplārdığ dırmı,īnan. önceden **70** kepazelīdi. dāvarımız vārīdi, çobanımız vārīdi. pēndir yapardığ. tarla olannarda çok tarla. hava iyiyidi buraniñ havası hind'i bōl. yapıyōduğ, çatıyōduğ, yiyōduğ. pēndir yapardığ, ne yapārdığ. biz,ō zaman pēndiri alırdığ. sā,asıñ, getirisiñ. valla beş,altı inēimde oldu. pendir yāpiyolār da beyaz pēndir yapıyolar.

ADI SOYADI	ALİ KIZILMEŞE
YAŞI	60
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR
DERLEME YERİ	MURATKORU

Metin numarası : I. 10

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

yaşõn dördüdü, ôlelikÇe bitirdik beşi. benim_ābim dē işde güççük bilader de halk banğa müdürü oldu. emekli oldu şindi esKışe_ırde. benim kendim de işde burda yalnız gāldım. iki dönemdir mūhdarın. iki dönemdir, su yõğudu, yollar yõğudu. onnarı yaPdırdık. burda bi aķar çişmemiz varıdı, yõnandan galma. ebelerimñ, dedelerimñ çişmesi. o çişmeyi rāmetlik_ābim vārıdı belçıkada. onuñ başını aşdırdı. çişmeyi oña atTı. onnardan 5 sõra da õbür yaķanıñ suyu nē oldu? şebekeye döndertdim bēn beton yaPdırdım. şimdi şebeke suyumuS var. var da bireS ne õssa da gısa gēliyo. burēye hiç yatırımmıS_olmadı. yatırımmıS_olmadı. bayā epiy masıraf_etTik. aşşı yõķarı bi buçuķ millar filen kendim yaPdım. vatandaşalarımıS ğariban ya. kimden beş ğuruş_alacāñ? dā iki dönemdir mūhdarın, kimseden bi ceza ālmadım. ğõrumalar ossuñ, meselá iki yüz_atıyesaķ_idāre 10 ediyoS_ışde. ve hērkeS de benden mēmnun. bi vatandaşıñ bi dā gālbini ğırmadım ki. evet vallā bi dāya herħalde olmuyucam. kendi zararına gidiyo. şindi meselá yüs hāyvan beslesen bi ķarıñ_olur. aldın_iki yüz_elli biñnen, iki yüz biñnen_idāre edilyo mu? geleniñ_oluyo, gideniñ_oluyo. başğa bi gelir yerimiS yok ki.

MUHTARLIĞIN DIŞINDA NE YAPIYORSUNUZ?

bi şey yapamıyoS sâdece git gel bāyata. görevimizi yapıyoS ğayrı. burda bu yıl 15 ğumocā yok, daşocā yok. köyün geliri yok ki. köyümüzün geliri yok, dāın başı. sulu tārlamıS yok. yōnca ekeceñ, ğārpuzekeceñ. heP kıraç. genelde ārpa, būğda, onnaroluyo yağmur yağarsa. yağmassa bu sene ğurağ kitTi. baya çoğāz çıktı. vala seçmenimiS yetmişik kişi fēlen. çok ğôşdü. ĩzmir, ēsKişēir. var elinizi öper dōrT çoçūum vārdı. birini tıraFik ğazāsında ğāybettik. birisi, ikisi de ēsKişēirde. fabrikada çalışıyolar. o 20 öldü o çalışmıyodu o burda yanımdāydı benim. abisinin yanına gidiyodu ēsKişēire. o dōrT yolun yanında. burda çoçūunnuğla ektiimiS nōut ekiyōduğışde, mērcimek filemekmiyoS şindi. verim yāpmıyo. vala bilmıyon bıS bu sōnu sōnu muratğoru yoğolur bence. şindi bi ālar çoçūumuS yok burda. ālēyen bi ğüÇük Çocuk yok bu yağada. ē ne olācek bi ğēnşden yetiştēyen. ğēnşden yetiştēcek ki kōy çoālacağ. 25 yalnızemekli olannardan gelen var. eksēriyet he ğēliyo. ĩzmirden ğēldi ō, öbür yağada o. burda yaşıyo işde temiz hava ālıyo. birayiki ay ondan sōra gidiyo. adamınışı ōrda iyi.

TARIMI NASIL YAPARSINIZ?

tarımı mı? önce pullūūnan süreriS tırağtōrūnen. ikileriS, ūşleriS. āvet dīrmığ çekeriS. ondan sōna mimzerinenekeriS. mimzeri tōhumu ğuyārsın. saşları var, boruları var. hē evet tōhumāleti mimzer. mimzer, ğazayā, dīrmığ, ğapıda ğazayā diyo. e ğörüsünüz, 30 şindi ğōsderrin ben size. o da pulluğ gibi dē yuğa sürer, pulluğ derin sürūyo. dīrlemeyi o şeydē pullūūnan yaparıS. ğazayā o derin sürdūūmüzü düzeltir yani. onnan düzēltiyo. dīrmıūnan da tamamen düzeldiyo. mimzer de ekiyo, mimzērnen de ekiyoS. başğa ğullandıūmızāletler bunnar. önceden benim yāşımdayğana ğōlumuñiki çıtırtısı vārdı. iki dene kişi giderdi mesele. bi tek bi çif de bēgirmiS vārdı. ūş dene pulluğāğşama 35 ğadar tek pullūūnan sürērdik. işde ben meselā adam zaPdederdim. kāğnı yok ğālmadı kāğnı. sōra dōrt tekerli çıkTı. bēygir vārdı bēygir қоşārdığ. bēygiri satTığ şindi tırağtōr āldığ. ūş kişinin yaptı, birāyda yaptı işi ben meselā iki ğünde yapıyom ben. tarla ekini işlērdik. tırpannāişlērdik. iki dene ananatÇı arğanda iki dene dīrmığÇı

basardıq lâut yapardıq. lâu bilirsiniz. lâut deriS biz. yığın yapardıq hē şöle şöle yığın yapardıq. **40**   ō arabalarnan harman yeri dērdik. bi araya derlerdik, çekērdik. çekenden sōna o tekrar geri saçardıq. üsdüne çıkarıç beş kişi çīnerdik. ondan sōna hayvannarı çıkārdırdıq. hāyvannarı çīnerdik, hāyvannıç arkasına dūen atardıq. şindi siz bilmessiniz işde o dūen vārdı. bi ē o madenden daş vārdı, daşdan dūen yapardıq onnan. onnan sürērdik. üsdünü incēldi mi tekrar bi dāra çeviridik. bi dā üç kere aqđarıdıq. üç de labalardıq büyük labalar **45**   vārdı. labalarnan üç kere de labaladıç mı yīardıq tekrar ondan sōna sāvuruduk. ufaç labalar, o labalar da hāla evimiz de var da. elērdik yani şuriya būğdayı çıkartdıq mı iki üç ğadınnan elēdirdik ğalburlārınan. kilim doqıyoç. kilim hiç satmadıç hiç doqumayan yok. ēsgiden ānnemgil yani ihdiyāç ğadar kendileri şiy doqurlarıdı yani. aaçdan yaparlarıdı. işde bōleydi bilmiyom benim aqlımıç erdiç bōyle. görüşüyo ğāymağamınan **50**   görüşüyoS. iyidir ğāymağamımıS. işde sırayınan geliyo. bi ğanalisyonomuzu yapacāz bu yıl. meselā şū ğāldırım daşları döşüyicez. çukurquyya mallicā yapıldı. yeñiye allā izin verise bizim de buraya. eletdirimiS var, suyumuz birez ğısa. su bulamadıç işde burda suyu buraya sonTa ğurdular çıkmadı. yani çıktı su dā, on daqqada filen bitiyo yani şiyettiç mi. su mu? vūla yaşam, hayatımıS aşşa yukarı āynı. herkes kendi **55**   tarlasınan ğāldı. kömürü ğāymağamlıç verdi. dul ğadınnara, dul ğadın bol. öte yanda bi denesi var gene oña vērdik. beri yakada bi dene dul bi itdiyar var oña verdi Kaşşāıda. şurda bilāder var fēlşli ona vedik. vūlā yüz atmış torba kömür yitirdim. altı kişiye dā at dedi, ben de ğaymağamdan sekiS kişi istedim. ğaribannar bağıyō ötekilere. öle kömür dāıtımı filen yok Tu vūla alla razı ossun devlet yārdım ediyi. evet yārdım ediyō **60**   devlet. vūla hāftadan, om beş günde bi toplantımıS var. derTlerimizi ānnadıyoS ālla razı ossun yērine getiriyo ğāymağamımıS. tabi tabi dērdimizi ānnadıyoS. ğāymağamım şöle olcāç bōle burıya ben bi imam evi yıkıldıydı imam evi yāpdırdım. bu günnere çimento ilāzımdı āldım. ğaymağamlıçtan āldım. is Tesem gene alırım. isdeyeciç, biras gene is Tiyecēm. depōlarımıS var. vūlā işde ne yaPdırayım ki kōy başına işdē **65**   yollarını düzeltdirdik. çeşmē şebekēye döndērdik. görünenleri yapıyoç. ormanna ūraşan ōrmanımıS çok. kömürünen ālıyoS canım kömürü herkeS alıyo. kesdirmiyōlar bi arçadaş olur aşşāıdan ğurumuş tarlasınıç içinden āğaç kesmişmiş

bu motörlü bıçkıyı filen elinden aldılar. dā hāla māhkēmeyīnen sürünüyo. bizim burlarda tapū yok. tapu gelecek allā izin verirse de bakalım ne zaman gelir bilmiyom.

70

KÖYÜN KÖKENİ NEDİR?

yörük, ğarağeci yörüü. vulla beneyice de bilmiyom da bū antalyanın horasan mı, horan mı? onu ānnaırdı dedemgil. ordan gelme herhalde. vala bizimaslında bu onnarordan göç geldiinde mecediye köyü eskişeriin mecediye köyü var. o mecediye köye gitmişlermiş o sivrisinek yiye diyen burıya ğara geçi güdülccek deyi burıya başga ilçeyi gēlmışler, yerleşmişler. sivrisinekten ğāşmışlar. āslında ona da yā ovaya 75 adamovadan gelir de dāın başına gelir mi? her şeyovada olur. māl da ovada olur, hērānnadıyım her şeyovada olur. hāyvancılıımız var. yav ğarağeci yörümüşişde gēlmışler daşınıçine gönmuşlar. var geçimiS çöudu ben de aşşā yòkarı üç cüz filen varıdı. hindi elemanım gālmadı. vatandaşlarda var geçi gene var. ikişer yüz, üçer yüz var. bakımı geçiniyi ölüyo da yalnız cezāsı çok. hē ğırk, Kırkiki yetelē geçen yıl. 80 cezāsı nerdenödiceS, çok yatırdık para yā. ğoyun da yasağ diyolār. faķırātmiş beş yaşını doldurannara bālıyolar. enaziki yüz seksen millon. ē ne yapacānoņa da bereket. gene vatandaşē bi şeylerālıyo gine. yeşil Kārtı var meselā.

KÖYÜN ADI NEREDEN GELİYOR?

muratğoru köyü. eskiden hōlosdu bizim bura evet. horāsan gāli nē yandan geldiyse işde diyom ya benimoraya aqlııermiyo benim. holos ğoyalım buranınadını da 85 dēmişler. şimdi muratğoru. yani hōkümet dēışdirmiş bilmiyomķu. şimdi bū esğiden muhtarlık esKigöümü, ğüzören, dutluca güney köyü hepsi mūhdarlıın burdayıdı. şimdi āyrıldık.

YUNANLILAR VE SAVAŞLA İLGİLİ HATIRALAR VAR MI?

evet haçÇeEbemırāmetlik yāvırım derdi. ben tābi oğumadım. burda bizimāzat vardır hālan dā durūyo. meşe āacı var büyük. asker buraya geliyo. gonuyo şurda **90** büyük bi cevizāacı var. iki ton filen vādır dört ton filen gelir şindi ceviz āacı. buraya asKeriye gōndu. şiyे vūrdularo meşeye. kimi vurdu asKeri kimi vurdu? hēmenēmir gēldi afyondan. şeyi pūskūrdū deyi. yunānı pūskūrtTūk deyin burdan yarısı şeyi galıyo şiyelerini. hemen hücumē afyondan ôle dēyi ānnadırlardı. haçÇeEbemırāhmetlik. yoğ cānım türkasKeriyimişmiş buralar. ānnadırdı işdē bilmiyomki benufāıdımēyice **95** şidemezdim. yalnız derdi haçÇeEbemırāhmetlikon sekiS göyun yapāısınnan suyun başını yunan tıkamış. nirden tıkadıyısa hem gaynar suyu hemi ılık suyu vārdı buranın derdi. ama bizo suyu bulamadık. bulamadıkışde bi suyuo suyu başını bulduk. suyumuS gene var, suyumuS var da o suyu biz daha birez gūrcaladık yani birez bolaldalım diyin hatTa kömür çıkmaya başladı geri bıraktık belki o suyu geçirirıS **100** diye. suyu altında kömür çıkmaya başladı. şindi onu bildirmedi de suyumuS bi ossun bāri. oraya nē yāpceğ? altTan bi defa kömür çıkmaya bāşladı. bıraktık biz de suyu geçirisiniz dedilē köy hizmetleri. bōlelikÇe şindilik suyumuzu. yalnızo ırāmetlikEbemiğ dedī suların başını āratım. geçen senē kepÇe getirdim. suyu bolāldayım diye. kepÇeyi āldırdık vūlā elli millona getirdim sāatücūretini. çōunda galamadım yetmişer **105** binnere sālma sāldım.

BU KÖYÜN DİĞER KÖYLERDEN FARKI NEDİR?

vūlā bizeskigömüynen muratKorunūğ hiç farkı yoğTur. aynıdır, merāmızāynıdır. iyi geçiniriS. bayata bālı çukurguyu vārdır. yā onnar o yanda oturur bilmem neyin farklı oldūunu. gelenēmiS görenēmiSāynıdırāşşā yoğa. hērkesiğ bi giyim guşamı vārdır. onnar meselā guşak sararlar billerine hanımları. hē onnar bireS yōrūe çālıyo. **110** burda isdediāni giyer, herkesiğ, maxi giyērler. şu giydiin meselā

şalvar.böyük şalvar olur giyērler. yāv şindi çeşit çeşit hangisini ānnadayım ki? esKi esKi giymezer şindi yeņi hanğı moda çıķarsa onu giyyolar şindi. evet şalvārdı esgiden canım. işdē gömlek gibi bi şiyler giyyolar işde. aynı gōrdüün her yēde nasıl. vūlā gonusurum.

MANİ TÜRKÜ DÜĞÜN GİBİ BU YÖREYE AİT DÜĞÜNLER NASILDIR?

vūlā onnarı bilmem. o işlerde hiç, hiç āğzımıza yakışmaz ki ôle. yok buyur hē 115 bayrak dikme perşembe gün gāldırırıs. silah atarıs, üş beş kişi türkü çāırırılar. olan evine getirirler bāyrāı dikerler. ē bayrā dikiyon tabi ora düün evi oldu belli olur. hē bayrak tikmeniō. maķsadı tūfek ātarlar işde belli bizanca bayrak gāldırıyoS, olan everiyoS. çiFtetelli de oynuyo, gōnyalısın da oynar. adamın hāngısına göre oynar. var hepsi var yāni. gōnyalı oynarlar, üydururlar. ğaşıķoyunu Kaşıķ. elnen de oynanır ğaşıķınan da. 120 esgidenē davul gelirdi, saz vārdı, dümbelek, düdük. şindi onnar gēşdiler gāyırı. orķ var şindi. altı yidi kişi gelirleridi tam takım. şindi adam bi orķ getiriyō. tābi evet şindi ēsgiden meselā perşembe gün bayrak kaķıyōya, perşembe gün āşamüsTü bayrak kaķa. hemen onun ārkasından ustā derik biz çālgıcılara. usTalar gelirdi. yēmē yērdik, üç gün üç gece düün yapārdıķ. tābi hāyvan keserler. aşşā yòķarı sāibine bālı 125 düün zenginise sekiz on dene hāyvan keserler küçükbaş keserler, dāha ğalabalıķ olursa büyükbaş keserler. efendim köy odamıs varıdı yıkıldı.

ADI SOYADI	ARİFE BOZTEPE
YAŞI	77
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	ÇUKURKUYU

Metin numarası : I. 11

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

soyadım ğuzum boStepe, arife boStepe. yetmiş yedi, yetmiş sekiŞişde ölüm. hē köy būra, hā burda dōdum böyüdüm. sekiŞ çocuk var. dōrT ğız, dōrTölān. emirdāında. hepisi emirdāında. biz yalnız ğalağaldık dediyen. güçÇükölānı geri ğētdik. bora da seniğossuğ dēdik. ò da vafātēdivēdi. işde ben de ğāldımölānığ yāndayın. ò da emirdāında çalışıyo hīndi. hē öldü. çōK, torun çōK, otuz ğırK ğadaK var. **5** sabaĥdan ğākıyoŞ, ğuzum nēise temizliği yapıyoğ, çayığı içiyōğ, niyse işiğ nēyse işiğe baKıyoğ. ekmēliğ yoğsa hamır yumuruyōğ, ekmeğēdiyoğ, ondan sōna būdāyığı elēyyōğ. nēyse malığa baKıyoğ, malımıŞ vadır. yemleriŞ malımıŞı. ondan sōna ineklerimiŞ vadır, sağarıŞ. sığır çobanımiŞ vadır süreriŞ. sığır çobanına āşamıla gelir saārıŞ, buzālarımıŞı veriŞēmziriŞişde bōle bu işinenūrāşıyoŞıirēnşberliğinen. hē sığırımıŞ vā, **10** ğoyunumuŞ vā, ğoyun vā, inek vā. yetmiş sekizen ğadaK vā, yüz ğadaK va. sāmıyoŞ ğuzum. çoğuldu ğāyli, çoğuldu ğāyli. inekleri sāıyoŞ. hē āşamına gelisiğ sāğıyoŞ. zabaĥdan sāmōŞ sünüveriyo. yāni hanı sūTü azāldı ya. ğurudu her yaKa ğurudu ğuzum, bi ēcik bi şē ğālmadı malığ. ot filen ğālmadı, dāda ğālmadı. ēlden veriyoŞıışdē ğaldırdımıŞaçıK hasılatımıŞı, sürdürüyoŞ, ezdiriyōŞ. veriyoŞınēklere. inekler de, büzalar da işde **15** bōle damda duruyo, ahīrda. yoK satmıyyoŞ ğuzum, satmōzıdaremiŞ çıKıyo. yiycēmiŞ ğadak çıKıyo.

PEYNİR NASIL YAPILIR?

pēyniri yāparıS. baq̄ ḡoyunu s̄āğarıS, ineği s̄āğarıS. ò zaman s̄üt çöğ̄olur. şiyde gün dölümünde bilen. hıdırellezden bu yānna sağ̄arıS. ondan so s̄ādık̄ mı s̄üdü bi ısıdırıS baya ḡāynarlar. undan sona ĩndiriS. çiȳètmeyiz biS, biS çiȳètmèyiz. **20** pēnir̄èttik mi çiȳètmèyiS. ısıdırıS̄elimizi yaq̄ār ḡadaq̄. acıq̄ goruS, s̄ōğuduruS. pēnirini ātarız. m̄āyasını ātarıq̄. dut̄ār, dut̄Tuğdan s̄ōna dileriS bir̄iki kere sulānır. kesesine dokeriS. kesesine dōkdükde b̄āsdırıvèdik mi pēnir̄olur̄o. hē suyu çıkar pēnir̄olur. unu da dilersiñ dilersiñ tenekelere bidōnnara dōşeriS. yinecek h̄ale gelir. isder ḡışın ye hanı suyunū, duzunu ısla, isder hindi yi ne zaman yirşey yi. ḡōnderiS ḡōnderiS yā hiş s̄ātmayıS, **25** hiş s̄ātmayıS. ḡadın gibī yōurd̄idec̄imizi de bişiriS ḡadınca s̄āvıra s̄āvıra. unu dā bişiriS. s̄ōuduruS, damızlı̄ını ātarıS. unū da yōğurd̄ideriS. hē unū da yōğurT̄ yiriS. fazlamızı derīye ḡüyārıS yōğurduñ. deriye ḡuyārıS. ḡōyun derisine ḡüyārıS. ḡoyun derisini yüzeriS, ḡoyunu kēsdik mi, unu gözēlce bi duzlarıS, āırırırıS, yoğūrda yatırıS. ḡadın̄āq̄paq̄ÇıK̄ölur dēri. undan s̄ōna āzına bi q̄asnaq̄ideriS dolduruS̄uñā yoğūrdu. **30** hē mafaza èderiS̄unu da s̄ōna ḡuyarıS, çık̄arıS, ilēnnere çık̄arıS, bularıS, yumuruS. teryā̄ı üsdüne çık̄ıveri yōğurduñ, ayranıñ. undan sona u yā̄ı ḡayli toplar̄ālırıS. altını yine kesèye ḡuyarıS tōrbāya. u da süzer̄u da yōğurT̄olur. suyu çık̄dı mı.

KIŞ HAZIRLIĞI İÇİN NELER YAPARSINIZ?

tarhana èderiS. tārhana işde hanı ò ayranıñ yōürdu va ḡatıldı mı burda dōveriS, göcü deriS, yārma ideriS. unu bişiriS, ocaq̄da bişiriS tārhanayı. undan s̄ōna yōğurdunan **35** yumuruS, ḡarārıS. bi gün duru ertesi gün topaqlar topaqlar dokeriS zinilere. ğuruduruS tōrbalara ḡuyarıS. yārPız̄atılır, nōhuT̄atılır, nārıpız, nōhut yaylalarda biter, sularda burul burul q̄oq̄ar. çiçek hē nāne nāne. nāneniñ bi eşī. nāne de atarıS, nārıpızı da atarıS. başğ̄āatm̄ayıS. nōhut vā, büğday vā, yōğurT̄ vā. hā işde bünna. nāne vā, nārıpız vā bunnarı ideriS. ğuruduruS, bibēr de atarıS. atarıS, búbēr de atarıS.

hindi bağ yumuruS. **40** řôle řôle řôle sığarıS řôle řôle. undan sōna şunnar gibi sığarıS, zinilere dōşeriS. đurur, đuruduktan sōna torbalarımıza đuyarıS. đatıđlıı olur. kışını onu bi sām çığarıS. ıslarıS zabāli āşamdan. zabağdanı ezeriS, çeviriveriS tarhāna olur. mērcimeKı olur. mercimek bunun nohudun bi ēşidir. hē ekeriS, ekeriS, patoSa veriz çuvāllarız. onun çōrbası olur tā mercimēin, onu pilaFı atarsın, aşı atarsın her bi şeyi olur. bükme olur hāmur **45** bükmesi olur. he ē đış hazırlıı işde bağ yāmımızı hazırlarıS, tārhanamızı, yōđurdumuzu, pēnirimizi. pēniri tuluklara basarıS řôle. ē işde annādım ya. yapāriđ hānı yāmını ālıyoz ya, bulayıP da yāmını ālıyoz ya. yāmını aldığTan sōna đatıı đalıf. onun tābi tobāya đuyarıS, süzeriSıo đatıKı olur. onu da đatıđ deperiS bōle. derilere đoyun derilerine. hē đoyun derilerine. **50**

HAMUR İŞİ OLARAK NE YAPARSINIZ?

hamürı işi biz göbekli deriS. unu yaparıS. undan sōna bükme yaparıS. yūka yaparıS şepit, māyalı ıderiS, mayalı yaparıS. hamırı pağmaya đuyarıSıçıine. hē şiy gibi Pazar çōrēi gibi çōreKı olur. unu yaparıS. ē dediğin gibı fasille, đuru fasille, đış đātıı, pirinç, māđarna çōrbalıKı işde bunnarı hāzırlarıS, đuyarız. yāmımızı alarız tenekıyenen, çuvalınan şekerimizi ālırız. undan sōna đoruS, đışıyı yiriS. **55**

DÜĞÜN KIZ İSTEME GİBİ ADETLERİNİZ NASILDIR?

đız nāsı isdenir? hindi sende đız va bēnde olan va. elıaltı đarılardanı acıcık bağıntı ālırıS. elıaltı đāli dūñür vārıS sađa, đızına. ē biz gēldik. sende đız va bizde olan va. allāđı emri, peyđamberin đāvli senin đızına dūñür gēldik deriS. o adam da mināsıp görüse hoş geldiğ, safā geldiğ der. elimize bi ağız daTlılı götürüS. lōđumı işde nēyse daTlılık götürüS. undan sōna eyerıo elimizdenı alırsā tamam đōnü vā. alırsa đızıēvi, emenı almaSsa đōnü **60** yok bi dā vāmayıS. bi dā vamayıS. hā hē hē. đadın gibi o ādam da veriğ hadi đızımı dērse ikinciye, ikinci vama da. hēdi vēdim đızımı dērse,

tamamımārıS ğāylı. nişan dağarıS, nēyse şērbetıçeriS. milleti toplarıS. düüne başlarıS, çālgı dutarıS. hēpīsini ālırıS, ōlanıevi, ğızıevi ālırıS ğadın gibi birlikTen düün yaparıS. pērşembēye bāyrağ dikeriS. bāzara gelinıener. hē cumáyertesine bāyrağ dikeriS. pērşembēye gelinıener. hē **65** pērşembēye gelinııner. yōut perşembe gün bāyrağ dikeriS. ē bazara gelinıēner. taksileri bōyarıS. tağsilere şeritleri dağarıS, indiriS ğēlini iki yēnge ğarı biner yānına. bēşāltı tağsi arğaya ulanır. ğamāreci gelir ğamārasını açar. gözēlce düünnenıalırılar, giderler.

SİZİN DÜĞÜNÜNÜZ NASIL OLDU?

tāğsi yōudu ğuzüm. atıarabası vārıdı. atlar vārıdı. benimıadamıñıemmisiniñıatları vārıdı. benim de eñişdemıidi. bōyük bacım ūndaydı. neyse düünümüSıöldü. **70** arabadā arabayı kilimlerinden döşeriSıüsdünü, hanı yayla arabaları ōlur. ōyle döşeriS, atına gelin binēr. gidērken kōrkārmışım, tutağorumuşım ğolundan. eñişdemiñ ğolundan dutārımışım. hanı ğōrmedik ya, arabaya binmēdik ya. bi unuñ vārıdı araba. bındirdiler, gezdirdi, mezeri şōrları dolāndırdı, ğēldi, ĩndirdi bōreye. he ōle ōldu. var, vārıdı he atıyoS yā. hediye atarıS, namazlāātarıS, namazlāātarız. undan kilimıatarıS. ne **75** eliñde ne ğoğuyōsa atıñıüsdüne āтарыS. çōk doğudum, vālla he çōğünlüydü çōğ. çōğ doğudum da çōğ zōr çōğ. tābi bilene ğoláy da bilene ğoláy. iki ĩsdārlarımıS vārıdı çōzeriSıüsdündenıāltına. hē ĩsdārıağāÇıısdārıağāÇıağāÇ. unu da gözēlce kirkitinen doğuruS bōle kirkitinen doğurus. hē dōğuruS. yāñışları aha bōle ğözümüzünenıidērdik ğözümüznen, bōle ēlimizinen. ōrnek va. aha on ğündē, yirmi ğündē bōle **80** doğurduğ. çōzdüün ufāısa u az gider, çoğusa tābi çōğ ğün gider. bōle çōğ doğudum çōğ. hē hē atıarabasına atarıS. sōna sōna ğaylı şey battāneci geldi, kilimci ğēldi. unnar geçiyo dediler. battāneynen değışdik, kiliminen değışdik, halıyanan değışdikıunnarı da ğāylı. herkeş yazdı ēvine yāzğısını. geçirmēzler, yō ğuzum geçirmezlēr de gelini ĩndirmeden geliniñ yanındağı ğarılar parā ĩsder ğayınbabadan. gelin getim der parasını verilē **85** az çōğ ne vērise. ōndan sōna gelini ĩndiriler, ğaynatası ğoyun veri, inek veri geline. ğaynalası veri. ğuyārlar gelini ğadın gibi dikildirler şōre

gelēniḡelini öper gelin. āşamacaḡ bōle yimek veriler. geleniḡelini öper gelin. āşamoldu mu ēvlatımsıḡ tābī ūiye gērdēḡē ḡuyārlar. cāmiye giderler, cāmiye giderler. dōḡede dōḡede cāmiye giderler. cāmiden dōḡede dōḡede evimize gelirler. niḡāhını ḡıyarlar, āllah niḡāhını. niḡahını **90** ḡıyarlar dōrT beḡḡerkek. undan sōna gerdēḡe ḡuyārlar. hē ḡārdāḡı olur, ḡārdāḡı olur. ḡārdāḡı da ā ḡuḡaḡ ḡuḡādır. ūerit Ḳuḡādır bēline. ḡārdāḡı ölur, bābası pek doḡunmaS hanı yürek dayānmaz derler. ḡārdāḡı olur ḡolundan dutar hēpīsinnen vedālaḡır. geliniḡ ḡārdāḡı çeker çıkarır dıḡarı. ḡīrmızı ḡīrmızı ūerit. illā illā onu yaparlar, āllāḡıḡemriyimiḡ. āllāḡıḡemriyimiḡ. **95**

KINA GECESİNDE NELER YAPILIR?

gelinḡevinde de ḡına gecesi ḡün toplaḡırlar, geline ḡına furārlar. çāḡıcī unuḡ havasını vurur. toplaḡırlar paraḡātan para ātar. para ātmāyan parḡātmaz. eline para ḡuyārlar. sādıcınan gelinḡoturu, ḡınāyı yaḡārlar yatarlar.

BİLDİĞİNİZ MANİ VAR MI?

vār ha ḡuzum hānḡını dēyeyim ben?

ōrdüler gelin başını **100**

çatTılar ḡazan daḡını

alı da va, moru da va, dāyısı da vā bunuḡ bōle derler. ḡınatası ne bilēḡin yōḡusa benim ōlannar bilir de bēnḡiḡde unuduyon ḡayli. vālla hiḡ bi ūē de aḡlıma ḡēlmiyi. türküyü de çoḡ bilirdimḡolum, türkü de gelmiyo nāsı diyem nē deyim?

YAPTIĞINIZ YEMEKLERDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

bilir̄n, bilirin. düŪ vādır bulğuruŪncesi, azŪncesi. eti düveriS, eyiçe düveriS, **105**
 biberŪatarıS seniŷ ded̄iŷ gibi etŪatarıS, duzunu atarıS. yūmura, yūmura, yūmura
 hamır gibi olur ŷōle yūmuŷecık. unu da bōle ufaŪfaŷ ŷōle ŷōle iderŪideriS.
 bōyüKŪitsekŪideriS. ŷōle yumruŷ gibi içi ŷoŷulu ŷōfte deriS. unu ideriS. iŷine
 ķuyruŷ ķuyarıS, et ķuyarıS. ķuyruŷ ķuyarıS. undan sōna bōyle bōyle biŷiririS. unnāri
 da āldıŷ mı ķaŷŪinanŪalıveriS suyuŷiŷinden. uFāccıKŪittiklerimizi atarıS.
 ufacıŷŪittiklerimizi **110** de furuna ķōruS, yiriS. ötekin̄i de yiriz de onu da
 yirizŪōle. yaparıS, yuŷŷideriS. fırın nē ķapımıŷŪönünde. iŷde mayalar̄S, ŷeyini
 atarıS mayasını. bāsdırıS, yumuruSŪondan sōna da ķelir, ķabarı ķaŷar. ķarıŷdırıS,
 dōkeriS. ufaŪfaŷ dōkeriS. ācıŷ da ķabarı fırın yanasıya, fırın yāndı mı eletir fırını
 silē, süpürüS tertemiz fırına salarız ķayli. biŷiriS, ŷıŷardırıS. fırınŷekmeŪi
 yuŷayı da yaparıS. ŷāpit derlerŪinceŷık yaparıS. ŷepiT **115** derlerŪāfiyon tarafı ŷepiT
 der. hē biz yuŷa deriS. ince unu ķatıca yumuruS, ķōzēlce. unu da ufacıŷŪufacıŷ beze
 dutarıS. ufaŪfaŷunu da bōyüK bōyüKŪaŷarıS. ķōca ķōca ŷaŷ vādır bacamızda, ŷaŷ
 vādır. ŷaŷda biŷiriS, yayarıS. birimiz yazar birimiz ŷēviri, birimiz yazar birimiz
 ŷēviri. unu da ŷle yāparın. ārdına ķōzleme yaparız, ķatmer yaparız. haŷhaŷ
 yā ŷalarıSŪiŷine, iŷine. ķaTlarıS, dıŷını yālarıS, ķatmerŪolur, **120**
 ķōzleme olurŪolurŪolur. bulğuruŷiŷi, bulğur pilafını biŷirikene haŷaŷ atarlarŷiŷine.
 yā yerine yā yerine haŷaŷatar. bu bāyaTlı pek biŷiri. bāyaT daŷımı pek biŷiri bunu.
 pilaf, bildiŷin pilaf. bulğur pilafı, pirinŷ pilaFı dēŪil de, bulğur pilaFı. aŷ, yimek.
 suyunu ķōrsun, suyunu ķomadaneveli bulğuru getirisiŷ. yāŪını getirisiŷ. yāŪınıŷiŷine
 bulğuru atarıŷ, ķızādırıŷ, undan sōna acıŷŪidaresi ķadaŷ su ķuyarıŷ. u da biŷē
 ķāynıya, ķāynıya, **125** ķāynıya ķabarı biŷer, indirisiŷ. dadını, duzunu yerine
 getirisiŷ, indirisiŷ. unu dōkersiŷ bi ķabā. tabāŪa dōkmezseŷŪōle yirsiŷ, dōkersen bi
 tabāŪa dōk yi. ekmēŪinen yi. āyanŪēt ķıyına, āyanŪēt. he bōle yā. ŷindi eyi bilirseŷ.
 ŷindi hē ŷindi eyi. eŷķiden pek zorudu ķuzum. kōmür yaŷādı bōyüKlerimiS, kōmür
 yaŷādı, para yōķudu, para ķıtŪıdı. undan sōna afiyonŷekēdik. iki lirēye, ē iki
 ķuruŷa, ŷŷ ķuruŷa ŷapa ŷapaladırdım. adam **130** toplārdım ķōzēlce. afiyūnuŷ ķōzā
 cızādıŷ da satılmāzdı, ŷaŷızını ālırdıŷ. ŷindi cızdırmō hōkūmet. ŷle ķōzānı ķuruduyo,
 eziyo haŷhaŷını alıyoS, ķōzānı satınŪalıyo hōkūmet. ķötüryoS, veriyoS hōkūmete.
 cızdırmāyyo ŷindi. ķōzānī ŷeyŪiderlemiŷŪıslar da ilecŪederlemiŷ. hanı ŷaŷızı iŷinde

ğozāḡ ya, cızılmādı ya ilec_ıderler_ımiş morfinmiş ilec_ıderler_ımiş. hindi cızılm_ıyyo.

135

ADI SOYADI	MUSTAFA KARABAĞ
YAŞI	76
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	YUKARI ÇAYBELEN

Metin numarası : I. 12

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

musTava ğaraba. yetmişaltı. vûlā eyi kötü dört ğoyun varonu ğüdüyoğ, acıılēşbērlık ediyok. yirmi ğadar filenışde. iyi kötü vaqıtımızı geçiriyok. vār maçatlı bura. eveli bi maçat ğoca vārımış. burayı o ğoruyo ilk biliyoğ mu? yōzğatTan ğēliyo ondan sōnā maçaklı ğālmışadı. sōna çaybölen hē hē. he çifçilikışde iyi kötü ğuderetiğ yetTiğini ūraşıyom. tōrunum yoğ benim. būyde ekiyoğ, ārpa ekiyoğ, tōrunum ūekiyoğ. başğa yoğ. fi ekiyoğ. 5 hayvana veriyolar. onuğ tōmu var biliyoğ mu? saçıyola, moturnan sūrüyola, biçiyolar, hayvana veriyolar. yoğ be şōle ò ğalın şōle. he hayvana eyi geliyo. veriyo, tabī vermedī dā ya veriyo. tirağtōrnen, ğazayāyınan, pulluūnanūekeriS. budeyūekimde başlarığūē ekim ğasıma ğada biter yāni. ğasımdan sōna, ekimiğ birinde ikisinde başlarığ mesele Kasıma kadarūekilir yāni. ğasımda acığ nādirūolur yani māhsul ğısa çıkar. ekimde 10 yāmurūolursa ğözel yetiştir denesi bolūolur, samanı bolūolur yāni. hē onuğ içinūole olur yāni. aÇığ geç ğaldı mı bi irēnşberler zararūeder yāni. yoğ yoğ yoğ sīūırım vā. altı yedi dene vā. āvde besliyoğ yāni. satıyoğ, hāşlığūediyoğ meselá yani. sūdünden, kēndinden. sūdündenışde pēnir, sūt, yōūurt. süçūüler geliyo bölvadinden. süçūüler geliyo onnara veriyok yāni. esKidenūeyīdi de bereketliydi esKidenūöküzünen yapıyoduğ. öküzüğ 15 çifçili bu moturdanūeyīydi yāni. benim şindi moturumūmar, öküzüğ

ğaldırdıı ğadar ğaldıramıyor bile. bereket yok. bilmiyom halbuki şindi ğūrbe var, desdekleme var. esġi māhsūl olmuyo. ē öküzün bereketi iyi oluyōdu yāni. saban oluyōdu, pulluĶ oluyōdu. sabanna ğara sabanna sürüyoduĶ. öñünde bi şey var yāni oĶu var. arĶada demiri var. ġuyruū var saban. onu ġūyrua sürüyōduĶ, Ķayışı da ĶayışlıyōduĶ. elimizde bi **20** ôendere. öküz çekiyōdu yāni. e tārlanıġ ġıyısını, köşesini açıyōduĶ. şindi motur çamırōlūyo, çumurōlūyo. pek moturnan pek rāndımanalamıyok yāni. ôendere öküzün şôle bi ucu mıhlı. ôendere derōña yāni. sabanı da çamūrını ġazıyōduĶ yāni. çamur oldu muydu. ġüzel bereketi oluyo sabanıġ dā daTlı olūyo yāni. şindi ôle dēil, moturnan ġüldür paldır bereket de pekōlmuyo yāni. çok dā deriġi çıkarıyo ġāli çok dā **25** tam randıman alınmıyo moturnan. esġiye ġöre yāni.

ESKİ İLE ŞİMDİ ARASINDA FARKLAR VAR MI?

esġiden bereketli oluyōdu. burda kırĶ elli Ķānı gediyoğu yāni bolvadın budey satmāya. şindi yemiye zor buluyok yāni. anca idārèlik çıkabilīyo yāni. herkesin de moturu var şindi. bu köyün havası ġözel. isannarı başġasına baĶarak misafirperverdir yāni. he misafirperver misafiri severler severik. odiya ġuyarıĶ, oda olmadı mı evimizde yatırırık yāni. **30** ailemiziġiçinde yatırırız yāni mūsafiri. varoda bi tāne oda ġaldı. üş dōrt tane oda vardı, ġōşdüle getTile. sāipleri öldü. şindi bi tāne oda var yāni. odada yatānı ġötürürük, yemēni veririk, ġönünü ġörük, hayvanına baĶarıĶ. kendi uyuyōsa kēndine baĶarıĶ. mūsāfirinġ yemesi içmesi hē hepsi orāya ait. odanıġ sahibi baĶanodanıġ sāhibi. kim baĶarsa sahibi o. şindi seniġadamıġ geldi mi sen ġötürün, benimadamım geldi mi ben ġötürün yāni. **35** hē ġullanılır. muābbet derik yani çayını ġāvesini ġötürür. gelenēş dost bāyramlaşır, vedālaşır yāni. odanıġ mobbeti āyrı olur. āvdenēyi olurodanıġ muābbeti. ferfele yaparıĶ, bi hāyvanalırık, keserik. orda eş dos yerik yāni eş dos da yer. orda bi ālemolu ġonuşmaĶ meselā yāni. ġoyun, ġeçi hē ferefene derikōña. oda ādeti hē. bi tāne ġāldı. baya fārĶı ēsġiden bundanēyiydi yāni. şindi muābbettler dadı olmadı yāni. hePēhTiyar **40** ġālmadı. ġēş var, ġēş de kendi bildiine gediyo yāni meselā.

esgiye göre şindi muabbettlerimizin dadı yok yāni. eşgiler tābi dā muabbetli olūyo hārbi ğonuşuyolādı, ālaşiyoladı fālan bi anı oluyodu adama yāni. şindi ôle bi şē ğormeyiñ ki sen sen, ben ben yāni. varaltı tāne. ğızlarafiyonda, biri çifçelerde. olanıñ birisi çifçelerde imam, birisi vietnamda çalışıyo. birisi burda yanımda. hē şēyde ğa nē yā alamāriñ bi şē **45** avusTurya avusTurya viyanada yāni. viyanada hē işçi. torunıFağ bi tane var yāni dört beş yaşında. hē bunun var, asgerde bi ölu var şindi hakkariye gitTi bi cāndırma. bōyūkolanıñ ğızı varāvli. biri yetişğiniki dene çocūu dā var. torun morunonom beş tana var. hē ğızlarıñolannarıñonom beş tana torun var. vālla işde şu alt yapı yapıldı meselā ğanalisson manalisson yapıldı. yeñi yapıTılar bāharın. üsdü örtüldü. şindi **50** bu ara şē paket taşı yöllara āsfalt yapıldı. he paket daşı. başğa köyüñ derdi ne derdi olcek başğa suyumuz vār da yetersiz yāni. e çekildi çēşmeler çekildi. e şē geliyo yāni yeraltından gēliyo. o da azaldı yāni. hē esgiye göre azaldı yāni. yetmiş yetmişüç hāne var. oğulimāmımız yok. öğretmenimiz de belli bi öğretmen yok dā şindi. taşıniyo imrallıya gidiyo. burda iki dene üç dene oğul vā. imam yok, imam baya ikiüçaydır yok **55** gelmedi yāni. hē oğul çocuklarını imrallıya daşıyolar yāni.

DÜĞÜN ADETLERİNİZ NASILDIR?

düünneroğu dāıdırıloğu. saña meselā dāvetiye teblık bizoğū derūk yāni. oğu dāıdırıķ. eş dos gelir bī çālgıcı çalar genşlerōynar. hē õñnara bi yemek, ziyafet veririz meselā düüne gelennere, oğuculara mūsāFirlere. iki üç ğün çālınr. gelin gelir, herkeş daķacāını daķar. mūsāFirler dāılır yāni. vūla durumuna ğore kimisi āltın, kimisi **60** para. başlık parası vā. beşden dutona ğadar var yāni. hē beşdenona ğadar var. yō ğoyun del' parā ğuru para. hē ğuru para olcağ. beş biñ, on biñ millar yāni. ēlli doķuzdāydı yāni. iki yüzēliraydı, ò zaman bōyūk paraydı yāni. pi sürü ğoyun satTımoara. benesgerlii izmirde yapıTım. ğomutannarım çok ğozelidi. hava kuvvetleri ğomutanı vārdı fēzi çamel beni sevērdi. genelğurmay başğanı vārdı orgeneral barasel beni sevērler. ğördüm ben **65** hava teknikoğullarıındaydım ben. benasğērdimōrda. maķine iş eğitim bölümündēydım.

yazuculuk yapıyodum yāni. ōrda ōnnarnan baqıyoduğ yāni. onnar geldi mi beni severlerdi mesele baña bi vazife verilēdi. iki sene ğāldım. şeyde ğaziUmırde. vūla hoturaflarāvde. hatıra ne gibi soruyoŋ? unutamadıUmıŋde o arqadaşlar, arqadaşlar var subayım vārdı adabazarlı celāl kúçuđOnu unutamam hiç yāni. ē sevērdi beni ben de onu sevērdim **70** mesele yāni. ābey gibidik. bi şeyOlursa benOna danıŋırdımOna baña danıŋırdı meselá. hem tabur qomutanı pek ēyiydi. tabur qomutanı emekliydi, ğıdemli yüzbāşıy da sevēdik birbirimizi yāni. ē işde bi onOm beş günUeveli izin verdiler baña meselá. binbaşı vārdı bi yüksek müUendis kemāl demiralp. onOm beş gün verdi yāni sevdiUinden beni. dayaqUolmazdı canım dayāUı kēndiŋ yaparsıŋ yāv. naqıslıq yaparsaŋ dayaqUolur, **75** naqıslıq yapmassaŋ ne dayaqUolcaq yāni. ēmri yerine getir. sona hırsızlıq, hāyduťluk yapma meselá dōru sōle. depede yeriŋUolur yāni. ē sen dediUı yere getmessaŋ bi olay qıkarısaŋ tābi sēmez kimse ōle ya. iki sene ğāldım. undan sōna burūya ğēldik. evlenme bin doqızUüzUē ēlli yedide bi onnan geqinemedik. elli doqızda bidiUa āvlendik. ikinci hānım. o da mafātUetTi dōrt sene oldu yani sekizinci ayıŋUom beşinde dōrt sene ōldu. **80** yalıŋız ğāldıq yāni. bōyükuolan var. e onuŋ yanında yiŋiPıçıyoSıŋde. yoq benUıŋde ileri geri yāni. gelene gidene baqarım yerine ğuyarım. o ğüder gelif ben yerine ğuyarım. evde hayvannara baqarım. yedi sekiS dana var. cinsī mantafan ğırması yerli malı yāni. yoq besi de deUēl de işde ŋindiden daraldıUm zaman satıyoq, hārşlıq yapıyoq yāni. hayatUıŋde vūla işde maşaqkatinen bī olumlu ğunüm geşmedi. maşaqkat, muşaqkatUıŋde ŋu ğüne **85** ğadā yaşadıq yāni. qıkmadım, getmedim. hē burda ğēşdi. bazanUıŋde alaşēUire gitTik yāni alaşēUire. bā belleme yayan. hē ara işi yapıdq. yō canımUarabaynanUıŋde ō zaman tirennen ğēdiyoduđUafiyondan. orda bā belliyōduđ. bāUm oqçasını açıyoduğ. dibinin otunu ğazıyōduđ. dibiniŋUotunu yāni. ocaqUatıyōduđ bā dikiliyōdu yāni. onnar delice diyolar delice dikiyōduđ. bāUm qıbīUına delice diyolar yāni. ōle para işine gitTik bāzen **90** yāni. birUay yirmi ğün. devamlı yōUdu yāni. orda han vardı handa yatıyoduğ. handa yatıyoduğ hē. ben kúrekUzeri dēPgisi vā dēPgıye basıyoduđUatıyoduŋ toprāUı. eveli düz beli varıdı. ŋindi düz beli ğāldırımışla bālarda şey yapmışlā yāni āsma. onuŋ dibini qapaynanUo belnen qazıyoŋUotlarını qukurunu açıyoŋ sulamaKıçin. ōle yapıyōduđ yāni. veriyola aKıüzümden, qekirdeksizUüzümden. tadı ğōzel, tadı ğūzel. alaşēUir bura **95**

göre şey canım cennet yāni cennet. her şey var. şunu var bunu var meselâ yeşilli. var. hē üzüm, pambük, pancar. eken yē de vādır yāni, var mı mısdā pancar. eken yer? ben görmedim pancar. hē pancar görmedim de. üzüm yāni, üzüm, pambük hē. yok bizim. āslımız manisadan gēlmiş, manisadan. gāli çoklarımı. S. alaşē. irdede var. manisadan geldi. ini sōlediler. manisanın. içinden mi, alaşē. irdeden mi? alaşē. irdede akrabalarımı. S 100 var. hē bunnarın ilk defa gelen maça. oluymuş, adını maçağ göymüş. onun yanda birikiyola gāli. mısdava giliğ ğarabağ, onnar ğarabağdan geliyo. şaşmaz musa şaşmaz. köyün. adı ğarabā. ımış da ğarabādan gelince Karabağ ğomuşla yāni. hē bizim da manisadan gelme cabbar. oluymuş da şimdi yani şaşmaz. oldu. maça. olu eyi bi adammış dünyayı ça. ırımış memleketin ğıyısını, köşesini milliyetçi adammış yāni. bol merá 105 varıdı merámız boludu. ama şimdi bu nesil. onun ğoydū. u noktaları iki ğat. aşşā. ı çekdik yāni. o adam eyi ğorumuş memleketi yāni. ğaleden, özburundan, aq̄pınārdan, imralının. ōñünden bu civārı çevirmiş yāni. maça. olu denilen. adam.

KURTULUŞ SAVAŞI İLE İLGİLİ BİR HATIRA VAR MI?

gelmiş canım da girmemiş. anam. annadırdı. şo depeden geçmişler yāni. anam yonan gēlmiş. ekin. işi zamanıymış su götürmüşler yāni. şo dur len yā, şo depiye su 110 götürmüş bizim ğadınnar. orda ğavır mı ğali müsüman aşger bi danesi neriye geliyoğ burda Tāşlamış. su götüren ğadınnarı yāni. anam. ānnadırdı ekinlerin. içini bōhlamışlar. sılaşların üsdünü. yōnānlar boqunan batırmişla yāni, ekinlerin. içine. burā gēlmiş bābam hāsda yatarımış. sen çetmiş ğemiş yō hāsdayım ğemiş yāni. çetmiş ğ yā būbam saklamış yāni. bīyi gelmiş başçavış yumurtaya tavuq. isdiyo ğemiş. 115

ADI SOYADI	CELAL ER
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR
DERLEME YERİ	YUKARI ÇAYBELEN

Metin numarası : I. 13

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

yoğ yā ne miliyim ben yāu. hēle siz kimsiniz ben tanımyom ku. hē gocatepeden. celal_er, er. yōnan gēlmiş şōrūya oturmuş, bizim köyüüüsdüne. motura ırbıklarını bērmişle bizim bōle çocuklara, gelin dolduruğ demişler. dōldurmuşlar, eētmişler kendiñiz_iççēñiz biz_ōle iççēk demişle. çocuklara evelā içiriyolar, bizimkilē de gölden felen doldurvemiş canım. he ōle şiyden doldurmamışla. hē çoÇuklara içirmişler kendileri. o zamana **5** gādā bizim buradan bi hoca vāırdı. hocāyı götürmüşler, aqbuğarıñ yanda. ōrdan biri de bi silah_ıatıyō, silahı atınca bōrda diyolar. yonannar_ıele alıyolar o ādamı zopāynan. o adām ğavıri ōñüne kaqarımış_ıona kendine gelen zopa ğavıra dē_ıerimiş. şōle kaq kaqıverimiş_ıonnara dōru. güzünü bālamışlar_ıadamıñ bi zāman götürmüşle, sōna ğoyvemişle. hē hē ānnadıyodu. kaqı kaqıvēdim diyo onnara dōru diyo, ō da diyo **10** ğavıra dēdi diyo. bürdan geşmişle, şurā gēlmişler_ıebeme dūz demişle. Tuz dememişle süt ver demişle süt vērmiş_ıacıq. ellik ğavürıymış_ıonnar, ēllik ğavürı. ēsği ğavürlādan, bōranıñ yērlı ğavürı. o zaman ğadāf_ıo da ne demiş? biri de gēlmiş pençereden duza elini sālmiş ābem de ğafasına bi yümruq, oñ da mı mūhtaçsıñ yā ğavür demiş. dēpesine bi yümriq vuruvemiş hē. bōlece burdan geşmişler. o ismet Paşa ōrda **15** aqbuğarıñ_ıōrda oturōrmuş_ıismet paşa. ğavür_ıafıyāna yerleşmiş_ıonnar da bırya şūrlar_ıistikamdır bütün şōralar. bōle yerleşmişler. ismet paşa, atatürk gētmişler, bāqmışlar gözelimden mi vuram bi vürmuşlar gözelimden. geri çekilmişler. ondan sona şē gelmiş, ali_ıhsan paşa. ali_ıhsan paşa gēliyo. bōradan vurusāq çok şe_ıit

veririk. burdan vürmüycāz. bi gīryo çıkıyo kömürdenmiş saçı aliᵛhsan paşa. bi dáha giryo çıkıyo. ũş sefer girip **20** çıkıyo. lōᵛantacı da diyo ku yā sen pisᵛelbisēᵛinen geldiñ, kömürᵛelbisesiᵛinen. pisᵛelbiseᵛinen geldiñ yā çık Tışarı burda yonan subayları yemek yīyo demiş loᵛāntacı. ne o paramınan dēᵛilmi ben de yīyicem demişᵛo da. çīᵛk demiş yonan subayları da demiş ki: ēlleme eliñ ġaribi yesiñ yā demişle. ġaribiñ kimᵛoldūnu bilmiyola ki. paşā paşā tabāᵛınᵛaltına ne diyo biliyon mu? ũş güne ġadar beline ot doldururun baña aliᵛhsan **25** paşa derler diyo. aliᵛhsan paşayımış diyo ya aliᵛhsan paşa dañᵛoluyo. sazaᵛlıᵛā varıyo ᵛaFasına bi sazaᵛ ġöyveriyo. yeşilᵛot ġöyveriyo. arıyola, darıyōla bulamıyola. bulamayınca ġalāyÇık dāᵛından vuruyolar. ġalāyÇık tarafından geliyolā, ōrdan vuruyolā. derimiş yā paşam: orda çāydan bi denesi vārıdı. pāşam beni ġötürecekler hazīneniñ başında selāniᵛe ġötürcekler derimiş. oda derimiş ki: ġētmem deme giderim dē, iş **30** durumnarını ānnamaya bāᵛ. bān seni sālмам hēç ᵛorᵛma demiş. ō ādam şafāᵛın ġötürcekler. çīFte nöbetÇi gezinirimiş. tamᵛisdeme doluyolar. ataşᵛemri vermiyolar, tüFekleriñᵛöñünde gezinirimişᵛataş demēzlerimiş. bi de bu arada seniñkiler nē diyo biliyon mu? ātāş diyo, ātaş diyo ya ġavür boşuna. bōle bizimkiler nē diyo? āllahᵛallah diyo süngüyü daᵛan. hücumᵛōnnar da ordan çıkıyo mu? Kāpaᵛ gibi birbirine bōle. **35** ōnnar çamdan çıkıyo būnnar da yoᵛardanᵛaşşāᵛı varıyo. bizim maᵛinelilē de nē diyo bu arada biliyon mu? taᵛīr taᵛīr müslūmanı, ġavırı birbirine ġatıveriyo. bu kötü oluyo işde yazıᵛ dēᵛil mi yāᵛ. o ġirmiş hārbe nası ōsa çıkacaᵛᵛo adam. çıkābilen çıkacaᵛ, çıkamıyan ġalacaᵛ. ġirmişᵛataşᵛemri verilir mi buña? verilmez dē mi? vermişle vūla. hē hēpsi ölmüş yā. ġīyvēmiş maᵛıneyīnenᵛālla rāhmetᵛetsiñ. cápeyi ġazanamadıᵛ demişlē yā. **40** gavırᵛōrdan bi çıkıyō ġocadepēye yērleşiyo. ē tabī ōrdan gediolar dumnupınara yērleşiyo. ōrdan bizim cēpeleriñ hēpsi de bozuluyo bi cēpe ġalyo. ō cepiye yedi seferᵛo ġndiriyo bizi, yedi seferᵛo geri alıyo. onuñ taᵛfiyesi gelirmiş, bizīniñ taᵛfiyesi vārmazmış fāretTin paşanıñ. o da ne diyo atatürk de: bütün cepelē bozuldu namıssıSᵛadam seniñ cepen neden bozulmadı diyo. bānᵛallā için çalışdıım diyo. bānim cepem taᵛviyelenmedi **45** fārettin paşa. o zaman ġadā kendi kendini vurıyo ihtarᵛediyo adam. yā yā acıncaᵛ şey. ōndan sōna da cepe bozuluyo. vār vārᵛāmmimi šiye ġada ġōyniᵛe ġada ġötürmüşle bizimᵛasKerle ġulavızᵛōlaraᵛ. bi tōba omzunda ġōyneᵛe ġadar

gitmiş, asgeriñ öñünde. geri gelirken göyvermişler adamī eline káat vemişle. hēr yere asger çekilmiş yā. geri zor çıkdık diyo. bāhdıydım diyo gácecek yer galmamış, gidērken kimse yōudu. **50** türkiye bu gadar çok yā, gene de çok yā. ne bu bunnār ne? tereteden mi gelyoñ?

BİLDİĞİNİZ ŞARKI, TÜRKÜ VAR MI?

yoğ yā ne biliyim.

çanağğale ortāsīndā āynalı çārşī

ānne ben gèdīyōm düşmāna gārşī

ōf gēnşliim eyvāh **55**

ānne ben gèdīyōm düşmāna gārşī

ōf gēnşliim eyvāh

çanağğale

ADI SOYADI	ALİ İHSAN YILMAZ
YAŞI	65
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	İNPINARI

Metin numarası : 1. 14

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

irēnçberlik yapıyoğūsta. irēnçberlik, ārpa, būday, efend'im bu işlennēuraşıyoğū bizēvet. vūla nası geçecek ğurağ bi melmeket bura hocam. hē ğurağ ğurağ, ğurağlık melmeket dēmekūisTidiūim su basarımıS yoğū bizim. yani su yoğū. enūazından su basar yāni sulama arāzimiz yōğū bizim. allā ne verise bereket, onna'nūidāre oluyoğū biz. hē tarlamıS, yeterli bi yēr dēūil yāni bizim burda. āz bi tarlamız vā. o tarlamıznanūuraşıyoğū, yētiyo, 5 yētmiyo amelelik yapıyoğū. būrda gēnşler başğa bi bursa tarafına giderler, egēye giderler, çalışmıya ôle. iççēye giderler taşūocāūna, mermere. evet yāni gēnşler. e burda dā irenşbērlık yapanlarūirenşbērlık yapar. ğoyun güden ğoyunnanūuraşır. bu başğa bi gelir yoğū bu melmekette. başğa bi gelir yoğū yāni. burda bāğ, būday, nohut bu meseleler başğa bi şēyūolmaz burda. ğurağ melmeket yāni. hāyvancılığ varūişde onu da yapabilene, 10 yer dār, arazi dar, merā dar yāni. evetūormānūossa da burdā yasağ, kanunnan yasağ geçiūedemiyōğū ku. burda keçi edemek biS. yasağūevetūon da ne yapacağ vūla dēvletimiz ğayırşığū, biz nīdelim yā? dēvlet ğayırşığūonu. bizimūelimizden gelen bi şē yoğū ki. devletimiz ğayırşığūonū da. bōrası ğurağ melmeket nētcek būrda. benim mesele ūş dönüm tarla vā, ūş dönüm tarlayı ne edecēm ben. hē ne eker, ne ğazanırım benūordan? hāpisi 15 ôle. arāzi yoğū, sulama suyumuz yoğū bizim. hē arāzi sulancağ suyumuz yoğū yāni. anca içme suyu var burda. evet yani başğa bi şī yoğū ki. vār bēnde mi? ūç çocuūm mar, iki Kız, bi ôlan. onnār da yanımda yoğū benūāyrı yaşıyom.

āyırıldı ğodu, gitTi hërkeSıdāre etsiñ ğāri. buyùr, eřimĒvde. çöcuğlarıñııkisini
çırağ çıkārtTım. o birini de bi ölum mādı ğodu getdī çiFtelere taraFına, çiFtelere. örda
sañā bekÇilik yapıyo yāni. evet sañā malıñā, **20** maçatıñā řunuña, bunuña
parasıyınan. bāřğa işde suyumuz yoğ. tarım bu yāni allāh verise ekinĒoluyo, allāh
vermeSse ne olcāk. canābıĒalla bereket verise oluyo. beleket vermeSse ölmuyo.

ASKERLİKLE İLGİLİ BİR HATIRANIZ VAR MI?

benĒasğerliĒi marařdā, maraşTa yāpTım. eyīdi benim ğünümde eyīdi. memnunudum
benĒo asKerliĒimden. benimĒunuTadamadıĒım benim subayım mārıdı nāzmi yazıcı,
25 hē sivaslıydı. onuñ yanında durdum ben hızmataziyīdimĒonuñ. bin
doğuzĒüzĒelli sekizde gitdim benĒasKere, ātmıřda tērisĒoldumĒevet. ben mi hayır.
çārřıda geziyodum ben. bān çārřıda geziyodum. çārřıda meselā, o ne ēmrederse onu
yapārdım ben. çārřıdan ne geleceĒise eve ne ilāzımsa evde onu getiriyodum. hē hē
bāřğa bi řē yoğ hoca. iki sene evet. vāllā eyice tāminĒetmiyom cāĒilim ben ya yūz
yirmī, yūzĒotuz vardır herhālda. **30** vūla devletĒişde bi yolumuzu yāpdı. hē
burda yolu yāpdı işde ğörülüyö. cevizli, ēnedik, imrallı, āhbuñar, maçaklı bu
çevreleri yāpdılarĒevet. memnunūğ tābi memnunĒolmamıyık. çok memnunūğ yāni.
tābi ulaşım yani yol, memnunĒolmak mı? yōĒudu yōĒudu ē nası öküzarabasī,
bēğirĒarabasīynan ğēdiyoduğ. emirdāĒı, bayat, isce, āfıyon bu tabı o zaman şindi
dēĒilĒo zaman. ellilerde, elli beşlerde fālan. **35**

ESKİ DURUMA GÖRE ŞİMDİ NASIL?

ābi ēřğiye ğöre çokĒeyi ğelişmek, hocam. iki ğünde geliyödüm, iki ğünĒiki ğeçe. iki
ğün ğēdiyöduğ, gelyöduğ, dört ğünde āfıyona. yölunan, merkebinen gidiyoduğ. hē
şindi ulaşım yağın hē vāriyon, geri geliyon hemen. Sabālēn ğēdiyön saatĒiki, iki
buçukĒüç sıralarında işiñi ğöryön, geri geliyonĒāviñe. hē gedip ğēliyön. çok çok

yarısı yok. yok köyün hē. hemene yarısı yok yāni. emirdāında, āfiyonda, ankarada bōle dāıldılar yāni. 40

DÜĞÜN ADETLERİNİZ NASILDIR?

cuma ğún başlar, pazar ğún saatiki, iki buçuküç sıralarında biter. pazar güniki, bīr, iki sıralarında biter. oluyo, olmaz olur mu? tūrkiyeyi tēmsil etmeK için bāyrağ. tābi dünyā oldu belli türk olduun belli. tūrkiyeyi temsil eden türk bayrāı, o Sebebden. ōndan sōna indirisiñ bāyrāñı, düün bitenden sonā ğorsuñ yerine. düün biter her zaman tutturumassıñonuki. olmaz olur mü hocam. yāni mīsāfirliñi şōle dā burda bi 45 yāni köy odası yok. burası ādam açarsa açar açmassa açmaz. evinde idārē, āırlar adamı. köy odası gine var. köy odası var gine. müsāfir gine alır. müsāfir kendimiziñ bizim odamıS. burda ēvet, ğālrsıñ hē sen şindi ğāldıñ mıydı müsāfir ederim ben seni. āz, çoğ yemēñi, çayıñı hazırlar yediriñ. elin den ne kopyosa. bān getirin, ev sahibi getiri. seni āç ğomaz, açuğ ğomaz yāni. kışın da yapar, aynısını yapar. ūş gün ğal, beş gün 50 ğal, bir hāfta ğal, bağar yāni, mecbur bağar yāni. kōylü de il, odanın saıbi bağar, o bağar. hayır müsāfir için açıyolar, sen müsāfir geldiñ, yetişemediñ, ğāldıñ melmeketiñ uzağ, bura onuñ ūçün. ğaldıñ mıydı, mazot bittī. sen ğaldıñ burda nerde yatcāñ, arabaniñ için de mi hava sōuğ. yağarsıñ zoPāyı, orda sāıbi de çayıñı, yemēni getiri. istirātıñı tēmin edēsiñ biner araba hayır, herkesiñ şāhsı odası, burya ait oda yok şāhsı 55 yāni. sōuğ olur. ğışın kömür, hayvan tersi, kömür bu civārda adam. satın alır odun yağar Kışın. örman yasağ, hāyvan tersi yağarığ, ğurūduruğ. onu atāşlarığ, ondan sōna kömür atarığ üsdüne kömürnen. ğışın da çalışān çalışır çalışmayan evinde duru. bi yere gidemessiñ ki. nere gitceñ alla aşkına. āvde ğāliyom, ğāve yok burdā. yāni benim genşliimde tābi fakirdi bu melmeket yā. çoğ fakiridi hē şindi epey de düzeltTi geri. 60 tābi şindi ğözel ulaşım yağın cünkü ulaşımēyi, o Sebebden. o zamannā gebenen nēyinen, gecelēin ğözün görmez. hā hasdalığ olsuñ emme şindi ulaşımēyi. ulaşım olduu için. o zaman ulaşım yokTu. evet, dā, depe, ğār, ğış. zorūnan ölüyō adam meselā. can çekişe çekişe ölyo,

götüremiyōnki. ėmme ŗindi gōzel. tābi dā ėyi. dāha ilersini allah bilir başgasını bilemeSiñ. **65**

BURADAN DIŞ ŐLKEYE GİDEN GURBETÇİ VAR MI?

burda yođ. burda hemenĀzdir. o yānda çok, emirdāınıño yānda çok, burda yođ yāni. ònнар zamanı itibarıylē, ayağlanıp gētmıřler. burda dā yağınolmayanna da đalmıřıřde. o da ŗindi darāldı, onū da đāybediyo, satıyo, idāre edemiyo. māl parā etmiyo. samanı yemi bahalı, çoban parası ağır gelıyo. durdurmuyo çünkū ağır gelyo. om bir biñ nira iki teneke, moturu, samanı iki yüzelli bin nira, çobanıñaylıı beşaltı bin nira. nası idāre **70** olcağ adam şaşıp đalıyo. sōuđolur burlar, sōuđolur. āltı āy yattar đıř burda đar. altı aydan sōna yaz gelir, mayısıñ yirmisinde. yoluñāllah rāzı ossuñ, hānda oldūu zaman hē ulařımāçılıyo, geliyo, đıraderlerāçıyo. kapanıyo. hoca var, köy hocası, imam var, konyalı. òretmen daha gelmedi vağıdi varōretmeniñ. đāli kim đelcek bilmiyon ben. varıdı, hayır burda đalıyodu hoca. vūla ŗindi gelēcē bilmiyon. manısalıydı o, kim gelecek, **75** o mu gelecek bilmiyon? neriye manısa taraFından gēřdim. biz bel bellērdikālařēirde. bel belliyōduđ, bā belliyoduğ bā, bā belliyoduğ. belinen bellēsiñ, bāınōtirafını açāsiñ. göbēni açāsiñ, sularādam. đandađ yapāsiñ, o đandađları suynan doldurusuñ. yani havız gibi gibi onnarı yapādıđ biz. ŗindi gētmıyođ yāřlandıđ đāli. yetmiřdē, yetmiş dōrtde, yetmişaltıda, yetmiş sekizde, seksen birde. ò arada getTikōrlara. kışlarımızı geçiriyōduđōrda **80** yazlarımızı deil. kışaylarını. ŗindi òrada đar bitmezōra. hayır hānda yatādıđ, hānda yatādıđ. kışınoluyo, zatenoraniñıři bā belleme, budama. emme ŗindi yüksek sema olarađōrlā. đarı, đız yapıyo herāldā gētmıyomēpēyden beri ben. sekSen beşden beri gētmeyom ben. yā ora bařđa tābi, yaz memneketi ora, orası yaz memneketi burāya uymāSki orası. orāya yāar yāmır, gün doğar çeker gider. āmme burda gedemeSsiñki, **85** nere gētcēñ burda? burası sōuđ melmeket, đıř mēlmeket bura. orası sehīl mēlmeket. ne đadarōssa ora sehil, izmir tarafı, manisa taraFı. yaz yāni demekōistdiim, yaz memneketi. eyıydi, eyıydi bize đarřı, çalışdığ mı paramızı vēridi elimize.

ADI SOYADI	AHMET EDİZ
YAŞI	58
ÖĞRENİM DURUMU	İLKOKUL
DERLEME YERİ	İNPINARI

Metin numarası : I. 15

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

āhmet,ēdiz. seksen doğuzdan, doğsan doğuza. Şimdi bōŐta. baŐġa arġadaŐoldu. kırġ sekiz dō,umlu, elli sekiz. valā emekliyim,işde muhtarlıġtan,emekli oldum. bāġur,odedim, om beş sene emekli oldum. yoġ devlet,odemiyo, kendi,oduyosuġ. devlet,az doġ mā,aş veriyo muġtara, sen,üsdünü tamamlıyoġ. āyda odedim,emekli oldum,işde. irēnġberlik burda baŐġa bi mālclılıġ yoġ, ôle besicilik falan yoġ, tavuġçılıġ yoġ. āz 5 doġ milletimiz,i,dāre eTcek ġadar,arāzisi var. bi sene ġalıŐıyo āltı ay yiyo ondan sōna yoġ,oluyo. bān,ēvdeyim, ne yapıyım,işde? var birāz,ortak veriyoum ben. yoġ var,elli, atmış deġar. yoġ bi hanım, bi ben, bi ġız varıdı ġıġartdım esġiŐē,jire.

KÖYDEN BİRAZ BAHSEDER MİSİNİZ?

bu kōy ġariban,iŐde vūllā zor geġim sıġıntısından. ōn dōnüm, yirmi dōnüm,ekini var,ēkiyolar, ġāldırıyolar ġırā deliġannılar ġalıŐmāya ġediyo bōrsa gemli,e 10 zeytin toplamaıya. iŐde amalel,i,inen geġiriyolar,iyi kōtū ġünnerini. burda ġalannar,āymı sōled,i,im gibi, üç, beŐ dōnüm,arāzi. ekiyolar,iŐde onu āz doġ,i,dare edip yiyolar. baŐġa bi geliri yoġ. birer,i,kiŐer,i,nēkleri var, sā,anıyolar. yoġ benim süTünden, yō,urdundan faydalanıyolar,iŐde. inpinar vūllā Őū ġārŐıda bi yēr var. ōrda

bi in mi varımış ne? o inden ismini almış ta esKiden. bu yeni de il bu isim. ta benim aklımin ermezinden, 15 tā esgiden in pınarı olmuş. orda in olasımış, o in ismini almış. ávet yoğ vallā buralarda işde, şuralarda bi dāşdan merdivenner vārdı. bilmiyorum tā esKiden merdimen gibi iki yerde bi şu yānda, bi şu yānda basamāhlı. vullā oralara para var, hazīne var diye bi gelip bağıyolar filan. bōle bi şīyler, bi gediolar, bi geliolar.

MUHTARLIĞINIZDA KÖYE NELER YAPTINIZ?

kōye şu bu yol bürdan cēvizliye ğadar benim eserim. hāyvan sulama göleti 20 yaPdırdım. kōyün arka tarafına. āltına ğavağ dikTirdim. ğaymaçamlığdan ğavağ gettirdim, ğavağ dikdirdim. kōye ceviz āacı getTirdim, dāıtTım bi gelir ossun diye. Fişne dikdirdim. ôle ôle şēler yāPdım. cāminin üsdü ğara örtüydü, onu āşdım, örtTüm. ğara örtüydü, toprak örtüydü cāmāninin üsdü, āÇdım tūla örtTüm. ğara örtü başğa, tūla başğa. şu ğara örtü dā bağ şu bina. onu āşdım tūla etdirdim. çatıya çātTırdım. hep 25 bōle, kōyün ē içme suyunu getirdim. su sıkıntısı içme suyumıS bu bu da azaldı bağ. ğurāhlık ğediyo, yāmır yoğ, ğar yāmiyo. evet āz yāğdı, ğeldi ğeşdi. su sıkıntısı olūyo. bu da çok azaldı. bilmiyorumki yā canābı allah vērmiyo. çıkıyolar. yaPdım tırahyada, kırklāreli. ben ğomandōydum. şey ğaşılyōduğ biz gelen ğomutannarı. merāsım taķımındāydı. hem ğomandōydum, hem merāsım taķımındaydım. gelen ğomutannarı 30 ğarşılyōduğ. ben atmış ikide āşğer oldum, atmış dōrtde tēris oldum. iki sene bi bir ay ğadar mēzuniyet oldu işde asğerlik yirmi aya düşünce, bir ay mēzuniyet oldu. yirmüç ay yaPdım ben asğerli. burāya ğore eyiydi burdan eyiydi. ğavūn, ğarpūz, ayçiçē bol ekiliyō orda. valā köylerde bu yağın köylerde olan arkaadaşlar var. kimisi ālmanyaya getTi, kimisi kōyünde. ben valā işde uzun künyeñi filen say. birinci 35 ordu, beşinci ğolordu, otuz üçüncü tūmen yüz doğuzuncu piyāde aleyı erlerinden bilmem ne? erbāşlar ben ombaşı idim. sıkıntı şimdiki gibi deildi, deildi. ğıtıdī yemek filān çoğ ğevşē idi bizim zamanımızda. ğomutannar Sopa boludu bizde. yātın mıydı ayāñı yıhamamışın diye bi döverdi nōbet çavışları, bi de fazla yıkamışın diye

döverdi. şindi zopa yoḡ. bizim zamanımızda zopa boludu. hēm fazla yıḡıyoşuḡ deye māḡsadı **40** dōvecekler. bahane vallā bi olayḡoldu. bi nöbetÇi dāıtTım, nöbet yerinde cepānelikde dāıtdıım nöbetÇi silā dayamış dōşüne, uyumuş, dōşüne yāni, silā dayamış bōle uyumuş, nöbet yèrine. ombaşıym bēn de vārdım, baḡdım horulḡorulḡuyyo. dikildiı̄ yerde uyuyo bēn de bi toḡat Furdum. o dā denizli hūdāyi oral milletvekilniḡ yiyenīymiş. hūdāi oral yiyenīymiş çocuk sōna hemen tērisini aldılarḡanḡarāya o çocūun giderken **45** bennen helallāşmadı bana uyurḡan vurduḡ deye. onu unutamıyon ben. bānḡuyurḡan vurduḡ dedi, beni uyandıra da şē yapāydıḡ dedi. ben de sen nöbetTe uyuduḡ dedim. senī benḡöle etmesem beni nöbetÇi subayı öldürüdü zopāyınan dedim. silah depōsu, cepānelik hadi bi dūşman geldiḡ orāya. o silāı ordan soyduḡ. ne olurḡo zaman? ben nöbetÇileri geziyōdumḡişde nöbetÇi ombaşısyıdımḡiki saat nöbetimḡmar benimḡo nöbetÇilē **50** ḡonturolḡediyodum ben. gezen nöbetÇi subayları gezer. o dek gelsēydi beni düvèrdi, nöbetÇi subayı. çohḡacāmilikde, unutamadım yedikḡişde yā. yeri āsgèrlik bu. bunu ārtıḡ şē yapamāSsıḡ ki.

ADI SOYADI	HAVVA TAŞKIRAN
YAŞI	68
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	AKPINAR

Metin numarası : I. 16

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

hava dāşgıran, daşgıran hē hava daşgıran. atmış yediği doldurudum, atmış sekize geçiyon. aqbuğar, bilmiyom yāvırım nēedeyim bēn de buralı dēilim ben maçaqlıyım. ēlli sene öldü bān geleli. evelden aqbuğa derlermiş ne bilēm ben. ben gelmeden aqbuğa ben geleli ēlli sene oluyo. hē yōęarı maçaqlıdan gēldim ben. işde bān gēldim buna aqbuğa, bura aqbuğar derler. dört tane ölüm mar. biri gāvürda, üçü bürda. bilmiyom nerde 5 ramazan o? bēlçiķada. irēnşberlik yapıyoS. hē gōyunculuk yapıyolar, irēnçberlik yapıyolar üçü bürda. elleri boşaldı mı amaleliē gidiyolar, çoban gēdiyolar. ben kūççüōlanıę yanında duruyom hepisi āyrı. kūççüōlanıę çocūna baķıyom, ēkmeklerini ediyom, yemeklerini Pişiriyom, bi işe gitdiler mi bulaşıklarını yııyom. bi işe gitmediler mi yatıyom gelin kendi dutuyo. hē vār var. davar güdüyōlar, sīır var, ben 10 kūççüōlanıę yanında duruyom. gōyunu var, nōut getirmeye gitdiler hindi de. ben bunu çıkārtTdım burā oturdum. içerde oturıyōduķōnнар da nōut getirmeye gitdiler. hē nōot getirmeye gittiler.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

ęıza varıķ dūęür varırıķ. verirlerse verirler, vermezlerse gōr gelirik. verdiler mī şeyıderik, bi loķum yerik. ağız dadı derikōęa. bi loķum yerikōndan sōna gelirik,

nişan dağ 15 dèrlerse, daul dutarık, çalgıcı dutarık, yiyecek, içecek alarık, giderik bugün nişan dağarık. yēr, içēr örtter gelirik. öndan sōna mēsa bu gūn vē dērse emme hāfta sonu emme bi sene sōna hazırlanırık düüne başlarık. tādil gūnū olursa cumā gūn başlarık. tādil gūnū alırsağ cumā gūn başlarık. olma mī? onu iki gūn şeyden cumāden iki gūn eveli tikerik. hē hē dikerik bayrā, ēkmeK ederik, adamnarı toplarık yuğa èderik. yuğa èderik beş on 20 ğarı toplarık. hindi hurunumuz ğālī var, somun ediyok. hē eveli yuğa èderdik üç gūn. üç gūn somun èdēdik bōle bōle üsdüne de ekmeK edēdik. hindi ğālī şeyimiz var. furunūmuz var furun çörē ederik bazardan getirik bazar çörē. aşÇıyı getiririk, davulÇuyu getiririk. öndan sōna vurur ğālī cumā gūn vurur. oğu dāıdırık köye. köye dāıdırık, dışarlara dāıdırık. kōnşu kōylere. gelen gelir, āltın dağarlar, para dağarlar, davar getirirler, 25 hē davar getirirler. āltın dağarlar geline , para dağarlar. üç gūn düün ederik, üç gūn. üç gūn düün ederik üç gūn yemek dōkerler. piriç pişirilēr, piriçin üsdüne et ğōrlar, eti ğavururlar ğazannan. ördan et tabā ğuyarlar üsdüne bi tabağ da şe et. bāmya çorbası ederler, sārma sararlar, hoşaF fururlār yemeklerimizde üç gūn yemek dōkerik ha. he üç gūn yemek dōkerik. tādil gūnū öldü mū, cumēytesi gūnū iderik, pazar etesi gūn şe pazar 30 gūn gelin èner. cumā gūn başlar. yuğa ediyok işde sāşda bişirip, yuğa ekmek. hē açıyāk tātayınan, tātayınan açarık, sāşda atarık, bişiririk yıārık bōle yıārık yıārık yıārık. bōle sular sular dōkerik gelenlere. eveli öledi. hindi bazar ekmei getiriyolar. hindi bazar ekmei getiriyolar.

EKMEĞİ NASIL YAPIYORSUNUZ?

āpaynan oklāsı olur, evirgeci olur, sāç ğoruk pacıya. öle yuvālarık yuvālarık 35 yuğayı. ederik sāşda eviririk yıārık bōle, eviririk yıārık bōle. iliyēnde hē. ēsıramnā ēsıramnan keserik biz de dōkerik öle. esıramnan keserik biz de dōkerik biz dē yıārık. iki ğārı yamaÇ yamaca geçer. o eder bi ğārı da evirir yuğayı. somun da ettiñ mi ğayrı şe de ediyok fırında ediyok. māyalıyok, fırına eletiyok, bōle ğoca ğoca döküyok üsdünü bastırıyok. fırın ğızdı mı siliyolar kürē inen atıyolar fırına. 40 topur ğatarıS. biz topur diyok. ğāynadırık, sūrterik, atarık içine. maya atarık,

mayaynan mayalarıq, ğabarı қақарo bôle. fırına eletirik şeyi iliĕnnen. orda biz de dökerik mendiliĕüsdünü basdırı, ğızdırı kürēinen atarlar ğāli fırına. ğāyli o ğabarı, қақар ğızarır. onu çevirirler bi dāha. ğızdı Pişdi mi çıkardırlar kürēnen sōna sererler. ısbanānan ederik, bôle tepsilere dizerik. tepsiyi doldurduq mu üsdünü āzcıkazcık yālarıq, eletir **45** fırına sürüverik, fırında Pişiririk. fırınımız yoĕuqana ğuzüne varıdı. ğuzüneler varıdı işde zoba da yaqıyoq ya evde. onuĕ fırınarı var şôle şeyleri var, tepsileri var. oña ederodunnan bişiridiKevde fırınımız yoĕuqan. ya ya daş fırın, hē daş fırın. samannan ğızdırıyom, odunnan dutuşduruyom, saman ata ata ata ğızdırıyo. siliyolar şeyinenıslak çabıdınan. çabıt ğāri onuĕadı yoq. bālarıS bi sırıa, sırıa bālarıS çabıtları. bi şôle **50** ğuru sileriK, bi de ıslar gelir sileriKeyice. temizliyoq ğāri fırınııçini ya ondan sōna atarıq, āzını ğapayıveririk. şeyi var, sacı var şôle çekiveririk. ğabardı қақdı mı bi dēşirirler, ondan sōna eyice Pişdi ğızardı mı inceÇik ğalır.

YEMEKLER

genelde elimizden geldini yapıyoq ğari. fāsille bişiririk kövde, evimizde. āş bişiririk, topalaKederik, çōrba ederik. buydayı ayıqlarıq, gider, sürdürü gelirik, çekdiririk. **55** onu da ğadincana ēlerik, çuvala ğuyarıq, tavayı ocaĕa ğoruq, suyu ğoruq. içine qompiri dōrarıq, unu da yūruruq şôle atarıq. şu gibi böler böler böleratarıq. bişiririk oña da topalaq derik. bulĕur pilavı bişiririk, fasille bişiririk, mercimek bişiririk, hamır keserik, māntı ederik. açarıq bôle şeyinen, oqlāynan, keserik şôle dürerik, onu da tepsiyeye dökerik. ğızārdırıq suyu dökeriKüsdüne. biberatariKıçine, yumurta ğırarıq. onnarı da **60** bişiri, indiriS tepsiyenen sōudur yerik.

HATIRA

avyona hasdānēye gitdim ay ramazan. toqtura dedim ki: beni dedim bi eyi edersen dedim seniĕ dedim şeyiĕe gelcem zēyāretiĕe dedim. bi tava bi Paqr topalaq

getircem saña dedim. ağa bi keyif_oluyo neyîmiş topalağ neyîmiş ne getircen başa ne getircen? saña bi paqır topalağ getircem. ne getircen başa? saña bi paqır topalağ getircem. kalp var **65** kalp, romatizma dizlerim, taqriyon vār. aFiyonda hasdānēye girdim. bir haFda yatıyom geliyom. bir ay āltı haFTa sōna bi dā gēdiyom. bā_ arın da bolavadına gēdiyom, yātdım geldim bir hāFda. işde bizim burların gēderi bōle.

TARIM

afiyon ekerik çapasını çapalarık, gözāni ğırarık, haşkasını alırık, ğabūnu götürür hoğūmete yatırırık. kilōsunu iki biğ lirāya mı alıyolar, üş biğ lirāya mı alıyolar? hindi **70** hoğūmet bu taraFa verisē bu yıl bu taraFa ekdiriyo. yeñiye şu sōütlerin yanına ekdiriyo. aşşā ekdiriyo, hoğūmet ğarışıyo aFiyona. ne bilim bilmiyom, her sene ôle ederdı iki üş senedir ôle ediyolar. ğabūnu yağardıK_eveli hindi hoğūmet alıyo ğabūnu. bilmiyom, eveli cızārdık sağızını alırdık, sağızını verirdik hoğūmete. hindī ğabu_unu alıyolar. aFiyon_eker cızārdık, sağızını alırdık. onu alıverirdik hoğūmete, hindi de ğayli ğabū_unu **75** alıyolar. nō_uT_ekerik, mercimeK_ekerik, arpa ekerik, kümpül_ekerik, so_an dikerik, mercimeK_ekerik, arpa, buyday doldururuğ bōle işde.

EVLİLİKLE İLGİLİ GELENEK GÖRENEKLER

ğız_ısdemesi mi? hindi ben buğa gētdik. tezden_everdik dā bunu yeñi vārdık, ğızı bitirdik. bi loğum yēdik, geri gēldik. anası nişan isdedi. ōrdan yiyecēmizi, içecēmizi gōtürdük. bi motur ğarı gētti. ōynadıK_ōrda, çaldık, oynadığ. ben mi, oynama mıyım, dü_üne **80** gederim de oynama mıyım? gētdik, yēdik, işdik. loğumunu gōtürdük, halvasını gōtürdük, ireçilini gōtürdü bu ğardaşı bunuğ. ōrdan ekmek_aldı, bazar_ekmā, halva, pisgevit, gōtdük. ekmē yiyenden sōna tepsilere ğuydu. bi de onnarı sürdü milletin_ōñüne. yediK, işdiK, geldik. ileride işde dü_ünü oldu, on

gün oldu olmadı, hazırlandı, davulcuyu getirdi, aşçıyı getirdi. hem ora saldı aşçı, hemi bura dutdu. aşçıyı, davulcuyu getirdi, vürdular. **85** ördan bi inek kesdi. ora da saldı şeyi, eti et met öte beri yiyecek içecek gız evine. burda da hazırladı, işde üç gün çaldırdı, endirdik. masa getirirler, nêrden getirdiñiz? özburundan gêtirdiler göca bi gamyon masa. masayı dizerler şôle, sandâleyi, ğarı, gız oturur. masaları da şôle sıralayıverirler, ekmeK verirler ğâri. çoluğa çocuğa, ğarıya, gıza bôle masaları sıralarlar. erkeklere, ğarılara verirler yemê ölennêin, āşamınan. çolūmuz, **90** çocūmuz işde üç gün koyūmūz filan bunnarıñ üsdüne durur. gelen oğuncular, imrallılar, iñbuñarı, kime aldıysa maçağlıya aldıysa gelirler, altın getiren altın getirir, altın getirmeyen para getirir. ellerinde yarım kilō çay, iki yüzelli ğıram çay, yarım kilō şeker geleyen heP bôle getirirler düün saābına verirler. işde para dağan para dağar, altın dağan altın dağar, ādetleri bôle. canım şey çāarıyo, çalgı çāarıyo ğāli ya, **95** çāarıyo, ğarımız erkēmiz ğarışık oynar. ğarışık oynar, erkekler de oynar ğarıynan. ğarı erkekler şorda oynar, ğarılar burda oynar. esgiden de bôleydi. ğına da yağdırıyolar. orda da ğına götürürler, ğına ğomaya giderler, ğına götürürler, geliniñ başına ğına yakılırlar. yine bôle yiyecek, içecek götürürler. olan evi beşon kişi gèder. yêrler, içêrler, geliniñ başına ğına yağarlar. ğına gecesi de davulnan, şeynen, çalgıynan başını överler. ğālini **100** övüyolar ne biliyim vallā. çalgı şorda çalıyo, başövüyo, çalgı başövüyo. ağa ben kövüçinde ğartdım, maçağlıda. eliñ eşiniñ üsdüne ğāşdım ben. eliñ ğarısınıñ üsdüne ğāşdım. bi ölüm, bi gızım oldu. o ğarınıñ çocu olmuyodu, adam da dedi baña bi aradığım bi gızınan bi olan çıkardıverdi beni. bu adamıñ da ğarısı ölmüşümüş. bēnden otuz yaş bøyük. bubañ derdi esgerden gelirken derdi biz de yamaç geldik **105** derdi, esgere gèdiyoduğ derdi. ördan burda da enişdem varıdı. onnar veriñ dediler. varmam dedim, ğardaşım varıdı, öldü. saban demirimiz varıdı, evet saban demiri deridik. çıvtinen öküzünen sürülürdü, saban demiri olurdu. onnan beni bura getirdi bizim olan döve döve o adama. e ben göca adama gelmeK isder miyin? zōrnan getirdi, zornan getirdinen sōna ben de ğāldım gêtirdim. altı dene ölüm, bi dene gızım oldu o adamdan. iki olan bi **110** gız öldü, dörd olan ğaldı. ikisini everdi öldü. ikisini de ben evêrdim.

ADI SOYADI	İSMET DEMİR
YAŞI	67
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	İMRALLI

Metin numarası : I. 17

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

geçim gaynā irençberlik. irençberlik, büyük baş hayvannar var. irenşberlik, arpa, buda, nohut. arazi galmadı. küçükbaş hayvan az yāni şüle bi şiy ki ē bizim bayatda afiyon bayatdā atmış beş biñ küçükbaş hayvan varıdın. altı bin küçükbaş hayvan galmadı şindi. atmış beş biñ küçükbaş hayvan bayatTa varıdın, bayat kazāda. kaza oldu, nahiyeydi kazā oldu. şindiysē altı biñ hayvan galmadı. Çünku arazi galmadı, çam fidannarı 5 dikiliyoya. çifciliğinen uraşıyom. çifcilik tārım, tarım. arpa ekerin, buda ekerin, ē ekmedik bi şe fiy ekerin fiy. hāyır hāyvannarı vērmeK için. yeşil fi Piçiyok, yeşil vermeK için meselā, biberi, yeşil biberi tūrşu yapıyokya turşu hālinde onun için dōvlet de desdekleme vermiş oluyo. ondan sebeblenmiş oluyo. vallā bilmiyom işdē dā vermedi bi şe. hayır efennim, budaı bu sene ekiyok, yeñi seniye de şiyi ekiyok, fiyi ekiyok. 10 nohut tarlası yāygındı ānnadıñ mı? onu bu sene ekersen öbür sene de başga yere ekmiş oluyo. üsüsde aynı tarlaya ekmiş olmuyosun. köyde fişne dōvlet tarafından, şürlara fişne ğararsanız dediler, dōvlet tarafı fidan vērdi. üş beş sene önce. kimisi parasıyla āldı, kimisi fişne dikti. kazancī geçen sene hiç olmadı bi kiloğıram hiç aldırmadı, nōrmal yāni. efend'im köyün sıkıntıları su. bu ğarşı dādan geliyo. ğarşı dādan geliyo iki 15 tane gaynağdan geliyo. iki tane gaynağdan sōna ē çeşmeniñ bi tānesi iptal oluyo, biri akıyo, biri iptal oluyo üş tane çeşme iptal oluyo. bōle şe yapmış oluyo. su sıkıntısı var. şindiyise ē şōle bi şī atmış kaç yaşındayım dedim ben? atmış yedi yaşındayım. üş, dört senedir uraşıyom emekli olmaK için. temize gönderdik ankaraya gönderdik

şudur budur. bara yatırcāñ. om beş yılı doldurcāmıñ bu yaşdan sōna. ben bāķurdan, **20** bāķurdan önce eliñi öperaltı tâne çocuķ var benim dedim. dörtolaniki ğız. ödiyemiyon bunnarı ben didim. öðeyemiyon ben bunnarı dēye dilekÇe verdim. efend'im dilekÇe şey yāpdı. geçerli olmuşē tekrar numarayı geçen sene şāy oldu ya, af ķānunu oldu. af ķānunundan ben bi iki sene evvelafığat tutdum. kaçā duruşun şunā tamam. ē ōn dört yıl biray yirmi iki gün şey çıkartı avığat. gün çıkartdı. toplam parayı yatırcādım, ē **25** bāķur avuğatı anķaraya gönderdi. yedi yılıo, yedi yıl ben ğazanmışolduķ. niāyetdē ē ğaybeTdiimiS dört yüz kırık lira şe ödedim maħkeme masırafı ödedim. yedi yıla bir millar bilmem kaç para ödedim? asğerlii ödeyicēm şindi. asğerlii ödeyicēm şindi alla izin verise işde hāfıya veya öbür hafıya. altı yıl dā devam etcek şu yaşdan sōna. iki sene yaptım. iki sene onu, toplamālıyo o tamam, yalnızondan sōna altı sene dā şey **30** yapTım. dōuda yapTım.

ASKERLİKLE İLGİLİ ANILARINIZ VAR MI?

çok gezdım diyarbakırda, elazizde, ērzincanda, ğārsıda ğars çıldırda. asğerlik çok güzeldi. tekmilimiz vārdı bilıyon mu tekmili? nasıl biliyon? üçüncü ordu, doķuzuncu kolordu, atmış beşinci tümen, ikinci tabur, ikinci bölüklerlerinden şükrü ölu ismeT demirāfıyon. aziz türk milletiniñ nāmus ve şerefini ve bütünlünü koruyabilmeK için yüz yetmişiki **35** ile yüz sekisenüç nolu hudutlar arasında görevli olan, üç kişi dāvşantepe, iki kişi görevli geride ğalan yirmi sekizer, bir subay, vatan ve milletüruna seve seve can vermeye hazırdır komutanım. biz bu asğerlii yaptık şindi de para isdiyolā bendeneyi mi? çekTim tâbi izine dāhi ğelmedim. bi günizin ğullanmadım böyna ē şiy yāpdım ğārda, kışda. uruşun ğardağ şehri çok yakındı. uruşun ğardağ şehri ğardağ. çok yakındı. uruhuma **40** işledi işde ğırık dōumluyum hisāpet. atmışda asğerliim atmışıkide getdim. emekli de olamıyoķ ğāli ūraşıyoķ baķam. hep dā ğörüşüyoķ hāla da ğörüşüyom. yāşlandıķ ğāli ölenner, burda olannarnan ğarşılaşıyoķ. zamanı gelen hep gediyo. asğerde mi? postāydım, postāydım, nöbetÇiydim, nöbet beklerdim. ballığaya

ğarağollarına mektup götürüdüm. yōk canım dāın başında araba ne arasıñ? atım mārđı. kārşıñ ğazası çıldıra birikirdin. **45** derik merkezli aqdaş ğarağola ben daşırdım. aqdaşdan o saydıım ğarağollara götürüdüm. şiyden alırdım mērkēzden derik merkezinden alırdım orlara daşırdım. at baña zimmetli canım tābi at. bi şē olacağ olursa nēyinē ödeyecēñ? ödeycek şiyim de yōk da iyi baqārdım. acemi manısalı bi arqadaşım mārđı yusuf isminde bacāını ğırmış at dediim at. üstēmen dedi eti seniñ kemiī benim baña zimmetledi. ben de **50** güzel ayārladım o hayvanı. yatacāı zaman, yatıP da bacā ğırcā zaman, veya duvara sürtüncē zaman. arqadaşın bacāını ğırmış, yatıyōken, üsdüneyken yatıTıı anda duvara furyo kendini. ben odun depoya gēdiyōdum, odun alıyōdum zopayla. odunnan dövüyōdum, zopadan qorqārdı. ondan sōna emrime göre alışdırdım. ayāmı üzengiye soquyōdum, yatacā zaman şı yapıyodum çekip vuruyodum qafiya. iki sene hē. qomutannar tābi **55** ölmüşdürō qomutannar yaşlıyđı. şiy vardın elli birinci dāıtımın tūgenāral zeki erbay vārđın. ōndan sōna çok vardın yā çoğ. zeki erbay elli birinci dāıtımın tūgenāral zeki erbay vārđı. annadıñ mı? ondan sōna şey vardı ē şı hasan gūşler vārđın. çōdu yā. istambōllu nevzat demir hēp hērkeş vārđı. tabi ğonuşuyōk. ben ē dōrTay erzincānda ğāldım tanqçiyıdım. ē diyarbağıra gēTik, diyarbağır elezıta tabur ğōşdü. aynı **60** asğērlık, asğērlık yapıdım ōrda. dijle fıratın üsdünde. dijle fıratın üsdünde yapıdım. ondan sōna ē beş yüz kişiyē qadıro fāzilası fūrdu. beş yüz kişiyē ğārsıñ ğazası çıldıra aqdaşqap ğarağoluna. ğarağola aqdaş ğarağolu. dāın başında aynı saymış oldum teknil vermiş oldum şileri mesela büyük hudutlar boyunu mesila uruzē bize geçirmēcek biz urusa geçirmēcek. sınır güvenliini biz sāluyōk ve bayrāımıS var. bayrā **65** ğapdırmıyacağ. ē şı atarlarımış ğözüne kelepçe daqarımış bilmem görmeden bi şiyler atarlarımış, tuzaq atarlarımış. ve bayrā alımışlar qaç sefer bizden dā evelce bize ōle derleridin. bizde ōle bi şı olmadı ya beklērdik zabā ğadar. her yarım saatde her bi saatde bir nōbet dēişdiridik kış olduu için. çok kış olur, onun için.

NERELERDE ASKERLİK YAPTINIZ?

ğarsıñ ğazāsı çıldırışde. erzincan dôrdıay, elaziz, elazizē o da üçay. diyabakırıki
70 āy, gerisi ğarsıñ ğazāsı çıldırda tērisöldum. elezıda tōpÇu. sālām tanğ
topÇusu. sonā beşüz kişi ē ğadıro fazlası vürdu. jandārma, jandārma görevi
yapdımdırda. işde şeyidim ben postāydım. mektup götürüyödum. gezdim tābi.
diyarbakırē şôle bi şey ki yeşillik, yeşillikalan, meyvā bol, her bi şī bol. öte
tarafırsa bi şī yok. kıars tarafında çıldırda bi şī yok. urusyāynan sınırdık, çok
yakındı. om beş dağkâya düşüyödu. om beş **75** dağkaya düşērdin, yarım
saate düşērdin. gelir yirmi sekizler, üç subay diyom ya yirmi sekizlerlevet. vatan
memleketüruna seve seve can vèrmeye hazırık kıomutanım derdik. yō emmā şeyde
üstēmen nējdet demirelīsTambollu anarşi yoğudun piyasada atmışatmış birde.
tābirleri şürdan kesmeyin, kemikTen kesin derlerdi. bize deıs veridi. teröris hiç
yöüdu, olay yöüdu, hiçiç. onu ğāli kitapdan mı buldu ne yāpdı? **80**

KAÇAKÇILIK OLAYLARI OLUYOR MUYDU?

sūriyedēn, diyarbağır zaten suriye ğaçakÇılı sūriye üssünden getirledi ğaçakÇılı.
hāngi yeri sölüyöñ? diyarbağır kıürt, kıars, kıars şe dadaş, kıars dadaşerzurum dadaş.
hēpsi eyi insannar. yāvıasasō dadaşlar dā iyi. onnār da iyi yā. hēpiyi hepāsğere
ğarsı, āsğere ğarsı hēp davranışo yānnarda iyiydi, çokıiyiydi.

KÖY ODASI VARMI KÖYÜNÜZDE?

ē bi mühdarodası var gerisi hep cāmi oldu üş dôrd tāne vārdı. gerisi iptāloldu. bi
85 mühdarodası var. odalārda esğiden, ē odaları herkeş biriki günāşdılar.
çāyıçer, ğāve gelir māabbet şu bu olur. vūla şindikī şindi ğāveler çıkTı. ğāvelerde
şindi öle bi yaramazlık yok. ondan sōna şe yoğ efend'im, hırsızlıkolayı, hayvannarı
çalma. gerçi alışkānlık hepöteden yapTık da şindi yapān yok. esğiden dā çokdu
yoğlukTan, yoğlukTan yoğlukTan tābi. şindi yoğallā şükür. şôle bi şey ki
ābımāsğerden **90** geliyo, yirmi iki yaşında, yirmi üç yaşında. hadi diyo şu

odada, Őu odada dök getir. ābīm gediyo odiya suyu döküyo, dediġi çeŐmēye getmiyō da Őo çeŐmeden getiriyo. yaŐlı adam, yetmiŐ yaŐında, yetmiŐ beŐ seksen yaŐında adama. ver tasnanġolum getirdiñ mi, getirdim. adamġalıyō āġızına suyu bi çārpiyo yüzüne. su bardāġı var ya, su ġabınnan berāber. eŐŐolu, pezevenġocūu diyo. dökġo suyu dök. tekrar getiriyo tamāmġotur Őōryā diyo. **95** Őindiki ġēnŐler yapā mı? Őindiki ġēnŐler Őözġanamaz, laf dīnemeŐ Őımarık Őımarık tābi.

ADI SOYADI	ZEKİYE ÇIRIK
YAŞI	72
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	İMRALLI

Metin numarası : I. 18

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

yedi sene önce âlmanyada çalışdım. ordan gēldim adam hāsdayıdı. adam mafātı etdi. öleli on sekis sene oldu, yirmi sene oldu. başa dediler ki geldiler milli eğitim müetdişleri mişdar, köyümüzün mişdarı bi tēlefon gēldi. seniñ dedi āhçı tutcāzı okula dediler. ben de yalnızın dēdim, benē āşçılık yapamam dēdim. hasda olurum, bi yanna giderim, dedim. yok dediler biz saña izin verebilirik çalışcān. ben de çalışdım kaçdan? üç yüzden, 5 üş millondan hē üş millondan. çalışcān mı çalışcām dedim. çoluun çocūun yoğumuş dediler. kimsem yok ya. çoluğ çocuk yok, adam da öleli otuS sene oldu. şey dedi olalım mı olalım. öldüm girdim orāya. sene kaçdı ēyice bilmiyom. yedi sene āşçılık yaptım orda. müetdişler gelirdi, teşekkül ederim, milli eğitimler gelirdi teşekkül ederim. baqarlardı bōle temizliē işime memnun olurlardı. ben de onnardan mēmnun öldüm. 10 parasıyan çalışdım. aylıca bālamadılar emme, aylıca bālasalar dāha eyiyēdi. sen ürme gōnümü sıkma yā get şurdan be.

HANGİ YEMEKLERİ YAPARSINIZ?

hēr ne verilēse onu yapıyōdum. mērcimek, nohōt, bezelye, hālvā, turşu dā ireçil her şeyi yapıyōdum onnara. hükümet veriyōdu. ne biliim, mercimēin çekilik mercimek olüyōdu. yıkıyodum çōrbasını yapıyodum. salçasıyanan, biberiyinen, her

şeyinen yapıyodum. 15 fasillesini ıslıyodum, gāynadıyodum, yapıyodum. nōudunu gāynadıyodum, yıkıyodum, tekrar yıkayıp yapıyodum. bōle bōle çalışıyodum. piriş pilavı yapıyodum, bulğur pilavı yapıyodum. turşuynan veriyodum, bōle bōle veriyodum onnara. ireçil, hālva her şiy gelyōdu. yō ordan gelyōdu, ordan hazır gelyōdu. ordan hazır geliyōdu, ben dāıdıyodum. yedi yıl çalışdım. mēmnnudum işde gāzā yapıdı, orda gāldım. nişana gitTiyidik 20 gālecıe afiyonu, öte yanna. ordan gelirkene kaza yaptı. gıyım dā gādın ölmüş, önümde şoförün babası ölmüş benim haberim olmamış. atmış yetmiş erkek gādın barābar arabada. devirdi, ūş saat arabanın altında gālmışım, ūş de olan gārdaşım varıdı içinde. ben ölmemişim, beni kēsmişler arabaylan çıkarmışlar. ondan beri özürlüyüm hiş çalışamıyom. eyi, iki gārdaşım birisi evde. yamacımda şu iki gārdaşım da. ölmedi 25 aha burdalar üçü de hiş bi şı olmadı. ikisi de gārdaşım birisi evde. başa da bi şı olmadı çoğ şükür. suyum dahi el götürüyo. hiş çalışma yoğ. çalışamıyom sahatım yāni. ayaklarım filen bağ nası? anadan doğuş bōle. sōnadan oldu yāni, sōnadan oldu, sōnadan oldu. hē ayaklarım bōle oldu işde. hēç olmadı allah vermedi. heç olan, gız heç olmadı ki. sāde bi ben evde duruyon işde öle. 30

DEVLET YARDIM EDİYOR MU?

hökümet kömür veriyo, hükümet yardım veriyo. atmış beş aileye veriyo. yiyom, geziyom. çoğ memnunum. başa kömür ben yōudum kömür vermiş gomuşlar eve. atmış beş aileye veriyolar, yardım meriyolar, elinden geleni veriyolar. işde bōle oldu be. ē önce otuz yaşında almanyaya gētdim. ondan önce odunculuk yapıyodum, ordan irençberlik yapıyodum. bi çiFtöküzüm vārıdı, bi çiFtöküzüm vārıdı. tavuğ filen güdüyōdu 35 bizim adam bēn de ona yardımcı oluyodum. çolūum, çocūum yōudu, yalnızıdım. ne gadar bilmiyom ben ne ölcāsa? ne için yapıyoğuz hā? hiş çalışmadım iki sene geşdi. elimi ılıkdan suyum dāhi el götürüyo. bālamadılar, atmış beş aile veriyolar. hē şindi zabah kākđım bol bol geziyom. bi iş

yapmıyom h  .  te geziyom, beri geziyom so ak Ta yol st nde, seni , benim  vde,  arda larımın evinde gezerin. 40

D   NLERİNİZ NASIL OLUR?

d  nnere gediyon. o uyolar beni gelin olan  ızlar beni Ő yden tanıyolar ya, o uldan tanıyolar ya. y di k yden  ızlar geliy du. a bu ardan, ma a lıdan, inpu ardan, s arlıdan, gine s arlıdan. y z otuz, y z kır   ocuk gely du. be'n de onnara hatırlarına, y mek yapıy dum. onnar da d  n olur ana  lan ve  ız ba a o u salyol rdı. ben de gediyou onnara hatırlarına  revimi yapıp geliyom. Şindi yapamıyon bi Şi. 45 m rcimek, n h t, her Şey sarmadan k li hepsini yapıy dum. yetiŐdiremiy dum, yalnız old  umdan. b zan oynarım da,  olum dutmuyo  ynarım biraz ynayabilirim b le de hindi  olum dutmuyo. oynuyodum  az dan beri oyn yamıyom. geziyom hatıra. n   alarsa o a  ore oynuyodum.

ADI SOYADI	ŞÜKRÜ SOLMAZ
YAŞI	74
ÖĞRENİM DURUMU	OKUR YAZAR DEĞİL
DERLEME YERİ	SAĞIRLI

Metin numarası : 1. 19

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

şükrü solmaz. yetmişüç, bin dokuzüzotuz dört. efend'im sāırlı köyü. ne bilim esgiden sāırlı olarakTan gonmuş. bizim bu buranın yarısı göveçlidir. ördan şurā gonmuşlar. şō gömünün yanına. ördan da burıya kimisi gēlmiş, kimisi gālmiş. buraya gelmişler. bunnār dā buraya gonmuşlar. dāları dolanmışlar, dāların diplerine durmuşlar. işte bi bēnden büyük bi kaç kişi var. burda dōksan doksan beş yaşında adam mar. 5 hasan sekisen yaşında. emme biz onnārdan eveli yola geldik. ne diyecē isen hasTayım tābi onun için. ālla herkēşe nūru iman versin.

TARIM ÜRÜNLERİ

vūlā bēn yirmi yedi sene ğarayollarında çalışTım. bi şī ekmezdim mālçılık da yapıyōdum. ğoyunum mārıdı, öküzüm mārıdı, inēim mārıdı, atım marıdı. bunnārı da yāni bōle yük olarakTan daşıyōdum. kendim de ğarayollarında çalışıyōdum. aşşā yoķarı 10 búbamın on yedi on sekiz Tane ata biniyōdum. hē emme bu gūnnēr oņa benzemiyō yāni. e ihTiyarladık ğāyrı yāv. ğarayollarında bi ara, bi kaç sene dabancāyınan çalışdım. bi zaman geçe yāı çekdim. geçe yāı, yol sıkışdırma. öndan sōna bi zaman şīyde çalışdım, bōlgenin içinde çalışTım beton işlerinde. āldılar sōna

beni ērmenē bi vērdiler. ōrda aṣṣā yoḡarı üṣ dōrt sene ṣīy yapTıḡ. oranıḡ bakım_evinin_ēhTiyaçlarını yāpdıḡ. ōrda **15** ḡāldıḡ. ekip başılı yapTım_ōrda. burda eḡrete gēldim. devāmlı ērturul bey baḡa dedi. saḡa on_iki on_üṣ tāne amale verecēm dedi. ḡarayolları işde, ḡarayollarının_işleri bōyle. sekizen dōrtde emekli ōldum.

ÇOLUK ÇOCUK VAR MI?

üç ḡız_iki ōlan vār. ōlanıḡ bi denesi āvrūpada fıransada. bi denesi de burda kōyde muḡTar. ḡızların biri āfyona göṣdüler geldiler. biri de avrūpalarda ḡazā yāpdı. yāni taḡsı **20** onnara vurmuş taḡsiniḡ ṣuFōrū ōldü. onnār da iki kiṣiyimiṣ motōrda. onuḡ bacā_ınıḡ ṣuradan ḡırıḡ bi de ṣurdan ḡırıḡ. bacā iki yērden ḡırıḡ. moturu taḡsı üṣ bölük_etmiş. öḡü bi ayrı, arḡa bi ayrı, ōrtadan bōlmüş bi de. pārça pārça paralamış. vurunca yoldan çıkartTırmış mezerden tarafa çıkartTırmış. len_ōma mı ābey dā ayanıḡ_üsdü diḡelemiyo. o hālinde ṣōle ṣurayı ṣōle dilmiş cam. ṣurayı dilmiş. o hālinde bu hōkümát nası bi **25** ḡanun bilmiyom_ayā_ā kaḡamadı_ı o anda içeriye aldılar vūlā. āldılar yā alla allā. içeriye aldılar. cize_evinde ṣindī görüṣe gelemiyo, ḡapıya görüṣe gelemiyo. eliḡ_adamı yanı ḡucaḡlār da orāya yanıḡa getiri mi? benim_ōlan burda iscede yani sāvcılı_ā, sāvcılıḡTan ḡaraḡola ḡucā_ında getiriyo eniṣdesi. ōrda bi de āfyonda gene ḡucā_ında getirmiş. savcılıḡda, ḡaraḡolda, ṣurda, burda iliḡ_adamı ḡucā_ınan gezdiri mi gezdirmez. **30** tēlefonnan görüṣ yapmışlā. gelemiyo, bu gün sordum benim ḡızlara da, yanıḡıza gelebildi mi dedim, gelemiyo dedi. e bōn_avuḡata gitTi, nē_etÇek ḡāyri baḡam. bir_ay yatar çıkar demiṣler_ama bilmiyom. yā adam ḡurtulmuşumuṣ, çıḡmıṣımıṣ yoldan_emme. yoldan hanı mezeriḡ_altından bi ḡavṣaḡ giriyo iscēye ya, o nato yolundan ḡurtulmuşumuṣ_adama ta ṣīyden vurmuş yā. o ḡavṣā_ın_ıçinde vurmuş. parçalanmış, üṣ pārça etmiş moturu üṣ **35** pārça. ṣōle bi pārça ṣeklinde almışla ḡoyvemiṣlē. demirḡale ṣōrası. hē orası. bilmiyom_ōrda ṣīyler var dinler var, dini bizden ḡalma. burlarda da başḡa bi ṣiy yoḡ. ōrdan ṣu ḡarṣı ḡaraTepe, ondan sō, o yanı kōrōlu. ḡavırlar mevkisi dērler ōrlara. bizim çok ṣiyler tarlalar_ōrda. vāla bilmiyom_orasını bilemiyom. bōrda yonan fazla

ēleşmemiş. gelmiş geçmiş yāni ôle derlerdi yāni ēleşmemiş fazla. istiğam, istiğam yerlerini mi diyon? 40 ğazıP da şôle yāni ataşı gözleyip burdan, ataş, iderlerimiş yāni. iscenin, öte yanda gözelim mār, çalırların, altında. şeyin, adı dağın adı gözelim. gözelime burdan, ataş, iderlerimiş ğara Tepeden, ataş, ederlerimiş. o ēriğayadan oraya ataş, ederlerimiş top, ataşları tābi. eveliki toplar bildi, in şū araba Tekerı gibi tekerde. bōyūk toplar, o zamanna şindi onnar ğālmadı onnār şıye müzēye geçdi de. eveli ôleyimişmiş şindi bin türlü. bu yanı 45 körölu, çam, ocaqları seydirlerle sārırlının, arasında. ğırğ gün vā. bōle işde gözēdaş şorā yāni şo daş. ormanın, üsdündeki daş. ēriğaya ōrdan sallanagelir çangalgedi dērler. çangalgedi dērler. ôle işde bizim bu köyün, de yāni malcılı burda en çoğ burda mālçılığ var. bu sene de aşşā yoğarı bi kaç kişide varıdı. yōğudum ben zaten. ekinner, ōlmadı, yāndi ekinner. şıye kelliye gelmedi yāndi. ben de fi ekdiydim, işde sekiz dönüm ğadar 50 fiy, ekdiydim, o da ōlmadı. sōna biyo olmaynan baş, olmaçak dedi. bişdi ğafasına, gözüne

TARIM ÜRÜNLERİNİZ NELERDİR?

būday, ārpa, eveli afiyon, ekerlermişimiş, ekerlerdi. benim çocuklū, umda on, üç, on dört yaşlarımda. şindi ekmiyolar, şindiki ğarılar, afiyonu çapalamayı da bilmiyo hā. çoğ, ekerlerdi çapalarlardı. afiyon, aynı būday, arpa ekdi, in gibi sürersin bi cızığ çekersin şôle içinde onnarı aralarında saşması ğolay, olması için. görünmeS saçdı, in yerde. 55 bi gètmede ğavüşması için cızığ çekerlerdi bōle. o zaman bi anam mārđi işde anam çapalādı ğāli yazığ. şinciki ğarılar çapa çapaynan çapaladı yoğ ğāyli. öküznen, öküz, işde, gene şinci öküzü olmāyannar da eşşēnen filen, ekiyo. bizim çoğ yerler yāni motur girmiyo. bayır tarlalar şo ğarşı bağ, orman, ōldu.

ADI SOYADI	AHMET SAKARTEPE
YAŞI	48
ÖĞRENİM DURUMU	İLKOKUL
DERLEME YERİ	SAĞIRLI

Metin numarası : I. 20

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

bēn burda hayvancılık yapıyom, irēnşberlik yapıyom. sııır besi hayvanı var. besi, inek bunnarı yapıyoS. ufağ tefek bōle inşāatlara gidiyom. hayatımıS bōle. köyüişlerine yaqınnarda yāni ufağ tefek inşāatlarda çalışıyom. nōrmal nōrmal usTalıımıS var. duvar usTalıımıS var normal. küçükbaş hayvan besi hayvanı, sııır hayvanı. besleyip kesdiriyok. köy gēnşler ekseriyeti dışarda çalışıyo, mermer fabrikalarında, 5 ocaqlarda, dışarlarda. kūye servis getirip götürüyo. ēyi köyüñ yarıya yaqını emekli. bizim köyüñ yarıya yaqını emekli bāqurdan seseqadan. ne var, nē olcāk bizim burlarda işde burlarda māralar var ġarşılarda demirğalede zamanıyla işlenmiş. bilmiyoSki onu. bu civarlara, bu mevkilere aqpnar mevkisi, demirğale mevkisi, řu ormannıq tepeniñ üstlerinde řu anda dař, tomruq alıyolar. mermeri kesTikleri gibi aynı 10 onun maqınesini onna kesiyolar. çok güzel diyolar u dařa, çok geçiyomuş. o daşı inşātlarda, apartmanlarda, dışarda gēdiyo, iħrācat yapılıyo. köyümüS işde geneli bōle. bizim köyümüS ġırsal kesim, dāğ, bayır. yāni arāzi belli, yeterli arāzi yok yāni rēnşberli e. mālclılık yapılıyo ufağ ufağ. köyümüzün durumu bōle. āğaçlar fişne āğaçları burlarda, sōüt, ġavağ āğaçları var. köyümüzün suyu güzeldir, çok güzel suyu vardır. 15 havamız eyidir, yüksek yayla. yüksek bin dört yüz filen vā. bizim suyumuS dōğal. kendi aqıp geliyo masırafsız, birez yetmiyo ama idāre ediyok. yaz mevsiminde iki üç ay yetmiyo su. iki üç ay filen yetmiyo, idāre ediyok. depō var evet su yüksekde

olduğundan kendi geliyo. ceyranı filen masırafı yok. māralar var,orda bak. bilmiyom māraların özelliği gedip görmek lāzım. **20**

KÖYÜN İSMİ NEREDEN GELİYOR?

sāırlı köyü, sāırlı, sāğır, oğulları gelmiş burye bi sāır iki ğardaş gelmiş biriniñ ismini ğomuşlā burıya. sōna sāırlı olmuş. aşşāda bi māallemiz dā var. om beş hāne filen, orası, otu, otu, iki hāne filen de burası var. o zamān hayvancılık yapıyomuş, orayı rahat görmüşler, orda su başına ğelmiş hāyvanıñ rātını kendi rātını orāya ğonmuş. öbürküsü iki ğardaş da burıya gelmiş burıya ğonmuşlar bōle parça parça olmuşlar. **25** ğarageçili yōzğatTan beri gelmiş.

ÇOLUK ÇOCUK VAR MI?

benim mar, iki çocuk. çalıyo mermer fabrikalarında. aşşā māallede ğonşuya çalışıyom. egiye gitTik. alaşēire filen gitTik. bel yapıdık, orlarda bāğ bel zamanı varıdı. dōrudur, burdan tirennen giderdik, işde tiren, ucuz, olurdu. genelde tirennen gelir giderdik. bālarıñ dibini açıyoñ, ortalarını motur sürüyodu. nēteçer onnarı? aSkerli, imiS vāndaydım ben **30** acemi birli, im vanıdı. ördan hağğāriye gitTik. hağğāriden şemdinliye atdılar bizi. yirmi ay iki ğün asğerli, im mar. vanda o zaman bizim dōrd aydı acāmi birli, i. candarmanıñ dōrd aydı. hağğāriye vardık hağğāride şemdinliye vērdi bizi. ördan hududa gitTik. hudud ğaragollarında on, altı ay asğerlik yapıdık geldik. dōrd, ayda acāmi birlik, yirmi ay, iki ğün de cezamız vardı. yāni ben telsizcīyidim, bi telsiz yandıydı. bizim **35** hatamızmış, üstēmenimiS, o zaman mahkemēye vermedi. iki ğün geç veryom seniñ teskereñi dedi. yoğ, orda bizim zamanımızda tehlike yoğdu. bizim zamanımız yetmiş doğuz sekisen yapTım ben, asğerli, i. bizim o zaman izinner bir, ay, erken tēriS vardı. iran, ırağ savaşı yeni çıktıydı, o izinneri yaqdılar. yoğ, var ğullanılabilir, arāzi, sāde burası değil, aşşā māallenin, o çevresinde var. şō arka tarafta var, körölu belinin, arka **40** tarafTa

var. burlar var köyün yamaçlarında var. köyün sıkıntısı yeterli arāzi yok. köylere yakın bi yerlerde iş sâhası ossa elli yüS kişi çalıssa çokıeyi olur yāni. burlar yāni yeterli arāzi yok, dışardan çalışmak lazım. hayvancılık bol geçicilik, geçi de ormandan yīyo, yaPdırmıyola. göyün, sıır hayvanı da yiyecē kendimizden çıkmadı için birez bōazı ağırıolıyo. onü da fazla yapamıyoğ. bōle durıyoğıışde. köyün çoğı geçdi gitdi zaten **45** şı anda köyütuz hāneyse belki dışarda seksen hāne var. hē dışarda her yèrde var. izmirden tut esğışēirine ğadar, bursasında var. çoğınlü afiyonda çoğınlükıafiyonda. e bizim aşÇılığıaynı ablam da sōlesin. pılaF, kıomposto, bāmya, fasülle tamam nōıutıaynı yemeklerimiSıaynı. yuğa yaparığ genelde yuğa yèrik. hē bāzlama diyerikıonü da ôle bi sâşda ekmēmiSı vadır onu yaparlar. bu köyün havasıynan suyu güzel havaynan, **50** suynan yaşıyoğ biz zaten burda. havası, suyu yāni diğèr yerlere bağalağ yāni insannarı burlarığ tābi orlara bağalağ çok sıhātli tābi. tābi burâyā izmirden gelyō adam mesela burda om beş gün ğālıyo bomboz geliyo eline yüzüne ğanlı gediyo meselá havasınnan. tābi yazın burâyā yāni adam burâyā hususi antalyadan burâyā taTile geliyo adam. var tābi. yakın köylerden gelyō buryā göçüP ğedenlerıantalyadanıadam gelyo burda bir hafTa **55** serin yaylada durup gidiyo.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

A

- a_uaç: ağaç (10.49)
- ā_uat: ağıt (8.110)
- ā_uıl: ağıl (7.17)
- ā_uırd-: ağartmak (11.29)
- ā_uırla-: ağırlamak (14.46)
- ā_uit: ait (1.37)
- ā: aha (2.52)
- abdeS: abdest (5.56)
- abdez: bkz. abdeS (5.56)
- ābey: ağabey (12.71)
- ābi: bkz. ābey (12.71)
- acāba: acaba (7.31)
- acāmilik: acemilik (15.52)
- ācil: acil (3.137)
- acıcık: azıcık (11.56)
- acık: bkz. acıcık (11.56)
- aÇık: bkz. acıcık (11.56)
- ād: ad, isim(5.82)
- adabazarlı: Adapazarlı (12.70)
- ādam: adam (3.163)
- ādana: Adana ili (9.90)
- ādet: adet (5.131)
- ādet: adet, gelenek,görenek (5.131)
- ādi: adi (3.116)
- āfiyon: Afyonkarahisar ili (11.116)
- afiyon: bitki (11.130)
- afiyûn: bkz. afiyon (11.130)
- aFîgat: avukat (17.24)
- afîyon: bkz. āfiyon (11.116)
- āfiyon: bkz. āfiyon (11.116)
- ağa: bkz. ābey (12.71)
- ağız: ağız (11.56)
- ağāç: bkz. a_uaç (10.49)
- āğaç: bkz. a_uaç (10.49)
- ağâÇ: bkz. a_uaç (10.49)
- āğırila-: ağırlamak (2.49)
- āğşam: akşam (7.99)
- āhbuñar: “Akpınar” bir köy adı (14.32)
- āhÇı: aşçı (18.3)
- ahîr: ahır (11.16)
- āhmet: “Ahmet” bir erkek adı (15.1)
- aK_uüzüm: ak üzüm(12.95)
- ākasya: akasya, bir bitki (5.105)
- aķbuņa: bkz. āhbuñar (14.32)
- aķbuñar: bkz. āhbuñar (14.32)
- aķciğer: akciğer (6.29)
- aķdār-: aktarmak (2.37)
- aķdaş: “Aktaş” bir yer adı (17.46)

aķhisar: Akhisar ilçesi (1.68)	ālīmānya: Almanya (6.38)
aķıraba: akraba (7.107)	allā: allah (3.23)
aķlan-: aklanmak (3.66)	āllah: bkz. allā (3.23)
ākpaķÇık: akpakçık (11.30)	allaħ: bkz. allā (3.23)
aķpınār: bkz. āħbuñar (14.32)	allāħ: bkz. allā (3.23)
aķrabā: bkz. aķıraba (7.107)	ālmanya: bkz. ālīmānya (6.38)
ākşam: bkz. āğşam (7.99)	ālsancaķ: alsancaķ (5.84)
aķTar-: aktarmak (8.79)	āltı: altı (1.43)
āl-: almak (7.24)	āltın: altın (12.60)
alaısmaldık: allaha ısmarladık (1.123)	āltın: bkz. āltın (12.60)
alāısmarladık: bkz. alaısmaldık (1.123)	āltı: bkz. āltı (1.43)
āla-: ağlamak (10.24)	amale: amele (19.17)
ala-: bkz. āla- (10.24)	amariħa: Amerika (3.30)
ālaş-: ağlaşmak (12.43)	āmca: amca (1.89)
alaşēir: Alaşehir ilçesi (12.86)	ameliyēt: ameliyat (9.58)
alekdirik: elektrik (2.87)	ameriħa: bkz. amariħa (3.30)
ālem: alem (12.38)	āmeTulu: Ahmet oğlu (1.95)
ālet: alet (7.56)	amıca: amca (7.77)
aleT: bkz. ālet (7.56)	āmin: amin (7.74)
aley: alay (15.36)	amma: ama(1.151)
alışkānlık: alışkanlık (17. 89)	ámme: bkz. amma (1.151)
aliıhsan: “Ali İhsan” bir erkek adı (13.19)	an: en (9.55)
aliķoptēr: helikopter (5.54)	āna-: anlamak (17.96)
	ānad-: anlatmak (9.4)

ananaT: “anadut” ekin demetlerini	ārpa: bkz. āpa (16.35)
arabaya koymaya yarayan üçlü,dörtlü	ārpà: bkz. āpa (16.35)
çatallı dirgen (8.71)	ārpà: bkz. āpa (16.35)
anarşit: anarşist (3.88)	āřzū: arzu (1.119)
anatTar: anahtar (3.172)	arzü: bkz. āřzū (1.119)
ancaK: ancak (5.87)	asas: esas (17.83)
anlā-: anlamak (5.94)	asFalt: asfalt (1.26)
ānnad-: bkz. ānad (9.4)	āsfalt: bkz. asFalt (1.26)
annaT-: bkz. ānad (9.4)	asġer: asker (3.89)
ānnat-: bkz. ānad (9.4)	asKer: bkz. asġer (3.89)
annat-: bkz. ānad (9.4)	asKeriye: askeriye (10.92)
ānne: anne (10.49)	asKı: askı (4.5)
ānnemgil: annemgil (10.49)	āsma: asma (12.93)
anos: anons (1.113)	āş-: açmak (15.23)
āpa: arpa (16.35)	aş-: bkz. āş (8.98)
aPdullaĥ: “Abdullah” bir erkek adı	āşam: bkz. āġşam (7.99)
(3.65)	āşamacak: akşama kadar (11.88)
āra-: ara (5.72)	āşamıla: akşamleyin (11.9)
ārazi: arazi (3.164)	aşÇı: bkz. āhÇı (18.3)
arāzi: bkz. ārazi (3.164)	āşÇı: bkz. āhÇı(18.3)
ārdıç: ardıç (1.158)	aşşā: aşıġı (4.7)
ārgac: “argaç” dokuma tezgahlarında	aşşī: bkz. aşşā (4.7)
enine atılan iplik (8.19)	āt: at (6.10)
arkádaş: arkadaşı (1.146)	āt-: atmak (3.120)
arġadış: bkz. arkádaş (1.146)	ataş: ateş (13.32)
ārman: harman (7.54)	

atāşla-: ateşlemek (14.57)
avīġat: bkz. aFīġat (17.24)
āvrūpa: Avrupa (4.50)
avrūpa: bkz. avrūpa (4.50)
avuġat: bkz. aFīġat (17.24)
avusTurya: Avusturya (12.46)
avyon: bkz. āfıyon (11.116)
āy: ay (8.69)
ayaĥ: ayak (3.61)
ayçiçē: ayçiçeġi (15.34)
āyġaz: aygaz (7.45)
ayıP: ayıp (5.56)
āyır-: ayırmak (8.29)
āyi: iyi (9.55)
āynalı: aynalı (13.53)
āyran: ayran (8.119)
āyır: ayrı (2.100)
āyırıl-: ayrılmak (7.60)
āyırılıġ: ayrılık (8.83)
āzcık: bkz. acıcıġ (11.56)
aĥa: bkz. ā (2.52)

B

bā: baġ (12.87)
bāba: baba (11.92)
bādılcan: patlıcan (8.40)

bāġ: bkz. bā (12.87)
baĥ-: bakmak (3.45)
bahalı: pahalı (14.69)
baĥan: bakan (3.134)
bāġ-: bkz. baĥ- (3.45)
bāġur: baġkur (1.13)
bāla-: baġlamak (1.143)
bālı: baġlı (1.67)
bālya: balya (1.76)
bāmya: bamya (20.48)
banġa: banka (10.1)
barābar: beraber (18.22)
barabar: bkz. barābar (18.22)
barmaġ: parmak (3.74)
basamāĥlı: basamaklı (15.18)
bāset-: bahsetmek (3.10)
baş sālīġı: baş saġlıġı (1.110)
başbāġan: başbakan (7.30)
bāŞbaġan: bkz. başbāġan (7.30)
başçavuş: başçavuş (3.92)
başġa: başka (1.15)
başġan: başkan (5.17)
bāşlıġ: başlık (8.51)
battāneci: battaniyeci (11.82)
bayā: bayaġı (7.11)

báyat: Bayat ilçesi (8.120)	bikaç: birkaç (9.11)
bāyrağ: bayrak (8.62)	bilader: birader (10.2)
bāyramlaş-: bayramlaşmak (12.36)	biñ: bin (12.62)
bāzan: bazen (18.47)	biras: biraz (5.105)
bāzar: bazar (11.64)	bireS: bkz. biraS (5.105)
bāzlama: bazlama (20.49)	birez: bkz. biraS (5.105)
bāh: bkz. bağ (12.50)	bis: biz (3.38)
bāhÇe: bahçe (1.53)	bişir-: pişirmek (11.121)
bēgir: beygir (7.52)	bīy: bey (12.115)
beğár: bekar (5.52)	bōaz: boğaz (5.40)
bekÇi: bekçi (2.6)	bolavadın: Bolvadin ilçesi (16.67)
bēlçiqa: Belçika (16.6)	bôle: böyle (1.98)
belle-: bellemek (12.87)	bolvadin: bkz. bolavadın (16.67)
bēn: ben (7.13)	bōlvadin: bkz. bolavadın (16.67)
bān: bkz. bēn (7.13)	bôn: bugün (6.13)
bēr-: vermek (13.2)	bōra: bura (13.13)
bēş: beş (8.27)	bôreK: börek (8.38)
bıçkı: tahta ya da ağaç biçmekte kullanılan bir tür büyük testere (10.68)	boyātÇı: boyacı (8.11)
birē: buraya (6.2)	böylelikÇe: böylelikle (4.11)
bi: bir (1.3)	böyü-: büyümek (1.89)
bibēr: biber (11.40)	buba: bkz. bāba (11.92)
bide: pide (8.118)	bûba: bkz. bāba (11.92)
bidīa: bir daha (12.79)	búbēr: bkz. bibēr (11.40)
bidōn: bidon (11.24)	būda: buğday (8.7)
	būday: bkz. būda (8.7)

buġa: boġa (1.37)	canta: çanta (8.105)
būle: böyle (6.2)	cápe: cephe (13.40)
buġarisTan: Bulgaristan (3.84)	cāvāPlandır-: cevaplandırmak (2.34)
bürçaq: burçak (1.78)	celál: “Celal” bir erkek adı (12.70)
būrsa: Bursa ili (15.10)	cènāye: cinayet (8.63)
būyū-: büyümek (61.)	cepānelik: cephanelik (15.41)
būyūr-: buyurmak (8.1)	cepānelik: bkz. cepānelik (15.41)
būyük: büyük (5.117)	cevāir: cevahir (5.97)
bübē: bkz. bibēr (11.40)	cēvizli: “Cevizli” bir köy adı (15.20)
bübēr: bkz. bibēr (11.40)	ceyran: ceryan (20.19)
bütce: bütçe (1.41)	cıġa: tüyden yapılmış gelin başlığı (2.81)
C	cıġara: sigara (8.108)
cāil: cahil (14.30)	cızdır-: çizdirmek (11.131)
cāiz: caiz (1.120)	cızıq: çizik (19.54)
cabbarōlu: bir lakap “Cabbaroġlu” (12.104)	cıġa: bkz. cıġa (2.81)
cāhil: bkz. cāil (14.30)	cīp: jip (6.36)
calī: çalı (7.3)	cizevi: cezaevi (19.27)
cāmà: cami (15.24)	cumā: cuma (9.22)
cāmız: manda (6.16)	cumáyertesi: cumartesi (11.65)
camı: bkz. cāmà (15.24)	cumē: bkz. cumā (9.22)
cāmi: bkz. cāmà (15.24)	cumēytesi: bkz. cumáyertesi (11.65)
canābet: cenabet (3.75)	cumūriyet: cumhuriyet (3.6)
candarma: jandarma (3.123)	cumhūriyeT: bkz. cumūriyet (3.6)
cāndırma: bkz. candarma (3.123)	cüma: bkz. cumā (9.22)

cünkü: çünkü (14.61)

cüz: yüz (10.78)

Ç

çabıt: “çabut” eski bez veya elbise parçaları (16.50)

çadıq: “çarık” sığır derisinden yapılan ayakkabı (6.12)

çālgı: çalgı (9.23)

çālgıcı: çalgıcı (12.58)

çamır: çamur (12.22)

çamùr: bkz. çamır (12.22)

çanaqqale: Çanakkale ili (1.89)

çanaqqāle: bkz. çanaqqale (1.89)

çangalgedī: “Çangalgediği” bir yer adı (19.47)

çaṇ: çan (9.40)

çārṣī: çarşı (13.53)

çavùş: çavuş (3.92)

çāy: çay (17.86)

çeşmē: çeşme (10.66)

çēşme: bkz. çeşmē (10.66)

çıḥar: çıkar (3.14)

çıḥar-: çıkarmak (3.117)

çıraḥ: çirak (14.19)

çīıır-: çağırmak (4.2)

çiF: çift (10.35)

çifÇeler: “Çifteler” Eskişehir’in bir ilçesi (12.44)

çifçilik: çiftçilik (1.5)

çifÇilik: bkz. çifçilik (1.5)

çīFtetelli: çiftetelli (10.119)

çīġ: çiğ (5.121)

çir: kayısı, erik, zerdali kurusu (9.18)

çişme: bkz. çeşmē (10.66)

çivtetelli: bkz. çīFtetelli (10.119)

çiy: bkz. çīġ (5.121)

çocuḥ: çocuk (3.104)

çōġal-: çoğalmak (1.35)

çōK: çok (11.5)

çōrba: çorba (2.48)

çöreK: çörek (11.58)

çuḩurguyu: “Çukurkuyu” bir köy adı (10.108)

Çúnku: bkz. cünkü (14.61)

çuvāl: çuval (11.44)

D

dāat-: dağıtmak (10.58)

dāet: davet (8.55)

dāıd-: bkz. dāat- (10.58)

dāıl-: dağılmak (1.8)

dāıtım: dağıtım (17.56)

dā: dağ (14.63)	de_ı̇rmen: değirmen (6.33)
dā: daha (2.97)	dè_ı̇şıK: değişik (7.45)
dabancà: tabanca (19.12)	dē_ı̇şıK: bkz. dè_ı̇şıK (7.45)
dağar: dekar (1.83)	dedē: dede (7.6)
dāha: bkz. dā (2.97)	defned-: defnetmek (1.163)
dağ-: takmak (1.139)	del': değil (12.62)
dağım: takım (11.122)	delice: aşılanmamış bağlara verilen isim (12.90)
dağqa: dakika (5.61)	deliğanlı: delikanlı (8.62)
dāmad: damat (4.51)	demirđale: "Demirkale" bir yer adı (19.36)
damār: damar (5.25)	dene: tane (2.91)
dāmaT: bkz. (4.51)	deňiş-: deđişmek (2.85)
dāntel: dantel (8.24)	depe: tepe (12.77)
dār: dar (14.11)	dēPđi: bir çeşit kürek (12.92)
daTlı: tatlı (2.21)	depō: depo (10.65)
datlı: bkz. daTlı (2.21.)	derī: deri (11.28)
dāvetiyè: davetiye (1.127)	desde: deste (8.72)
dāvetiye: bkz. dāvetiyè (1.127)	devāmlı: devamlı (19.16)
davşan: tavşan (4.66)	dēvlet: devlet (9.50)
dāvşantepe: "Tavşantepe" bir yer adı (17.36)	dēze: teyze (8.90)
davulÇu: davulcu (16.21)	dēzgāh: halı tezgahı (8.10)
dāyı: dayı (11.101)	dèzgāh: bkz. dēzgāh (8.10)
dāyvet: bkz. dā_ı̇et (8.55)	dırmıkÇı: tırmıkçı (10.39)
dāha: bkz. dā (2.97)	dı_ı̇il: değil (1.24)
de_ı̇er: değer (3.55)	

- dī_ül: bkz. di_ül (1.24)
- dījle: dicle nehri (17.61)
- diplama: diploma (5.14)
- di-: demek (1.77)
- diyarbaḥır: Diyarbakır ili (17.60)
- dō_èd-: dua etmek (11.89)
- dō_u: doğu (17.31)
- do_um: doğum (1.2)
- dō-: doğmak (6.1)
- doḥsan: doksan (3.72)
- doḥuz: dokuz (3.38)
- doḥuzuncu: dokuzuncu (15.36)
- doḥdur: doktor (2.45)
- dōḥsan: bkz. doḥsan (3.72)
- dokTur: bkz. doḥdur (2.45)
- doḥuS: bkz. doḥuz (3.38)
- doḥuz: bkz. doḥuz (3.38)
- dolaḥ: ayak bileğine dolanan ensiz ve uzun kumaş parçası (6.17)
- dōlma: dolma (7.102)
- dōma böyüme: doğma büyüme “ikilime” (5.1)
- domatiz: domates (7.101)
- dōru: doğru (13.9)
- dos: dost (12.38)
- dōvak: “duvak” gelinin başını kimi zaman da yüzünü kapayan dantel ya da tül den örtü. (4.10)
- dōvlet: bkz. dēvlet (9.50)
- doḥdor: bkz. doḥdur (2.45)
- dōnderil-: döndürölmek (3.7)
- dörd: dört (4.53)
- dört: bkz. dörd (4.53)
- dōş: göğüs, bağır (15.42)
- du_ā: dua (4.5)
- du_ar: duvar (8.43)
- dū_ün: düğün (4.1)
- duḥuS: bkz. doḥuz (3.38)
- dumnupınar: “Dum lupınar” Kütahya’nın ilçesi (13.41)
- dūşman: düşman (15.49)
- duT-: tutmak (2.15)
- dut-: bkz. duT- (2.15)
- duvā: bkz. du_ar (8.43)
- dūy: elendikten sonra geriye kalan en ince bulgur (4.101)
- dūz: tuz (13.11)
- duz: bkz. dūz (13.11)
- dū_en: düven (7.55)
- dū_ün: bkz. dū_ün (4.1)
- dün_en: dünleyin (2.44)

dün-: dönmek (4.67)

dünyā: dünya (14.42)

düñür: dünür (8.53)

dürüs: dürüst (3.42)

düv-: dövmek (15.51)

düvün: bkz. dūün (4.1)

E

äbe: bkz. äbey (12.71)

eēt-: eğitmek (13.2)

ēitīm: bkz. eēt- (18.2)

eitīm: bkz. ēitīm (18.2)

ecik: bkz. acıcık (11.56)

egè: ege (14.6)

eğrete: belli bir süre, kaldırılacak olan geçici (19.16)

ēhdiyaÇ: ihtiyaç (8.15)

èhdiyèc: bkz. ēhdiyaÇ (8.15)

ehe: bkz. ā (2.52)

èhTiyar: ihtiyar (12.40)

ēkin: ekin (8.4)

ēkmek: ekmek (16.8)

ekseriēt: ekseriyeti (1.148)

ekseriyet: bkz. ekseriēt (1.148)

eksèriyet: bkz. ekseriēt (1.148)

ēl: elli (12.63)

elaziz: Elazığ ili (17.32)

elbisē: elbise (13.21)

ēlbise: bkz. elbisē (13.21)

elēd-: iletmek (10.48)

ëleman: eleman (10.79)

ēlence: eğlence (9.37)

ēmekli: emekli (2.37)

emen: hemen (11.60)

ēmir: emir (10.92)

emirdā: “Emirdağ” Afyonkarahisar’ın bir ilçesi (5.93)

emirdağ: bkz. emirdā

Afyonkarahisar’ın bir ilçesi (5.93)

emirdāğ: bkz. emirdā (5.93)

emmā: bkz. amma (1.151)

ämmi: emmi amca (13.47)

engāstan: yapmacık olarak yapma (8.5)

enişde: enişte (19.27)

epiy: epey (10.8)

erbāş: erbaş (15.37)

ēriğaya: “Eğrikaya” bir mevki adı (19.43)

erқан: erkan (3.45)

erkeğ: erkek (1.160)

èrkek: bkz. erkeğ (1.160)

ert'esi: ertesı (1.140)
ērturul: "Ertuğrul" bir erkek adı
(19.16)
ērzincan: Erzincan ili (17.32)
esger: bkz. asğer (3.89)
äsği: bkz. esgi (1.55)
ēsği: bkz. esgi (1.55)
esgi: bkz. äsği (1.55)
ēsıram: hamur kesmeye yarayan
demirden yapılmış alet (16.37)
esKi: bkz. äsği (1.55)
ēsKıgömü: "Eskigömü" bir köy adı
(8.7)
esKışeır: Eskişehir ili (1.8)
eskişēr: bkz. esKışeır (1.8)
eskişēr: bkz. esKışeır (1.8)
ēşde: işte (7.46)
ēşi: eşi (11.4)
ēt: et (7.40)
eTraf: etraf (1.4)
äv: ev (1.51)
ēv: bkz. äv (1.51)
äva: hava (7.17)
evelce: evelden (1.29)
ävet: evet (10.28)

evirgeç: "evirgeç" yufka ekmekleri
çevirmeye yarayan uzun, yassı tahta
araç (16.35)
ēvlat: evlat (11.88)
evlaT: bkz. ēvlat (11.88)
ävlen-: evlenmek (9.63)
ävli: evli (12.48)
eyi: iyi (2.64)
ēyī: bkz. eyi (2.64)
eyıce: iyice (11.105)
eyvāh: eyvah (17.57)
ezen: ezan (1.128)

F

fabrıka: fabrika (10.20)
fabrıha: bkz. fabrıka (10.20)
fakır: fakir (7.69)
fākır: bkz. fakır (7.69)
fālan: falan (12.43)
fālan: bkz. fālan (12.43)
fāriye: "Fahriye" bir bayan adı (7.1)
fārķ: fark (12.39)
farĶ: bkz. fārķ (12.39)
fasille: fasulye (5.102)
fasūlya: bkz. fasille (5.102)
fāzıla: fazla (17.62)

felāket: felaket (3.39)	ġadar: bkz. ġadaġ (2.59)
fēlṣli: felṣli (10.58)	ġadın: güzel, verimli
ferfele: bir oda aleti (12.37)	ġadırolü: kadrolu (1.153)
ferfene: bkz. ferfele (12.37)	ġadirölü: bkz. ġadırolü (1.153)
fetvācıoġulları: “Fetfacı oġulları”bir sülale adı (1.92)	ġaK-: kalkmak (2.62)
fēzi: “Fevzi” bir erkek adı (12.64)	ġalabalıġ: kalabalık (9.27)
firansa: Fransa (19.19)	ġalāyÇıġ: “Kalecik” bir yer adı (13.28)
firaT: firat (17.61)	ġālb: kalp (10.11)
fırın: fırın (9.3)	ġalbur: kalbur (10.48)
fī: fiġ, hayvan yemi olarak yetiştirilen bir bitki (12.5)	ġāldırım: kaldırım (10.52)
FilisTin: Filistin (3.32)	ġale: kale (12.107)
Fişne: vişne (15.23)	ġālp: bkz. ġālb (10.11)
fıy: bkz. fī (12.5)	ġamāreci: kameracı (11.68)
foturaf: fotoġraf (1.125)	ġāmbur: kambur (1.143)
fākir fuġārı: fakir fukara “ikileme” (1.62)	ġamıř: kamyon (8.43)
fur-: vurmak (11.96)	ġamyon: kamyon (16.88)
Fur-: bkz. fur- (11.96)	ġan: kan (8.63)
furun: bkz. fırın (9.3)	ġanalisson: kanalizasyon (12.50)
	ġanalisyon: bkz. ġanalisson (102.50)
	ġandaġ: yaġmur ve sel sularının oyduġu küçük yarıntılar (14.78)
	ġap-: kapmak (2.31)
	ġapġaÇaġ: kapkaġak (8.26)
	ġār: kar (14.63)
	ġaraġeci: karakeçi (10.71)

G

ġabir: kabir (1.156)

ġabul: kabul (4.88)

ġāçır-: kaçırmak (1.141)

ġadaġ: kadar (2.59)

ğarağèçi: bkz. ğarağèçi (10.71)	ğavli: “kavil” söz verme, sözleşme (8.54)
ğarağèçili: karakeçili (19.26)	ğāvli: bkz. ğavli (8.54)
ğarağol: karakol (3.95)	ğavşak: kavşak (19.34)
ğaraTepe: “Karatepe” bir mevki adı (19.38)	ğavūn: kavun (15.33)
ğard’aş: kardeş (2.53)	gavūrma: kavurma (9.21)
ğardış: bkz. ğard’aş (2.53)	ğāyın: kayın (8.83)
ğarı: karı (4.78)	ğayıT: kayıt (1.46)
ğarmaşa: karmaşa (3.15)	ğayıt: bkz. ğayıT (1.46)
ğārnyarıq: (8.42)	ğaymağam: kaymakam (3.125)
ğārpuz: karpuz (10.17)	ğāynağ: kaynak (17.16)
ğarpūz: bkz. ğārpuz (10.17)	ğazā: kaza (10.20)
ğārs: “Kars” ili (17.32)	ğazağ: kazak (1.135)
ğāş-: kaçmak (9.55)	ğazayā: “kazayağı” toprağı sürmeye yarayan alet (10.30)
ğāşşığ: kaşık (2.63)	ğaziUmir: “Gaziemir” İzmir’in bir ilçesi (12.68)
ğat: kat (12.106)	ğāl-: gelmek (1.33)
ğatıca: katıca (11.116)	ğē-: bkz. ğāl (1.33)
ğātıK: katık (11.49)	ğeçe: keçe (19.13)
ğatır: katır (3.104)	ğeçi: keçi (14.12)
ğatlı: katlı (2.4)	ğēnç: genç (5.8)
ğatmer: katmer (11.119)	geneçe: gene de (9.25)
ğāTTiyen: katiyyen (2.101)	genel’ğurmay: genel kurmay (12.65)
ğāve: kahve (12.36)	genş: bkz. ğēnç (5.8)
ğavır: gavur (12.111)	ğēş: geç (7.25)
ğavīr: bkz. ğavır (12.111)	

gèş-: geçmek (2.89)	ğoķulu: kokulu (11.108)
geş: bkz. gēnç (5.8)	ğol: kol (2.83)
gēt-: gitmek (11.3)	ğoláy: kolay (11.77)
ğıÇıķ: küçük (9.15)	ğomşu: komşu (1.66)
ğıdemli: kıdemli (12.72)	ğonaķ: konak (8.122)
ğıllı: kıllı (4.73)	ğonuş-: konuşmak (5.54)
ğılsız: kılsız (2.22)	ğōnyalı: Konyalı (10.119)
ğına: kına (2.64)	ğonşu: bkz. ğomşu (1.66)
ğıram: gram (16.93)	ğoruma: koruma (1.42)
ğırvat: kravat (3.146)	ğôş-: göçmek (12.32)
ğırbac: kırbaç (3.121)	ğoyun: koyun (1.142)
ğırma: kırılmış ya da dövülmüş tahıl. (12.78)	ğoyun: bkz. ğoyun (1.142)
ğısa: kısa (10.7)	ğöcü: “ğöce” kabuğu alınmış buğday (11.34)
ğıt: kıt (11.129)	ğökÇèyayla: “Ğökçeyayla” bir köy adı (1.68)
ğıyı: kıyı (2.71)	ğözēdaş: “Ğözetaş” bir mevki adı (19.46)
ğıyma: kıyma (4.102)	ğözēl: güzel (7.93)
ğızgın: kızgın (8.46)	ğözel: bkz. ğözēl (7.93)
ğīrmızı: kırmızı (11.94)	ğözelim: “Ğüzelim” bir dağ adı (19.41)
ğiyim ğuşam: giyim kuşam, ikileme (10.109)	ğuderet: kudret (12.4)
ğīz: kız (2.3)	ğul: kul (2.6)
ğōca: koca (11.117)	ğulavız: kılavuz (13.48)
ğocadepè: Kocatepe dağı (13.41)	ğullan-: kullanmak (2.47)
ğocatepe: bkz. ğocadepè (13.41)	
ğoç: koç (3.148)	

ğum_ocā: kum ocağı (10.16)
ğun: gün (12.85)
ğur-: kurmak (6.9)
ğurağ: kurak (10.18)
ğuran: kuran (8.113)
ğurban: kurban (4.89)
ğūrbe: gübre (12.17)
ğūrbüz: “Gürbüz” bir erkek adı (6.43)
ğūrcala-: kurcalamak (10.99)
ğuru: kuru (12.62)
ğurud-: kurutmak (11.132)
ğuruş: kuruş (10.9)
ğūş: güç (17.58)
ğuş: kuş (2.82)
ğuşağ: kuşak (10.110)
ğuşbaşı: kuşbaşı (2.59)
ğuvátli: kuvvetli (2.30)
ğuy-: koymak (3.114)
ğuyruk: kuyruk (11.108)
ğuyu: kuyu (1.55)
ğúzine: “kuzine” hem ısıtmaya, hem de üzerinde ve içinde yemek pişirmeye yarayan soba. (7.44)
ğüzören: “Küzören” bir köy adı (10.87)
ğuzu: kuzu (7.14)

ğuzüne: bkz. gúzine (7.44)
ğüccük: küçük (2.6)
H
habēr: haber (5.129)
hācı: hacı (9.33)
haçÇe: “Hatice” bir bayan adı (10.89)
hāFta: hafta (14.51)
hağlı: haklı (3.147)
haşsız: haksız (3.139)
hağğāri: Hakkari ili (20.31)
hālan: halen (10.90)
hālbüyse: halbuki (7.70)
hālı: halı (8.20)
hāliyle: haliyle (1.5)
halva: helva (9.11)
hālvā: bkz. halva (18.13)
hāambar: ambar (6.31)
hamır: hamur (4.92)
hāmur: bkz. hamır (4.92)
hān: han (14.81)
hāne: hane (12.53)
hağı: hangi (10.113)
hanım: hanım (12.79)
hānğı: bkz. hağı (11.99)
hārb: harp (12.42)

hārman: harman (7.58)	hēmen: hemen (10.92)
harmandalı: bir zeybek oyunu (1.148)	heP: hep (7.19)
hārşlık: harçlık (12.4)	hēPisi: hepsi (3.151)
ħasan: “Hasan” bir erkek adı (1.155)	hāpisi: bkz. hēPisi (3.151)
hasda: hasta (3.49)	herālde: herhalde (5.7)
hāsda: bkz. hasda (3.49)	hērkeS: herkes (10.11)
hasdānè: hastane (16.62)	herkeŞ: bkz. hērkeS (10.11)
ħasdāne: bkz. hasdānè (16.62)	herkeş: bkz. hērkeS (10.11)
hāsTalık: hastalık (7.21)	hērv: herif (8.29)
ħastāne: bkz. hasdānè (16.62)	herħangi: herhangi (1.47)
hāsTlık: bkz. hāsTalık (7.21)	hesāb: hesap (4.74)
haşaş: haşaş (11.121)	hızmatızı: hizmetli (14.26)
haşkas: bkz. haşaş (11.121)	hinci: şimdi (2.41)
hāşlık: bkz. hārşlık (12.4)	hind’i: bkz. hinci (9.72)
hataş: bkz. ataş (13.32)	hisāp: hesap (17.41)
havas: heves(2.28)	hisseT-: hissetmek (5.38)
hāves: bkz. havas (2.28)	hiş: hiç (9.45)
havız: havuz (14.78)	horāsan: Horasan (10.84)
hāyduťluk: haydutluk (12.76)	horol orul: “horul horul” ikileme (15.43)
hāyvan: hayvan (10.77)	hoşaf: hoşaf (9.17)
hazīne: hazine (13.29)	hoturaf: bkz. foturaf (1.125)
hazirān: haziran (7.25)	hökümát: hükümet (19.25)
hēç: hiç (18.29)	hökümet: bkz. hükümát (19.25)
helallaş-: helalleşmek (1.152)	hurun: bkz. fir’in (9.3)
hēlvā: bkz. halva (9.11)	

hücüm: hücüm (13.35)

hüdā_ı: “Hüdaı” bir erkek adı (15.44)

hüdāyi: bkz. hüdā_ı (15.44)

hüseyin: “Hüseyin” bir erkek adı
(1.155)

hüsüsü: hususi (2.51)

I

ılgın: ılık (8.45)

ırāmetlik: rahmetlik (10.89)

ırbık: ibrik (13.2)

ıııd-: ısıtmak (2.15)

İ

iççè: “İscehisar” Afyonkarahisar’ın bir
ilçesi (14.7)

idāre: idare (10.10)

idārèlik: idarelik (12.28)

iFēndim: efendim (9.17)

ihdiyāç: ihtiyaç (10.49)

ihtar: intihar (13.46)

ikiñci: ikinci (5.16)

ilā: ilahi (2.64)

ilāna: lahana (4.99)

ılaş: ilaç (2.47)

ilazım: lazım (1.72)

ilāzım: bkz. ilazım (1.72)

ilec: bkz. ilaş (2.47)

ilēnşberlik: rençberlik (7.49)

iliyen: leğen (4.22)

imām: imam (12.54)

imeci: imece (1.15)

imrāllı: “İmrallı” bir köy adı (12.56)

inēk: inek (8.121)

inne: iğne (2.45)

inpuār: “İnpınar” bir köy adı (18.42)

iñsan: insan (1.158)

iñşāat: inşaat (20.2)

iñşāllah: inşallah (5.137)

ipācı: ip ağacı (8.13)

iPtal: iptal (17.16)

īrāhmetlik: rahmetlik (10.94)

īran: İran (20.39)

ireçil: reçel (16.82)

irendèle-: renderelemek (4.103)

irendele-: bkz. irendèle (4.103)

īsan: insan (3.101)

īsanōlu: insanoğlu (3.70)

isce: bkz. iççè (14.7)

īsdanbūl: İstanbul ili (9.50)

īsdār: “ıııdar” halı, kilim dokunan
tezgāh (11.77)

īsik: eksik (7.68)	kāat: kağıt (13.49)
ismeT: “İsmet” bir erkek adı (17.34)	kadillon: katrilyon (3.66)
īstambòl: bkz. īsdanbūl (9.50)	kāğnı: kağını (10.36)
istānbul: bkz. īsdanbūl (9.50)	ķāḥ-: kalkmak (3.52)
istiğam: istihkam (19.40)	kāhve: bkz. ġāve (12.36)
istiķam: bkz. istiğam (19.40)	ķāl-: kalmak (7.5)
istiklāl: istiklal (5.74)	ķamāra: kamera (5.72)
istirāt: istirahat (14.54)	ķameri: bkz. ķamāra (5.72)
iş: iç (3.30)	ķānı: bkz. kāğnı (10.36)
iş-: içmek(2.100)	ķānıyarık: karnıyarık (7.100)
īşey: şey (7.98)	ķānser: kanser (6.29)
işki: içki (6.41)	ķānun: kanun (17.16)
īşleme: işleme (8.24)	Kāpaķ: kapak (13.35)
işleTdir-: işlettirmek(2.11)	Karabağ: “Karabağ” bir köy adı (12.103)
işme: içme (1.54)	ķārdaş: bkz. ġard’aş (2.53)
itdiyác: bkz. ĩhdiyác (10.49)	ķārdeş: bkz. ġard’aş (2.53)
itdiyār: ihtiyar (10.57)	ķārıñ: karın (10.13)
ītiyar: bkz. itdiyār (10.57)	Kārt: kart (10.83)
īy: ay (11.55)	Kasım: kasım (12.9)
īzmir: İzmir ili (10.19)	ķāş-: kaçmak (18.5)
īhrācat: ihracat (20.12)	Kaşık: bkz. ġāşşığ (2.63)
īhTiyār: bkz. itdiyār (10.57)	ķatrillon: bkz. kadillon (3.66)
J	ķayış: kayış (12.22)
jandārma: jandarma (17.72)	ķaymaķamlık: kaymakamlık (1.42)
K	

ķayrı: “ķayrı” bundan sonra anlamında kullanılan edat (4.62)	ķoŭş: koğuş (5.19)
ķazā: bkz. ğazā (10.20)	kô: köy (1.2)
ķázım: “Kazım” bir erkek adı (5.48)	ķocuman: kocaman (7.52)
keŭāt: kağıt (3.157)	ķōfôr: kuafôr (5.135)
kebçe: kepçe (3.119)	ķōfte: köfte (11.108)
kelem: lahana (4.99)	ķolôrdu: kolordu (15.36)
kelePÇe: kelepçe (17.66)	ķomandô: komando (15.29)
kēli: bkz. ķayrı (4.62)	ķompır: patates (16.56)
kemâl: “Kemal” bir erkek adı (12.74)	ķomtan: komutan (3.95)
kāndi: kendi (7.90)	ķonturol: kontrol (1.12)
kepÇe: bkz. kebçe (3.119)	ķōnu kōmşu: konu komşu “ikileme” (7.47)
kepir: verimsiz kıraç toprak (6.2)	ķonya: Konya ili (2.85)
kesi: kese (4.67)	ķorĥu: korku (3.71)
keşki: keşke (5.132)	ķoşāf: bkz. hoşaF (9.17)
kēyli: bkz. ķayrı (4.62)	ķotlan: taştan yapılmış bir çeşit fırın (7.43)
ķık: kırk (1.2)	ķoturı: evin avlusunda bulunan hayvanların ve yiyeceklerinin bulunduğu büyük yapı (4.80)
ķırĥ: bkz. ķık (1.2)	ķōyun: bkz. ğoyun (1.142)
Kırk: bkz. ķık (1.2)	kôrôlu: “Köroğlu” bir mevki adı (19.38)
ķırĥlāreli: Kırklareli ili (15.28)	köv: bkz. kô (1.2)
Ķız: bkz. ğız (2.3)	kúçuķ: bkz. ğüccük (2.6)
kilometire: kilometre (1.3)	ķürek: kürek (12.92)
kirkıt: dokumacılıkta atkı ipliğini sıkıştırmak için kullanılan demirden alet (11.78)	
kit-: gitmek (7.13)	

kuzören: “Kuzören” bir köy adı (7.2)

ķüÇÇüĶ: bkz. güccük (2.6)

kümpül: bkz. Ķompir (16.66)

küsbe: küspe (2.56)

küy: bkz. kô (1.2)

L

lā_ana: bkz. ilāna (4.99)

laba: harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı (8.80)

labada: dere kıyılarında, sulak çayırlarda yetişen bir bitki (5.107)

lázım: bkz. ilazım (1.72)

leblebî: leblebi (7.78)

lēşbēr: bkz. ilēşberlik (7.49)

lirè: lira (11.130)

lōķantacı: lokantacı (13.21)

lōķum: lokum (11.59)

M

mā_abbet: muhabbet (6.7)

mā_alle: mahalle (8.8)

mā_aş: maaş (15.3)

ma: var (6.1)

maça_olu: “Maçak oğlu” bir lakap (12.101)

maçatlı: “Maçaklı” bir köy adı (12.2)

mādur: mağdur (1.17)

mafāt: vefat (1.90)

mafaza: muhafaza (11.31)

maĶıne: makine (3.112)

mahkemè: mahkeme (20.36)

māķarna: makarna (11.58)

maķınà: bkz. maĶıne (3.112)

maķıne: bkz. maĶıne (3.112)

māķsad: maksad (15.40)

māl: mal (10.76)

malcılıK: malcılık (1.5)

mālle: bkz. mā_alle (8.8)

mallicà: “Mallıca” bir köy adı (10.52)

māmele: muamele (3.101)

māmır: memur (2.33)

mānā: mana (1.34)

manav: yerli halk (1.85)

māni: mani (7.73)

mānici: manici (5.96)

manısalı: Manısalı (14.75)

mantafan: mandafon (12.78)

māntı: mantı (16.58)

mar: bkz. ma (6.1)

māra: mağara (20.8)

mārş: marş (5.74)

masıraf: masraf (1.112)	mer-: vermek (18.33)
masıraf: bkz. masıraf (1.112)	merā: mera (10.107)
maşakḳat: meşekkat (12.85)	merá: bkz. merā (10.107)
malnan maşatnan: mal maşat ile “ikileme” (7.9)	merā: bkz. merā (10.107)
māya: maya (11.22)	merāsım: merasım (15.29)
maydanoS: maydanoz (4.102)	mērcimek: mercimek (10.22)
māyeneane: muayenehane (3.153)	mērcimeK: bkz. mērcimek (10.22)
māḥacı: muhacir (5.106)	merdimen: merdiven (15.17)
māḥkeme: mahkeme (10.69)	mēsa: mesela (16.17)
maḥkeme: bkz. māḥkeme (10.69)	meselá: bkz. mēsa (16.7)
māḥsul: mahsul (12.10)	meselē: bkz. mēsa (16.7)
māḥsül: bkz. māḥsul (12.1)0	mesele: bkz. mēsa (16.7)
me_er: meğer (5.70)	mesila: bkz. mēsa (16.7)
mēdan: meydan (8.78)	mēşur: meşhur (1.6)
mediya: medya (3.22)	meyvā: meyve (17.74)
mefāt: bkz. mafāt (1.90)	mezār: mezar (7.74)
mefta: mevta (1.150)	mezer: bkz. mezār (7.74)
mēkrob: mikrop (2.16)	mēzunıyet: mezunıyet (15.32)
melen: merhem (2.45)	mıhdar: muhtar (9.25)
melmeket: memleket (14.2)	mıḳdar: bkz. mıhdar (9.25)
mēmeT: “Mehmet” bir erkek adı (1.1)	mılcit: “mılcımak” bozulmuş (4.75)
memneket: bkz. melmeket (14.2)	mırıldā-: mırıldamak (5.70)
mēmnun: memnun (18.10)	mısāfir: misafir (6.39)
mēmur: bkz. māmır (2.33)	mısdā: “Mustafa” bir erkek adı (12.97)
	mısdava: bkz. mısdā (12.97)

māde: mide (5.19)
mil-: bilmek (13.1)
millet: millet (9.36)
milliyetÇi: milliyetçi (12.105)
millon: milyon (2.33)
mimzer: bir tarım aleti (10.29)
mināsiP: münasip (8.58)
minübüs: minibüs (1.129)
misāfir: bkz. mısāfir (6.39)
misaFirperver: misafirperver (12.29)
misavirperver: bkz. misaFirperver
(12.29)
misir: mısır (6.14)
mişir: bkz. misir (6.14)
mīydan: meydan (6.43)
mobbet: muhabbet (12.37)
motòr: motor (19.21)
motur: bkz. motòr (19.21)
mōtur: motor (8.71)
mu_abbet: bkz. mobbet (12.37)
mū_endis: mühendis (12.74)
mubah: mübah (1.30)
muhdar: bkz. mihdar (9.25)
muhtac: muhtaç (4.87)
muhTar: bkz. mihdar (9.25)

muḫTar: bkz. mihdar (9.25)
muratḡoru: “Muratkoru” bir köy adı
(10.23)
murel: moral (8.28)
musafir: bkz. mısāfir (6.39)
mūsāfir: bkz. mısāfir (6.39)
musTava: bkz. mısdā (12.97)
mūhtaç: muhtaç (13.14)
muḥTar: bkz. mihdar (9.25)
mü_etdiş: müfettiş (18.2)
münübüs: bkz. minübüs (1.129)
mūsā_ade: müsaade(1.146)
müsüman: müslüman (12.111)
müşderi: müşteri (1.129)
müzè: müze (19.45)
N
nādir: nadir (12.10)
nāḡadar: ne kadar (4.89)
nahiyè: nahiye (17.4)
naḡıslıḡ: eksiklik, noksanlık (12.75)
nāmāz: namaz (9.61)
namazlā: seccade (11.75)
namıssıS: namussuz (13.44)
nāmus: namus (17.35)
nāne: nane (11.38)

nārpız: yaban nanesi (11.37)

nāsib: nasib (4.98)

nāsiP: bkz. nāsib (4.98)

nāzmi: “Nazmi” bir erkek adı (14.25)

nējdet: “Necdet” bir erkek adı (17.78)

nēy: ne (2.87)

nezāret: nezaret (3.96)

ni_āyet: nihayet (17.26)

ni_āh: nikah (11.90)

ninne: nene (7.26)

nira: bkz. lirè (11.130)

nīšan: nişan (11.62)

nō_ut: nohut (10.22)

nōhuT: bkz. nō_ut (10.22)

nōrmal: normal (17.14)

no_ūt: bkz. nō_ut (10.22)

nōbetÇi: nöbetçi (13.32)

nūr: nur (18.7)

nūFus: nüfus (3.30)

O

ô_endere: “övendere” saban (12.21)

odà: oda (8.123)

o_qlā: “oklava” hamur açmakta

kullanılan silindir biçiminde değnek
(16.35)

o_ğu: oku (1.105)

o_ğū: bkz. o_ğu (1.105)

o_ğud-: okutmak (1.111)

om beş: on beş (2.94)

ombaşī: ombaşı (15.37)

ōn dōrd: on dört (10.1)

on_üş: on üç (3.112)

ōn: on (15.9)

ōrdu: ordu (15.36)

ōrdu: bkz. ōrdu (15.36)

ōretmen: öğretmen (5.15)

ōrman: orman (1.3)

ormān: bkz. ōrman: (1.3)

ortā: orta (13.53)

otuS: otuz (18.7)

ōva: ova (10.75)

Ö

öle: öyle (1.118)

örtgü: örtü (9.44)

övey: üvey (3.107)

öyle: öyle (2.83)

öylü: bkz. öyle (2.83)

P

pacı: yufka ve ekmeklerin konduğu
bez, çaput (16.35)

- pāça: parça (7.12)
- Paqır: bakır (16.63)
- pambùq: pamuk (12.97)
- par: para (11.97)
- pārça: bkz. pāça (7.12)
- pas-: basmak (4.71)
- paşā: paşa (13.24)
- patetis: patates (7.96)
- patoS: patoz (11.44)
- pazar_etesisi: pazartesi (16.30)
- pece: kadınların sokakta yüzlerine örttükleri ince siyah örtü (8.46)
- peçenek: Avrupa ve Balkanlarda yaşamış alan bir Türk kavmi. (1.68)
- pençere: pencere (5.103)
- pēndir: peynir (9.71)
- pēnir: bkz. pēndir (9.71)
- perşeme: perşembe (9.24)
- pesimet: “peksimet” ısı ile kurutulmuş uzun süre dayanabilen ekmek. (5.128)
- pēsmet: bkz. pesimet (5.128)
- pēynir: peynir (9.71)
- pi: bir (12.63)
- Piç-: biçmek (7.53)
- piç: pirinç (9.21)
- pilaf: pilav (11.121)
- pilaF: bkz. pilaf (11.121)
- piriç: bkz. piç (9.21)
- pirinş: bkz. piç (9.21)
- pisgevit: bisküvit (16.82)
- piyāde: piyade (15.36)
- pīynir: bkz. pēndir (9.71)
- postā: posta (17.43)
- posTā: bkz. postā (17.43)
- pulluK: pulluk (12.18)
- Pütçe: bkz. bütçe (1.41)
- pütün: bütün (5.26)
- R**
- rāmetli: rahmetli (5.10)
- rāmetlik: rahmetlik (10.5)
- rāndıman: randıman (12.22)
- rāt: rahat (4.60)
- rāhmet: rahmet (13.40)
- rēçberlik: bkz. ilēşberlik (7.49)
- romatizme: romatizma (2.43)
- S**
- sa_at: saat (17.68)
- sāır: sağır (19.21)
- sāırlı: “Sağırılı” bir köy adı (18.42)
- sāıib: sahip (1.130)

sāᵛip: bkz. sāᵛib (1.130)	sanğaç: salıngaç (6.9)
sā-: sağmak (11.13)	sāniye: saniye (5.61)
sabā: sabah (7.82)	sāp: sap (8.74)
saba: bkz. sabā (7.82)	sār-: sarmak (7.1)
Sabālēn: sabahleyin (14.38)	sārgı: sargı (6.16)
sabaḥ: bkz. sabā (7.82)	sārma: sarma (5.107)
sāc: saç (4.30)	saş-: saçmak (19.55)
sācetdin: “Saceddin” bir erkek adı (5.13)	satılıḡ: satılık (3.28)
sādic: evlenen erkeğin erkek kardeşi ya da yakın akrabası (11.98)	sāvır-: savurmak (11.26)
safā: safa (11.59)	savuşdür-: savuşturmak (2.63)
sāḡırᵛoḡulları: “Saḡıroḡulları” bir sülale adı (20.21)	sē-: sevmek (12.78)
saḡatlıḡ: sakatlık (3.73)	Sebeb: sebep (14.43)
sālam: sağlam (17.71)	sedik: ince bulgur (4.101)
salamır: salamur (2.14)	sehīl: iklimi ve havası sıcak yer (14.86)
salçā: salça (4.103)	sekiS: sekiz (2.39)
salē: sela (1.106)	sekizᵛüz: sekiz yüz (3.80)
sālıḡᵛocā: saḡlık ocaḡı (1.11)	sekizen: seksen (19.19)
sālma: tarım ürünlerini daha iyi sulamak için boydan boya açılmış su yolu (10.106)	sekSen: bkz. sekizen (19.19)
samannı: “Samanlı” bir mevki adı (1.50)	sēmen: “seḡmen” düḡünlerde törene yerli giysilerle, atlı ve silahlı olarak katılan yiḡit, seymen. (9.26)
sandāle: sandalye (16.88)	Sene: yıl (9.6)
	seydiler: “Seydiler” bir köy adı (19.46)
	sılaş: hayvan yemi (12.112)

sıvā: (8.48)

sīᵛır: sığır (12.12)

side: site (2.6)

silah: silah (13.7)

sivaslī: sivaslı (14.26)

sivrisinek: sivrisinek (10.74)

sīvrısinek: sivrisinek (7.4)

sivtirsiṅ: kırpma,parçalama küçük

parçalara bölme (2.58)

sōᵛuḫ: soğuk (14.54)

sōᵛüt: söğüt (20.15)

sō: sonra (7.23)

soFra: sofa (9.4)

sōna: bkz. sō (7.23)

sonam: bkz. sō (7.23)

sonTa: sondaj (10.54)

sōnu: bkz. sō (7.23)

sulaK: sulak (1.30)

sūriye: Suriye (17.81)

suvan: soğan (3.7)

süçÇü: sütçü (12.14)

sülāle: sülale (1.91)

sülüKlü: “Sülüklü” bir yerleşim yeri
(8.7)

sümük: sümük (8.18)

Ş

şāhsı: şahsi (14.55)

şápit: “şepit” yufka (11.115)

şaplā: şaplak (2.90)

şeᵛir: şehir (6.1)

şeᵛit: şehit (13.19)

şeᵛit: bkz. şeᵛit (13.19)

şebekè: şebeke (10.66)

şepiT: bkz. şápit (11.115)

şepit: bkz. şápit (11.115)

şèy: bkz. işey (7.98)

şıᵛir: şiir (5.11)

şī: bkz. işey (7.98)

şimdī: şimdi (1.35)

şinik: tahıl için kullanılan sekiz kiloluk
ölçek (2.23)

şōrà: şura (2.36)

şōrù: bkz. şōrà (2.36)

şuFör: şöför (19.21)

şurá: bkz. şōrà (2.36)

şüle: şöyle (17.2)

T

tābī: tabi (11.88)

tābir: tabir (1.77)

tābirce: tabirce (1.92)

tādil: tatil (1.133)	tē: ta (5.4)
Taḳ: bkz. daḳ (1.139)	teblik: tebrik (12.57)
taḳfiye: takviye (13.43)	tecen: yüksek kenarlı metal tepsi (4.69)
taḳriyon: tansiyon (16.66)	tedāvi: tedavi (5.20)
taksı: taksi (7.108)	teK: tek (3.27)
taḳsı: bkz. taksı (7.108)	Teker: teker (19.44)
tāḳsi: bkz. taksı (7.108)	tèlefon: telefon (18.3)
taḳsiyon: bkz. taḳriyon (16.66)	televīziyon: televizyon (3.64)
tāla: tarla (7.53)	televizon: bkz. televīziyon (3.64)
tālā: bkz. tāla (7.53)	telsizcī: telsizci (20.35)
tāmin: tahmin (14.30)	tenèki: teneke (7.24)
tana: tane (12.49)	tēris: terhis (14.27)
tāne: bkz. tana (12.49)	terōris: terörist (17.79)
tanḳçī: tankçı (17.60)	tèrs: ters (14.56)
tapū: tapu (10.69)	teryāı: tereyağı (11.31)
tārhana: tarhana (11.34)	teşekkül: teşekkür (18.9)
tarīm: tarım (14.21)	tèyze: teyze (1.33)
tārıla: bkz. tāla (7.53)	tezmināt: tazminat (3.138)
tarḥana: bkz. tārhana (11.34)	tınaz: dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını (7.54)
taşöcāı: taş ocağı (14.7)	tıraFik: trafik (10.20)
Tāşla-: taşlamak (12.112)	tırahtör: traktör (13.108)
tavūḲ: tavuk (18.35)	tıraḥya: Trakya (15.28)
tavūḳçılık: tavukçuluk (15.5)	tış: dış (3.122)
tāyiP: “Tayyip” bir erkek adı (5.55)	Tiş: dış (7.55)
tāhta: tahta (7.55)	

tobà: torba (11.48)
tōba: bkz. tobà (11.48)
tōhom: tohum (8.5)
toḡTur: bkz. doḡdur (2.45)
tōm: tohum (12.6)
topalaK: “topalak” yapraklarından yeşil boya çıkarılan bir bitki (16.55)
tōpÇu: topçu (17.71)
topur: topalak, bir yemek adı (16.41)
tōrbà: torba (11.33)
tōrun: torun (12.5)
tōh̄um: bkz. tōm (12.6)
tūgenáral: tuḡgeneral (17.56)
tūla: tuḡla (15.24)
tuluḡ: kimi yiyecekleri saklamak için hayvan derisinden yapılan kap. (11.47)
túmen: tümen (15.36)
turis: turist (4.90)
tūrkiye: Türkiye (14.42)
tūrşu: turşu (17.8)
tuSsuz: tuzsuz (4.69)
tūFek: tüfek (8.100)
türkÇe: türkçe (1.98)

U

úçún: için (14.53)

ufa_ufak: ufak ufak “ikileme”
uFáccıK: ufacık (11.110)
uFacıḡ: bkz. uFáccıK (11.110)
ufaK: ufak (1.4)
uFaḡ: bkz. ufaK (1.4)
ufaḡbaş: ufakbaş (1.46)
ūlaḡ: oḡlak (7.19)
ūle: öyle (7.2)
ūr: uğur (3.152)
ūra-: uğramak (1.70)
ūraş-: uğraşmak (4.97)
ūrme: bağırma (18.11)
uruh: ruh (17.40)
urus: rus (17.65)
urusyā: Rusya (17.75)
usān-: usanmak (7.15)
usTa: usta (8.43)
ūsta: bkz. usTa (8.43)

Ü

ūsül: usul (8.23)
üçüret: ücret (10.105)
üç_çüz: üç yüz (3.19)
üj : üç (6.43)
ünüversîte: üniversite (5.134)
ürtbeli: rütbeli (3.92)

üssü: üstü (8.32)
üstēmen: üsteğmen (17.50)
üsül: bkz. üsül (8.23)
üş: bkz. üj (6.43)

V

vā-: varmak (2.1)
vād: vaad (3.169)
vafāt: bkz. mafāt (1.90)
vāķif: vakıf (1.61)
vāķıt: vakit (7.49)
vaķíd: bkz. vāķıt (7.49)
vallā: vallahi (6.43)
vān: Van ili (20.30)
vedā: veda (11.93)
vedālaş-: vedalaşmak (12.37)
vefāt: bkz. mafāt (1.90)
velāsılı: velhasılı (1.136)
veyā_ut: veyahut (1.16)
veyā: veya (5.7)
veyot: bkz. veyā_ut (1.16)
vūla: bkz. vallā (6.43)
vücüt: vücut (5.26)

Y

yā_u: yahu (13.1)
yā: yağ (7.101)

yādım: yardım (7.1)
yāğ: bkz. yā (7.101)
yāğmur: yağmur (10.18)
yağın: yakın (15.34)
yāhni: yahni (5.131)
yalançı: yalancı (6.21)
yālı: yağlı (1.138)
yālıķ: “yağlık” büyük mendil (3.17)
yamaÇ: “yamaç” yan, yakın (16.38)
yāmur: bkz. yāğmur (10.18)
yāņış: işleme (11.79)
yaņışla-: işlemek (2.82)
yaP-: yapmak (1.76)
yaPdır-: yaptırmak (1.38)
yarāyışlı: yararlı (1.78)
yārma: “yarma” çekirdeğinden ayrılmış, iri gelişigüzel kırılmış tahıl. (11.35)
yārPız: “yarpuz” nane türünden, güzel kokulu bir bitki (11.37)
yasağ: yasak (14.12)
yasTılā-: hamuru oklava yardımıyla düz hale getirmek (8.32)
yāşlı: yaşlı (9.68)
yāv: bkz. yā_u (13.1)
yavrı: yavru (4.6)

yāvrı: bkz. yavrı (4.6)	yōğurT: bkz. yōğurd (4.65)
yāvru: bkz. yavru (4.6)	yōķ: bkz. yoĝ (11.7)
yāy-: yaymak (2.20)	yōl: yol (12.51)
yaylá: yayla (1.34)	yōlma-: yolmak (1.80)
yāyılı: “yaylı” atla çekilen bir tür binek arabası (9.32)	yònan: Yunan (10.4)
yāzgi: evin içine serilen üzerine oturulan halı, kilim (11.84)	yonan: bkz. yònan (10.4)
yazùculuķ: yazıcılık (12.67)	yōnca: yonca (10.17)
yed: yedi (1.13)	yōzĝat: Yozgat ili (12.3)
yedī: bkz. yed (1.13)	yörè: yöre (1.149)
yām: yem (7.16)	yuķa: yufka (10.31)
yèmek: yemek (8.116)	yūķa: bkz. yuķa (10.31)
yènge: yenge (11.77)	yumuşecık: yumuşacık (11.107)
yērli: yerli (13.13)	yunān: bkz. yònan (10.4)
yēşil: yeşil (13.27)	yuņ: yün (8.10)
yetişĝin: yetişkin (12.48)	yurt: bkz. yōğurd (4.65)
yètmiş: yetmiş (5.9)	yūzzük: (8.52)
yımırta: yumurta (2.32)	yürēen: “Yüreĝen” bir köy adı (8.30)
yırtıķ pırtıķ: yırtık pırtık “ikileme” (3.145)	yüS: yüz (7.21)
yimek: bkz. yèmek (8.116)	yüzbāşı: yüzbaşı (12.72)
yīyen: yeĝen (15.45)	
yoĝ: yok (11.7)	
yōğur-: yoğurmak (4.92)	
yōğurd: yoğurt (4.65)	

Z

zabah: bkz. sabā (7.82)
zabāli: sabahleyin (11.43)
zabānan: bkz. zabāli (11.43)
zabaĥ: bkz. sabā (7.82)
zāman: zaman (13.9)

zāten: zaten (5.116)

zebze: sebze (1.53)

zellet: lezzet (4.74)

zerā: “Zehra” bir bayan adı (5.14)

zèyāret: ziyaret (16.63)

zītin: zeytin (9.11)

ziyāret: ziyaret (5.63)

zoba: soba (16.47)

zoPa: bkz. zoba (16.47)

zopā: sopa (13.7)

zōr: zor (6.10)

SONUÇ

Bayat Köyleri Ağzı'nın karakteristik özelliklerini şöylece sıralayabiliriz:

1. **BKA**'da damak uyumu ilerleyici benzeşme yoluyla **ÖTT**'den daha ileri durumdadır.

fağır, fabrıçada, ezenden, mezeri, bolvadin, hücüm

2. -iken zarf-fiil eki çoğu yerde damak uyumuna bağlıdır. Ayrıca ek -KAnA, şeklinde de kullanılır:

çocukқан, uyurқан, yāşımdayқana, yoğұқana, olurқан

3. **BKA**'da -ce(K), -en, -(I)yor fiil çekim ekleri karakteristik olarak damak uyumunu bozar:

olácek, yāpceң, nāpıceң

ezdiriyoS, gediyo, veriyola

baken, yāpen

4. **BKA**'da dudak uyumu, **ÖTT** 'ye göre ileri durumdadır:

hamırı, yımırtayla, yāmır, çavışları, başçavış,

5. Ötümlüleşme **BKA**'da görülen en karakteristik ses olayıdır. **ÖTT**'de korunan

#k(a)'lar, **BKA**'da #g(a) olur.

ğısa, ğārpuz, ğara, ğoyun, ğōnyalı, ğız, ğuzumuS, ğaba, ğırma

6. Yine **ÖTT**'de korunan #t'ler, **BKA**'da yaygın olarak #d olur:

deperiS, daTlılık, dut, dutuşduruyom, daşıyōdum

7. **BKA'da** son seste yarı ötümlüleşme sıkça görülür:

K# < k# : etmeK, ēkmeK, bişiridiK, sileriK, mercimeK, yediK

T# < t# : ismeT, dōrT, yōğurT, şepiT, evlaT

Ç# < ç# : üÇ, ağàÇ, yamaÇ

P,p# < p# : geliP, ğazıP, dāıılıP, göçüP, yasTılayıP

8. l# ünsüzünün, eklenme sırasında n# + ≠n- < n# + ≠l olması **BKA'da** sıkça görülür:

onnara, insannar, şunnar, deliğannılar, çōunnukla, annatıyinde

9. Fiil çekimlerinde 1. teklik kişi eki yaygın olarak +(I⁴)n şeklindedir:

ediyon, derin, yaparın, oturuyōmuşun, yapıdırın

10. Ek-fiilin geniş zamanı 1. teklik kişi çekiminde ek, +(I⁴)m, ve +(I⁴)n şeklindedir:

doıumluyun, yāşlısıyın, başkanıyım, esKişeırliyim, ğızıyım

11. “ı” ünsüzü **ÖTT**'de kaybolmasına rağmen **BKA'da** karakteristik olarak korunmuştur:

onuı, hāneniı, sularınıı, buıa, biı, başıı

12. Şimdiki zamanın olumsuz Çukurkuyu köyünde nadir olarak “-mō” şeklinde görülür:

cızdırmō

13. Şimdiki zamanın 1. çoğul kişi çekiminde ek “-yoğ”, “-yAS”, “-yiS” şeklinde Eskigömi ve Kuzören’de görülür.

yāpiyiS, yapıyoğ, ediyog, güdüyoğ, çekiyeS

14. Çukurkuyu, Yukarı Çaybelen, İnpınarı, İmralı, Derbent köylerinde hırıltılı “h” (h) sesi kullanılmaktadır.

yapāriğ, bōğlamışlar, bāğdıydım, yasağ, kırğ, ğırğ, çığarları

15. Bölgemizde ek-fiilin görülen geçmiş zamanının 3. teklik şahıs çekiminde sonda “n” türemesi İmralı ve Kuzören köylerinde görülür.

yoğudun, vārdın

16. Kelime başında “h” ünsüzü türemesi: Kuzören ve Muratkoru’da görülür.

hataşı, hāambar

17. Kelime başındaki “ş” ünsüzünün “h” ye dönüşmesi: Muratkoru’da, görülür.

hinci, hind’i

18. Kelime başındaki yuvarlak geniş “o-ö” ünlülerinin daralarak “u-ü” ye dönmesi: Kuzören’de sık; Eskigömi, Muratkoru ve Sağırlı’da seyrek görülür.

būle “böyle”, ūle “öyle”, kūyle “köyle”, şūle “şöyle”, ūlak “oğlak”

19. Şimdiki zaman üçüncü teklik kişi eki, Kuzören köyünde “-(I)yArI” şeklinde görülür.

getiriyeri, döküyeri, biçiyeri, biçiyiri, döküyiri

Yukarıda saydığımız özelliklere göre yörede ağırlıklı olarak yörük yerleşimi (Sağırlı,Muratkoru, İnpınarı, Eskigözü, İmralı, Akpınar, Aşağı Çaybelen, Çukurkuyu, Derbent) bulunmakta, Türkmen yerleşimi (Mallica) ve Bulgar göçmeni (Kuzören) yerleşim yerleri bulunmaktadır.

SES VE ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	
“r” Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oraya Çıkan Uzun Ünlüler	**
Kelime başındaki “h” ünsüzünün düşmesi	*
Kelime başında “h” ünsüzü türemesi	*
Kalın Sıradan Kelimelerdeki “k” Ünsüzünün Süreklileşerek “h” Ünsüzüne Dönüşmesi	*
Kelime başındaki “ş” ünsüzünün “h” ye dönüşmesi	*
Şimdiki Zamanın Olumsuz Çekiminde "-mAyor" Ekinin “-mō” Şeklinde Kullanılması	*
Ek-fiilin görülen geçmiş zamanının 3. teklik şahıs çekiminde sonda “n” ünsüzünün kullanılması	*
Şimdiki zaman 1. çoğul kişi çekiminin “yok” ve “yAz” şeklinde kullanılması	*
Şimdiki zaman 3. teklik kişi ekinin “-Arı” şeklinde kullanılması	*
Kelime başındaki yuvarlak geniş “o-ö” daralarak “u-ü” ye dönmesi	*
Emir-İstek Kipi Çekiminde “-ēm, -ēn (1. tek.) kullanılması	*
“kadar / gadar” Yerine “gadak” Edatının Kullanılması	**

(* Seyrek görülür, ** Çok sık görülür)

KAYNAKÇA

- ATABAY, Neşe, KUTLUK, İbrahim ve ÖZEL, Sevgi. (yöneten ve yayına hazırlayan Doğan Aksan), *Sözcük Türleri*, TDK Yay., Ankara, 1983
- BANGUOĞLU, Tahsin. *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara, 1974.
- BAYRAKTAR, Nesrin. *Türkçede Fiilimsiler*, TDK Yay. Ankara, 2004.
- BİRAY, Himmet. *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- BOZ, Erdoğan. “Afyon ve Yöresi Ağızlarında Ünlüler”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, ss.50-57.
- Afyon Merkez Ağzı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon, 2002.
- “Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”, *İlmi Araştırmalar*, S.14, İstanbul, 2002, ss.29-36.
- “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” *Türk Dili Dergisi*, S.600, Ankara, 2001, ss. 856-864.
- “Türkçe Asıllı Kelimelerde Son Ses ç,k,p,t Ünsüzlerinin Ötümlüleşme veya Ötümsüz Kalma Sorunu” *Türk Dili Dergisi*, S. 605, Ankara, 2002, ss.447-455.
- “Doğu Kökenli Kelimelerdeki Kelime Sonu (b,c,d,g) Ünsüzlerinin Türkiye Türkçesinde Ötümsüzleşme Meselesi” *Türkbilig Dergisi*, S.2, Ankara, 2001, ss.11-22.
- “Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hal Eki Yapısı Üzerine” *İlmi Araştırmalar*, S.19, İstanbul 2005, ss.43-48.
- BURAN, Ahmet. *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, TDK Yay., Ankara, 1996.
- CAFEROĞLU, Ahmet. “Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi” *TDAY Belleten* 1955, TDK Yay., Ankara, ss.1-7.

- ÇAĞATAY, Saadet. “*Türkçe’de ki < erki*” TDAY (*Belleten* 1963), Ankara, 1988, ss. 245-250.
- ÇAĞIRAN, Önder. “*Türkiye Türkçesi Ağzları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi*”, 3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri (1996), TDK Yay., Ankara, 1999, ss.239-277.
- DEVELİ, Hayati. “*(sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir Deneme*”, TDAY (*Belleten* 1995), Ankara, 1997, ss. 115-152.
- ECKMAN, Janos. “*Türkçede +rak/+rek Ekine Dair*”, TDAY *Belleten* 1953, Ankara, 1988, ss.49,52.
- EDİSKUN, Haydar. *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 1985.
- EREN, Hasan. *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara, 1999.
- “*Türk Dilinde Metathese Olayı*”, TDAY, *Belleten* 1953, T.D.K Yay., Ankara, ss.161-180.
- ERGİN, Muharrem. *Türk Dilbilgisi*, İstanbul, 1972.
- GEMALMAZ, Efrasiyab. *ABAÜĞ, AABŞ*, s.5.
- GENCAN, Tahir Necat. *Dilbilgisi*, TDK Yay., Ankara, 1979.
- GÜLENSOY, Tuncer. *Kütahya ve Yöresi Ağzları*, TDK Yay., Ankara, 1988.
- “*Anadolu ve Rumeli Ağzlarında Şimdiki Zaman Eki*”, *Türkoloji Dergisi*, VIII/1/1979, Ankara, ss.169-190.
- GÜLSEVİN, Gürer. *Uşak İli Ağzları*, TDK Yay., Ankara, 2002.
- “*Türkiye Türkçesi Ağzlarında h Sesi Üzerine*”, TDAY (*Belleten*) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, ss.129-146.
- Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay., Ankara, 1997.
- “*Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine*” VIII.

- Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.
- “Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine” *Türk Dili Dergisi*, S. 467, Ankara, 1990, ss. 276-279.
- “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-füller” *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, C. II, S.2, Afyon, 2001, ss. 125-143.
- GÜLSEVİN, Gürer ve BOZ, Erdoğan. *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin. *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İst. 1992.
- HATİPOĞLU, Vecihe. *Türkçenin Ekleri*, TDK Yay, Ankara, 1974.
- KARA, Mehmet. *Türkmen Türkçesi Grameri*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.
- KARAHAN, Leyla. “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, *TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl XXXII/1-2 1994, Ankara, 1996, ss.205-236.
- Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yay., Ankara,1996.
- Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay. Ankara, 1995.
- “-sa/-se Hakkında” *Türk Dili Dergisi*, S. 516 , Ankara, 1994, ss. 471-474.
- KORKMAZ, Zeynep. “Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (vocal) Uzunlukları”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, ss.443-458.
- “Batı Anadolu Ağızlarında Asli Ünlü Uzunlukları” *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK Yay., Ankara, 1995, C.2, s.197-203.
- Gramer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 1992.
- “Batı Anadolu Ağızlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı” , *I. Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler*, 6-9 Şubat 1978, İstanbul, 1980, ss. 29-49.
- Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, TDK Yay.,

- Ankara, 1994.
- “*Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme*”,
Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, ss.12-84.
- “-sa/-se Dilek –Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” Türk Dili Üzerine
Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, ss. 160-167.
- Türkiye Türkçesi Grameri* (Şekil Bilgisi), TDK. Yay., Ankara,, 2003.
- KÜÇÜK, Sabahattin. “*Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine*” *Türk Dili Dergisi*, S. 426, Ankara, 1987, s 367.
- SAĞIR, Mukim. “*Anadolu Ağızlarında Ünlüler*”, *Türk Dili Araştırma Yıllığı (Belleten)* 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, ss.377-392.
- ŞAHİN, Eda. *Bayat Merkez Ağzı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon,1999.
- TEKİN, Talat. *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler*, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975.
- “*Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine*” *Genel Dilbilim Dergisi*, S.7-8, Ankara, 1980, ss.10-17.
- TUNA, Osman Nedim. *Türk Dilbilgisi*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları), Malatya, 1986.
- TÜRKAY, Cevdet. *Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, İşaret Yay., İstanbul, 2001.
- Türk Gramerinin Sorunları II* (22-23 Ekim 1993), TDK Yay., Ankara, 1999.
- TÜRKYILMAZ, Fatma. *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- ÖZÇELİK, Sadettin. “*Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler*” *Türk Dili Dergisi*, S. 634, Ankara, 2004, ss.550-562.

“Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları” Türk Dili Dergisi, S. 612,
Ankara, 2002, ss.1033-1041.

“Aykırılışma Terimi, Tanımı ve Örneklerinin Tasnifi Üzerine”, İlmî Araştırmalar,
Güz 2002, S. 14, İstanbul, ss.131-144.

ÜSTÜNER, Ahat. *Türkçede Pekiştirme*, Elazığ, 2003. *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil
Ekleri*, TDK Yay., Ankara, 2000.

YAMAN, Ertuğrul. *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, TDK Yay., Ankara,
1999.

Yeni Tarama Sözlüğü, TDK. Yay., Ankara, 1983.

YILDIZ, Osman. *Isparta Merkez Ağzı*, Fakülte Kitabevi Yay, Isparta, 2002.

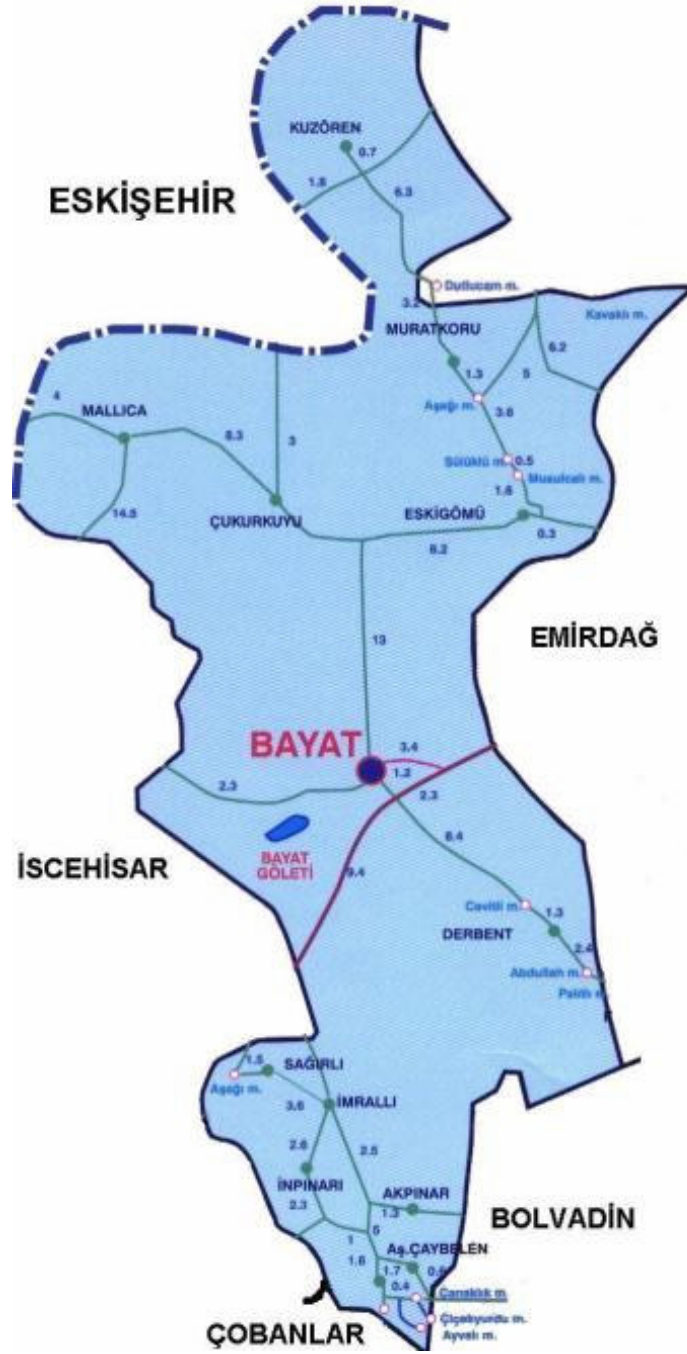
ZÜLFİKAR, Hamza. *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yay., Ankara,
1991.

“Takısız Ad Tamlaması Sorunu” Türk Dili Dergisi, S.523, Ankara, 2002,ss.7-95.

HARİTALAR

AFYONKARAHİSAR İL HARİTASI

BAYAT İLÇE HARİTASI